

This book has been published
with financial support from
UNESCO Venice Office
Palazzo Zorzi
Castello 4930
30122 Venice
Italy
www.unesco.org/venice

ŽENE
i Muzika u Srbiji

WOMEN
and Music in Serbia

DONNE
e Musica in Serbia

A cura di
Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica

Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica

Teatro Comunale
Piazza Trento e Trieste, 1
Fiuggi Città (FR), Italy
www.donneinmusica.org

UNESCO Venice Office

Palazzo Zorzi
Castello 4930
30122 Venice, Italy
www.unesco.org/venice

With a contribution from the
Mariann Steegmann Foundation

With thanks to:

**All the women composers who contributed
with materials and suggestions**

Embassy of the Republic of Serbia in Italy

Composers Association of Serbia

Radio Belgrade

Cultural Centre, Belgrade

Music Department, Faculty of Arts, Zvečan

Žene u Muzici Kragujevac

Biblioteca, Conservatorio “Santa Cecilia”, Rome

Biblioteca, Conservatorio “Giuseppe Verdi”, Milan

Association of Canadian Women Composers

Finnish Music Information Centres (FIMIC)

Proof Readers: Carole Kost and Dragana Tomić, Rome

Tutti i diritti riservati. Nessuna parte di questo libro può essere riprodotta o trasmessa in qualsiasi forma e con qualsiasi mezzo elettronico, chimico o meccanico, copie fotostatiche incluse, né con sistemi di archiviazione e ricerca delle informazioni, senza autorizzazione scritta da parte dei proprietari del Copyright.

Indice	
	5

ŽENE I MUZIKA U SRBIJI	9
Uvod	11
Marie-Paule Roudil, Šefica odseka za kulturu, UNESCO kancelarija u Veneciji	
Predstavljanje projekta	13
Patricia Adkins Chiti, Predsednica, Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica	
Mapiranje kulturalne istorije kompozitorki u Srbiji - Vrisak preko asimptote	19
Jelena Novak	
Leksikon Žene i Muzika u Srbiji	37
Ivana Neimarević, Olivera Vojna Nešić	
 WOMEN AND MUSIC IN SERBIA	 93
Introduction	95
Marie-Paule Roudil, Head, Section for Culture, UNESCO Venice Office	
Presentation	97
Patricia Adkins Chiti, President, Adkins Chiti Women in Music Foundation	
Mapping the Cultural History of Women Composers in Serbia - the Scream beyond Asymptote	103
Jelena Novak	
Biographical Dictionary for Women Composers in Serbia	121
Ivana Neimarević, Olivera Vojna Nešić	

DONNE E MUSICA IN SERBIA	177
Introduzione	179
Marie-Paule Roudil, Direttore, Capo Sezione Cultura, UNESCO Venice Office	
Presentazione	181
Patricia Adkins Chiti, Presidente, Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica	
Una mappatura delle Compositrici in Serbia - L'urlo oltre l'asintoto	187
Jelena Novak	

Žene i Muzika u Srbiji

Podrška umetničkom obrazovanju; valorizacija uloge žena u umetnosti; promocija muzičke kulture i kreativnosti – važni su ciljevi sadržani u još jednoj pionirskoj inicijativi vezanoj za žene i kreativnost u polju muzike. To su i razlozi zbog kojih je UNESCO, kroz Jedinicu za kulturu UNESCO kancelarije u Veneciji, odlučio da podrži *Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica* u realizaciji projekta čiji centralni deo je ova publikacija usredsređena na doprinos žena, kao kompozitorki i kreatorki muzike, istoriji muzike u Srbiji, a koja uključuje bibliografske jedinice za sto jedanaest žena, praćena i donacijom muzičkih i edukativnih materijala muzičkim školama u Srbiji. Uvod za bibliografski rečnik je ‘mapa’ koja istražuje raznolike muzičke jezike koje kompozitorke koriste i naznačava sociološki kontekst koji je doprineo njihovom stvaranju.

Naša uloga u ovom poduhvatu je deo posvećenosti UNESCO kancelarije u Veneciji zaštiti i promociji kulturnog nasleđa, u Srbiji, kao i u čitavom jugoistočnom regionu Evrope, u svim opipljivim i neopipljivim oblicima: baština izuzetnog bogatstva i raznolikosti, sa kojom treba živeti i održavati je kao ključan činilac u dijalogu, međusobnom razumevanju, ljudskom i ekonomskom razvoju.

Za mene, naročito kao ženu i profesionalku koja radi u polju kulture, zadovoljstvo je dvojako u očekivanju objavljivanja ove knjige, istovremeno odajući počast radu žena slavljenih u njoj i svim ženama u muzici u bilo kojoj epohi i delu sveta.

Marie-Paule Roudil

*Šefica odseka za kulturu
UNESCO kancelarija u Veneciji*

Dok smo sa južnoafričkim muzikologom Aronom Koenom radili na „*Međunarodnoj enciklopediji kompozitorke*“¹ pronašli smo samo trideset i jednu savremenu kompozitorku u čitavoj Jugoslaviji. Bili smo daleko od istine: ova knjiga dokumentuje rad preko sto kompozitorke (u prošlosti i sadašnjosti) samo u srpskoj muzičkoj istoriji.² U članku *Studije Balkana i muzička historiografija*³ Tatjana Marković tvrdi da su „*počeci balkanske muzičke kulture... povezani sa prvim sačuvanim muzičkim rukopisima ili dokumentima koji potvrđuju postojanje narodnih muzičara, ili čak kompozitora još u srednjem veku. Uobičajena je praksa da istorija muzike u Jugoistočnoj Evropi otpočinje sa seobom slovenskih plemena i njihovim pokrštavanjem... (počevši od) nastanka prvih rukopisa religijskih pesama i spisa svetovne muzike.*“ Manja Radulović Vulić,⁴ ukazujući na ostatke instrumenata koji potiču od pre četrdeset hiljada godina pre nove ere, a koji su pronađeni tokom arheoloških iskopavanja u Crvenoj Stijeni pored Pljevalja, potvrđuje da su „*zapise o... muzičarima, pevačima, sviračima žičanih instrumenata i horni među južnim Slovenima ostavili vizantijski istoričari i arapski putnici. Svedočenje o slovenskim muzičarima je možda sadržano u pesmama i plesovima dodola - devojaka ukrašenih cvećem koje igraju u selima doživljajući kišu.*“ „*Narodne pesme podeljene su na herojske pesme sa jedne strane, koje su muškarci pevali uz gusle, i ženske pesme sa druge strane...*

¹ *International encyclopaedia of women composers*, Ed Aaron Cohen, Books and Music. USA, 1987.

² *Women and Music in Montenegro*. Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica, Editore Colombo, Roma, 2007.

³ Appendix „*Music Historiography: Surveys of Balkan or southeast European Music*“. Kongres Međunarodnog muzikološkog društva, Budimpešta 2000. Sesija pod nazivom Muzika devedesetih godina u kontekstu socijalnih i političkih promena u zemljama bivše Jugoslavije. U: Muzika: časopis za muzičku kulturu 5/1 (Jan-Jun 2001).

⁴ Manja Radulović Vulić „*Drevne muzičke kulture Crne Gore*“. Cetinje: Univerzitet Crne Gore, Muzička akademija 2002.

*balade i lascivne pesme, tužbalice, uspavanke, udvaračke i ljubavne pesme, pčelarske pesme, pesme kojima se prkosilo susednom selu, ritualne pesme za doživljanje kiše, obredne pesme, svatovske i pesme pri obreživanju...*⁵ Srednjevekovna srpska muzika imala je tri vida: (i) duhovna i liturgijska muzika za soliste i grupe pevača zasnovana na *Osmoglasniku*, pesme inspirisane Vaskršnućem. Kraljica Jelena⁶ održavala je prilično veliki hor; (ii) dvorska muzika za praznike i ceremonije u kojoj su se koristile trube, horne, laute, psaltire, bubnjevi i cimbali (iii) tradicionalna narodna muzika favorizovala je *gajde, kaval, dajre, tamburicu, gusle, tapan, šargiju, kemendže, žurlu i frulu*.

„*Mapiranje kulturalne istorije kompozitorki u Srbiji*“ Jelene Novak opisuje razvoj muzike u Srbiji nakon stoleća pod otomanskom i austrougarskom vladavinom i ukazuje na Julijanu Dimitrijević kao prvu srpsku kompozitorku čija muzika je objavljena 1795. godine. Sa rastućom popularnošću klavira (i potražnjom za časovima muzike), žene su ulazile u javni život kao učiteljice i izvođači, ali i kompozitorke: među njima je čuvena pijanistkinja i pedagog Jovanka Stojković.⁷ Međutim, tek u razdoblju između dva rata pojavila se prva profesionalna kompozitorka u Srbiji: Ljubica Marić. Nakon što je diplomirala na Beogradskoj muzičkoj školi 1929. godine, studirala je kompoziciju, dirigovanje i violinu na Konzervatorijumu u Pragu. Ovo pionirsko mapiranje kompozitorki (u mnogim različitim poljima: u klasičnoj i savremenoj muzici, džezu, popu, multimedijima, elektronskoj i crkvenoj muzici) zajedno sa

⁵ Mary P. Coote „*Composition of Women's Songs*“, in „*Oral Tradition*“, 7/2 (1992) quoting Vuk Stefanović Karadžić, and traditional songs in Serbo-Croatian in preface 1843 Leipzig edition of „*Srpske narodne pesme*“.

⁶ Jelena Anžuijska (Hélène d'Anjou), katolkinja, majka kraljeva Dragutina i Milutina, udata za Uroša I 1245. godine, potomak je vizantijske vladajuće porodice i Mađarske kraljevske kuće.

⁷ „Nakon studija sa Aleksandrom Drejšokom (Alexander Drey-schock) i Francom Listom (Franz Liszt) imala je značajnu pijanističku karijeru. Nije koncertirala samo u Srbiji, već i u Pešti, Gracu, Beču, Trstu, Londonu, Parizu, Danskoj i Rusiji.“ Aleksandar N. Vasić „*Srpska pijanistkinja Jovanka Stojković*“, Temišvarski zbornik, 2002.

istraživanjem koje su sprovele Ivana Neimarević⁸ i Olivera Vojna Nešić⁹ rezultiralo je objavljivanjem biografija preko stotinu autorki. Danas Srbija verovatno ima podjednak broj kompozitorki i kompozitora. Rezolucija Evropskog parlamenta iz marta 2009. godine koja se odnosi na Ravnopravnost u tretmanu i pristupu za žene i muškarce u izvođačkim umetnostima¹⁰ poziva učesnike u polju kulture da povećaju prisustvo autorki i njihovih dela u programiranju, prikupljanju, objavljivanju i savetovanju. Verujem da će ova knjiga i njena međunarodna distribucija obezbediti kompozitorkama u Srbiji zadobijanje zaslužene vidljivosti.

„Udruženje *Žene u muzici Kragujevac*“¹¹, naša podružnica u Srbiji, pomoglo je da odredimo muzičke škole i institucije kojima su poslali materijali prikupljeni tokom projekta „*Music for the Mind for Serbia*“: Fakultet umetnosti u Zvečanu, muzička škola Jovan Bandur u Pančevu, škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje Stevan Mokranjac u Požarevcu i Filološki umetnički fakultet u Kragujevcu. Od osamdesetih godina smo u svakodnevnom kontaktu sa muzičarkama i kompozitorkama širom sveta: većina njih podučava muziku, ali ne može da kupi partiture, snimke ili knjige. Da bi buduće generacije učestvovala u

⁸ Ivana Neimarević, muzikološkinja koja istražuje polje preseka muzike i vizuelnih umetnosti. Njeni članci su objavljeni u vodećim muzičkim časopisima u Srbiji (Novi Zvuk, Muzički Talas, Treći program, Teatron) i inostranstvu (Nutida Musik, Stockholm). Radi kao muzička urednica na Trećem programu Radio Beograda i programski je menadžer CHINCH-a.

⁹ Olivera Vojna Nešić, kompozitorka, profesorka harmonije i kompozicije na Fakultetu umetnosti u Zvečanu. Dobitnica je međunarodnih nagrada za dela napisana za simfonijski, duvački i gudački orkestar, kamernu muziku i solo instrumente. Dela su joj izvođena u Sjedinjenim Američkim Državama, Nemačkoj, Italiji, Velikoj Britaniji. Predsednica je i osnivač udruženja „*Žene u muzici, Kragujevac*“.

¹⁰ (2008/2182(INI))

¹¹ Udruženje „*Žene u muzici*“ Kragujevac, osnovala je u junu 2003. godine Vojna Nešić u saradnji sa Fondacijom Adkins Chiti: Misija Organizacije *Žene u muzici* zasnovana je na Deklaraciji donesenoj u gradu Fiuggi u septembru 2000. godine, koja ima za cilj da podrži žene kao kompozitorke i kreativne muzičarke. Najveći projekat udruženja je Međunarodno takmičenje za talentovanu decu i mlade „*Žene u muzici*“ za kompoziciju i izvođenje.

nesvakidašnjoj magiji i avanturi muziciranja potrebne su joj muzika i knjige. Zbog toga je nastao projekat „*Music for the Mind*“. Muzicari, ljubitelji muzike, izdavači i kompanije koje se bave produkcijom i objavljivanjem nosača zvuka pomažu nam šaljući materijale koje dalje prosleđujemo. Na taj način naglašavamo da nam je stalo do toga da ono što imamo podelimo sa nekim. Ova publikacija kao i transport donacija u Srbiju su omogućeni zahvaljujući kontinuiranoj podršci i potpori UNESCO-a, kroz odeljenje za kulturu UNESCO kancelarije u Veneciji. Posebno se zahvaljujem UNESCO kancelariji u Veneciji, entuzijastičnom timu muzikološkinja i istraživača iz Srbije, Jeleni Novak, Ivani Neimarević i Vojni Nešić, kao i osoblju Fondacije koje čine Nicoletta Congiargiu¹² i Viviana Palotta¹³.

Patricia Adkins Chiti ¹⁴

Prevod sa engleskog Jelena Novak

¹² Maria Nicoletta Congiargiu, arhivistkinja i bibliotekarka, diplomirala je Arhivističke i bibliotečke nauke sa specijalizacijom preporuka UNESCO-a. Odgovorna je za sekretarijat i arhivu Fondacije.

¹³ Viviana Pallotta, istraživač, diplomirala je komunikacije i specijalizirala Ženske studije. Sarađuje sa CNEL-om (Nacionalna komisija za ekonomiju i rad) i Fondacijom gde je sudelovala u pripremanju biografskog rečnika kompozitorki iz oblasti Lacija.

¹⁴ Patricia Adkins Chiti, muzičarka i muzikološkinja međunarodno priznata kao stručnjak za ravnopravnost žena u umetnostima i kulturi. Bila je italijanski državni poverenik za ravnopravnost i konsultant institucija širom Evrope. Osnovała je organizacije *Donne in Musica* 1978. godine i *Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica* 1996. godine, gradeći rastuću mrežu kompozitorki, muzičarki, pedagoga i muzikološkinja u sto šesnaest zemalja da bi promovisala muziku svih vremena, žanrova i društava. Autorka je knjiga i članaka o kompozitorkama. Predsednik Italije odlikovao ju je kao „Cavaliere Ufficiale“ Republike Italije 2004. godine.

Ljubica Marić
(18.3.1909 – 17.9.2003)

Mapiranje kulturalne istorije kompozitorki u Srbiji - Vrisak preko asimptote

19

U ovom tekstu analiziram muziku koju su stvarale kompozitorke, kao i status kompozitorki u Srbiji. Tekstom mapiram razne muzičke jezike koje kompozitorke koriste, kao i kontekste koji su doveli do njihovog nastanka. Pišem o onim kompozitorkama koje žive i stvaraju muziku u Srbiji, kao i o onima koje su u njoj provele bar neki deo svog muzičkog života. Analizirana je i klasična i popularna muzika. Vremenskih okvir proteže se od pojave prve kompozitorke u drugoj polovini osamnaestog veka u Srbiji do današnjih dana.

Podnaslovom teksta ukazujem na geometrijski pojam *asimptote*, matematički termin koji označava pravu liniju čija udaljenost od krive u beskonačnosti teži nuli. „*Asimptota*” je takođe naslov rada Ljubice Marić, jedne od najznačajnijih kompozitorki u Srbiji. Koristim termin *asimptota* da označim modernistički identitet, a pojavu vrisaka kao eksplicitan izraz straha, nelagodnosti, užasa, i uživanja. Metafora vrisaka je korišćena u dva dela Jasne Veličković, jedne od intrigantnih kompozitorki mlađe generacije (*When I Try Not to Scream*, i *VrisKrik.exe*). Između umerenog modernizma u muzici Ljubice Marić i dekonstruktivističkog postmodernizma u delima Jasne Veličković, našla sam okvir za kontekstualizaciju različitih muzičkih praksi, pozicija i dela kompozitorki u Srbiji.

U prvom delu ovog eseja predstavljam istorijski i kulturni kontekst u kojima se profesionalni muzički život i njegove institucije razvijaju u Srbiji, uključujući i prisustvo žena kao kompozitorki. U drugom delu dajem uvid u tendencije i muzičke jezike koji se koriste, mapirane u odnosu na neke od najznačajnijih kompozitorki u različitim periodima i žanrovima: modernizam (Ljubica Marić, Ludmila Frajt), kasni modernizam i postmodernizam (Ivana Stefanović, Katarina Miljković), postmodernizam (Milana Stojadinović

Milić, Aleksandra Anja Đorđević, Isidora Žebeljan, Jasna Veličković, Ivana Ognjanović, Irena Popović Dragović, Branka Popović, Svetlana Savić, Tatjana Milošević Mijanović, Milica Paranosić, Aleksandra Vrebalov, Ana Sokolović, Nataša Bogojević), rok muzika (Margita Magi Stefanović), bluz (Ana Popović), džez (Jasna Jovičević), etno muzika (Radojka Živković, Bilja Krstić). Pisacu detaljnije o kompozitorkama čije poetike su najreprezentativnije za tekuće tendencije i čija dela najjasnije predstavljaju neke od korišćenih muzičkih jezika.

Istorija i institucije

Posle dugog perioda pod vlašću Otomanskog i Austro-ugarskog carstva, ostavljajući po strani periode muzičke renesanse, baroka, klasicizma, početkom devetnaestog veka muzički svet u Srbiji postaje aktivniji i vitalniji, kako infrastrukturno, tako i intenzitetom razvoja. U to vreme dominantni muzički jezik je romantizam inspirisan narodnom muzikom. U tom razdoblju se pojavljuje i prvi profesionalni kompozitor, ujedno i prvi značajan muzičar u srpskoj istoriji - Kornelije Stanković (1831-1865) koji se školovao u Aradu, Segedinu, Budimpešti i Beču.¹

Još jedan važan događaj u razvoju srpskog muzičkog života u devetnaestom veku bio je dolazak prvog klavira u zemlju. Precizan datum i mesto tog događaja su sporni. Ponuđena su dva datuma i grada: Beograd 1824, i Šabac 1829.² U oba slučaja dolazak klavira je povezan sa jednom od najmoćnijih porodica u Srbiji, dinastijom Obrenović. Preciznije, klavir je obezbeđen za mlade kćerke Obrenovića kako bi naučile da sviraju instrument, u prvom slučaju za Miloševu kćer Jelisavetu, a u drugom za Jevremovu (Milošev brat) kćerku Anku. Posedovanje klavira i sviranje na njemu bili su važni statusni simboli u to vreme. Muzičko izvođenje u aristokratskim salonima bilo je u modi i potreba za klavirskim repertoarom je

¹ Ivana Perković Radak, „*Stara muzika*“, Mirjana Veselinović Hofman et al., Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, p. 60.

² Dragana Jeremić Molnar, „*Klavirska muzika romantičarskog doba (do 1914.)*“, Mirjana Veselinović Hofman et al., Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, p. 407.

rasla. Međutim, ime Julijane Dimitrijević i njene klavirske kompozicije *U časovima samoće* pojavljuju se pre pojave prvih klavira. Kompozicija je objavljena 1795. godine.³ Nažalost, zasad nema detaljnijih detalja o ovoj autorki, ili njenom radu.

Kako se svet klavirskih kompozicija razvijao, pojavljivala su se i nova imena kompozitorki i njihovih dela: Ida Dobrinković, Danica Srećković, Hristina Dimitrijević, Ivanka Duzvarska Jovanović, Milica Preradović, Sida Velisavljević, Ljubica Medaković, Slavka Alojzija Atanasijević. Ne postoji, nažalost, mnogo informacija o bilo kojoj od ovih muzičarki. Svaka od njih je za sobom ostavila po jednu ili samo nekoliko klavirskih kompozicija. Naslovi i muzički jezik koji se koriste reflektuju tendencije u evropskoj romantičarskoj muzici. Osnovne forme su polka, valcer i etida. Pastoralni motivi i narodna muzika su takođe korišćeni. Pošto su žene bile pre svega izvođačke umetnice, a stvarale su muziku povremeno, teško je zamisliti da su se one same smatrale profesionalnim kompozitorkama. Međutim, njihovi radovi svedoče o emancipaciji figure kompozitorke i dokumentuju njihove muzičke kreacije. Danas su te žene zaboravljene, a njihova muzika retko, ako ikako, izvođena.

Uspostavljanje istinske infrastrukture za profesionalni muzički život u Srbiji datira iz perioda pre Prvog svetskog rata kada su u Beogradu osnovane dve muzičke škole. Godine 1899, osnovana je Srpska muzička škola (danas muzička škola Mokranjac) sa podrškom Beogradskog pevačkog društva. Druga škola je osnovana 1911. godine od strane Pevačke družine Stanković. Prvi simfonijski orkestar u Srbiji nastaje 1899. godine - Beogradski vojni orkestar (1904. godine preimenovan u Orkestar Kraljeve Garde). Muzički razvoj je nastavljen između dva svetska rata kada je nastalo više važnih muzičkih institucija: Beogradska opera 1920, Beogradska filharmonija 1923. godine, Muzička akademija u Beogradu 1937.⁴ Godine 1928. Umetnički paviljon Cvijeta Zuzorić je izgrađen

³ Dragana Jeremić Molnar, *Srpska klavirska muzika u doba romantizma (1841-1914)*, Novi Sad, Matica srpska, 2006.

⁴ Akademija umetnosti u Novom Sadu je osnovana znatno kasnije, 1974. godine.

u Beogradu i koristi se između ostalog i kao koncertni prostor. Tokom tridesetih godina dvadesetog veka Narodni univerzitet u Beogradu, danas poznat kao Kolarčev univerzitet, koji uključuje i koncertnu dvoranu Kolarca, postao je jedan od najvažnijih muzičkih prostora u zemlji i zadržao je taj status do današnjih dana. Istovremeno se pojavljuju i različiti muzički časopisi (Muzika, Zvuk i Slavenska muzika). Najraniji članak koji sam pronašla, a koji se odnosi na pitanja žena u muzici je pod nazivom „*Uloga žene u muzici*“ objavila muzikološkinja Stana Đurić Klajn.⁵

U međuratnom periodu došlo je do značajnih dešavanja na polju medija. Radio Beograd je osnovan 1929, a prvi radio-prenos opere iz Narodnog pozorišta u Beogradu održan je samo nekoliko dana nakon osnivanja radija. Radio emisije, radijski simfonijski orkestar (osnovan 1937), radijski hor, elektronski studio Radio Beograda (1971), ciklusi javnih koncerata, između ostalih, „Muzička moderna“ i „Muzika viva“ (1985-92) igraju važnu ulogu u muzičkom establišmentu u raznim oblastima. U istom periodu pojavljuje se prva profesionalna kompozitorka u Srbiji - Ljubica Marić. Nakon što je diplomirala u muzičkoj školi u Beogradu 1929. godine, ona je primljena kao student kompozicije, dirigovanja i violine na Praški konzervatorijum. Tamo je stekla diplomu 1932. godine. Bila je takođe jedna od prvih dirigentkinja u Evropi. Neposredno nakon Drugog svetskog rata, pojavljuje se još jedna važna kompozitorka: Ludmila Frajt, koja je diplomirala 1946. godine na Muzičkoj akademiji u Beogradu, gde je ušla u istoriju kao prva žena koja je

⁵ Stana Đurić Klajn, „*Uloga žene u muzici*“, Pro Femina, časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 170-171. Preuzeto iz: časopis Žena danas, br. 2, Beograd, 1936, 4. Iako Đurić Klajn elaborira temu, ona ne pominje status kompozitorke u Srbiji. Uloga žene u muzici u Srbiji nije često bila tema muzikološkog interesovanja. Značajni doprinosi su članci o kompozitorkama objavljeni u rubrici „Feminizam u pokretu“ u časopisu Pro femina koju je uredio Miško Šuvaković, a tekstove su objavile Jelena Janković, Ivana Janković, Jelena Novak i Ivana Stamatović, kao i knjiga Ivane Stamatović o rodu i muzici u operi: *Fatalna žena* (videti bibliografiju za više detalja).

dobila nacionalnu diplomu kompozicije. Frajt je takođe prva žena u Srbiji koja je komponovala elektronsku i filmsku muziku. Broj obrazovanih kompozitorki polako se povećava. Još jedna aktivna kompozitorka, Luna Puđa Koen pripada istoj generaciji kao i Frajt. Mirjana Živković i Mirjana Šistek počele su da pišu tokom šezdesetih godina. Međutim, kompozitorska aktivnost Mirjane Šistek i Mirjane Živković bila je u senci njihove pedagoške delatnosti.

Kada je Ljubica Marić počinjala da komponuje, još uvek nije bilo uobičajeno za ženu da bude dovođena u vezu sa muzičkim stvaralaštvom. Generacije rođene posle Drugog svetskog rata ohrabrine su emancipaciju žena u celini, a potom i u oblasti muzike. Pojavljuje se sve više kompozitorki, među njima i Jelena Milenković Živković, Olivera Vojna Nešić, Svetlana Maksimović, Ivana Stefanović, Ingeborg Bugarinović, Vera Milanković, Anica Sabo, Biljana Vasiljević Drašković, Grana Stojković, Ksenija Zečević, Katarina Miljković. Razvijaju se elektronska i elektro akustička muzika i uspon ovih žanrova je u tesnoj vezi sa elektronskim studiom Radio Beograda. Većina elektronskih dela srpskih kompozitora nastala je u ovom studiju tokom osamdesetih i devedesetih godina. Ivana Stefanović stvara veliki broj radiofonskih dela. Još jedna autorka koja je često koristila elektronske medije je Katarina Miljković. Godine 1986. osnovan je Elektronski studio Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu. Korišćenje žive elektronike postaje sve češće od korišćenja projektovanog zvuka. Jedno od najupečatljivijih dela za živu elektroniku je koncert za elektroniku i orkestar „*Vriskrik.exe*“ (1997-99) Jasne Veličković.

Putem radija i televizije popularna muzika stiže bolju vidljivost u širem društvenom kontekstu. Žene su uobičajeno bile izvođači, najčešće pevačice, rok, džez, bluz i etno-pop muzike. Nisu mnoge od njih komponovale. Redak izuzetak tokom pedesetih godina bila je Radojka Živković, uvažena harmonikašica koja je svirala muziku inspirisanu narodnim melodijama u duetu sa svojim mužem, Tinom Živkovićem. Pored izvođenja, Radojka Živković napisala je i veliki broj kompozicija u popularnom folklornom stilu. U skorije vreme, pevačica i kompozitorka Biljana Bilja Krstić pojavljuje se na sceni etno muzike.

Njeni albumi „*Bistrik*“ (2001), „*Zapisi*“ (2003) i „*Tarpos*“ (2007) su primeri muzike inspirisane folklorom Balkana. Prvi strani džez nastup uživo u Srbiji je bio 1956. godine. Mada je to prilično kasno u poređenju sa Zapadnom Evropom, Beograd je, usled činjenice da Jugoslavija (i Srbija kao njen konstitutivni deo) nije bila među zemljama ispod gvozdena zavese, dugo bio među retkim mestima u Istočnoj Evropi, gde se džez muzika mogla javno čuti.⁶ Istorija džez i bluz kompozitora u Srbiji je skoro potpuno muška istorija. Samo među najmlađom generacijom autora je moguće pronaći figure žena koje imaju značajne karijere - Ana Popović (kompozitorka i gitaristkinja) na bluz sceni i Jasna Jovičević (kompozitorka, saksafonistkinja i flautistkinja) na džez sceni. Odsek za džez u srednjoj muzičkoj školi *Stanković* u Beogradu je već dugo institucija koja nudi najviši nivo obrazovanja u oblasti džeza u Srbiji.

Tokom šezdesetih godina rok muzika je izgradila sopstvenu scenu u Jugoslaviji. Rok kompozitori su i dalje pretežno muškarci. Jedna od najinteresantnijih rok autorki pojavljuje se osamdesetih godina sa novim talasom i kulturnim rok bendom EKV - Ekatarina Velika. Margita Magi Stefanović je bila klavijaturistkinja i autorka u tom bendu. Kroz kompozicije i aranžmane koje je kreirala sa Milanom Mladenovićem ona simbolizuje aktivizam generacija osamdesetih godina, u osvit raspada Jugoslavije kao savezne države.

Tokom poslednje tri decenije dvadesetog veka, muzički život u Srbiji postaje sve kompleksniji. Najveći festival klasične muzike, Beogradske muzičke svečanosti (BEMUS) osnovan je 1969 godine. Najstariji festival savremene muzike je *Međunarodna tribina kompozitora*, osnovana 1991. godine u Sremskim Karlovcima, a potom prebačena u Beograd. Ovom festivalu prethodila je smotra *Muzika u Srbiji* osnovana 1976. godine. Od sredine devedesetih godina pa nadalje scena klasične muzike je počela da se ubrzava, fragmentira i decentralizuje. Formirano je nekoliko institucija vezanih za novu muziku koje organizuju koncerte i festivale - Ring Ring, CHINCH

⁶ Ivana Vuksanović, „*Popularna muzika*“, Mirjana Veselinović Hofman et al., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 581-600.

- Inicijativa za istraživanje i produkciju savremene muzike, „live“ i vizuelnih umetnosti, KOMA festival muzike mladih kompozitora, EXIT festival u Novom Sadu. Osnivanje nevladinih organizacija kao što su CHINCH, Teorija koja Hoda, Dispatch i Ring Ring utiču na decentralizaciju muzičke scene i podstiču interesovanje za prožimanje savremenih izvođačkih umetnosti i novih medija. Godine 2003. organizacija „Žene u muzici“ je osnovana u Kragujevcu. Sa generacijama rođenim tokom šezdesetih godina i kasnije dolazi do povećanja broja kompozitorki do te mere da u ovom trenutku profesija privlači gotovo više žena nego muškaraca. Među njima su Nineta Avramović Lončar, Nataša Bogojević, Tatjana Grečić Dutoit, Aleksandra Anja Đorđević, Ljiljana Jovanović, Milana Stojadinović Milić, Tatjana Milošević Mijanović, Laura Mjeda, Maja Obradović Le Roux, Ivana Ognjanović, Milica Paranosić, Branka Popović, Irena Popović Dragović, Tatjana Ristić, Svetlana Savić, Jovanka Trbojević, Ana Sokolović, Jasna Veličković, Aleksandra Vrebalov, Isidora Žebeljan.

U okviru ove generacije brojne su kompozitorke koje su s početka devedesetih godina po svršetku obrazovanja i početka profesionalne karijere, otišle iz Srbije zahvaćene socijalnim i ekonomskim problemima nakon raspada Jugoslavije. Među njima su Ana Mihajlović i Jasna Veličković, koje žive u Holandiji, Ana Sokolović u Kanadi, Milica Paranosić, Nataša Bogojević, Aleksandra Vrebalov, Katarina Miljković u SAD i Tatjana Ristić u Norveškoj. Sve one imaju uspešne kompozitorske karijere. Međunarodni ugled ove generacije kompozitorki je veći nego što je to bio slučaj ikada ranije. Zbog nedostatka istinske infrastrukture u muzičkom svetu u Srbiji (porudžbine, vitalni ansambli za savremenu muziku, decentralizacija) značajan broj srpskih kompozitorki je napravio karijeru u svetu pozorišta i filma (Nineta Avramović Lončar, Sonja Lončar, Irena Popović Dragović, Isidora Žebeljan, Biljana Bilja Krstić, Margita Magi Stefanović). Savremeni muzički teatar se značajno razvio, a brojne kompozitorke pišu za muzičko pozorište (Aleksandra Anja Đorđević, Ivana Ognjanović, Branka Popović, Irena Popović Dragović, Ana Sokolović, Jasna Veličković, Isidora Žebeljan). Neke kompozitorke su aktivne i kao pedagozi - Isidora Žebeljan, Tanja Milošević Mijanović i Svetlana Savić predaju na

Odseku za kompoziciju i orkestraciju Fakulteta muzičke umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu. Žebeljan je prva žena u Srbiji koja ima svoju klasu kompozicije. Nekolicina kompozitorki ima visoko cenjene predavačke pozicije: na primer, od 1995. godine Milica Paranosić predaje na Fakultetu muzičke tehnologije Džulijarda, a Katarina Miljković predaje na Konzervatorijumu Nove Engleske u Bostonu, od 1996. godine.

Mapiranje muzičkih jezika

Najranije kompozicije srpskih kompozitorki bile su u romantičarskom stilu. Međutim, najvitalniji muzički jezik u Srbiji je neoklasicizam u svojim različitim oblicima: neobarok, neoromantizam, neoimpresionizam, neoklasicizam, novi klasicizam. To je verovatno delimično uslovljeno činjenicom da su studije kompozicije u velikoj meri zasnovane na neoklasičnim procedurama (akademski neoklasicizam). Najpoznatiji autori neoklasicizma su muškarci. Međutim, postoje i kompozitorke koje koriste neoklasični jezik u svojim delima: Mirjana Živković, Anica Sabo, Vera Milanković, Milana Stojadinović Milić „*Aurora Borealis*”, 1991, „*Neoromantico*”, 2008, Aleksandra Vrebalov „*Orbite*“, 2002.

Ljubica Marić i Ludmila Frajt su najtipičnije predstavnice muzike modernizma. Kada se „*Praška grupa*” kompozitora (čija je Ljubica Marić bila članica) vratila u Srbiju tridesetih godina dvadesetog veka, ovi kompozitori su napravili prvi avangardni udar u srpskom muzičkom svetu koristeći muzičke jezike koji ranije nisu bili korišćeni. Ljubica Marić je autorka prve dvanaesttonske kompozicije u srpskoj muzici. U to vreme njen muzički jezik je ekspresionistički, ona koristi dvanaesttonsku kompozicionu tehniku, atematizam i tehnike četvrtstepene muzike: „*Strip svita*”, 1931, „*Gudački kvartet*“, 1931, „*Duvački kvintet*“, 1931. U posleratnom periodu modernizam Ljubice Marić je postao umereniji. U svom zrelom periodu je sve više zainteresovana za estetiku daleke prošlosti, posebno za istorijsku prošlost regiona što je rezultiralo delima inspirisanim verskom sektom bogumila, vizantijskog kulturnog nasleđa, uključujući srpski Osmoglasnik⁷:

⁷ Oktoechos na grčkom.

„*Vižantijski koncert*“, „*Muzika Oktoiba 2*“, 1959, „*Prag sna*“, „*Muzika Oktoiba 3*“, 1961, „*Ostinato super tema Oktoiba*“, 1963, „*Pesme prostora*“, 1956. Njen zreo stil odlikuje linearno razmišljanje, disonantne vertikale i korišćenje melodija Osmoglasnika koje su snažno utisnute u njenu muzičku misao. Dok je Ljubica Marić bila duboko zainteresovana za drevne kulture, poetika Ludmile Frajt ukazuje na preokupaciju savremenošću zvučnih iskustava sa kojima je živela. Primarni interes Ludmile Frajt je u pomeranju granica akustičkih elemenata muzičkog zvuka, uz izbegavanje stereotipa i proširivanje medija muzike. Ovi interesi su evidentni u njenim elektronskim kompozicijama „*Asteroidi*“, 1967, „*Nokturno*“, 1975, „*Figure u pokretu*“, 1979, koje odslikavaju postserijalne strukture u elektronskom mediju i evociraju *poentilističke* tehnike. Otvorenost Ludmila Frajt za kreativno proširenje boje ansambla je evidentno u gudačkom kvartetu „*Srebrni žvuci*“, 1974, gde ona 'osvetljava' zvučanje gudačkog kvarteta dodavanjem suptilnog zvuka srebrnih kašika, ili u delikatnoj „*Uspavanci*“, 1982, gde ženski glas dobija novu dimenziju praćen mekim zvukom igračaka za bebu. Opseg interesa koji Frajt izražava je širok - od tradicionalnih obreda („*Tužbalica*“, 1975), preko elektronskih medija, filmske muzike, remedijacije konkretnih zvukova - ptica, zvona („*Svirač i ptice*“ 1967, „*Zvona*“ 1981), do nekih od najsublimnijih kompozicija pisanih za decu u Srbiji.

Od modernizma do postmodernizma

Spisak dela Ivane Stefanović otkriva raznovrsnost njenih interesa, on ukazuje na 'lirsku stranu' sveta koju je istraživala Frajt, dok je istovremeno naglašena i njena kreativna radoznalost za davna vremena i zvučanja. Ivana Stefanović je istovremeno zainteresovana i za visoko modernističku strukturalnu logiku muzičkog jezika i za postmodernistička sredstva prikazivanja. Njeni radovi su veoma introspektivni, ona je fascinirana drevnim i dalekim kulturama, a i tišina je jedna od njenih preokupacija. Ta interesovanja su rezultirala određenom vrstom „*ekspresivnog impresionizma*“ razrađenog kroz različite medije i muzičke jezike. Jedna od najvažnijih aktivnosti ove kompozitorke je stvaranje konkretne muzike u radiofonskim delima kao što su „*Tumačenje sna*“, 1984, „*Kuda sa pticom na dlanu*“, 1979, „*Metropola tišine - Stari Ras*“, 1992. Još jedna autorka zainteresovana za muziku i elektronske medije je Katarina

Miljković koja istražuje interakciju između izvođenja uživo, matematike i kompjuterske tehnologije („*E Silentio*”, 1987, „*White City*“ 2008 i dr.).

Postmodernizam

Kompozitori u Srbiji istražuju pluralnost metodologija postmodernizma od sredine sedamdesetih godina dvadesetog veka. Mnoštvo je korišćenih koncepata i procedura. Mapiraću jezik postmoderne muzike raspravljajući o tri skorašnje opere kompozitorke – delu „*DreamOpera*”, 2001, Jasne Veličković i grupe *Teorija koja Hoda* (TKH), kamernoj operi „*Narcis i Eho*”, 2002, Aleksandre Anje Đorđević i operi „*Zora D.*”, 2003, Isidore Žebeljan. Uvid u poetike ove tri kompozitorke nudi tri različita koncepta značenja opere, ali i daje jasan uvid u neke od osnovnih tendencija u postmodernjoj muzici u Srbiji: dekonstrukcija muzičkih jezika iz različitih vremena i sa različitih prostora i istraživanje odnosa između muzike i novih medija („*DreamOpera*”), preispitivanje granica između popularne i klasične muzike („*Narcis i Eho*”), i reinvenija folklorno nadahnutog ekspresionizma („*Zora D.*”). Svet muzičkog teatra u Srbiji značajno se razvio u poslednjoj deceniji. Napisan je prilično veliki broj opera, od kojih su većinu pisale kompozitorke: „*DreamOpera*”, „*Narcis i Eho*”, opera „*Zora D.*”, „*Maratonci trče počasni krug*”, 2008, i „*Simon izabranik*”, 2009, Isidore Žebeljan, „*Fijasko*”, 2005, Jasne Veličković, deset komada s pevanjem nalik operi – „*Mozart, Luster, Lustik*”, 2006, Irene Popović Dragović, opere „*Ponoćni sud*”, 2005-2007, Ane Sokolović, „*Koda*”, 2008, Ivane Ognjanović, scenska kantata „*Atlas*”, 2008, Aleksandre Anje Đorđević. „*Oglasi lične prirode*”, 2005, Aleksandre Anje Đorđević su deo predstave muzičkog teatra „*Operrra je ženskog roda*”, 2005. Ona je takođe jedna od autorki dela muzičkog pozorišta „*Tesla, Totalna Refleksija*”, 2006. Gotovo nijedno od pomenutih dela nije izvedeno u operskoj kući, već na različitim lokacijama u gradu, u botaničkoj bašti, u Jugoslovenskom dramskom pozorištu, u kongresnom centru Sava. To je delimično zbog toga što Beograd nema zasebnu opersku kuću.⁸

⁸ Opera Narodnog pozorišta u Beogradu deli zgradu sa ansamblima drame i baleta, a Kamerna opera Madlenianum je preimenovana u operu i teatar.

Dekonstrukcija i novi mediji

„*DreamOpera*“ preispituje status i funkciju opere u doba globalizacije i novih medija. Njenom muzikom su reciklirani fragmenti muzičkih jezika korišćeni u istorijskim operama Klaudija Monteverdija, Filipa Glasa, Riharda Vagnera, Kloda Debisija, između ostalih. To je elektronska opera bez pevača, sa metaforičkim arijama i rečitativima koje izvodi grupa teoretičara i izvođačkih umetnika. Interesovanje za tehnologiju i njen uticaj na svet umetnosti pokazan je i u drugim kompozicijama Veličkovićeve: „*SuperInTellActUAllyMadManMadeMachine*“, 2000, „*!Dna And?*“, 2002, „*Good Bach*“, 2001-4, „*Strelka*“, 2004, „*472/XI Variations*“, 2005, za orkestar robota, i „*Sputnik*“, 2005–6. U njenim ostvarenjima Veličkovićeve obično dekonstruiše celovitost i/ili logiku muzičkog jezika koji je odabrala – na primer, muziku Igora Stravinskog u „*!Dna And?*“, ili muziku Konlona Nenkeroua u „*Sputniku*“, ili muziku Johana Sebastijana Baha u delu „*Good Bach*“. Preispitan je način proizvodjenja klavirskog zvuka u skorijim delima Veličkovićeve „*Studija senke 1*“, 2008 i „*Studija senke 2*“, 2008. Instrument je transformisan u ‘zvučnik’ i postaje postklavir na kome se svira bez dodirivanja zahvaljujući magnetnom polju generisanom kroz kompjuter i apliciranom direktno na žice koje vibriraju kada izvođač stavi kalemове iznad njih. Iz dela u delo Veličkovićeve menja kompozicionu tehniku i muzički jezik koji koristi i to čini njenu poetiku vrlo inventivnom i u skladu sa stalnim obnavljanjem i remedijacijom koji postaju konstante života u medijskoj kulturi. Značajan broj autorki je zainteresovan za dekonstrukciju i (re) medijaciju muzike na različite načine: Tatjana Milošević Mijanović dekonstruiše muziku Johana Sebastijana Baha u „*Facere totum*“, 1992, i poigrava se logikom prikazivanja vanmuzičkih fenomena muzikom u delu „*Štaj Betelgeza ili tajna crvenog džina*“, 1994, Milica Paranosić balansira između svetova performans arta, medija, spektakla i koncepta „klasične muzike“ kroz mnoga njena dela, Nataša Bogojević preosmišljava mehaničku prirodu zvuka čembala u „*Zvučnostima dinamičkog srca*“, 1990, Svetlana Savić promišlja koncepte značenja muzike u delu „*Re-verzije 1-6*“, 2004, Svetlana Maksimović pristupa istovremenom korišćenju različitih muzičkih jezika u njenom drugom gudačkom kvartetu „*Delovi vremena u mojim rukama*“, 2009, Ivana Ognjanović istražuje potencijale zvučne instalacije

i muzike u kontekstu multimedija sa delima „*Play With me*“, 2006 i „*Falschgeld*“, 2006, Branka Popović sagledava ne/mogućnosti muzike da postane jezik u „*Pesmi bez reči*“, 2005, Milana Stojadinović Milić ispituje metodologiju kolaža u „*Kaleidoskopu*“.

Crossover, prema kulturi ansambala

Opera „*Narcis i Eho*“ Anje Đorđević preispituje granice između visoke umetnosti i popularne kulture. Sačinjena je od melodičnih pesama koje se poigravaju više pojavom i delovanjem diva pop muzike, nego tradicionalnim operskim arijama. Anja Đorđević je pevala ulogu Eho, koristeći glas bez tehnike vibrata što je čitavu operu približilo izvođenju pop koncerta. U „*Oglasima lične prirode*“ za dva ženska glasa i elektroniku, Anja Đorđević je takođe pevala. Na taj način ona je omekšala granice između visoke i popularne umetnosti u muzici na način koji je jedinstven u Srbiji, što je rezultiralo prijemčivošću dela, kako za širu, tako i za tradicionalniju publiku. Ova autorka je članica i osnivač dva benda – „*Marsija*“ koji izvodi tradicionalnu balkansku muziku, i „*Ravno nebo*“ čiji su članovi kompozitori zainteresovani za improvizaciju i crossover muzičke jezike. Irena Popović Dragović je takođe pokazala interesovanje za improvizovanu muziku, ponekad nastupajući kao pevačica. U njenoj ranoj pesmi „*Bube se ljube*“, 1995, kao i u kompoziciji „*Mata*“, 2001-2, ona se poigrava sa stereotipnom ulogom izvođača dok prezentuje prijemčive muzičke materijale. Irena Popović Dragović je blisko sarađivala sa beogradskim rok bendom *Kanda, Kodža i Nebojša*, posebno na njenom novom delu muzičkog teatra „*Mozart, Luster, Lustik*“. „*Upsara plesori*“ Ninete Avramović, nastali u saradnji sa ansamblom *New Art Forum* koji je delo i izvodio, značajan su doprinos ovom muzičkom polju. Nineta Avramović, Anja Đorđević i Irena Popović Dragović su očigledno pokazale interesovanje za stvaranje nove kulture ansambala koja nije najbolje razvijena u Srbiji, a koja bi mogla da osnaži i dinamizuje infrastrukturu i kompozitorsku scenu nove muzike. Rad sa institucijama popularne kulture i muzike primetan je takođe i u kompozicijama Ane Mihajlović, Aleksandre Vrebalov i Milice Paranosić.

Folklorizacija i nacionalni identitet

Ideja nacionalnog identiteta je preosmišljavana u muzici

opere „Zora. D.“ Isidore Žebeljan koja je stvorila ekspresivan muzički jezik inspirisan tradicionalnom folklornom muzikom. Upotreba različitih modalnih skala koje su suprotstavljene tradicionalnom dur-mol sistemu, sekundni akordi, ostinata, specifična upotreba ornamenata, prekomerne sekunde, ‘mešoviti ritmovi’, neka su od sredstava korišćenih u muzici ove opere. Muzički folklor je u načelu smatran sinonimom za arhaičnu, tradicionalnu muziku i upotreba folklor a i njegovih označitelja je u ovom slučaju dokaz želje da se revitalizuje muzička tradicija Balkana. Isidora Žebeljan ne koristi citate, ona radije simulira različite tehnike svojstvene široko shvaćenoj balkanskoj muzičkoj tradiciji. Pored muzike Isidore Žebeljan, razmatranje statusa i efekata srpskog ili balkanskog muzičkog folklor a prisutno je i u delima Aleksandre Vrebalov („*Panonia Boundless*”, 1998, „... *bold me, neighbour, in this storm ...* “; 2007), Milice Paranosić („*Lastavice Arrival*“, „*Lastavice Departure*“), Ane Mihajlović („*Slušaj, kaleš, bre, Ando*“, 1999), Ane Sokolović („*Cinq locomotives et quelques animaux*“, 2006), Biljane Vasiljević („*Vaskrsenje*“, 1990), Katarine Miljković („*Prozor*“, 2006). Pored toga što koristi melodijske i ritmičke elemente folklorne muzike, Aleksandra Vrebalov u „... *bold me, neighbour, in this storm ...*“ takođe evocira i zvuke narodnih instrumenata *gusli i tapana*. U delima „*Lastavice Arrival*“ i „*Lastavice Departure*“ Milice Paranosić koncepcija dela je zasnovana na aranžmanu tradicionalne balkanske narodne pesme. U mnogim od ovih dela folklorna muzika se ukazuje kao egzotizam kakav zapadni muzički svet očekuje da čuje od muzike koja dolazi sa Istoka. Stoga ove kompozicije često nude upravo ono što zapadno muzičko tržište potražuje.

U oko dva veka delovanja kompozitorki u Srbiji, muzika koju su kreirale prešla je dalek put od romantizma do raznih vrsta medijskih, stilskih i konceptualnih raznolikosti muzičkih jezika. Od nekoliko nepoznatih pijanistkinja-kompozitorki, danas je više od stotinu kompozitorki angažovano u činu komponovanja muzike. Počevši od pojave gotovo zaboravljenih žena za koje je klavir bio statusni simbol, kompozitorke su dostigle status međunarodno priznatih umetnica. Ovakav razvoj ukazuje kako na emancipaciju žena u društvu, tako i na emancipaciju institucije kompozitorke i njenih moći. Imajući u vidu

da komponovanje često nije subvencionisano od strane države ili drugih organa, kao i da još uvek ne postoji jasna strategija u kulturnoj i / ili muzičkoj politici u Srbiji, razvoj figure kompozitorke se ukazuje kao izuzetan.

Jelena Novak⁹

⁹Jelena Novak je muzikološkinja, analitičarka kulture i teoretičarka umetnosti i medija koja predaje i piše o savremenim izvođačkim umetnostima, posebno o savremenoj operi. Članica je CHINCH-a, Inicijative za istraživanje i produkciju savremene muzike, "live" i vizuelnih umetnosti i saradnica *Teorije koja bode* i CESEM-a (Lisabon). Doktorantkinja je Amsterdamske škole za analizu kulture (ASCA). Radila je kao muzička urednica na Trećem programu Radio Beograda. Piše muzičke kritike i članke za beogradski dnevni list *Danas* i nedeljnik *Vreme*. Autorka je dve knjige "*Divlja analiza, formalistička, strukturalistička i poststrukturalistička razmatranja muzike*" (2004) i "*Opera u doba medija*" (2007). Živi u Beogradu, Amsterdamu i Lisabonu.

Reference

Đurić Dubravka, Šuvaković Miško (eds.), *„Impossible Histories: Historic Avant-Gardes, Neo-Avant-Gardes, and Post-Avant-Gardes in Yugoslavia, 1918-199“*, Cambridge Massachusetts, London, England, The MIT Press, 2003.

Đurić Klajn, Stana, „Uloga žene u muzici“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 170-171, preuzeto iz časopisa Žena danas, br. 2, Beograd, 1936.

Đurić Klajn, Stana, „Istorijski razvoj muzičke kulture u Srbiji“, Pro Musica, Beograd, 1971.

Ilić, Ivana, *Fatalna žena: Reprezentacije roda na operskoj sceni*, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti, 2007.

Janković, Jelena, „Ko? Šta? Kad? Gde? Kako? Zašto? Da li?“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 136-141.

Janković, Ivana, „Od igre tonova do igre polova“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 142-147.

Jeremić Molnar, Dragana, *Srpska klavirska muzika u doba romantizma (1841-1914)*, Novi Sad, Matica srpska, 2006.

Jeremić Molnar, Dragana, „Klavirska muzika romantičarskog doba (do 1914.)“, Mirjana Veselinović Hofman et al., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 405-422.

Metzelaar, Helen, „A Woman's Avant-garde Sound in 1933: Ljubica Marić in Amsterdam“, *Spaces of Modernism: Ljubica Marić in Context*, International Musicological Conference, neobjavljeno.

Milin, Melita, *Ljubica Marić 1909-2003 „tajna – tišina – tvorenje.“*, Beograd, SANU, 2009.

Novak, Jelena, „Jasna Veličković: „Kada pokušavam da ne vrištim, When I try Not to Scream“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 155-160.

Novak, Jelena, „The Latest Serbian Opera: An Essay on Phantasms of Tradition, Gender Identities And Representation in the Musical Theatre“, New Sound 25, 2004, 49-54.

Novak, Jelena, „Undoing Real of Music in Works by Jasna Velicković”, *International Magazine for Music New Sound* n. 33, 2009, 36-46.

Novak, Jelena, „Ekonomija operске traume”, *Teatron*, n. 124-125, Beograd, jesen-zima 2003.

Perković Radak, Ivana, „Stara muzika”, Mirjana Veselinović Hofman et all., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 29-62.

Premate, Zorica, „O protejskom stanju muzike, Četiri kompozicije nagružene na Tribini kompozitora Sremski Karlovi – Novi Sad”, *Internacionalni časopis za muziku Novi Zvuk* br. 1, 1993, 159-163.

Samson, Jim, „Back to the Future with Ljubica Marić, Spaces of Modernism: Ljubica Marić in Context”, *International Musicological Conference*, neobjavljeno.

Stamatović, Ivana, „Animula Vagula Blandula”, *Pro Femina* 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-leto 2000, 148-154.

Šuvaković, Miško, „Fatalni ‘rod’ muzike”, *Pro Femina* 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-leto 2000, 161-169.

Veselinović Hofman, Mirjana, „Fragmenti o muzičkoj postmoderni”, Novi Sad, Matica srpska, 1997.

Veselinović Hofman, Mirjana, „Asymptote: asymptote of silence / silence of the asymptote”, *Spaces of Modernism’ Ljubica Marić in Context*, *International Musicological Conference*, 2009, neobjavljeno.

Veselinović Hofman, Mirjana (et all.), „Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe”, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007.

Vuksanović, Ivana, „Elementi popularnih muzičkih žanrova u delima mladih srpskih kompozitora”, *Internacionalni časopis za muziku Novi Zvuk* br.13, 1999, 85-98.

Vuksanović, Ivana, „Popularna muzika”, Mirjana Veselinović Hofman et all., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 581-600.

Ludmila Frajt
(31.12.1919 – 14.3.1999)

A

Slavka Alojzija Atanasijević (1851 – 1891) bila je pijanistkinja i kompozitorka, kćerka Vasilija Atanasijevića, aktivnog učesnika kulturnog života u Osijeku (danas četvrtom po veličini gradu u Hrvatskoj) i bliskog prijatelja i saradnika Vuka Karadžića, lingviste i reformatora srpskog jezika. Učila je muziku kod nekoliko poznatih pedagoga u svom rodnom gradu: pevanje kod Humla, violinu kod Mahulke i klavir kod Trišlera. Zatim je nastavila studije klavira u Beču. U tom periodu je kao autodidakt savladala i kompoziciju, stvarajući svoja prva dela, priređujući koncerte na kojima je izvodila svoja ostvarenja, ali i dela drugih autora prožeta nacionalnim idiomom i tematikom. Nastupala je u Somboru, Osijeku (od 1874. do 1883.), Novom Sadu, Zagrebu, Budimpešti, Gracu i Beču, kao i po brojnim austrijskim banjama, a iz javnog života se povukla 1882. godine posle nesrećne udaje. Do danas je ostala sačuvana nekolicina njenih klavirskih kompozicija, varijacije i fantazije na narodne i gradske teme u kojima se primećuje uticaj virtuoznog salonskog stila Franca Lista: *Odblesci proleća*, op.6, *Polka caprice*, *Na te mislim* op. 1, koncertna fantazija na temu popularne srpske pesme, *Slovenska pesmica* (Chansonette Slave) op. 2.

Nineta Avramović Lončar (Beograd, 4. februar 1967), kompozitorka i pedagog, studirala je u klasi Rudolfa Bručija na Odseku za kompoziciju i dirigovanje Akademije umetnosti u Novom Sadu, gde je i diplomirala 1990. godine. Od sredine osamdesetih godina bila je članica različitih muzičkih sastava uključujući i ansambl *New Art Forum*, čiji je bila umetnički vođa. Sa ovim sastavom učestvovala je na festivalima u zemlji i inostranstvu, a 1998. godine osvojila je stipendiju na takmičenju u okviru muzičkog festivala Altstadt Herbst u Diseldorfu. Autorka je kamerne muzike i muzike za pozorišne predstave, a u saradnji sa likovnim, conceptualnim i muzičkim umetnicima realizovala je nekoliko zajedničkih projekata. Predaje kontrapunkt u Muzičkoj školi *Isidor Bajić* u Novom Sadu. Lista kompozicija uključuje: *Pesme*, za bariton i klavir (1986), *Kosmogonia*, za obou i klavir (1986), *Gudački kvartet* (1988), *Metamorphoses* za veliki orkestar (1990), *Povod za dve flaute* (1990), *Upsara Dances* (1995), *Pieces for violin and piano* (1996), *1000 Miles* (1998), *Pesme bez reči* za flautu i harmoniku (2001).

B

Jovana Backović (Beograd, 15. januar 1980), kompozitorka i pevačica, studirala je na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Za vreme studija komponovala je dela za kamerne ansamble, među kojima je često izvođen gudački kvintet *Basic moods* i *Concertino for piano and orchestra*. Kao profesionalna pevačica, izvodi muziku Latinske Amerike i džez. Trenutno živi u Velikoj Britaniji, gde pohađa doktorske studije u oblasti elektro-akustičke muzike na Univerzitetu Istočne Anglije. Široj javnosti je poznata po projektu *Arhai*, u kojem je sarađivala sa brojnim umetnicima i nastupala na međunarodnim festivalima. Kroz ovaj projekat je ispoljila širok spektar svojih muzičkih interesovanja, uključujući umetničku obradu tradicionalne muzike Balkana. Klasična flauta, violončelo i klavir zajedno doprinose prirodnoj boji zvuka, dok udaraljke, bubnjevi, električna i bas gitara osavremenjuju muziku koja je u svojoj osnovi akustična. Njen kompakt disk *Misterion* (PGP 2006) je prvi rezultat ovog postupka i obično se označava žanrovskom odrednicom *world fusion*.

Tamara Basarić (Sremska Mitrovica, 23. maj 1977), studirala je kompoziciju i dirigovanje na Akademiji umetnosti u Novom Sadu kod Slavka Šuklara, a kasnije kod Milana Mihajlovića, kod koga je diplomirala 2004. godine sa orkestarskim delom *Forms of Fantasy*. Od 2005. godine je radila u istoj instituciji kao asistent za kontrapunkt, harmoniju i instrumentaciju. Pohađala je majstorske kurseve na Konzervatorijumu italijanske Švajcarske u Luganu kod Nadira Vasena, i specijalistički kurs za elektronsku muziku na Scuole Civiche IRMUS u Milanu. Takođe je pohađala kurseve kod Johanesa Šolhorna, Zoltana Jeneja, Aleksandre Vrebalov, Helmuta Lahenmana, Džonatana Harvija i Silvana Busotija, kao i one na Bartok festivalu (2006. i 2007.) u Sombateju i XI IRCAM konferenciju (2005) u Skoplju. Njena dela uključuju: *Trio* za 2 trube i klavir *Predeli - Vodena i Ognjena zemlja*, *Traffic*, za duvački kvintet, *Varijacije*, za gudački orkestar, *Nevolucija*, sekstet za flautu, klarinet, hornu, violu, violončelo i klavir, *Landscape*, za veliki tamburaški orkestar, *Forms of Fantasy*, za simfonijski orkestar; muziku za pozorišne predstave, uključujući *Plavi Jezik*, *Petar Pan* i *Kapetan Džon Pipifoks*.

Nataša Bogojević Bugarinović (Valjevo, 1. januar 1966), studirala je kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u

Beogradu kod Srđana Hofmana, a zatim je pratila kurseve elektro-akustičke muzike kod Vladana Radovanovića (III program Radio Beograda), kamerne muzike kod Olivera Đurđević i filmske muzike kod Enija Simeona u Italiji, 1989. godine. Radila je kao muzički urednik magazina *Beorama* (1986- 1989), i kulturno-umetničkih programa TV Beograd (1985- 1989). Njene nagrade uključuju: nagradu *Josip Slavenski* (1987), Godišnju nagradu Udruženja kompozitora Srbije (1988), Nagradu UNESCO-ve Međunarodne tribine kompozitora u Parizu (1989). Njene kompozicije su bile uključene u festivale eksperimentalne elektronske muzike u Orleanu, Francuska (1988) i Jugoslovensku Tribinu kompozitora (Opatija, 1998). Lista njenih dela uključuje: *Travelling on Grammatica*, ciklus solo-pesama (1984), *La nostalgia dell'infinito*, za flautu i klavir (1985), *Full moon circle of ground*, za živu elektroniku i pet grupa ženskih glasova (1986), *Formes differentes de sonneries de la rose + croix*, za klavir, preparirani klavir i cimbali (1986), *Circulus vitiosus*, za simfonijski orkestar (1990), *Prva simfonija* (1991).

Dijana Bošković (Zemun, Beograd, 29. decembar 1968), započela je muzičku karijeru kao flautistkinja. Sa samo šesnaest godina osvojila je Oktobarsku nagradu grada Beograda, a do završetka školovanja i prve nagrade na republičkim i saveznim takmičenjima. Kao najmlađi student, upisala je Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu, a nakon sticanja diplome, započela je karijeru kao solista i član orkestra beogradske Opere. Kasnije je pohađala majstorske kurseve kod Alena Mariona (Francuska), Džefrija Gilberta (SAD) i T. Veja (Engleska), da bi se potom usavršavala na Visokoj školi za muziku u Minhenu u klasi profesora Paula Majzena. Kao solistkinja ili članica različitih ansambala nastupala je u Nemačkoj, Italiji, Francuskoj i bivšoj Jugoslaviji. Iskustvo improvizacije koje je stekla kao flautistkinja postepeno ju je usmerilo ka komponovanju muzike za flautu i druge instrumente, kamerne ansamble, kamerne orkestre, glas i pozorišnu muziku. Godine 2009, festival BEMUS je poručio od ove umetnice *Concerto for strings – posvete ruskim kompozitorima* (2009), a dve godine ranije na istom festivalu izvedena je njena kompozicija *Versus Vox Integra* (2007). U njenom opusu nalaze se i dela *Zwischen Ost und West*, za flautu i udaraljke (1999) i *Brutto Madonna*, komentar za pozorišni komad Lorenca Gutmana (1997/1998) izveden u pozorištu Volksschauspiele Telfs u Nemačkoj 1998. godine.

Ingeborg Bugarinović (Beograd, 10. jul 1953), kompozitorka, violinistkinja i pedagog. Studirala je na Fakultetu muzičke umetnosti kod Enrika Josifa (kompozicija) i kod Aleksandra Pavlovića (violina). Članica Udruženja kompozitora Srbije i Kanadske lige kompozitora, dobila je brojne nagrade: *Oktobarsku* studentsku nagradu, nagradu *Stevan Hristić*, nagradu Međunarodnog takmičenja muzičke omladine, Međunarodnu nagradu Radio-televizije u Strugi, u Makedoniji. Većina njenih najznačajnijih dela je izvedena i snimljena u Srbiji i inostranstvu (Velika Britanija, Belgija, Holandija i Kanada). Ona uključuju: *Cycle of nine Cantatas*, za ansambl flauta, hor i soliste, kao i orkestraciju i transkripciju velikog broja važnih muzičkih dela za ansambl flauta. Trenutno živi u Kanadi, potpuno je posvećena komponovanju i podučavanju.

D

Vesna Dačić (Kruševac, 25. avgust 1972), studirala je muzičku pedagogiju na Fakultetu umetnosti u Zvečanu i kompoziciju kod Vojne Olivere Nešić. Radi kao profesorka muzičke teorije i kao dirigentkinja dečjeg hora u osnovnoj školi u Aleksandrovcu. Članica je *Udruženja Žene u Muzici*, Kragujevac. Pisala je dela inspirisana tradicionalnom srpskom muzikom uključujući: *Iz Banju ide*, za mešoviti hor, *Oj, Moravo*, za ženski hor, *Pesma Lazarice*, za dečji hor, *Shadows of midnight*, za flautu i klavir, *Elegija*, za klavir, *Value of white river*, za gudački kvartet.

Olivera Dakić (Pančevo, 28. avgust 1971), kompozitorka, aranžerka i pedagog, studirala je na Teoretskom odseku na Muzičkoj akademiji u Podgorici, gde je i diplomirala 1993. godine. Istovremeno, studirala je na Odseku za kompoziciju i napisala muziku za predstave u Dečjem pozorištu u Podgorici. U saradnji sa Zavodom za udžbenike i nastavna sredstva komponovala je muziku i aranžmane za muzički bukvar pod nazivom *Pjesmoslov*, prvo CD izdanje takve vrste u Crnoj Gori. U sklopu reforme školstva u Crnoj Gori, aktivno učestvuje u izradi obrazovnih programa za oblast muzike. Od 1993. godine predaje u Muzičkoj školi u Podgorici. U njenom opusu nalaze se kompozicije za pozorišne predstave: *Ženidba kralja Vukašina* (1998), *Čarobnjak iz Oza* (1999), *Ljepotica i zvijer* (2008).

Nataša Danilović (Beograd, 4. jun 1969), studirala je kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu

kod Srđana Hofmana. Od 1996. godine radila je kao stariji saradnik u srpskom Muzičkom Informativnom Centru u Beogradu, i 1997. postavljena je za šefa-urednika banke podataka srpskih kompozitora u Adresaru srpske muzike. Od 2001. godine bila je urednik i dizajner TON-a, biltena Muzičkog informativnog centra. U periodu između 2002. i 2004. godine organizovala je seriju školskih predavanja iz oblasti muzičke teorije, a 2004. bila je jedan od autora izložbe *Balkanofonija* posvećene Josipu Slavenskom u Srpskom kulturnom centru u Parizu. Kreirala je projekte posvećene legatima Josipa Slavenskog i Vlastimira Peričića i bila je dizajner programa, postera i biltena za Udruženje kompozitora Srbije. Njena glavna dela su: *Arcobaleno*, za gudački orkestar, *Affects*, za duvački kvintet, *Horror vacui*, za simfonijski orkestar, a izvedena su na Međunarodnoj tribini kompozitora u Beogradu (1994, 1996. i 1999).

Maja de Rado (Beograd, 1954), potiče iz porodice u kojoj se više članova danas uspešno bavi umetnošću. Studirala je na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Sa bratom Jugoslavom Vlahovićem nastupala je u jednom od najneobičnijih akustičkih bendova – *Porodičnoj manufakturi crnog hleba*. Kritičari su njihovu muziku opisivali kao fuziju post-psihodeličnog folka i tradicionalne muzike u pop maniru. Nakon više nekomercijalnih izdanja i brojnih nastupa u poznatom beogradskom pozorištu Atelje 212, objavili su album *Stvaranje* 1974. godine. Međutim, grupa se ubrzo raspala, a Maja de Rado je nastavila da se bavi klasičnom muzikom (komponovala je dela za hor, kompozicije za gudačke instrumente) i meditativnom poezijom. Poslednjih godina radila na umetničkom projektu zasnovanom na univerzalnom sistemu koji je sama napravila, koji se realizuje pod pokroviteljstvom Srpske akademije nauka i umetnosti. Ovaj projekat je trenutno obustavljen zbog dugogodišnje bolesti autorke.

Hristina Dimitrijević, kompozitorka iz XIX veka koja je pisala kratke klavirske kompozicije, a njena *Zbirka srpskih pesama* štampana je 1892. godine

Julijana Dimitrijević, najstarija srpska kompozitorka o kojoj su ostali sačuvani podaci. U knjizi *Srpska klavirska muzika u doba romantizma* Dragana Jeremić Molnar navodi da je njen salonski komad *U časovima samoće*, štampan 1795. godine. Nažalost, do sada nisu pronađeni detaljniji podaci koji bi osvetlili aktivnosti i muziku ove autorke.

Ida Dobrinković – autorka kratkih klavirskih kompozicija iz XIX veka, koja je između ostalih napisala *Etidu* u cis-molu, opus 1, iz 1881. godine.

Ivanka Duzvarska Jovanović, osim jednog klavirskog valcera, *Marien* koji je nastao 1901. godine, nije ostao sačuvan nijedan drugi podatak o ovoj autorki. Pretpostavlja se da je živela tokom druge polovine XIX i prvih godina XX veka.

Đ

Aleksandra Đokić Rakić (Beograd, 15. avgust 1970), kompozitorica, pijanistkinja, dizajnerka zvuka i producentkinja, završila je studije kompozicije na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, u klasi profesora Rajka Maksimovića. Redovno nastupa kao pijanistkinja i izvođač sopstvenih, kao i dela drugih domaćih i stranih savremenih autora. Uglavnom komponuje muziku za pozorište i ples, kombinujući tradicionalne akustične instrumente i elektroniku. Šireći svoj muzički rečnik, ova umetnica često inspiraciju traži u drugim, vanevropskim muzičkim tradicijama i kulturama. Aleksandra Đokić Rakić je svoje kompozicije predstavljala na vodećim festivalima posvećenim savremenoj muzici u Srbiji, poput Međunarodne tribine kompozitora: *Gudački kvartet* (2000) i *Trigon* za klavir (2002). Od 2003. godine ova autorka sarađuje sa brojnim koreografima i rediteljima i realizuje muziku za više pozorišnih predstava: *Mali princ* (2006), *Zaboravljeni jezik* (2007), *Igra senki na mom ramenu* (2008), *Kriva za Gausa* (2008), *Dve babe, četiri mačke i trotinet* (2009), *Reset* (2009). Njena muzika bila je izvođena i na pozorišnim festivalima u zemlji i inostranstvu poput pozorišnog festivala u Aleksandriji, Egipat (2009) i Infant festivalu u Novom Sadu (2009). Od 1999. godine radi kao profesor u Baletskoj školi *Lajo Davičo* u Beogradu.

Aleksandra Anja Đorđević (Beograd, 28. jun 1970), studirala je na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu kod Vlastimira Trajkovića, a potom je magistrirala u klasi Zorana Erića. Nastupala je na mnogim festivalima: Ring-Ring-u, Beogradskom letnjem festivalu (BELEF), Beogradskim muzičkim svečanostima (BEMUS), Džez festivalu u Kanjiži, Interzone, Exit-u, Međunarodnom festivalu kompozitora, Festivalu u Ulmu, u Sjedinjenim Američkim Državama, Austriji i Italiji. Pisala je takođe muzičke kritike za novine *Politika*. Neka od njenih dela objavila je PGP-RTS 2003,

iste godine kada je dobila godišnju nagradu *Stevan Mokranjac* za operu *Narcis i Ebo*. Tokom 1990. godine sarađivala je sa Goranom Bregovićem, kao pevačica i aranžerka. Od 1994. godine nastupa sa kontrabasistom Vojinom Draškocijem u projektu *Muzičke sinteze*. Od 2000. do 2004. godine bila je članica balkanskog muzičkog ansambla *Marsija*, koji je osnovao Žorž Grujić. Njena muzika je u osnovi vokalna i scenska i obuhvata dela: operu *Narcis i Ebo*, *Atlas*, scensku kantatu za veliki kamerni ansambl, ženski glas i naratora, *Tesla songs* (*Total Reflection*, *Enemy Time*, *Niagara*), za elektroniku i glas, kompozicije *Otmica Evrope* za simfonijski orkestar, *Čedna dobrodošlica*, za gudački kvartet i traku, *Bog Grada* (*Der Gott Der Stadt*, na stihove *Georga Hajma*), za mešoviti hor i gudački orkestar, *Spray of Evian*, za gudački kvartet, bas klarinet, fagot, klavir, udaraljke i ženski glas, *Shark*, za dve violine, violu, klavir, udaraljke i ženski glas, *Heat* (*Jara*), za gudački kvintet, klavir, udaraljke i ženski glas.

Milica Đorđević (Beograd, 2. april 1984) studirala je kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Isidore Žebeljan, a postdiplomske specijalističke studije nastavila je na Konzervatorijumu u Strazburu u klasi Ivana Fedelea. Učestvovala je na kursovima i festivalima u Mecu (Acanthes, 2007 i 2009), Darmštatu (44. Internationale Ferienkurse für Neue Musik, 2008), Blonaju (letnji kurs na Institutu Hindemith, 2008), Amsterdamu (International Gaudeamus Music Week, 2006), Apeldornu (Internationale Stichting Masterclass, 2006). Među osvojenim priznanjima izdvajaju se dva: Treća nagrada za kompoziciju *Opsena nigdine, Minotaur ili šta?* na Dvanaestim susretima mladih kompozitora u Apeldornu (Holandija, 2006) i Prva nagrada za kompoziciju *Sivo* na Letnjoj akademiji Prag-Beč-Budimpešta u Rajhenau (Austrija, 2005). Premijera diptiha *Zvezdoznaničeva smrt – skamenjeni odjeci epitafa u šutnutom kristalu vremena I & II* u okviru Dvadesetog međunarodnog festivala savremene muzike *Ars Musica* u Briselu izdvaja se među njenim novijim uspesima. Kompoziciju su izveli članovi gudačkog kvarteta *Arditti*, koji je i poručio delo. Milica Đorđević komponuje i muziku za pozorište, a aktivna je i kao organizator koncerata savremene umetničke muzike i jedan je od idejnih tvoraca i glavnih organizatora festivala studenata kompozicije KoMA. Takođe se bavi i slikarstvom.

Maja Filipović (Beograd, 18. april 1976), studirala je na Odseku za kompoziciju i orkestraciju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu, u klasi profesora Zorana Erića. Učestvovala je na Međunarodnoj tribini kompozitora 2001. godine sa delom *Alabama song*. Više se ne bavi muzikom, živi u Cirihu.

Ludmila Frajt (Beograd, 31. decembar 1919 – 14. mart 1999) dolazi iz porodice u kojoj su generacijama odrastali vrsni muzičari u Češkoj, odakle porodica potiče. Ludmilin deda, fagotista Vaclav Frajt, bio je član pozorišnog orkestra u Plzenju kada je njime dirigovao Bedžih Smetana, a takođe je bio i član orkestra Narodnog pozorišta u Pragu, u kojem je zajedno sa njim svirao Antonjin Dvoržak. Frajtovi su se u Beograd doselili 1903. godine (tri člana porodice Frajt bili su članovi orkestra Narodnog pozorišta i Salonske koncertne kapele). U kući Frajtovih se redovno muziciralo, što je ostavilo traga na način razvoja Ludmilinog muzičkog senzibiliteta, koja je odrasla slušajući kako klasičnu, tako i tradicionalnu folklornu muziku. Formalno muzičko obrazovanje Ludmila Frajt je stekla u nižoj i srednjoj muzičkoj školi, a potom i na Muzičkoj akademiji u Beogradu, na kojoj je istovremeno studirala na tri odseka: kompoziciji, dirigovanju i Odseku za klavir. Profesori koji su joj predavali bili su najistaknutiji kompozitori tog doba, poput Miloja Milojevića (kompozicija i nauka o oblicima), Petra Konjovića (orkestracija), Stevana Hristića (kontrapunkt), Koste Manojlovića (srpski crkveni stil), Predraga Miloševića (istorijski razvoj muzičkih stilova i estetika). Klavir je učila kod čuvenog češkog pijaniste i pedagoga Emila Hajeka. Poslednju godinu studija iz kompozicije provela je u klasi Josipa Slavenskog, kod koga je i diplomirala 1946. godine, kao prva žena kompozitor koja je stekla diplomu beogradske Muzičke akademije. Iste godine Ludmila Frajt postaje šef muzičkog odseka Avala filma, gde ostaje do 1952. godine. Tu stiže sasvim nova iskustva i počinje da komponuje muziku za film, kao prva u Srbiji koja se oprobala u ovom žanru. Početkom šezdesetih godina, Frajtova prelazi u Radio Beograd gde u periodu između 1952-1958. godine radi na mestu zamenika glavnog muzičkog urednika (što je u to vreme podrazumevalo delatnost direktora Muzičke produkcije Radio Beograda), a od 1958. pa do odlaska u penziju 1972. godine radi kao Sekretar muzičke komisije Jugoslovenske Radiotelevizije. Iako se u literaturi Ludmila Frajt najčešće pominje kao kompozitorka

dečije i filmske muzike, u njenom opusu se nalazi veliki broj dela najrazličitijih žanrova, od kojih su neki prvi put izašli iz pera ženskog autora sa ovih prostora. Naime, ona je bila prva kompozitorica elektroakustičke muzike na Balkanu i prva žena kompozitor filmske muzike, te obimnih skripta o filmskoj muzici. Njen specifičan odnos prema zvučnom fenomenu kao i iskustvo koje je stekla radeći na filmskoj muzici i radio dramama, urodili su željom da eksperimentiše sa uobičajenim muzičkim sastavima - gudačkom kvartetu tako dodaje zvuk srebrnih kašika, ljudskom glasu zvuk dečijih igračaka, a kasnije nakon bogatog iskustva u elektronskim studijima Česke, kao i Beograda, dodavanjem horskom partu zvuka snimljenog na magnetofonsku traku. Možda najprepoznatljivija odlika muzičke poetike Ludmile Frajt jeste njen odnos prema tonskoj boji i izuzetna sposobnost spajanja post-serijalnih postupaka sa lirskim i intimističkim stilom. Kompozicije ove autorke pokazuju težnju ka manjem obimu, a dela nastala sedamdesetih i osamdesetih godina 20. veka, uglavnom su komponovana za manje sastave, jasne i pregledne forme. Sasvim osoben bio je njen odnos prema muzičkom folkloru; nije mu pristupala kao izvoru melodijskog materijala, već kao autentičnom akustičkom fenomenu. Ovaj pristup je posebno očigledan u kompozicijama *Tužbalica* za ženski hor, *Kres* za mešoviti hor i udaraljke i *Eklogi* za duvački kvintet, gudače i udaraljke. Pored komponovanja, Ludmila Frajt je bila i značajna figura u muzičkom životu Beograda u smislu promovisanja novih muzičkih praksi i izvođača. Bila je idejni tvorac ciklusa javnih koncerata na Radio Beogradu pod nazivom *Mladi koji osvajaju svet* i *Muzičke večeri*, na kojima su nastupali mladi umetnici poput dirigenta Zubina Mehte, pijaniste Dmitrija Baškirova, violiniste Kristijana Ferasa, ali i oni afirmisani kao pijanista Džulijus Kečin i dirigenti Andre Klitens ili Igor Markevič. Prema rečima muzikologa Hristine Medić: *takve delatnosti nesumnjivo su oduzimale dragoceno vreme za komponovanje kojem se ona predavala tek u trenucima velike i duboke inspiracije ali i tada sa izuzetnom kritičnošću prema impulsima sopstvenog nadahnuća*. Za svoje kompozitorsko stvaralaštvo, Ludmila Frajt je više puta nagrađivana i to Nagradom saveta društava za staranje o deci za kompoziciju *Dvanaest meseci* (1956), u tri navrata dobila je nagradu Jugoslovenske radiotelevizije za dečje pesme (1958, 1960 i 1961), zatim *Mokranjčevu nagradu* Udruženja kompozitora Srbije za *Pesme rastanka* (1969) i dve nagrade Jugoslovenske radiotelevizije za kompozicije *Pesme rastanka* (1979) i *Pesme noći* (1972). U opusu Ludmile Frajt nalaze se: *Tužbalica* za ženski hor (1973), *Kres* - kantata za tri mešovita hora i udaraljke (1973), *Ekloga*

za duvački kvintet (1974), elektroakustičke kompozicije: *Asteroidi* (1967), *Nokturno* (1975), *Figure u pokretu* (1979) i *Zvona* (1981), zatim *Muzika za 13 gudača, Svirač i ptice* klarinet i orkestar (1967), *Pet prelida* za harfu (1953-1965), *Uspavanka za sopran i dečje igračke* (1971), Gudački kvartet *Srebrni zvuci* (1972), *Dubrovačka lirika* za bariton, flautu, pikolo, klarinet, lautu, violinu, violu i violončelo. Ova autorka se nalazi u *Grove's Dictionary of Women Composers* objavljenom u Londonu, 1994. godine.

G

Stanislava Gajić (Sremska Mitrovica, 1980), studirala je kompoziciju na Akademiji umetnosti u Novom Sadu kod Miroslava Štatkića i Zorana Mulića. Pohađala je više radionica i kompozitorskih seminara uključujući one u Somboru, Njujorku, Torontu, Bajrojt i Čikagu, a sada je na postdiplomskim studijama na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu kod Isidore Žebeljan. Dobila je nekoliko stipendija: fonda za talente Privrednik 2005, Ambasade Kraljevine Norveške 2004, stipendiju Gete instituta i Fondacije za talentovane studente Univerziteta u Novom Sadu 2003. godine. Marta 2007. dobila je nagradu *Stevan Mokranjac* kao najbolji student Univerziteta umetnosti u Beogradu. Njena dela uključuju: Balet *Ožalošćena porodica* (izveden u Novom Sadu), *Gudački kvartet br. 1* (izveden u Beogradu, Somboru, Zrenjaninu i Novom Sadu), *SPIN*, virtualnu sliku za simfonijski orkestar, premijerno izvedenu 2007. godine u Italiji (Bari, Bitonto i Castellana Grotta), *Celebration song*, 2008.

Ana Gnjatović, (Beograd, 4. april 1984), završila je osnovne studije na Katedri za kompoziciju i orkestraciju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Milana Mihajlovića, a trenutno na istom fakultetu pohađa doktorske studije u klasi Srđana Hofmana. Tokom 2005. i 2006. godine pratila je kurseve elektroakustičke muzike kod Zorana Erića i Borisa Despota, a dizajn zvuka dve godine ranije, u klasi profesora Đorđa Petrovića. Učestvovala je na kursovima i masterklasovima u zemlji i inostranstvu, među kojima se izdvajaju masterklasovi Žorža Apergisa, Georga Fridriha Hasa, Ivana Fedelea, Luke Frančeskonija, Luja Andrisena, Ričarda Ejersa i drugih. Dobitnica je specijalne nagrade i porudžbine ansambla *Sentieri selvaggi* 2008. godine, (za kompoziciju *Pixelization*), kao i druge nagrade na Letnjoj akademiji Prag-Beč-Budimpešta za kompoziciju *Canvas*. Dela

su joj izvođena u Srbiji, Hrvatskoj, Makedoniji, Mađarskoj, Nemačkoj, Austriji, Holandiji i Italiji. Ana Gnjatović je 2007. godine diplomirala na programu Marketing instituta za komercijalni menadžment iz Dorseta i idejni je tvorac i organizator festivala KoMA (Koncerti Mladih Autora). Bavi se menadžmentom u kulturi i trenutno je saradnik na Fakultetu za kulturu i medije Megatrend univerziteta u Beogradu. Među njenim kompozicijama izdvajaju se: *Dialogue*, *Quasi una Serenata* (2008), *Pixelization* (2009), *Count-Up*, *ego-alter-alter*, *Rectangling*, ... *se osuđujem*, *Linoleum*.

Tatjana Grečić Dutoit (Beograd, 27. januar 1965), počela je da uči klavir sa četiri godine, pevanje sa pet, a da komponuje sa samo deset godina. Svoju prvu kompoziciju *Arabijske noći* izvela je sa koreografijom kada je još bila u osnovnoj školi. Sa osamnaest godina osvojila je *Oktobarsku nagradu* grada Beograda. Studije kompozicije završila je u klasi Srđana Hofmana na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, a 1988. godine dobila je stipendiju Karnegi-Melon Univerziteta u Pitsburgu u Pensilvaniji, gde magistrira 1992, a doktorira 2001. godine. Kompoziciju je učila sa Leonardom Baladom, Erikom Moom, Metjuom Rozenblumom, En L. Beron, Dejvidom Keberlom i Polom Čiharom. Od 1991. godine istražuje zvučnu fuziju pop-roka, nju ejdža i džeza, a aktivna je kao solistkinja, klavijaturistkinja i tekstopisac, te nastupa sa više bendova iz Pitsburga, među kojima su: *The Zee Steel Band*, *Seventh House*, *Sweet Madness* (bend koji je ona osnovala) i *Side Effect Green* (bend koji izvodi pesme drugih autora). Na njenu muziku su uticali brojni stilovi od klasične muzike do progresivnog roka, te bi se ona mogla opisati kao spoj progresivnog roka, popa, roka, nju ejdža, džeza i impresionizma. U njenom opusu se nalaze: kompozicija *Weaving a Nightmare*, za kamerni orkestar, izvedena u pozorištu Fulton i kompozicija *Interstice*, za simfonijski orkestar, koju je izveo Orkestar univerziteta Karnegi-Melon u Karnegi holu u Njujorku, kao i albumi *A Place Under the Sun* (2005), *East Wind* (2005), *Interstice*, *Fire of Vision - Train of Life*, *The Bird & The Bee*. Ova umetnica radi kao profesor-asistent na Univerzitetu *Highlands* u Novom Meksiku.

H

Ljubinka Hadži Jovančić (Beograd, 22. jun 1944), studirala je klavir i kompoziciju na Muzičkoj akademiji u Beogradu, a potom je predavala u muzičkoj školi u istom gradu. Njena

glavna dela uključuju: *Uvertiru* (1973), za simfonijski orkestar, nagrađenu na konkursu BEMUS-a (Beogradskih muzičkih svečanosti) i izvedenu 1976. godine, *Klavirski koncert* (1978), koji je snimila RTB (Radio-Televizija Beograd), *Studiju*, za četiri instrumenta (1980), pobeđničku kompoziciju Konkursa Udruženja kompozitora Srbije, izvedenu na Jugoslovenskoj Tribini kompozitora. Ostala njena dela su: *Psalam za gudače* (1982/83), *Molba Svetom Kralju*, za duvački kvintet, *Šazvežđa*, varijacije za klavir (1981), *Koncert za violončelo i gudače* (2004).

J

Jelena Jančić (Pančevo, 28. mart 1968) je akademski obrazovana pijanistkinja i kompozitorka koja poslednjih godina živi i radi u Hangerfordu u Velikoj Britaniji. Završila je studije kompozicije na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, u klasi Zorana Erića, a potom i na Kraljevskoj Akademiji za muziku u Londonu u klasi Pola Patersona, a filmsku muziku u klasi Nika Ingmana. Njena orkestarska kompozicija *Talas* nagrađena je prestižnom nagradom Stevan Hristić, a delo *Fanfare* napisala je kao porudžbinu Olivera Knusena za Aldeburški festival. Nedavno je na festivalu HADCAF predstavila svoju kompoziciju *Easy Piano Pieces*, kao i muziku za video instalaciju pod nazivom *Gravity*. Ova umetnica nastupa i u elektro-pop duu *Fake Fur*. Osnovan krajem 2005. godine, duo u kojem nastupa i En Harvi objavio je 3 singla za izdavačku kuću Clinical Recordings - *Darkside*, *When We Touch* i *Freak Me* koji se mogu nabaviti preko iTunes-a. Kompozicije *Darkside* i *When We Touch* nalazile su se na listama radija Student, dok je kompozicija *Freak Me* bila emitovana na talasima BBC6 programa koji uređuje Gideon Kou. Magazin *AXM* pisao je o ovom duu u svojoj rubrici "nove nade" a njihov promotivni spot pod nazivom *Tragedy* trenutno se emituje na američkom televizijskom kanalu *MEDIA FACTORY SHOW*.

Rada Jandrich (Jandrić) Neal (Rajnbek, Nemačka, 8. decembar 1950), pijanistkinja, pedagog i kompozitorka, rođena je u izbegličkom logoru u Nemačkoj, kao kćerka srpskih izbeglica. Njena porodica se preselila u Indijanu gde je Rada učila violinu i klavir, kada je porodica na poklon od komšija koje su se selile dobila pianino. Njena majka je govorila nekoliko jezika, Srbiju je napustila sa sedamnaest godina i više nikada nije videla članove svoje porodice. U Indijani je njena majka imala malu prodavnicu, dok je

njen otac radio u čeličani i samo zahvaljujući njihovim velikim žrtvama Rada je uspjela da završi osnovne studije na Univerzitetu u Indijani 1973. godine. Potom je predavala muziku tri godine u Merilvilu u Indijani, bila korepetitor hora US Steel-a u gradu Geri u Indijani, nastupala kao pijanistkinja Nacionalne filharmonije iz Gvadalahare i svirala u brojnim hotelima i klubovima u Kaliforniji. Ova autorka stvara melodične i romantične kompozicije snimljene i objavljene na CD izdanjima posvećenim instrumentalnoj muzici, komade za solo instrumente i druga dela prožeta efektima električnih klavijatura (gudača i tekstura karakterističnih za nju ejdž muziku). U njenom opusu nalaze se sledeća dela nastala između 2005. i 2010. godine: *Snowfall*, *We're free*, *Rock-a-bye-reese*, *Years'end*, *Song of the hummingbird*, *Spirit of the wind*, *Morning dance*, *Enchanted castle*, *Mia bella*, *A brave journey*.

Miroslava Janković (Beograd, 25. august 1943), studirala je na Odseku za kompoziciju i orkestraciju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu 1970. godine, u klasi profesora Predraga Miloševića. Studije je završila na Konzervatorijumu Čajkovski u Moskvi. U njenom opusu se nalaze: *Gudački kvartet* (1968), *Mala svita* za harmoniku (1978), *Simfonijski stav* (1969), *Sonata* za violinu i klavir (1966), *Uspavanke za pajaca*, *Varijacije* za violinu i klavir (1974), Ciklus pesama na tekst Jovana Dučića - *Napon*, *Noć i Sunce* (1970)

Dragana S. Jovanović (Beograd, 30. januar 1963), studirala je na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu kod Srđana Hofmana i Milana Mihajlovića. Radila je kao muzički saradnik na Radio Beogradu, a zatim u srednjoj muzičkoj školi *Josip Slavenski*. Od 1999. godine radi na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu gde predaje harmoniju. Osvojila je sledeće nagrade i priznanja: Drugu nagradu za kompoziciju *AB RE* za električnu gitaru i simfonijski orkestar na Internacionalnom takmičenju 2. avgust u Bolonji, 1999, bila je finalistkinja Prvog takmičenja *Santa Cecilia* u Italiji, 1999. i dobitnica nagrade *Stevan Hristić*. Njena dela su izvođena u Srbiji, Nemačkoj, Sloveniji, Hrvatskoj, Slovačkoj, Francuskoj i Italiji, i uključuju: *Usijanje*, za klavir, simfonijski orkestar, *Message from Trafalador*, *Nemiri*, za gudački orkestar, *So Far So Close*, *Zvrke*, *State of confusion*, *Way out*, muziku za film i televiziju.

Ljiljana Jovanović (Beograd, 15. jun 1966) počela je da uči klavir i muzičku teoriju sa sedam godina. Studirala je kompoziciju u Crnoj Gori i Hrvatskoj i diplomirala u klasi

Željka Brkanovića. U Štuttgart se preselila 1989. godine kako bi pratila specijalističke studije iz *konkretno muzike* na Državnoj školi za muziku i izvođačke umetnosti u klasi Ulrika Zisea. Usavršavanje je nastavila na Rajnskoj visokoj školi za muziku u Kelnu sa Mauriciom Kagelom, a muzikologiju, slovensku filologiju i filozofiju studirala je na Univerzitetu u Kelnu. Godine 2002. završila je osnovne studije interdisciplinarnog pozorišta na Toson univerzitetu u Merilendu, na kojem je bila stipendista Koledža za osnovne studije i istraživanje 2001. i 2002. godine. Njene kompozicije, projekti iz oblasti nove muzike, dizajna zvuka i tekstualni radovi predstavljeni su i emitovani u Srbiji, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Nemačkoj, Holandiji, Engleskoj, Portugalu, Francuskoj, Kanadi i SAD. Ona nastavlja da razvija svoja mnogostruka umetnička interesovanja kao kompozitorka, dizajnerka zvuka, muzička direktorka i predavač u Baltimoru i Vašingtonu. Bila je dobitnica stipendije Meet the Composer 2004. godine i članica je Kompozitorskog foruma iz Baltimora od 2002. godine. Njena najpoznatija dela su: *Dva stava* za 19 gudača, *Etide* za tri svirača i duvački septet, *Sonata* za klavir, gudački kvartet *Hromatske impresije* i duvački kvintet *Diptych*.

Milijana Jović (Beograd, 1950), studirala je na Muzičkoj akademiji u Skoplju, u Makedoniji. Trenutno živi i radi u Gabonu. Napisala je: *Prvu simfoniju* za gudački orkestar i kompoziciju *Behu bili* za hor i orkestar.

Jasna Jovičević (Beograd, 14. jun 1976) je saksofonistkinja, flautistkinja i kompozitorka trenutno zaposlena na Odseku za džez saksofon, džez istoriju i ansambl na Novoj Akademiji Evropskog univerziteta u Beogradu. Završila je osnovne studije na Akademiji Franc List u Budimpešti, a diplomu magistra stekla je na Univerzitetu Jork u Torontu. Učila je muziku u Srbiji, Brazilu, SAD i Austriji, a dobitnica je stipendija Veneto Jazz festivala u Italiji, The Banff centra u Kanadi, ArtsLink-a iz Njujorka i programa Djerassi i San Francisco Artist in Residency. Svoja dela izvodila je širom Evrope, SAD i Kanade, na različitim nacionalnim i internacionalnim festivalima. Jasna Jovičević je osvojila Prvu nagradu na Međunarodnom takmičenju etno muzike u Milanu, Drugu nagradu na Međunarodnom festivalu BalkanArt u Ljubljani i Treću nagradu na takmičenju za najbolju džez kompoziciju u organizaciji Mađarske džez federacije. Ova umetnica je bila izabrana da predstavlja Srbiju i Crnu Goru na XII Evropskom Bijenalu mladih umetnika 2005. godine. Kao izvođač, sarađivala je sa eminentnim džez i world-music

izvođačima kao što su Al Di Meola, Rej Anderson, Dejv Jang, Edgar Mejer, Sesil Bridžvoter, Keni Aronof, Beni Pael, Sači Lakatoš Bela, Olah Kalman i mnogim drugima. Trenutno radi kao muzičarka i kompozitorka u Torontu gde takođe predaje džez saksofon na Univerzitetu Jork. Njen debitanski album, objavljen je 2008. godine pod nazivom *Invented Rality*, zasnovan na Jasinim balkanskim korenima.

K

Aleksandra Kovač (Beograd, 30. septembar 1972) je pevačica, kompozitorka, tekstopisac, aranžerka i producentkinja, odrasla u porodici muzičara. Njen otac, Kornelije Kovač, bio je jedan od najuspešnijih kompozitora pop i rok muzike u bivšoj Jugoslaviji, a majka Spomenka Kovač, koja je umrla 2006. godine, bila je tekstopisac. Ima dve mlađe sestre, Kristinu rođenu 1974. godine koja se takođe bavi muzikom i Anju, rođenu 1988. godine koja je glumica. Okružena muzikom od najranije mladosti, počela je da svira klavir sa petnaest godina, a potom i da piše sopstvenu muziku, te je sa svojom mlađom sestrom Kristinom osnovala bend *K2*. Sestre su svoju muziku izvodile nastupajući kao predgrupa širom Velike Britanije, a najčešće u londonskim klubovima. U periodu 1990–1995. godine sestre Kovač su imale ugovor sa producentskom firmom Mismenadžment i radile su sa poznatim britanskim producentima i kompozitorima. Po isteku ugovora vratile su se u Beograd i objavile prvi album pod nazivom *K2* koji je prodat u 70.000 primeraka. Sledeće, 1996. godine objavile su i drugi album *Malo soula*. Nakon raspada grupe 1998. godine, Aleksandra je sa Romanom Goršekom, nekadašnjim članom rok sastava *Plejboj*, osnovala producentski tim. Pisala je pesme za brojne hrvatske i bošnjačke izvođače (Nina Badrić, Ivana Kindl, Žak Houdek, Din, Severina, Goran Karan, Boris Novković, Vesna Pisarović, Sandi Cenov). Svoj prvi samostalni album, *Med i mleko*, objavila je 2006. godine. Iste godine je osvojila regionalnu evropsku muzičku nagradu EMA televizije MTV za „najbolje jadransko muzičko delo“. Komponovala je muziku za više pozorišnih predstava (*Kapetan Džon Pipiljoks*, *Goli kralj*, *Aždaja i carev sin*, *Dva carstva*), za reklame i televizijske emisije. Zajedno sa Romanom Goršekom radila je i muziku za televizijsku seriju *Lisice*. Na pozorišnom festivalu *Joakim Vujić*, Kovač i Goršek su dobili nagradu za najbolju muziku za svoj rad na predstavi *Bura*, reditelja Juga Radivojevića.

Kristina Kovač (Beograd, 10. novembar 1974) je pevačica i kompozitorka, trenutno jedna od najvećih pop zvezda u Srbiji. Popularnost je stekla nakon što je njen hit-singl *Kolena*, koji je napisala zajedno sa sestrom Aleksandrom, proveo više od 15 nedelja na prvom mestu srpske pop-rok liste, te ušao u Top 20 liste MTV Adria. Kristina je počela da komponuje melodije za reklame, osnovala je dečaćki bend *Peti element*, a piše muziku i za druge pop izvođače i televizijske ličnosti uključujući Tanju Banjanin i Karolinu Gočevu. Godine 2004. napisala je muziku za film *Mi nismo anđeli 2* koji je postigao veliki uspeh na blagajnama i kod publike.

Biljana Krstić (Obrenovac, 27. decembar 1970), pijanistkinja i kompozitorka, studirala je klavir kod Miloša Ivanovića na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Radila je kao profesor klavira u Srednjoj muzičkoj školi *Josif Marinković* u Beogradu. Nastupala je na koncertima kamerne muzike zajedno sa poznatim srpskim umetnicima, a njeni učenici dobijali su nagrade na nacionalnim takmičenjima. Član je Udruženja muzičkih umetnika Srbije, EPTA Srbije, *Udruženja Žene u muzici*, *Kragujevac*. Njene kompozicije su bile obavezne na Internacionalnom takmičenju *Donne in Musica* u Kragujevcu od 2006. godine i uključuju dela za klavir - *Sonatinu*, *Spring Valse* i *Tango Etude*, te kompozicije za klavir - četiri ruke - *Puppet Rondo*, *Valse on Ice*, *Tarantella*, *Tango*, *The Clown* i *Sambatina*.

Biljana Bilja Krstić (Niš, 9. novembar 1955), muzičko obrazovanje započela je u Muzičkoj školi *Vojislav Vučković* u Nišu, a nastavila na Univerzitetu umetnosti u Beogradu. Nakon sticanja diplome, započela je karijeru u kulturnim bendovima *Suncokret* i *Rani mraz*. Godine 1983. objavila je prvi samostalni album i još tri izdanja u pop maniru. Nakon uspešne karijere u pop muzici Bilja Krstić se okrenula snimcima koje je pažljivo sakupljala godinama – malo poznatim narodnim pesmama sa Kosova, iz Južne Srbije, Makedonije, Vlaske, Rumunije, Bugarske i Mađarske. Muzika koju izvode Bilja Krstić i Bistrik orkestar je spoj, mešavina tradicionalne etno muzike, i capella pevanja i etno groove-a sa elementima improvizacije i savremenog pristupa muzici. Grupa je nastupila na preko 170 koncerata u svetu i zemlji, a najveće priznanje je došlo kada je kao jedina žena-izvođač iz mediteranskog regiona pozvana da nastupi na festivalu *Mostra Secs de Artes* u Sao Paulu 2005. Tada je nastupila kao jedan od 25 članova *Mediterranean Orchestra*, sastavljenog od vodećih svetskih muzičara.

Objavila je sedam albuma i napisala muziku za filmove *Saviori* i *Zona Zamfirova*. Njeni najznačajniji albumi su *Bistrič* (2001), *Zapisi* (2003) i *Tarpoš* (2006).

L

Marija Ligeti Balint (Pančevo, 28. maj 1972), pijanistkinja i kompozitorka koja je studije klavira završila na Fakultetu muzičke umetnosti u klasi Nikole Rackova. Pored klavirske diplome, stekla je diplomu na Katedri za čembalo sa Milošem Petrovićem, a postdiplomske studije završava u klasi Nade Kolundžije. Dobila je stipendiju koja joj je omogućila da studira kod Balaša Sokolaja na Franc List Akademiji u Budimpešti, gde je specijalizirala pripremu i interpretaciju dela Bartoka, Ligetija i drugih savremenih kompozitora. Pohađala je kurseve savremene muzike u Moskvi i Sombateju kod Imrea Romana, Zoltana Kočiša i Pjer-Lorana Emara, a osvojila je i dve specijalne prve nagrade na državnom takmičenju za solfedo, koje dodeljuje Fond Miodraga Vasiljevića. Nastupala je u Srbiji, Mađarskoj i Grčkoj kao solista i kamerni muzičar. I pored toga što je radila kao muzički urednik i voditelj i kao organizator kulturnih događaja u Pančevu, poznatija je kao profesor klavira i kamernе muzike u Muzičkoj školi *Jovan Bandur* u Pančevu. Njena dela su uglavnom za instrumente sa dirkama: *Passacaglia* 250, za orgulje (2007), *Bajka o Velikom Carobnjaku* (2009) i *Patkice*, za klavir za šest ruku (2009).

Melinda Ligeti (Pančevo, 2. januar 1978), završila je odsek za violinu u Muzičkoj školi *Jovan Bandur* u Pančevu, a zatim je studirala kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu kod Vlastimira Trajkovića. Radila je kao korepetitor u Baletskoj školi *Dimitrije Parlić* u Pančevu. Članica je Udruženja kompozitora Srbije, kao i *Udruženja Žene u Muzici* iz Kragujevca, a aktivna je podjednako kao izvođač i promoter nove muzike. Godine 2007. našla se među prvih pet nagrađenih pobednika na svetskom takmičenju Song of The Year. Njena glavna dela uključuju: džez kompoziciju *Let's Go With The Flow*, *Tobu Wabobu*, za simfonijski orkestar, *Pet Haiku*, pesme za meco- sopran i klavir, *Finsteren Zeiten*, za sopran, obou, čembalo, klavir, *Das Brot*, za sopran, klavir, vibrafon, zvona, templ bloks, veliki bubanj, *Afekte*, za duvački kvintet, 2 violine, violončelo, vibrafon, timpane.

Sonja Lončar (Beograd, 19. novembar 1978), završila je studije klavira i postdiplomske specijalističke studije iz oblasti

savremene kamerne muzike na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Nevene Popović. Magistarske i doktorske studije završila je u klasi profesora Hans Petera i Folkera Stencla na Visokoj školi za muziku i pozorište u Rostoku (Nemačka). Od 2004. do 2006. godine bila je istovremeno članica Beogradske filharmonije i Simfonijskog orkestra Radiotelevizije Srbije, a takođe je radila i na Fakultetu muzičke umetnosti kao korepetitor. Aktivna je kao solistkinja i članica različitih ansambala, a do sada je osvojila preko 30 nagrada na internacionalnim takmičenjima širom Evrope. Godine 2009. dobila je Nagradu grada Beograda za najboljeg mladog muzičara i nagradu Udruženja muzičkih umetnika Srbije. Nastupala je u Srbiji, Evropi i SAD, komponovala je muziku za kratke filmove (osvojivši nagradu za film *Gallons for two*) i televiziju (*Šta mi spremaš*) i članica je pijanističkog dua *LP* i grupe *Jarboli*. Komponovala je i izvodila muziku za brojna srpska pozorišta, uključujući predstave *Big Muzzy* (1999), *Luča Mikrokozma* (2002), *One* (Prag, 2001), *Plastelin* (2007), *Zamak* (2008), *BLI* (2009), *Igrajući žrtvu* (2009), *Dečaci Pavlove ulice* (2009).

Maja Lučić Jovanović (Obrenovac, 24. februar 1980) završila je teoretski i klavirski odsek (u klasi Mirjane Đorđević) u Muzičkoj školi *Slavenski*, a na studijama kompozicije na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Zorana Erića diplomirala je 2006. godine. Potom je pratila seminare i stručne kurseve u zemlji i inostranstvu, kao što su *Young composers meeting* u holandskom gradu Apeldornu 2004. godine sa Lujem Andrisenom, Martejnom Padingom, Ričardom Ejersom i Rodnijem Šermanom, kompozitorska radionica u Bajrojt 2003. godine sa Džejsom Klarkom i New Music u Hagu 2004. Takođe je pratila kurs za snimanje i tonsku režiju Đorđa Petrovića u Beogradu 2002. godine. Poslednjih godina se bavi pedagoškim radom, a od 2007. godine je dirigent dečjeg hora *Vavedenje Presvete Bogorodice* iz Obrenovca. Komponuje muziku za decu, što je dovelo do pojednostavljivanja njenog muzičkog rečnika i upotrebe jednostavnijih formi i umerenijih harmonija. Njena dela su: *Nello spazio senza il tempo per orchestra a tre* (2006), *Promenada životinja* za devet instrumenata (2004), *If i shoud die* za muški visoki glas i 14 instrumenata na tekst pesme Bendžamina Frenklina, komponovano za holandski ansambl De Erepijs (2004), *Instead of intermezzo* za violončelo solo (2003), *Sonata* za dva klavira (2002), *Klavirski komadi* za najmlađe (2007), *Miholjsko leto* za ženski glas i flautu (2002), *Trio* za violu, violončelo i klavir (2001).

Svetlana Maksimović (Novi Bečej, 28. jun 1948), studirala je na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Vasilija Mokranjca. Doktorat iz kompozicije stekla je na Univerzitetu u Torontu 2006. godine sa delom *Four Museum Rooms* za orkestar. Bila je profesorka harmonije, kontrapunkta i kompozicije u Beogradu (u muzičkoj školi *Stanković*) i u Kanadi, kao asistent na Univerzitetu u Torontu i u privatnim školama. Aktivna je kao kompozitorka i u Srbiji i u Kanadi, predstavljajući svoja dela na najvažnijim nacionalnim festivalima, uključujući Međunarodnu tribinu kompozitora u Beogradu i Kanadski muzički festival. Takođe je pisala teorijske eseje istražujući dela savremenih kompozitora, a posebno je zainteresovana za primenu crkvene muzike i pesama. Njena dela su, pored ostalih, poručili Udruženje kanadskih kompozitorki (*Canadian Women Composers Association*) i Gudači simfonijskog orkestra iz Vindzora (Windsor Symphony strings), a kompozicije ove autorke su izvodili istaknuti muzičari, kako u Srbiji, tako i u Kanadi (Simfonijski orkestar iz Toronta, Simfonijski orkestar RTS, Irina Arskin, Mladen Jaguš i drugi). Njena najpoznatija dela uključuju: *Sketch for orchestra* (1977), *Four Museum Rooms* (2006), *Light Approaching* (1998), *The White Angel* (1996), *Pieces of Time in my Hands* (2002) i *Glasovi* (2000).

Ljubica Marić (Kragujevac, 18. mart 1909 – Beograd, 17. septembar 2003) sa pravom se smatra najznačajnijom srpskom kompozitorkom XX veka. Njen otac, Pavle Marić bio je zubar, a porodica se 1911. godine preselila u Beograd. Prvi veliki gubitak Ljubica doživljava kao sasvim mala devojčica, kada joj otac gine u Drugom Balkanskom ratu 1913. godine, te ona ostaje samo sa majkom, sa kojom je čitavog života bila gotovo nerazdvojna. Već u ranoj mladosti Ljubica Marić pokazuje interesovanje za slikarstvo i muziku, pa u Muzičkoj školi u Beogradu počinje da uči violinu, a potom i kompoziciju kod Josipa Slavenskog. Vrsni kompozitor je brzo prepoznao talenat Ljubice Marić i svesrdno podržavao njene kompozitorske pokušaje (njena *Tuga za devojkom*, za muški hor je bila sa uspehom izvođena), te ju je po završetku škole 1929. godine savetovao da na Praškom konzervatorijumu pohađa studije u klasi Jozefa Suka, koji je predavao savremene kompozicione tehnike. Ljubica je prijemni ispit položila sa *Sonatom fantazijom* za solo violinu, kompozicijom sa kojom je nešto ranije te godine stekla diplomu kao prvi kompozitor školovan u Srbiji. U Pragu,

mlada kompozitorka stiće dragocena saznanja o savremenim tokovima u evropskoj muzici (sluša dela Stravinskog, Veberna, kao i Berga i Šulhofa, koje i lično upoznaje), ali se zbližava i sa grupom umetnika iz Beograda koji takođe uče u Pragu u to doba – pre svih sa Vojislavom Vučkovićem i pijanistkinjom Ljubicom Maržinec. U tom periodu, nastaju dela pod uticajem poetike Arnolda Šenberga, poput *Gudačkog kvareta* (prve srpske atonalne kompozicije, koju je, i pored pozitivnih kritika, nezadovljna rezultatom spalila) i *Duvačkog kvinteta* iz 1931. godine, koji joj je doneo priznanje u svetskim okvirima. Poslediplomske studije kod Jozefa Suka okončala je 1932. godine delom *Muzika za orkestar*, prvom srpskom atonalnom orkestarskom kompozicijom, čijim je premijernim izvođenjem sama dirigovala. Pored studija kompozicije, ona je u Pragu završila i studije dirigovanja kod Nikolaja Malka. On je stimulusao njen talenat, te je ova autorka postala jedna od prvih žena dirigenata u Evropi i prva žena koja je dirigovala Simfonijskim orkestrom Češkog radija. Svi ovi uspesi nisu zadržali Ljubicu Marić u Pragu, već ona odlučuje da školske godine 1932/33, upiše studije klavira na Državnom konzervatorijumu u Berlinu, u klasi Emila Selinga. Ubrzo po dolasku u Berlin, Ljubica Marić saznaje da je žiri Međunarodnog društva za savremenu muziku uvrstio njen *Duvački kvintet* u zvanični program Festivala koji je organizovalo Međunarodno društvo za savremenu muziku (ISCM) koji se održavao u Amsterdamu (1933). Kompozicija je ocenjena kao jedno od najboljih i najzanimljivijih dela prezentovanih tom prilikom, te postaje jedan od prvih uspeha srpske muzike u svetu. Godine 1936. Ljubica Marić se vraća u Prag kako bi upisala jednogodišnje specijalističke studije na Odeljenju za mikrotonalnu muziku Praškog konzervatorijuma, koje je vodio Alojz Haba. Tokom tih studija nastale su dve kompozicije – *Svita* za četvrtstepeni klavir i *Trio* za klarinet, trombon i kontrabas, obe uspešno izvođene u Pragu i emitovane na radiju, ali kasnije izgubljene. U domovinu se vraća u jesen 1938. godine i trajno nastanjuje u Beogradu, gde dobija posao profesora teorijskih predmeta u Muzičkoj školi *Stanković*. Tih godina, kao i za vreme Drugog svetskog rata, njena kompozitorska produkcija zapada u krizu, ali se bavi proučavanjem narodne muzike, kao i Mokranjčevog zapisa srpskog *Osmoglasnika*, koji će, nekoliko decenija kasnije, postati njena najvažnija muzička inspiracija. Posle Drugog svetskog rata Ljubica Marić postaje profesor teorijskih predmeta na Muzičkoj akademiji u Beogradu (na kojoj će raditi do 1967. godine). Posvetila se komponovanju, crtanju i slikanju. Kao kompozitorka,

najverovatnije pod uticajem socrealizma koji je dominirao u umetničkoj produkciji, pravi stilski zaokret napuštajući načela međuratne avangarde, ali nastavlja da traži put ka svom ličnom, visoko originalnom muzičkom izrazu. Tih godina nastalo je nekoliko manjih kompozicija među kojima se izdvajaju *Tri preludijuma i etida* za klavir, *Stihovi iz Gorskog vijenca* za bariton i klavir i *Sonata* za violinu i klavir. Njen povratak na muzičku scenu označava premijerno izvođenje kantate *Pesme prostora* za hor i orkestar 1956. godine, koja je gotovo trenutno ocenjena kao izuzetan muzički događaj, a danas se to delo smatra jednim od najvećih dometa srpske umetničke muzike. Tom kantatom je otpočeo kompozitorkin zreli stvaralački period, koji, u stilskom pogledu, predstavlja autentičnu sintezu ekspresionističke muzičke estetike i muzičkih karakteristika balkanskog folklora, kasnije obogaćenu i dopunjenu melodijskom osnovom napeva srpskog *Osmoglasnika*. Tada je ujedno započeo i najplodniji kompozitorski period u stvaralaštvu Ljubice Marić u toku kojeg su nastale još i kompozicije *Pasakalja* za simfonijski orkestar i ciklus *Muzika Oktoiba*, koju čine *Oktoiba 1* za simfonijski orkestar (prvo delo u kojem je upotrebila napev prvog glasa srpskog *Osmoglasnika*), *Vizantijski koncert* za klavir i orkestar, kantata *Prug sna* za sopran, alt, recitatora i kamerni orkestar i *Ostinato super thema Oktoiba*, za klavir, harfu i gudački orkestar. Sva ova dela predstavljaju najupečatljivija ostvarenja specifičnog kompozitorskog stila Ljubice Marić i jedan od najoriginalnijih dometa srpskog muzičkog stvaralaštva. U tom periodu, živeći povučeno, u sopstvenom svetu umetnosti i filozofije, Ljubica Marić pored komponovanja crta i slika, ali i piše svoje najznačajnije književno ostvarenje: zbirku poetsko-filozofskih epigrama pod nazivom *Tablice*, zasnovanih na taoizmu. Kao potvrdu izuzetnih uspeha u zemlji i inostranstvu i kao priznanje njenim vrhunskim umetničkim dometima, 1963. godine postaje članica Srpske akademije nauka i umetnosti. Taj plodan i intenzivan period u životu Ljubice Marić naglo se prekinuo smrću njene majke, 1964. godine, te druga stvaralačka pauza traje sve do osamdesetih godina prošlog veka. Ipak, u tom periodu svoja kreativna nastojanja ispoljava kroz crtanje i vajanje, kao i pisanje (dovršava zbirku *Tablice*), a sedamdesetih godina počinje, na specifičan način, da se bavi improvizovanom muzikom. Improvizacije koje je u svom stanu izvodila na najrazličitijim kućnim predmetima i posuđu, snimila je na magnetofonske trake i nasloвила *Muzika zvuka*. Nepune dve decenije nakon prekida, Ljubica Marić početkom osamdesetih godina počinje ponovo da

komponuje. U periodu od 1983. do 1996. godine nastao je niz izuzetnih dela kamerne muzike, za različita dua i trija (sa izuzetkom *Asimptote* za violinu i gudače), koja predstavljaju sublimat njene individualne muzičke kreativnosti. To su *Invokacija*, *Monodija Oktoih*, *Iz tmine pojanje*, *Asimptota*, *Čudesni miligram*, *Arhaja*, *Arhaja 2* i *Torzo* – remek-dela koja svojom posebnosti potvrđuju unikatnost njenog muzičkog izraza unutar srpske kulture tog doba. Stogodišnjicu rođenja Ljubice Marić je UNESCO 2009. godine uvrstio u svoj kalendar značajnih godišnjica. Osvojila je brojne nagrade, uključujući *Oktobarsku nagradu* Grada Beograda za *Pesme prostora* i nagradu Republike Srbije za životno delo.

Ana Marković (Beograd, 7. jul 1977), završila je srednju muzičku školu na odseku za flautu, a trenutno je na studijama muzikologije na Fakultetu muzičke umetnosti i Opšte književnosti i teorije književnosti na Filološkom fakultetu u Beogradu. Komponovanjem je počela da se bavi u srednjoj školi, na podsticaj profesorke Biljane Vasiljević Drašković, stvarajući dela za flautu uz pratnju klavira, flautske duete i solo-pesme. Novi podsticaj za njen rad doneo je ulazak u grupu *Kinovia* (2002. godine), ansambl posvećen izvođenju akustičkih i elektroakustičkih kompozicija kojima se prizivaju duboki imaginarni svetovi pomoću zvuka bliskog folklornom, uz tekstove ljubavne i mističke poezije. Aktivna je kao flautistkinja, povremeno nastupa na klavijaturama, kao pevačica i kao koautorka na nizu albuma: *Snenia* (2002), *Basilico* (2003) i *Knjiga Pelinova* (2007), kompilaciji *Songs for Aliénor* (2005) i pesmi *Ninaj, ninaj*. Sarađivala je sa duom *Doplgenger* na eksperimentalnom projektu *Mirage Inter* (koji je izveden u Kulturnom centru Studentski grad, 2008), a komponuje i aranžira muziku za akustične klupske nastupe, koristeći elemente džez i bluz improvizacije.

Ljiljana Marković Antonović (Beograd, 1. januar 1979), živi i radi u Beogradu, gde je završila srednju muzičku školu i gde trenutno studira opštu muzičku pedagogiju na Fakultetu muzičke umetnosti. Komponovanjem je počela da se bavi na podsticaj svoga oca, a piše i tekstove za svoje kompozicije. Komponovala je elektro romantičnu muziku pod imenom *Epiphany* i objavila je pod izdavačkom etiketom *Cold Trinity*. Prekretnicu u njenoj karijeri čini njen ulazak u grupu *Kinovia*, 2002. godine, u kojoj nastupa kao violinistkinja i kao vokal (albumi *Snenia* (2002), *Basilico* (2003) i *Knjiga Pelinova* (2007), *Songs for Aliénor* (2005).

Ljubica Medaković, osim naziva klavirske polke *Ljubičica*, nijedan drugi podatak o ovoj autorki nije sačuvan. Pretpostavljamo da je živela tokom druge polovine XIX veka.

Ana Mihajlović (Kuvajt, 29. januar 1968), danas sa prebivalištem u Rotterdamu, završila je studije u klasi Zorana Erića na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu i u klasi Luja Andrisena u Holandiji. Profesionalno usavršavanje nastavila je sa Tonom de Leuvom, Najdželom Ozbornom i Srđanom Hofmanom. Dela Ane Mihajlović tri puta su bila selektovana i izvedena na festivalu *International Gaudeamus Week* u Amsterdamu. Za svoj klavirski koncert *Mundus Sensibilis* osvojila je nagradu *Irino* u Tokiju 1998. godine, a dobila je i nagradu Udruženja kompozitora Srbije 1989. godine. Prvi zaokret u njenom stvaralaštvu dogodio se 1990. godine, nakon nastanka dela *Story II*, kada ju je “otkriće” bas usne harmonike inspirisalo da nastavi sa istraživanjem i pisanjem za neuobičajene instrumente i sastave. Pored istraživanja ritma, uvek prisutnog u njenim kompozicijama i izvorne muzike sa područja Balkana, Južne Evrope i Bliskog istoka, komponovala je muziku za brojne ansamble (BGO Dušan Skovran, ansambl Combustion Chamber, de Stichting Barka, Gamelan Ensemble, Axyz Ensemble, itd.) i izvođače (Marcela Vormsa, Tatjanu Kolevu i druge). Od 1995. godine živi u Holandiji gde je aktivna kao kompozitorka, DJ i izvođač savremene muzike. Članica je grupe *Cloud Society* sa kojom izvodi svoju autorsku elektronsku muziku, nastupa i sa duetom *Tatiana Koleva/Rutger van Otterlo*, a redovno piše i kompozicije za pozorište i video radove. U njenom opusu izdvajaju se dela: *Les Baricades Misterieuses* za 15 solo gudača (1988), *Story II* za ansambl (1989), Koncert za klavir i orkestar *Mundus Sensibilis* (1993), *Full Auto Shut-Off* za kamerni orkestar (1996), *Imploro grazia* za ansambl (2004), *The Transformations* za solo marimbu i elektroniku (2006), *The Escape* za kamerni orkestar (2006), *When Someone is talking* za marimbu, saksofon, električnu gitaru, klavir i elektroniku (2010).

Vera Milanković (London, 11. mart 1953), kompozitorka, pijanistkinja i pedagog, diplomirala je na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Svetski priznat predavač i istraživač, radi na projektu koji se odnosi na instrumentalnu i vokalnu muziku Srbije, što je inkorporirala u svoja predavanja i kompozicije. Imala je mnogo koncerata (živih izvođenja, snimljenih i objavljenih dela). Milankovićeva radi na Fakultetu

muzičke umetnosti u Beogradu, na odseku za muzičku teoriju, a posebno je zainteresovana za muzičku pedagogiju i nauku: ona je takođe osnivač i direktor Pedagoškog Foruma, internacionalnog godišnjeg simpozijuma profesionalaca iz oblasti muzike i pozorišta. Njeni radovi bili su predstavljeni na skupovima ESCOM-a (European Society for Cognitive Sciences of Music – Evropskom društvu za kognitivnu nauku o muzici), ICMPC-a (International Conference of Music Perception and Cognition – Međunarodnoj konferenciji o muzičkoj percepciji i spoznaji), SRPME-a (Society for Research in Perception of Music and Education – Društvu za istraživanje percepcije muzike i edukacije) i CIMO-a (Conference of Interdisciplinary Musicology – Konferenciji interdisciplinarne muzikologije). Ona je članica uređivačkog odbora književnog časopisa *Vukova zadužbina*, članica Udruženja kompozitora Srbije i Udruženja muzičkih pedagoga Srbije. U njena dela spadaju: *Sonata za violinu, violončelo i gudače*, Svita *Stratinščica*, za sopran, ženski hor i kamerni orkestar, *Koncert za klavir i orkestar*, *Sonata za violinu i violončelo*, *Two songs after Blake*, *Anagnorisis*, za simfonijski orkestar, pesme za decu.

Jelena Milenković Živković (Beograd, 12. februar 1944) završila je studije kompozicije na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Predraga Miloševića, a diplomirala je i na Odseku za klavir istog fakulteta, u klasi Stanke Vrinjanin. Postdiplomske studije iz kompozicije, završila je 1973. godine u klasi Stanojla Rajičića sa kompozicijom *Tri pokreta za orkestar*. Ovo delo je nagrađeno BEMUS-ovom nagradom 1973. godine. Predstavljala je svoje kompozicije na festivalima širom bivše Jugoslavije (Opatija, Ljubljana, Zagreb, Sarajevo), a na razvoj njenog stila najviše je uticala poetika Bele Bartoka. U njenom opusu pretežno se nalaze instrumentalne kompozicije: *Sonata za flautu i klavir* (drugi stav *Adagio* je kao samostalno delo izvodio Tahir Kulenović), *Simfonija*, *Tri pokreta* za orkestar (1973), *Gudački kvartet*, *Koncert za klavir i orkestar* (1967-1969), *Studije* za gudački orkestar (1982). Jelena Milenković Živković je radila kao profesor harmonije, kontrapunkta i klavira u Muzičkoj školi *Stanković*.

Katarina Miljković (Leskovac, 12. januar 1959) diplomirala je i magistrirala kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Vlastimira Trajkovića. Zatim se preselila u Boston gde je doktorirala na Konzervatorijumu za muziku u Novoj Engleskoj, gde sada radi kao profesor. Istražuje odnos muzike, nauke i prirode kroz sam proces zajedničkog

izvođenja, a svoje teorijske radove posvećene ovom novom polju istraživanja predstavljala je na brojnim konferencijama u SAD, Kanadi i Nemačkoj. Njeno interesovanje za odnose između prirode, nauke i muzike odvelo je ovu autorku do rada francuskog matematičara Benoa Mandelbroa *The Fractal Geometry of Nature* i sličnih kompleksnih struktura, koje su dovele do nastanka ciklusa *Šuma* (*Forest*) za dva preparirana klavira i udaraljke, objavljenog za Sachimaz records. Dela Katarine Miljković su poznata jugoslovenskoj publici sa najznačajnijih festivala kao što su BEMUS, Muzika u Srbiji, Međunarodna tribina kompozitora, Muzički bijenale u Zagrebu, ali i Kini, Grčkoj, Mađarskoj, Bugarskoj, Italiji, Rusiji, Velikoj Britaniji. Dobitnica je nagrada *Josip Slavenski* i *Vasilije Mokranjac* Univerziteta u Beogradu, kao i *Oktobarske nagrade* grada Beograda. Kompozicije ove autorke pisane su za raznovrsne ansamble uključujući kvartet saksofona, rock i funk bendove, udaraljke, preparirane klavire i elektroniku. U njenom opusu se izdvajaju dela *E Silentio*, za alt, preparirani klavir, gudače i elektroniku (1987), *Awakening* za violinu i klavir (2006), *Waltz for Nada* za klavir (2006), *Crescent* za ozvučeni saksofon (2007), *nkScape* za bilo koji instrument ili grupu instrumenata, elektroniku i video (2008), *White City* za ozvučenu violinu, elektroniku i video (2008).

Aleksandra Slađana Milošević (Beograd, 3. oktobar 1956) pevačica, kompozitorka i gitaristkinja, ikona “novog talasa” iz osamdesetih godina prošlog veka. U najranijoj mladosti pokazala je talenat za muziku, te su je roditelji upisali u muzičku školu već sa pet godina, prvo na klavirski odsek, a potom na violinski. Kao tinejdžerka nastupala je u školskim bendovima, igrala u pozorišnim trupama, a prvu značajniju nagradu osvojila je na festivalu “Studentsko ljeto” u Maglaju 1974. godine. Tokom 1976. godine nastupala je širom SSSR-a i čak snimila singl *Mikado* za izdavačku kuću *Melodia*. Po povratku u zemlju, uspeva da izda svoj prvi singl *Au, au* koji ubrzo postaje hit, a slede druge uspešne numere poput pesama *Simpatija*, *Seksi dama*, *Amsterdam*, sa kojim postaje jedan od najprepoznatljivijih predstavnika novog talasa. Godine 1983. odlazi u Nemačku gde izdaje album sa grupom *Neutral Design*, a godinu dana kasnije snima duet *Princeza* sa Dadom Topićem. Krajem osamdesetih godina odlazi u SAD gde radi u finansijskom sektoru. Danas živi na relaciji Beograd – Los Anđeles. U međuvremenu je diplomirala teoriju džeza i sviranja na gitari na koledžu Berkli. Poslednjih godina je posebno aktivna u promovisanju zaštite autorskih prava u okviru organizacije *Ars et Norma*. Njena diskografija

obuhvata sledeće albume: *Mikado* (1976), *Au, au* (1977), *Baby* (1978), *Sexy lady* (1978), *Amsterdam* (1979), *Recept za ljubav* (1981), *Neutral design* (1983), *Samsara* (1984), *Princeza* (1984), *Fantastično putovanje* (1985), *Harmony* (1998), *Animal tested* (2000), *Metamorfoza compilation* (2002), *Fantastično putovanje CD+DVD* (2008).

Dejana Milošević (Kragujevac, 18. novembar 1983), muzički pedagog i kompozitorka, studirala je na Fakultetu umetnosti kod Dragane Sarajlić i Vojne Olivera Nešić. Sada živi u Lapovu, a radi kao profesorka klavira u Muzičkoj školi *Božidar Trudić* u Smederevskoj Palanci. Vrlo je aktivna članica muzičkih i umetničkih događanja u svom gradu i u promociji *Udruženja Žene u Muzici Kragujevac*. Osvojila je *Prvu nagradu* na Internacionalnom takmičenju za kompozitore *Donne in Musica 2005* za kompoziciju *Agri Dagi* za klavir, i za *Etidu za klavir* (2009) u projektu organizacije *Žene u muzici* pod nazivom *Mladi za pravdu i mir*. Njena dela (neka od njih su obavezna na takmičenju za mlade izvođače ovog udruženja) uključuju: *Valcer* za dva klarineta, *Valcer* za gudački kvartet, *In the Midnight* za flautu i klavir, *Igru patuljaka* za klavir, *Sonatinu* za klavir, *Gospodi pomiluj* i *Slava Tebe Gospodi* za mešoviti hor.

Tatjana Milošević Mijanović (Vranje, 11. jul 1970), diplomirala je i magistrirala na Odseku za kompoziciju i orkestraciju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Zorana Erića. Zaposlena je kao docent na Katedri za kompoziciju na istom fakultetu. Usavršavala se na brojnim majstorskim kursovima u inostranstvu kod Ligetija, Štrope, Pendereckog, Fernihaua, Štokhauzena, Andrisena i Šefera. Kompozicije su joj izvođene na mnogim značajnim festivalima i koncertima savremene muzike u Nemačkoj, Ukrajini, Poljskoj, Mađarskoj, Francuskoj, Italiji, Holandiji, SAD, Danskoj i Srbiji. Godine 1997. predstavljala je Jugoslaviju na *Danima nove muzike Međunarodnog društva za savremenu muziku* (ISCM) u Seulu, jednom od najznačajnijih festivala savremene muzike, kompozicijom *Sjaj Betelgeza ili tajna crvenog džina*. Dobitnica je Druge nagrade na Međunarodnom takmičenju studenata kompozicije *Gradus ad Parnassum* u Kijevu 1995. godine, Prve nagrade na Sedmoj Međunarodnoj tribini kompozitora u studentskoj kategoriji za kompoziciju *Ludus Mimesis*, nagrade *Vasilije Mokranjac* Fakulteta muzičke umetnosti 2003. godine za balet *CoinciDance* i 2008. godine za simfonijsku kompoziciju *Green with Buzz*. Tokom 2001. godine bila je gostujući profesor na Katedri za kompoziciju Univerziteta The Old Dominion u

Norfolku (Virdžinija), a iste godine je učestvovala u projektu *Waterproof* u organizaciji Fort Aspen i UNESCO-a u okviru kojeg je izvedena i objavljena na CD-u njena kompozicija *Tribute for Fort Honswijk*. Akademija plesa iz Arnema joj je 2002. godine poručila balet *CoinciDance*. U njenom opusu se između ostalih nalaze: *Animula Vagula Blandula*, *Hesperidske jabuke*, *Šljak Betelgeza ili tajna crvenog džina*, *Ludus Mimesis*, *Buzžjele*, *Tribute for Fort Honswijk* (2001), *Spyro* (2002).

Aleksandra Milutinović (Beograd, 25. novembar 1980) kompozitorka, tekstopisac, producentkinja i gitaristkinja stekla je muzičko obrazovanje u nižoj i srednjoj muzičkoj školi *Josip Slavenski*, a potom i na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Prve profesionalne korake pravi nastupajući u sastavu pop-rok grupe *Sedmi dan*. Sa osamnaest godina pojavljuje se kao autor tekstova, muzike i aranžmana na debitantskom CD-u Goce Tržan – *U niskom letu*. Od tada sarađuje sa brojnim muzičarima i najznačajnijim producentima uključujući Aleksandru Radović, Tošea Proeskog, Sergeja Četkovića, Željka Joksimovića, Jelenu Tomašević, Maju Tatić, Borisa Režaka, Zaka Haudeka, Ninu Badrić, Vannu i druge. Osvojila je mnoge nagrade od kojih su najznačajnije Prva nagrada na festivalu *Budva 2006* sa grupom Incanto i pesmom *Spavaj*, nagrada za najboljeg tekstopisca na *Radijskom festivalu 2005*, Prva nagrada na festivalu *Beovizija 2005*. Od 2005. godine sarađuje sa Goranom Kovačevićem, kompozitorom i producentom sa kojim je koautor pesme predstavnice BIH na Eurosongu 2007.

Jasmina Mitrušić (Beograd, 14. april 1964) završila je studije kompozicije na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, u klasi profesora Dušana Radića. U njenom opusu se nalaze dela različitih žanrova – od vokalne duhovne muzike, vokalno-instrumentalne, kamerne, muzike za film i pozorište, kao i ambijentalne muzike. Dela su joj izvođena 1986. i 1987. godine na festivalima NOMUS (Novosadske muzičke svečanosti) i BEMUS (Beogradske muzičke svečanosti). Tokom 90-tih godina često je izvodila svoje instrumentalne kompozicije sa kamernim sastavom *Metatonija*, a kasnije i sa istoimenim kamernim horom, pored svojih, izvodi i dela drugih savremenih autora. Sredinom osamdesetih godina bila je aktivna i u bendu *Luna*, jedinstvenom predstavniku “novog talasa” koji su kritičari opisali kao *dark art* ili *post punk* bend. Jasmina je svirala sintisajzer i pevala prateće vokale na albumu *Nestvarne stvari* koji je bend izdao 1984. godine. U njenom opusu se izdvajaju dela *Skarabej* za čembalo (1988),

Alkiona za flautu (1994), *Pauk varijacije* varijacije za klavir (2009), sekstet *Smrt jednog lutka* (1995), *Eolije* trio flauta (1996), *Kvaternion* za duvački kvartet (2003), *Stidljiva lokna* romantična priповest za kamerni sekstet (2007), *Bogorodice Djevo* (2005). Predaje harmoniju, kontrapunkt i uvod u kompoziciju u Srednjoj muzičkoj školi *Isidor Bajić* u Novom Sadu i članica je SOKOJ-a.

Laura Mjeda Čuperjani (Beograd, 15. oktobar 1971), završila je studije na Katedri za kompoziciju i orkestraciju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu, u klasi Srđana Hofmana. Diplomsku kompoziciju *Gromade* za simfonijski orkestar, snimio je Simfonijski orkestar RTS-a pod upravom Bojana Sudića. Od ostalih radova izdvajaju se: Gudački kvartet *Četiri epizode*, *Trio* za violinu, violončelo i čembalo, *Tužbalica* za sopran, klavir i udaraljke, *Moja senka* za sopran i klavir, *Paun* za solo obou, *...ili...ili...ili...* za flautu, violinu i gitaru, klavirski duo *Impulsi*, *Preludio...(moving round)*, *Concerto* za gitaru i kamerni orkestar. Učestvovala je na brojnim festivalima uključujući Međunarodnu tribinu kompozitora u Novom Sadu i Beogradu (1993-95. i 2001. godine). Kompozicija *...ili...ili...ili...* je uvršćena među deset najboljih na III Međunarodnoj tribini kompozitora. Učestvovala je i na Susretima muzičkih akademija (Podgorica 1996. i Beograd 1998.), festivalu "Video Dance" u Parizu sa koreo-projektom *Gromade*, a komponovala je i muziku za pozorišnu predstavu *Rotkve strugane*. Od 2007. godine predaje na Odjelu za glazbu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

Nadežda B. Mosusova (Subotica, 4. avgust 1928), muzikološkinja i kompozitorka, radila je na Muzikološkom institutu u Beogradu i predavala istoriju muzike na Fakultetu muzičke umetnosti (sada je u penziji). Stekla je doktorat na Filozofskom fakultetu u Ljubljani sa tezom *Uticaj folklornih elemenata na sturkturu romantizma u srpskoj muzici*. Pohađala je takođe i specijalističke kurseve u Nemačkoj i Austriji. Bila je dugogodišnji viši naučni saradnik na Muzikološkom institutu Srpske akademije nauka i umetnosti, a od 1977. godine nadalje bila je profesor na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Glavne teme njenih istraživanja uključivale su muzički nacionalizam u srpskoj i drugim slovenskim kulturama, operu i balet u XIX i XX veku i dela Petra Konjovića i Stevana Hristića. Uredila je kritičku ediciju korespondencije između P. Konjovića i Z. Halabala (Lajpcig, 2003). Autorka je brojnih studija: "*Petruška*" *Igora Stravinskog: Od ulične zabave do Džagiljevjevih sezona*, *Opere Petra Konjovića u svetlu Janačekovog*

dramatskog principa i teorije špregežanga, Ruski umetnici-emigranti i muzičko pozorište u Jugoslaviji između dva rata, Simbolizam i pozorište maski: Smrtonosni karneval Bel epoka, itd... Njene najznačajnije kompozicije su: Simfonijski preludijum (1953), Poema za gudače (1956, kasnije uključena u Introdukciju i Largo iz 1969), Gudački kvartet u fis-molu (1952), Fantazija za klarinet i klavirski kvartet (1967), Klavirski trio (1972), Varijacije za klavir (1950), Meditacije za klavir i čembalo (1963) i solo pesme.

N

Persida Nenadović Karađorđević (Valjevo, 1. ili 15. februar 1813 – Beč, 17. ili 29. mart 1873), se povremeno bavila kompozicijom. Kćerka vojvode Jevrema Nenadovića, udala se za princa Aleksandra Karađorđevića (11. oktobar 1806 – 3. maj 1885) 1830. godine. Kao majka desetoro dece, u istoriji je ostala upamćena po svom braku i porodici (njen sin je bio Petar I, (1844-1923), koji je kasnije postao kralj Srbije od 1903-1921). Nakon abdikacije kralja Aleksandra 1859. godine, kraljevski par se povukao u Austriju. Njena jedina poznata kompozicija jeste *Rumunska igra* za klavir iz 1843. godine.

Ivanka Nenčić, (Zemun, Beograd, 6. jul 1952), studirala je na Odseku za kompoziciju i orkestraciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, ali nije diplomirala. Poznate su dve njene kompozicije: *Mali kapričo* (1979) i *Romansa*.

Sanda Nešić (Kragujevac, 13. april 1988), učila je klavir i violinu u osnovnoj muzičkoj školi u Kragujevcu i Srednjoj muzičkoj školi *Stanković* u Beogradu. Počela je da komponuje kao vrlo mlada, izvela je svoju prvu kompoziciju kad je imala šest godina. Sada studira na Fakultetu za kulturu i medije Megatrend Univerziteta u Beogradu, na odseku za Odnose sa javnošću. Takođe je radila za dnevne novine *24 časa*, kao pomoćnik glavnog urednika. Piše poeziju, igra i dobila je više nagrada u tim disciplinama, kao i nekoliko puta na Internacionalnom takmičenju *Donne in Musica* u Kragujevcu (2003, 2004, 2008, 2009). Njena klavirska kompozicija *Butterfly* je uvrštena kao obavezna kompozicija za izvođenje na takmičenju za mlade izvođače *Donne in Musica*. Njena dela uključuju: *Fantaziju* za violinu i klavir, *Dream* za flautu i klavir, *No me Dejas* za sopran i klavir, *Otče naš* za mešoviti hor.

Olivera Vojna Nešić (Sarajevo, 6. oktobar 1947), idejni tvorac i osnivač srpske organizacije *Žene u muzici* sa sedištem u Kragujevcu, je kompozitorka, organizatorka i pedagog, koja je diplomirala na Muzičkoj akademiji kod Enrika Josifa, a završila poslediplomske studije kod Vojina Komadine na Muzičkoj akademiji u Sarajevu. Profesorka je kompozicije i harmonije na Fakultetu umetnosti u Zvečanu. Njena dela su izvođena u Nortridžu, u Sjedinjenim Američkim Državama 1991, Ferbenksu 1993. i 1997, Indijani 1997, Bolonji 1999, Londonu 1999, Hajdelbergu 2002, Brnu 2006, Rimu 2007, Bariju 2009, a izvođači njenih dela uključuju: CSUN Duvački orkestar (SAD), EUR orkestar iz Barija, Orkestar Opere iz Osijeka, Zagrebačke soliste, Simfonijski orkestar iz Brna i horove iz Srbije. Dobila je sledeće nagrade: 1985. godine u Manhajmu, 1988-1989. u Majamiju, 1989. u Korčanu, 1999. nagradu Santa Cecilija u Bolonji, 2001. godine Veliku nagradu IBLA u Njujorku, a uključena je u *The Grove's Dictionary of Women Composers* objavljen 2004. godine u Londonu. Njena glavna dela su: *Alkar*, simfonijska poema (1981), *Essence*, za violinu i gudački orkestar (1987), *Impressions*, za duvački orkestar (1988), *Arabesques*, za klarinet (1990), *Concert Arabesques*, za klarinet i gudački orkestar (2002), Koncert sa temom Kir Stefana za 10 instrumenata (1999), *Sonata for flute solo* (1999), Kantata *Psalam Davidov 38*, za soliste, dva hora i kamerni orkestar (1990/1), *Liturgija Svetog Jakova* (1996), *Liturgija Predeosvećenih časnih darova* (1995), *Stabat Mater* (2001), *Agnus Dei* (2002).

Zorka Nilota Đorđević (1888-1948) – kompozitorka kraće klavirske kompozicije pod nazivom *Ješino kolo*.

O

Maya Obradović Le Roux (Beograd, 1963), gitaristkinja i kompozitorka srpskog porekla, živi u Ženevi od svoje pete godine. Završila je studije na Konzervatorijumu u ovom gradu, a školovanje nastavila na Nacionalnoj školi za muziku u Parizu u klasi Alberta Ponsa. Potom se usavršavala u oblasti interpretacije kod brazilskog gitariste Dagoberta Linaresa, a pratila je kurseve filozofije i muzikologije na Univerzitetu u Ženevi. Radila je u Radiju romanske Švajcarske. Kao kompozitorka, svoj izraz pronalazi u spektru koji varira od romantičarske muzike do muzike koja odražava raznovrsan balkanski folklor. Njen koncert *Ballade de la Vallée magique*

je bio izvođen širom sveta i korišćen kao muzika za film Zorža Lotnera *Le Front de l'absurde*. Njenu muzičku komediju *Kakao (Cocoa)* i *Concerto Latino* za gitaru, gudački orkestar i udaraljke snimio je Radio Beograd, a prvo delo je izvedeno i na festivalu u Bolonji. U saradnji sa piscem Terezom Lorient, Maja Obradović Le Roux je snimila devet pesama za priču za decu *Nik i kineski car*. Ova autorka je takođe radila i muziku za dokumentarni film *Jedno leto na Antarktiku* rediteljke Ivone L. Gar. Komponovala je i svitu za gitaru pod nazivom *Short Suite for Prince*, koja se sastoji od sedam delova inspirisanih Egziperijevim *Malim princom*. Njen poslednji album pod nazivom *Symphonic and Guitar* (2009) je već zadobio veoma pozitivne ocene kritike zbog uspešnog spoja zvuka gitare, orkestra i ljudskog glasa.

Ivana Ognjanović (Ruma, 4. oktobar 1971) završila je studije kompozicije na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, u klasi Zorana Erića, a 2007. godine diplomirala je na master studijama multimedijalne kompozicije na Visokoj školi za muziku i teatar u Hamburgu. Njeno interesovanje za elektronsku i multimedijalnu muziku je dovodi do Džoane Mekgregor od koje dobija porudžbinu za kompoziciju *Ship in embrace of the Endless Dark Ocean* u okviru multimedijalnog projekta *Ultramarine*, a koja će kasnije biti objavljena na Džoaninom CD-u pod nazivom *Play*. Sarađivala je sa glumicom Anom Sofrenović na produkciji predstave *Whole* (u pozorištu Cochrane u Londonu) i muzičkim teatrom Coda. U Nemačkoj, radila je sa rediteljem Davidom Girtenom na projektu *Falschgeld* u sklopu *Connecting Media - Multimedia-Kongress* i koncerta Voiceover i kao saradnik na muzičkom teatru *Mozart-Projekt* rediteljke Marije Popare. Takođe, nastupa kao pijanista i programer svirajući svoju interaktivnu kompoziciju *PlayWithMe - Play za Disklavier*. Kompozicije Ivane Ognjanović objavljujane su u Srbiji i Engleskoj i izvođene na Međunarodnoj tribini kompozitora u Beogradu, Sejslberi festivalu (Engleska), festivalima Connecting Media (Hamburg), Elektronische Nacht (Štuttgart), Making New Waves (Budimpešta), Bipolar (2007, Berlin), Muzičkom festivalu u Skoplju, u Atini i Sjedinjenim Američkim Državama. Komponovala je muziku za instalacije, kao i dela za druge umetnike, prezentacije, performanse i izložbe. Jedan je od osnivača European Bridges Ensemble (EBE), nastalog 2005. godine i specijalizovanog za komponovanje i performans preko Interneta. Sa ovim ansamblom nastupala je u čuvenoj sali *Hebbel Am Ufer - Haus 2* u Berlinu. Izdvajaju se dela: *Poslednji bal Margarete Nikolajevne* za orkestar (1997),

Frisch Musikfrucht za kamerni ansambl (1997), *Ship in Embrace of the Endless Dark Ocean* (2001), *Ray of Dark* (2002), *Talk to me* (2003).

Mileva Opujić Konstantinović, kompozitorka iz XIX veka, rođena najverovatnije u Trstu, bila je žena Aleksandra Konstantinovića, unuka Jevrema Obrenovića, poznatog kao Gospodar Jevrem (Srednja Dobrinja, 18.3.1790. - Manasija, Vlaška 21.9.1856). Pisala je salonske komade za klavir ili za glas i klavir. Interesantan je podatak da su prihodi od prodaje njenih partitura išli u dobrotvorne svrhe. Poznato je samo nekoliko njenih kompozicija, među kojima su: valcer *Drina*, gavota *Zagorkinja*, *Al je lep ovaj svet*, pesma za glas i klavir na tekst J. J. Zmaja, *Kraljeva garda* (1896).

P

Milica Paranosić (Beograd, 19. maj 1968) diplomirala je kompoziciju 1992. godine na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Srđana Hofmana, a kasnije je stekla diplomu mastera 1995. godine na Džulijard školi u Njujorku, gde sada predaje tehnologiju muzike. Aktivna je kao kompozitorka, dizajnerka zvuka, konceptualna i multimedijalna umetnica, predavač i producent, pomoćnik direktora programa za mentorstvo Džulijard škole, suosnivač i producent festivala elektronske i interaktivne muzike *Beyond the Machine* i stalni kompozitor platforme *Vision Into Art*. Dobitnica je mnogih nagrada: ASCAP, Nagrade Džon Erskin, stipendija Composer Assistance Program, Meet the Composer, i Whitaker New Music Reading Sessions, dela su joj izvođena u Evropi i širom Amerike i uključuju: *Parabaraba*, za orkestar i elektroniku (2002), *I Remember (... summer when Gianni was killed)*, za orkestar (2002), *Confessions*, multimedijalni šou jedne žene (2007), *I am a Bird*, multimedijalni komad za kamerni ansambl, ples i video (2009), *Between The Shoes*, plesna svita za kamerni ansambl i elektroniku (2003), *Al'Airi Lepo Sviri*, za violinu i elektroniku (2005), *Forty Shapes of BoB*, plesna muzika za saksofone, violinu, bas i udaraljke (2009), *Akpe*, multimedijalni komad za kamerni ansambl, ples i video (2010), *Razglednica*, kantata za hor, soliste, naratora i kamerni ansambl baziran na poeziji Mikloša Radnotija (2009). Godine 2009, osnovala je program *Give to Grow* kako bi iskoristila svoje iskustvo i ljubav ka obrazovanju i muzičkoj tehnologiji u Kopeji, malom selu u Gani, za koje trenutno prikuplja sredstva kako bi se vratila i nastavila sa radom.

Ivana Pavlović Peters (Beograd, 22. avgust 1975), pevačica i tekstopisac, takođe je poznata i kao Ivana Negativ, prema grupi *Negativ* u kojoj peva. Ova pevačica je završila srednju muzičku školu, a u vode popularne muzike kročila je sa petnaest godina u rep grupi *Who is the best*, sa kojom je snimila dva albuma. Ipak, širokoj javnosti postaje poznata od trenutka kada je uz Gocu Tržan postala pevačica veoma popularne dens-pop grupe *Tap 011*. Sa ovim bendom je snimila tri albuma i učestvovala na brojnim festivalima, a na njihovom poslednjem albumu nalazi se i njen kompozitorski prvenac, pesma *Panika*. I pored uspeha benda, Ivana 1999. godine odlučuje da napusti grupu i postaje pevačica rok grupe *Negativ*, koja sa prvim singlom *Ja bih te sanjala* skreće pažnju medija i publike. Na albumima koji su usledili zvuk grupe postaje još tvrdi, ali ih publika pamti i po baladama, poput pesme *Svet tuge*. Prema rečima Ivane Peters, njen najveći doprinos grupi su tekstovi koje piše. Do sada je grupa objavila četiri studijska albuma: *Negative* (1999), *Ni orde ni tamo* (2003), *Tango* (2004) i *Spusti me na zemlju* (2009)

Dragana Petković (Podgorica, 14. septembar 1969 – Beograd, 22. mart 2007), učila je klavir od sedme godine u Podgorici, a sa dvanaest godina imala je prvi nastup sa crnogorskim Radio-simfonijskim orkestrom, kojim je dirigovao Radovan Papović. Na Muzičkoj akademiji Univerziteta Crne Gore studirala je klavir kod Branka Opačića i 1995. godine dobila diplomu istog univerziteta, a posle diplomsku diplomu stekla je na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Dobitnica je nagrade *Ilija Lakešić* Udruženja kompozitora Crne Gore. Bila je članica Udruženja muzičkih umetnika Srbije i *EPTA* (European Piano Teacher's Association), članica *Udruženja Žene u muzici* Kragujevac, i članica žirija na Internacionalnom takmičenju *Donne in Musica* Kragujevac (2005, 2006). Bila je šefica odseka za klavir u Muzičkoj školi *Josif Marinković* u Beogradu četiri godine, dok je pred kraj života, komponovanje bila njena osnovna preokupacija. Sa Biljanom Krstić bila je autor knjige *Vežbe i kompozicije za klavir za osnovnu muzičku školu* (2005), zbirke originalnih klavirskih komada, prve ove vrste u Srbiji.

Ana Popović (Beograd, 13. maj 1976), bluz gitaristkinja i pevačica, kćerka gitariste i basiste Milutina Popovića, sa petnaest godina počinje da svira gitaru, a sredinom devedesetih godina osniva i svoj prvi bend – *Hush*. Sa bendom koji 1998. godine objavljuje svoj prvi album pod

nazivom *Hometown*, nastupa po beogradskim klubovima, a potom i na bluz festivalima u Grčkoj i Mađarskoj. Iste godine započinje i studije na Konzervatorijumu u Utrehtu, koje napušta nakon potpisivanja ugovora sa izdavačkom kućom Ruf records. Kako bi snimila svoj novi album, odlazi u Memfis, gde sa Džimom Geinsom (koji je bio producent Santani i Stiviju Rej Vonu) objavljuje album pod nazivom *Hush*, kao omaž svom prvom bendu. Nakon odličnih kritika i uspeha albuma, nastupa sa značajnim imenima na bluz i soul sceni poput Bernarda Elisona, Erika Brdona, Voltera Trauta, Popa Čabija, Džimija Tekerija, Tadž Mahal i Badija Majlsa. Za naredni album *Comfort to the Soul*, nominovana je za WC Handy Awards u Memfisu, u kategoriji "Najbolji Novi Umetnik" 2003. godine, kao jedini umetnik iz Evrope koji je ikada bio nominovan u ovoj kategoriji. Na ovom izdanju se nalaze njene prve samostalne kompozicije, uključujući prvu pesmu na albumu *Don't Bear Down on Me (I'm Here to Steal the Show)*. Dve godine kasnije nominovana je za "Bluz umetnika godine" od strane Magazina *BluesWax*, a potom dobija i šest nominacija za nagradu Living blues awards 2006. godine. Potpisala je ugovor sa izdavačkom kućom Eclecto Groove records, i nastupila na preko 150 koncerta, uključujući i koncert na Sundance Film Festivalu. Njen album *Still Making History* bio je na trećem mestu Bilbordove bluz liste, na kojoj se ukupno nalazio 19 nedelja. Godine 2009, učestvovala je na Rhythm & Blues krstarenju nastupajući sa Suzan Tedeski, Larijem MekKrejom, Bobom Margolinom i drugima, a iste godine objavljuje album *Blind for Love*.

Branka Popović (Beograd, 1. septembar 1977), diplomirala je muzikologiju i kompoziciju u klasi Zorana Erića na Univerzitetu umetnosti u Beogradu. Magistrirala je kompoziciju u Londonu, na Gildhol Školi za muziku i dramu (u klasi Džudit Bingam) gde je trenutno saradnik-asistent. Na Letnjoj muzičkoj akademiji Budimpešta-Prag-Beč učila je kod profesora Đule Feketea i dobila Treću nagradu za trio *Dream*. Njena dela su izvođenja i Londonu i Glazgovu tokom *Bertvisl festivala*, povodom proslave 125 godina od osnivanja Gildhol Škole za muziku i dramu, kao i Yamaha takmičenja duvačkih kvinteta. Dela ove autorke su redovno izvođena na Međunarodnoj tribini kompozitora u Beogradu i uključuju: *The other* (2001), *Dream* (2002), *Song without words* (2005), *Behind the closed Door* (2005). Dobitnica je nagrade za najbolju muziku u filmu *Tačka prekida* Igora Toholja na 56. Beogradskom festivalu dokumentarnog i kratkometražnog filma 2009. godine

Irena Popović Dragović (Beograd, 3. decembar 1974), studirala je kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Srđana Hofmana. Svoje usavršavanje nastavila je u Salzburgu, na Univerzitetu Mocarteum u klasi Rajnharda Febela. Pisala je muziku za brojne džez i festivale improvizovane muzike, radila je kao pevačica i pijanistkinja, a redovno učestvuje u stvaranju improvizovane muzike u okviru posebnih radionica sa pozorišnim trupama. Režirala je i organizovala koncerte i performanse, uključujući i izvođenje čuvene scenske adaptacije Šenbergovog *Pjeroa Mesečara* predstavljenog 1998. godine u okviru Međunarodne tribine kompozitora. Osnivač je grupe *Prerađivačka industrija muzičkog materijala* koja okuplja izvođače i kompozitore koji deluju u različitim okruženjima i insistira na spajanju različitih oblika umetničkog izražavanja, sa tendencijom da se oni razviju u pokretno muzičko-poetsko pozorište. U okviru ove grupe, poseban segment predstavlja sve veće vokalno-kulturno umetničko udruženje žena, pod nazivom *Oh, meine liebe Constanze*, koje neguje i prezentuje kreativnost žena. U njenom opusu se nalaze: *MA TA* za gudački orkestar (2002), *Zmijski car koji je pojeo slona* za simfonijski orkestar (2002), *Tango for jungrau* za 12 instrumenata i glas (2005), kamerna opera *Mozart, Luster, Lustik ili deset komada s pevanjem nalik operi* za naratora, dva soprana, kamerni hor, kamerni ansambl i rock band (2006), *Dodole* za glas, stari instrument i kamerni ansambl (2007), muzička instalacija-opera za poneti *Balkan Panic* za glas i kamerni ansabl (2006)

Milica Preradović – autorka koja se povremeno bavila komponovanjem i za koju se pretpostavlja da je živela tokom druge polovine XIX i prvih godina XX veka. Iza nje je ostalo nekoliko dela za klavir: mazurka *Čarobni žvuci*, *Sevdah* – valcer i *Kolo iz ravnog Srema*. Poslednja dva dela su štampana u Lajpcigu 1905. godine.

Luna Puđa Koen (Beograd, 7. jun 1919- 24. maj 2004), pijanistkinja i kompozitorka, započela je studije na Muzičkoj akademiji u Beogradu 1937, ali je Drugi svetski rat, u kojem je aktivno učestvovala od 1942. godine, prekinuo redovan tok njenih studija. Kasnije je radila sa Emilom Hajekom, diplomirala 1953. godine i dobila mesto nastavnika klavira u Muzičkoj školi *Stanislav Binički* u Beogradu. Završila je studije kompozicije 1972, kod Enrika Josifa, a tri godine kasnije magistrirala je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi Stjepana Šuleka. Njen muzički jezik odlikuje kombinacija umerenog modernizma i savremene primene folklor.

Pisala je muziku baziranu na stihovima Oskara Daviča. Najpoznatija dela u njenom opusu su: *Simfonija* (1975), svita za kamerni ansambl *Miris moje zemlje* (1973), Kantata *Višnja za židom* (1969), *Gudački kvartet* (1965), *Tri makedonske pesme* za klavir (1961), *Scherzo* za klavir, i druga kamerna dela.

R

Ljiljana Rančić (alias Madam Piano) (Beograd, 18. septembar 1972), kompozitorka, pisac songova, pevačica, studirala je violinu na Muzičkoj akademiji u Sarajevu. Bila je profesor džez pevanja u srednjoj Muzičkoj školi *Stanković* u Beogradu. Počela je svoju karijeru 1991. godine kao solista u Beogradskom Big Bend Džez orkestru Radio-televizije Beograd, i uspešno sarađivala sa glumicom Anom Sofrenović. Kao kompozitorka muzike i stihova za pop, džez i etno muziku, snimila je svoj prvi album *Landscapes* 1997. godine. Ovaj album nije postigao veliki finansijski uspeh, ali ga je nagradila muzička kritika i javnost koja je cenila dobar kvalitet interpretacije. Njen sledeći album, *Wonderland*, bio je ispunjen etno-muzikom različitih krajeva kombinovanom sa komercijalnim zvukom. Posebno je bila popularna njena pesma *Eternal love* izvedena u duetu sa italijanskim kantautorom Frankom Mazijem. Za ovaj album dobila je prvu profesionalnu nagradu *Zlatni melos*. U svojoj karijeri radila je zajedno sa mnogim poznatim muzičarima iz Srbije i inostranstva, među kojima su bili Bora Dugić, Bojan Zulfikarpašić, Žilijen Loro, Vasil Hadžimanov, Slobodan Trkulja i drugi. Njena dela uključuju: *Moonlight* (1994), *Landscape*, za klavir i orkestar (1994), *Tara* (1995), *Sailing Ship* (1997), *My Jasmine* (1998), *Do you know* (2001), *If you were not* (2001), *Spirits of the Earth*, muzika za istoimeni film (2001), *Junga* (2001), *Your Kingdom of Heaven* (2001).

Tatjana Ristić (Beograd, 18. april 1964), diplomirala je kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, gde je učila u klasi Srđana Hofmana. Usledile su specijalizacije na Državnoj visokoj školi u Frajburgu u klasi Brajana Fernihaua i na konzervatorijumu Čajkovski u Moskvi u klasi Jurija Holopova. Stekla je diplomu iz oblasti audio-vizuelne komunikacije na Univerzitetu Pompeu & Fabra u Barseloni, a doktorirala je kompoziciju po programu doc.Artes u Amsterdamu 2009. godine. Široko polje interesovanja Tatjane Ristić ogleda se kako u njenom umetničkom angažmanu, tako i u naučno-pedagoškom radu. Kao kompozitor i

umetnički direktor učestvovala je na brojnim festivalima u Rusiji, Japanu, Srbiji, Italiji, Engleskoj, Norveškoj, Nemačkoj, SAD, Španiji, Luksemburgu, a bila je i gostujući predavač u Italiji, Španiji, Švajcarskoj, Nemačkoj, Izraelu, Turskoj i Norveškoj. Pisala je muziku za pozorište, televiziju i film, a realizovala je i više video projekata i instalacija. Muzika Tatjane Ristić izvodila se širom Evrope, Azije i Amerike. Bogata međunarodna aktivnost Tatjane Ristić uključuje saradnje sa *TV Arte*, *PBC Production* i Američkim institutom za film (*American Film Institute*), a trenutno je zaposlena kao vanredni profesor na Univerzitetu Agder u Norveškoj. U njenom opusu se izdvajaju kompozicije: *Timenoid* (2008), *Time in a Bottle* za gitaru i violinu (2008), Gudački kvartet broj 1 *Allegro Ostinato* (1986), *Time Math*, pet pesama za sopran i klavir (2008), *Memories (Merciful Angel)* za simfonijski orkestar (2008-09), *La Vie* za simfonijski orkestar (1991/rev 2004), *Every Light is Moving* zvučna instalacija (2008), Muzika za film *We Are What We Lost*, muzika za dokumentarni film *Living Past*.

Milica Rogulja (Beograd, 25. decembar 1950), studirala je kompoziciju na Muzičkoj akademiji u Beogradu kod Enrika Josifa a od 1985. bila je student na Konzervatorijumu Santa Cecilija u Rimu pod vođstvom Maura Bortolotija. Cenjena u mnogim delovima Evrope kao jedan od najinteresantnijih kompozitora te generacije, a dela su joj bila izvođena u Evropi i uključuju: *Oltre La Grammatica*, za kamerni ansambl i sopran (Druga nagrada Udruženja kompozitora Srbije, 1987), kompoziciju *Dostojno jest*, za sopran i simfonijski orkestar, koja je premijerno izvedena u Rimu (2000) i poručena od strane *Fondacije Adkins Chiti: Donne in Musica* za proslavu jubileja. Ostala dela uključuju: *Brahman*, za tenor, mešoviti hor i simfonijski orkestar (1983) – delo je osvojilo Oktobarsku nagradu grada Beograda, *Psaltikia*, za 20 flauta i tenor (1981), *Sonata*, za violinu i klavir (1974), *Morning songs*, za bariton, flautu i klavir (1973), *Pasacaglia*, za simfonijski orkestar (1984), *Ricerkar - Quasi una entelechia*, za simfonijski orkestar (1987).

S

Anica Sabo (Beograd, 3. oktobar 1954), studirala je kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu gde je diplomirala je i magistrirala u klasama Stanojla Rajčića i Srđana Hofmana, a na istom fakultetu je dve

godine studirala i fagot. Godine 2007. započela je doktorske studije na Univerzitetu umetnosti u Beogradu na Odseku za Teoriju umetnosti i medija i vanredni je profesor teorijskih predmeta na istom univerzitetu. Takođe predaje i na drugim visokoškolskim ustanovama u Srbiji i Crnoj Gori (Novi Sad, Kragujevac, Cetinje). Podjednako je aktivna kao kompozitorka i teoretičarka muzike. Anica Sabo stvara na polju orkestarske muzike, ali je primarno okrenuta kamernom zvuku. Kada je reč o njenom radu u oblasti muzičke teorije i analize, u fokusu njene pažnje su različiti aspekti muzičke forme. Posebno se bavi pitanjem ispoljavanja simetrije u muzičkom obliku i srpskom savremenom muzikom. Lista dela uključuje *Impresije* za dva klavira, *Igru kapi* za simfonijski orkestar, *Diasonans* za simfonijski orkestar, *Gudački kvartet* i *Akvarel* za flautu, obou i klarinet.

Selena Savić (Beograd, 23. avgust 1980), kćerka poznatog beogradskog kompozitora Miroslava Miše Savića, učila je na odseku za staru muziku u Srednjoj muzičkoj školi *Stanković*. Iako je studirala i diplomirala na Arhitektonskom fakultetu u Beogradu, nikada nije prestala da se bavi muzikom, te je 2000. i 2001. godine nastupala kao čembalistkinja. Studirala je i na Kraljevskom konzervatorijumu u Hagu, a postdiplomske studije Medijskog dizajna na Institutu Pit Cvaru u Rotterdamu završava 2007. godine. Najčešće pravi zvučne instalacije u kojima su delovi realnosti pojednostavljeni i povezani u različite sisteme odnosa, koji često dovode do apsurdnih situacija. U poslednje vreme realizuje programersko-elektronske objekte, kolaborativne zvučne instalacije i dela zasnovana na upotrebi Interneta. Njena kompozicija *Upozn'o sam sreću* osvojila je 2009. godine drugo mesto na konkursu Gete Instituta, Radio Beograda i radija Deutschlandradio Kultur pod nazivom *Sonic postcards*. Lista dela uključuje između ostalih i kompozicije: *Tiktak*, *Theremin 1:3*, *Traditional paper*.

Svetlana Savić (Beograd, 23. januar 1971), kompozitorka i asistentkinja na Katedri za kompoziciju i orkestraciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, diplomirala je i magistrirala na istom fakultetu u klasama Srđana Hofmana i Zorana Erića. Još u toku studija, predstavljala je svoja dela na Međunarodnoj tribini kompozitora, među kojima se izdvajaju *Klinički kvartet* za bariton i klavir (1991), *Sirota tužna Don Huanova kći* za sopran, bas, ženski hor i elektroniku (1992), *Totemi*, *Pesme o zvezdama* za ženski hor i kamerni orkestar (2000). *Re-verzije* su nastale kao porudžbina

BEMUS-a 2004. godine, a *D-versions* je poručio bečki festival Elektronische Fruhlings 2005. godine. Pijanistkinja Neda Hofman i violončelista Srđan Sretenović izvodili su njen *Pogled na predeo slikan čajem* (1990) na koncertima u Namibiji i Južnoafričkoj Republici. Svetlana Savić takođe komponuje primenjenu muziku, a često i izvodi svoja dela. Autorka je napisala o savremenoj srpskoj muzici i čest učesnik stručnih tribina. U njenom opusu nalaze se simfonijska, vokalno-instrumentalna, kamerna, solistička i elektroakustička dela. Među najpoznatijim delima izdvajaju se: *Pogled na predeo slikan čajem*, *Quincunx* za gudački orkestar (1992), *(Un)finished sympathy* (2001) i *Samarkand blues* (2007).

Darinka Simić Mitrović (Beograd, 19. februar 1937), kompozitorka i pijanistkinja, studirala je na Muzičkoj akademiji u Beogradu u klasi Predraga Miloševića i Emila Hajeka. Radila je kao profesor klavira u Srednjoj muzičkoj školi *Josip Slavenski* u Beogradu, a od 1966. sarađivala je sa Radio Beogradom. U njenom opusu se nalaze: *Gradinar* za glas i klavir (1961), *Sonata in D* za violinu i klavir (1962), *Igre za fagot i klavir*, (1964), *Vrati mi moje krpice* za dva glasa i pet instrumenata (1964).

Želislava Sojak (Pančevo, 1978), violinistkinja i kompozitorka, pohađala je Osnovnu muzičku školu u Zrenjaninu i srednju Muzičku školu *Jovan Bandur* u Pančevu. Melinda Ligeti ju je podučavala u oblasti kompozicije. Od oktobra 2008. godine studira kod Jevgenija Iršajja na Akademiji za muziku i izvođačke umetnosti u Bratislavi i iste godine, na studentskom festivalu za savremenu muziku, *Orfeus*, izvedene su dve njene kompozicije: *Aurora Polaris*, za violinu, violu, violončelo i kontrabas i *Piano Suite*. Ostala dela uključuju: *The book of Faces* za klavir (izveo Peter Duhnicki u Slovačkoj), *Duvački kvartet za flautu, obou, klarinet i fagot*, *Diptych for Brass Quintet* (2007), *Trio* za violinu, klavir i gitaru (2008), *Igre* za meco sopran, violinu i cimbali (2008).

Ana Sokolović (Beograd, 1968) kompozitorka koja danas živi i radi u Kanadi, studirala je u klasama Dušana Radića i Zorana Erića. Diplomirala je na Univerzitetu u Montrealu u klasi Hosea Evanheliste, a usavršavala se na kursovima kod Tristana Muraja i Denisa Buliana. U njenom opusu nalaze se dela za orkestar, klavir i nekolicina kompozicija za kamerne ansamble, koje je predstavila u Kanadi, Francuskoj, Holandiji, Švajcarskoj, Nemačkoj, Italiji, Islandu, Belgiji, Velikoj Britaniji i Ukrajini, a dela ove autorke

poručivali su i izvodili vodeći kanadski ansambl kao što su Esprit Orchestra, Društvo za savremenu muziku iz Kvebeka, plesne grupa Brune i Cas Public, gudački kvartet Molinari, Barokni orkestar iz Montreala, Ensemble Contemporain iz Montreala, Simfonijski orkestar iz Montreala, Kamerni orkestar iz Manicobe i drugi. Ana Sokolović je tri puta bila pobednik takmičenja mladih kompozitora Kanadskog udruženja kompozitora i muzičkih izdavača SOCAN. Njena dela su bila odabrana da predstavljaju Kanadu na UNESCO-voj Međunarodnoj tribini kompozitora (International Rostrum of Composers) 1996. godine sa kompozicijom *Ambient V* i 2009. godine sa delom *Vež*. Njena kompozicija *Géométrie sentimentale* osvojila je 1999. godine prvu nagradu u kategoriji kamernih dela i Gran Prix Trinaestog takmičenja mladih kompozitora koje je organizovao Nacionalni radio CBC. Takođe je osvojila Joseph S. Stauffer nagradu 2005. godine i Prix Opus nagradu za kompozitora godine 2008. Njena prva opera *The Midnight Court* nastala je 2005. godine za *Queen of Puddings Music Theatre Co.* i izvedena je u Kraljevskoj operi u Londonu u junu 2006. godine. Danas ova autorka živi u Montrealu i radi kao kompozitor-saradnik Kanadskog muzičkog centra.

Danica Srećković, autorka kratkih klavirskih kompozicija koja je živela u XIX veku. Ostala je sačuvana samo njena polka-mazurka *Ana* iz 1893. godine

Ana Stanić (Niš, 8. decembar 1975) je pevačica, kompozitorka, tekstopisac i producentkinja. Završila je studije filmske i TV produkcije na Fakultetu dramskih umetnosti. Od 1994. bila je pevačica u pop-dens duetu *Mobi Dik*, sa kojim je snimila tri albuma u prodala preko 300.000 ploča u tadašnjoj Jugoslaviji. Kao članica dua, napisala je neke od njihovih najuspešnijih pesama poput naslova *Nostalgija* i *Nema nas više*. Godine 1998. napušta *Mobi Dik* i započinje solo karijeru. Debitantski solo nastup imala je na festivalu u Budvi, sa pesmom *Molila sam anđele*, koju je komponovala zajedno sa Ivanom Pavlović. Njen prvi album *Metar iznad asfalta* i najveći hit sa ovog izdanja, pesma *Grad*, doneli su nov zvuk na srpsku pop scenu, označen kao "power pop", sa dominantnim zvukom gitara. Do sada je snimila 6 samostalnih albuma: *Metar iznad asfalta* (1998), *Ana Stanić* (1999), *Vidim te kad* (1999), *Tri* (2000), *U ogledalu* (2004) i *Sudar* (2008).

Mina Stanković (Novi Sad, 18. januar 1977), diplomirala je i završila postdiplomske studije na Akademiji umetnosti u

Novom Sadu kod Milana Mihajlovića. Sada radi kao klavirski korepetitor u Baletskoj školi u Novom Sadu. Lista njenih dela uključuje: *Buđenje* za duvački kvintet (2001), *Nesporazum* za drveni duvački kvartet (2000), *Nad životom* (1998), *Skice* za flautu i klavir (1996), nekoliko horskih kompozicija, *Oči* (1997) i *Pesma rastanka* (1997), *Varijacije za harfu i gudački orkestar* (1999) i *Hitch Hawk*, za simfonijski orkestar (2005).

Vera Stanojević (Beograd, 1965), završila je Srednju muzičku školu *Mokranjac* u Beogradu, diplomu osnovnih i magistarskih studija stekla je na Konzervatorijumu Čajkovski u Moskvi, a kao stipendista doktorirala je na Univerzitetu države Ohajo u Kolambusu. Za svoja dela dobila je niz nagrada, uključujući *Oktobarsku nagradu* 1983. godine i nagradu Jugoslovenskog društva za kulturu za delo izvedeno 1985. godine. Njena dela su izvođena na festivalima i koncertima u više zemalja, a snimljena su i emitovana na talasima evropskih i američkih stanica. Umetničko veće Ohaja joj je dodelilo dve stipendije (Ohio Arts Council Individual Artist Grants). Godine 1997. pobedila je na takmičenju Vienna Modern Masters Millennium Commissioning Competition, što je rezultiralo nastankom, izvođenjem i snimanjem njene kompozicije *Notturmo* za orkestar, a iste godine dobila je i nagradu/porudžbinu Američkog društva kompozitora. U njenom opusu se nalaze dela, *Hommage à Emily* za sopran, violu i klavir (2004), *Voyage* za klavir i kompjuterski generisan zvuk (2007), *Begegnunge* (2006), *Beyond...Return?* za kamerni orkestar (2006), *Beyond* za flautu i klavir (2004), *In Memoriam* za dvoje perkusionista i klavir (2007), *Dance: To the End of the Circle* za kamerni orkestar (2002), *Notturmo* za orkestar (1997), *Awake!* za mešoviti hor (1998), *Fantasy in Mor* za alt saksofon i klavir (1997).

Ivana Stefanović (Sremski Karlovci, 14. septembar 1949) studirala je violinu i kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu kod Enrika Josifa, a specijalizirala je na IRCAM-u u Parizu između 1979-1981. u klasi Žilbera Amija. Od 1968. godine je bila zaposlena u Radio Beogradu i Televiziji Beograd, postala je suosnivač grupe za *Ars Acoustica* pri EBU (European Broadcasting Union) 1984. godine i bila selektor festivala savremene muzike *Muzika* u Srbiji. Godine 1985. je u Radio Beogradu osnovala *Radionicu zvuka*. Aktivna je kao pisac i međunarodno priznat radiofonski umetnik, a nagrađivana je za svoje kompozicije i radiofonska ostvarenja. Bila je jedan od osnivača festivala Međunarodna tribina kompozitora u Srbiji 1993. godine, a 2001. postaje direktor

programa za kulturu u Fondu Centra za demokratiju. Od 2000-2001. godine bila je predavač u Centru za ženske studije, od 2001. do 2006. godine radila je kao Umetnički direktor BEMUS-a, najvećeg muzičkog festivala u Beogradu, a od 2007-2008. bila je državni sekretar u Ministarstvu kulture. Pisala je muziku za pozorišta u Beogradu, Osijeku, Celju, a dela su joj izvođena u Francuskoj, Danskoj, Finskoj, Engleskoj, Austriji, Italiji i Nemačkoj. Dobila je više nagrada za svoj rad u oblasti medija i kulture: od 1969-1993. godine nagrade Jugoslovenske Radio-televizije (JRT), Radio Beograda, priznanja FEDOR, SLABESZ, te nagradu u Austriji. Među njenim najvažnijim delima ističu se: *Poslanica ptica* (1974), *Kantata Kabana* (1976), *Kvartet Harmonije* (1977), *Četiri noćna zapisa* (1993). Mnoga od njenih dela su objavljena na kompakt disk izdanjima, a među najnovijim ostvarenjima nalaze se: *Pesnik u staklenoj kutiji* – bajka za meco- sopran i ansambl (2009), *Kratka duga* za ansambl udaraljki (2008), *Ona* za flautu, violončelo, klavir, ženski glas i zvonu (2005), *Neobične scene sa Homerovog groba u Smirni* – *Novi prilozi za Hansa Kristijana Andersena* za flautu, klavir, udaraljke, gudače i naratora (2003), *Obični razgovori* za obou i violinu, i *Nad vodom* za sopran, flautu i klavir.

Jovana Stefanović (Beograd, 1. jul 1971), diplomirala je na Katedri za kompoziciju i orkestraciju Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Zorana Erića. Autorka je mnogih kamernih dela koja su izvođena u Srbiji i Evropi. Od 1997. godine bavi se radiofonskom umetnošću u okviru Dramskog programa Radio Beograda. Učesnica je festivala *Prix Italia*, *Mediterrania* (Španija) i *Soundscape* u Barseloni, gde dobija nagradu za kompoziciju *Proleće*. Autor je muzike za bajku za decu *Princeza na zrnju graška* koju je izvodila na koncertima sa dečjim horom koji vodi u muzičkoj školi *Slavenski*. Radi kao profesor u MŠ *Slavenski*. Izdvajaju se njene kompozicije *Grad ogledala* za dva klavira, *Nit* za solo violu, *Cooly-gulley* i *TOT* za flautu, klarinet, hornu, udaraljke, klavir, violončelo i kontrabas.

Margita Magi Stefanović (Beograd, 1. april 1959 – 18. septembar 2002) bila je najpoznatija kao klavijaturistkinja beogradske rok grupe *Ekatarina Velika* i jedna od umetničkih ličnosti koje su obeležile razvoj popularne muzike u ovoj sredini. Margita je rođena kao jedinica u uglednoj beogradskoj porodici, a njen otac je bio poznati pozorišni reditelj Slavoljub Stefanović Ravasi, jedan od utemeljivača Televizije Beograd. Margita je počela da uči klavir u Muzičkoj školi *Josip*

Slavenski, a njen talenat je ubrzo došao do izražaja, kada je kao devetogodišnja djevojčica nastupila na solističkom koncertu u sali Kolarčeve zadužbine u pratnji orkestra Beogradske filharmonije. Studije klavira nastavila je u klasi profesora Timikina, u čijoj klasi je bio i Ivo Pogorelić, ali za razliku od njega Margita nije otišla na usavršavanje u Moskvu, te se njena karijera klasičnog pijaniste ubrzo završila. Margita upisuje studije arhitekture i ponovo potvrđuje svoj talenat, završava fakultet sa sjajnim ocenama, upisuje postdiplomske studije i dobija u Japanu nagradu za svoj rad. Do prekretnice u njenom profesionalnom životu i muzičkoj orijentaciji dolazi nakon susreta sa Milanom Mladenovićem koji je nastupao u tek formiranom bendu *Katarina II*. Mladenović ju je pozvao da se pridruži grupi i prvi album pod nazivom *Katarina II* bend objavljuje 1984. godine. Bend ubrzo menja ime u *Ekatarina Velika*, ili skraćeno *EKV*, te objavljuje ukupno 7 studijskih albuma (*Katarina II* /1984, *Ekatarina Velika*/1985, *S' vetrom u lice*/1986, *Ljubav*/1987, *Samo par godina za nas*/1989, *Dum dum*/1991, *Neko nas posmatra*/1993), zadobijajući status jednog od najkreativnijih i nauticajnijih bendova na prostoru bivše Jugoslavije, izniklog na najboljim trendovima novog talasa i daleko ispred vremena u kojem su stvarali. Kreativni dvojac koji se smatra najzaslužnijim za takav status benda činili su Milan i Magi – Milan je bio tekstopisac sasvim osobenog senzibiliteta, dok je Margita uglavnom radila aranžmane kompozicija. Paralelno sa svojim obavezama u grupi, Margita je nastavila da se bavi dizajnom, arhitekturom i davanjem časova klavira. U to vreme komponuje i muziku za pozorište (predstave *Klasni neprijatelj*, *Tri sestre*, *S one strane duge* i *Majka hrabrost*) i televiziju (drama *Plavi, plavi*), radi kao producent (*Karlovi Vari*) i gostuje na albumima mnogih jugoslovenskih grupa (*Bejbi Kejt*, Elvis J. Kurtović, *Van Gog*, *Babe*). Niz ličnih tragedija koje su se dogodile osamdesetih i početkom devedesetih godina, naneo je Margiti udarce od kojih se nikada nije oporavila. Najveći gubitak u profesionalnom smislu doživela je 1994. godine kada je preranom smrću Milana Mladenovića *Ekatarina Velika* prestala da postoji. Magi nastavlja da se bavi muzikom, objavljuje CD *Ti si sav moj bol* (prema nazivu jednog od najvećih hitova *EKV*-a) i nastavlja da gostuje na albumima i koncertima jugoslovenskih bendova. Krajem devedesetih godina njena muzička aktivnost slabi, počinje sve više da se povlači iz javnosti; finansijski je potpuno uništavaju njene ovisničke navike. Tokom leta 2002. godine komponuje muziku za predstavu beogradske rediteljke Hajdane Baletić *Kaput mrtvog čoveka* što je njeno poslednje muzičko delo.

Umire na infektivnoj klinici u Beogradu, septembra iste godine. Na njenoj sahrani, upravnik pozorišta Atelje 212 i glumac Svetozar Cvetković je izjavio “*Ona je bila dobar duh Beograda*”.

Teodora Stepančić (Beograd, 21. maj 1982.) učila je muziku i balet, a diplomirala je klavir na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, gde je takođe studirala i kompoziciju. Diplomom osnovnih i master studija stekla je na Kraljevskom konzervatorijumu u Hagu, gde trenutno živi i radi. Učila je i usavršavala se kod umetnika kao što su Dejan Stojić, Aleksandar Šandorov, Vlastimir Trajković, Hilijus van Berhajn, Janis Kirijakides, Luj Andrisen, Martajn Pading, Mesia Maiguaška, Piter Mihael Hamel, Kaliope Cupakis i Kim Kaskon. Kao kompozitorka, pijanistkinja, performerka i improvizatorka aktivna je širom Evrope ali i u Izraelu, a njena dela su predstavljena na festivalima kao što su BBC Proms, Gaudeamusova muzička nedelja, Dag in de branding, November Music, Norderlijk festival, Process, Međunardona tribina kompozitora i KoMa. Članica je i osnivač nekoliko ansambala u Holandiji: Netherlands SZ, *Den Haag All Stars*, *Serbian Sound Youth*. Sarađuje sa ansamblima Asko, Improvisers Orchestra, MEA, *Pre art and Tanaka*. Njena dela su: *Ropes, strings, Poppea and three stories by Daniil Kharms* (2009), *Chalk* (2009), *Breathless* (2008), *Line* (2006), *Nature Morte, Vivante* (2006), *My beautiful Annabel Lee* (2004), *Gvozdena jabuka* (2002).

Marjana Stepanović Mitrović (Bor, 7. januar 1974), diplomirala je kompoziciju na Fakultetu umetnosti u Prištini 2001. godine pod mentorstvom Vojne Olivere Nešić. Od 2004. do 2006. bila je direktorka Muzičke škole u Prokuplju, a od 2008. godine radi u osnovnoj školi u Nišu kao dirigent dečjeg orkestra. Članica je Udruženja *Žene u muzici* Kragujevac. Dobila je nagrade za svoja dela na Internacionalnom takmičenju za kompozitore *Donne in Musica* Kragujevac (2005, 2006, 2007 i 2009). Njena dela uključuju: *Rug*, *Remembrance of unsuccessful photographs*, *Droplet in a cave* (2002), *Podzemlje* (2003), *Zoološki vrt*, za različite kombinacije (2004), *Koncert za flautu i gudački orkestar* (2005), *Dvački kvintet* (2004), *Simfonijsku poemu* (2001), *Quasi Remembrance* (2009), a *Zoološki vrt I i II* su obavezni komadi na Internacionalnom takmičenju *Donne in musica* Kragujevac.

Milana Stojadinović Milić (Beograd, 13. jul 1962) diplomirala je 1987. godine i magistrirala 1994. na Fakultetu

muzičke umetnosti u Beogradu, gde trenutno radi kao asistent-profesor na predmetu Harmonija. Članica je Udruženja muzičkih umetnika Srbije. Njena dela su izvođena u Srbiji, Hrvatskoj, Bugarskoj, Grčkoj, Francuskoj, Italiji i Ujedinjenom Kraljevstvu. Više njih je objavljeno na CD-u u okviru projekta *Contemporary Music of the Balkan*. Dobitnica je nagrada i priznanja na međunarodnim takmičenjima, a njena biografija je uključena u *Who's who in Classical music* (Velika Britanija). Njena dela uključuju: *Mimicry* i *Aurora borealis* za simfonijski orkestar, *Duo symbolico*, za klavir i simfonijski orkestar, duvački kvintet *Kaleidoskop* (2001), gudački kvartet, *Melodija, Tears*, ciklus od deset vokalnih minijatura, *A piece of intertime*, za sopran, flautu i klavir, *Eol*, za tri violončela, *Neoromantico, Dream* za lautu i klavir, *Tango sentimental in memory of Astor Piazzola*, za bandoneon- harmoniku, violinu, kontrabas i klavir (2002).

Grana Stojković (Trešnjanci, Bela Palanka, 26. septembar 1955) započela je muzičko obrazovanje u muzičkoj školi *Mokranjac* u Beogradu a potom je studirala kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u klasi Enrika Josifa. Komponovala je dela za neobične izvođačke sastave uključujući hor flauta, inspirisana odličnim sastavom koji je u to vreme vodio flautista Miodrag Azanjac. U njenim delima oseća se snažan uticaj folklora, iz kojeg često proističe melodika njenih dela, ali ne uz pomoć citata, već izrastanja materijala iz “pojno-pevne materije našeg tla”, kako je to objasnio Miodrag Azanjac. U njenom opusu idvajaju se: *Slovo ljubve* za hor flauta, *Trenos* za hor flauta, *Santa Maria della Salute*.

Jovanka Stojković (Temišvar, 5. mart 1855 – Pariz, 1892) pijanistkinja, kamerna muzičarka, koncertna pevačica, kompozitorica i pedagog, jedna je od najinteresantnijih ličnosti u muzičkom životu Srbije u XIX veku. Učila je klavir kod Franca Lista i Aleksandra Drajšoka i već sa 17 godina svirala Listovog *Don Žuana*. Njeno pijanističko umeće oduševljavalo je onovremenu publiku širom Evrope, kao i njen repertoar na kojem su se nalazila dela srpskih kompozitora zasnovana na patriotskim i nacionalnim temama (*Sremsko kolo*, narodna tema sa varijacijama), te njena odluka da na koncertima nastupa u narodnoj nošnji. Izvodila je i sopstvena dela, posebno *Fantaziju na srpske teme* i *Varijacije na srpsku himnu* za levu ruku. Značajno mesto koje ima u istoriji Balkana, zaslužila je i zbog činjenice da je u Srbiji prvi put predstavila neka od najvećih dela klasičnog zapadnoevropskog pijanističkog repertoara

(uključujući klavirske sonate Ludviga van Betovena i dela Sopena, Šuberta i Šumana). Posle brojnih nastupa, nastanila se u Beogradu gde je nastavila da priređuje koncerte, a prve tri sezone svirala je pod patronatom Kraljice Natalije. Bavila se pedagogijom, a potom i komponovanjem. Poslednje koncerte priredila je u Parizu 1891. godine. Njena dela bila su zasnovana na narodnim temama, a danas su sačuvani samo naslovi njenih kompozicija: *Varijacije na srpsku himnu za levu ruku*, *Fantazija na srpske teme*, *Ruska fantazija*, *Varijacije na Svatovac i Šareno nišavsko kolo*, kao i transkripcije pesma *Oj talasi*, *Vlahinja neda grivne*, *Već iz gustog luga kupe se hajduci*, *Što se nisam davno* i kompozicija *Sarajevka*.

Š

Branislava Šaper Predić (Zaječar, 25. septembar 1946), studirala je kompoziciju na Muzičkoj akademiji u Beogradu. Kasnije je pohađala kurseve savremene muzike u Kelnu, Štutgartu i Minhenu i radila kao muzički urednik Studentskog kulturnog centra u Beogradu i muzički urednik Beogradskog programa za Jugokonzert. Od 1984. godine radila je na TV Beograd. Komponovala je brojna orkestarska dela: *Sosofon 1*, za simfonijski orkestar (1972), *Sosofon 2* (1977), *Simphonietu* za gudače i timpane (1968), *Multimedijalno prikazanje* za timpane, duvače i pokret, *Requiem*, *Bolna Draga* za hor, *Sosofon 3* za soliste, hor i orkestar. Devedesetih godina takođe je pisala muziku za balet, film, televizijske serije, teatar i više solo – pesama. Dobila je nagradu Grada Beograda za svoju *Simphonietu* i Nagradu BEMUS-a za *Sosofon 1*.

Dragana Šarić (Beograd, 2. oktobar 1962), pevačica i kompozitorka, u javnosti poznatija pod pseudonimom Bebi Dol. Njena muzička aktivnost započela je krajem sedamdesetih godina prošlog veka u bendu Tarkus, a prvi uspeh postigla je dvostrukim singlom *Mustafa/Na planeti uzdaha* koji je objavila sa Goranom Vejvodom. Pesmu *Mustafa*, koja je proglašena za najbolju pop pesmu u Jugoslaviji 1981. godine, ponovo je objavila na svom debitantskom albumu *Ruže i krev* koji je izdat dve godine kasnije i koji je doživeo veliki uspeh kod publike i kritike. Sledeći studijski album *Ritam srca*, Bebi Dol je objavila tek 1995. godine, iako je tokom više od jedne decenije redovno nastupala kao pop i džez pevačica (tri godine je živela u Kairu, pevajući u hotelu *Sheraton*), snimajući pesme i nastupajući na albumima drugih umetnika. Druga pauza usledila krajem devedesetih godina, te album *Ljuta sam*

objavljuje tek 2002. godine. Njeno poslednje izdanje pod nazivom *Čovek rado izvan sebe živi* objavila je 2006. godine i na njemu se uglavnom nalaze obrade pesama. Bebi Dol je tokom čitave karijere redovno nastupala na festivalima u zemlji, a najveći uspeh postigla je plasmanom na takmičenje za pesmu Evrovizije 1991. godine u Rimu.

Mirjana Šistek Đorđević, (Beograd, 3. oktobar 1935) studirala je kompoziciju u klasi Stanojla Rajčića na Muzičkoj Akademiji u Beogradu. Veći deo svoje profesionalne karijere provela je predavajući u Muzičkoj školi *Mokranjac*. Njeni raniji radovi otkrivaju autora koji se još uvek nalazi u zvučnoj sferi poznog romantizma, dok sredinom sedamdesetih godina pravi stilski zaokret ka savremenijem muzičkom izrazu. U njenom opusu se izdvajaju *Gudački kvartet* (1963), *Klavirski koncert* (1969), *Poema bez naslova* za orkestar (1970), poema *Tražim pomilovanje* za recitatora, ženski hor i orkestar (1977), *Količija* za 12 flauta, 4 kontrabasa i klavir (1978), *Nokturno* za orgulje (1979) i *Sedam aplikacija* za gudački kvartet, *Pojanja* za hor flauta.

T

Marija Luiza Tajčević, kompozitorka iz XIX veka. Jedine poznate informacije o ovoj autorki pružaju sačuvane note jedne od njenih kompozicija koje otkrivaju kompozitorku tipično romantičarske prirode koja je uporište tražila u narodnoj umetnosti. Može se zaključiti da je bila dobra pijanistkinja sa solidnom tehnikom sviranja na klaviru. Kao što je to bilo uobičajeno u tom periodu, stvarala je dela manjih formi koje je sama izvodila na koncertima, ali je nepoznato da li je bila autodidakt ili je imala profesionalnu poduku u oblasti kompozicije. Sačuvana je samo njena pesma *Ti si rajske cvet* op.1 za klavir, varijacije na temu srpske građanske pesme

Biljana Tomić (Ćuprija, 25. mart 1980), završila je Srednju muzičku školu *Mokranjac* u Požarevcu, a diplomirala je na Katedri za kompoziciju i orkestraciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, u klasi Milana Mihajlovića. Stilski, njena dela su ukotvljena u neoekspresionistički, odnosno neoklasični prorede, a pisala je uglavnom dela za gudački kvartet, glas i manji kamerni ansambl, ali i glas i simfonijski orkestar. Dela je predstavljala na festivalu KoMA u Beogradu. Biljana Tomić predaje teorijske predmete i uvod

u kompoziciju u Muzičkoj školi *Stanković* u Beogradu, a bila je jedan od inicijatora i glavnih organizatora koncerta pop, rok i klasične muzike na kojem su učenici na Odseku za kompoziciju ove škole predstavili svoja dela. U njenom opusu se izdvajaju: *Kraj beskraja* za glas, bas klarinet, flautu i klavir (2003), solo pesma *U zimski sumrak* (1999), *Smaragdne pesme* za mecosopran i simfonijski orkestar (2006) i hor *Čisto mi srce* (2001).

Jovanka Trbojević (Beograd, 27. mart 1963), kompozitorka koja živi i radi u Finskoj, odrasla je u Beogradu dok je diplomu iz klavira stekla na Muzičkoj akademiji u Pragu ranih osamdesetih godina, u klasi profesora koji je bio učenik učenika Franca Lista. Njeno formalno muzičko obrazovanje krenulo je novim pravcem kada je 1984. godine posetila festival savremene muzike Time of Music u Vitasariju. Po dolasku u Finsku, karijeru pijaniste napušta u korist komponovanja i upisuje studije kompozicije na Akademiji *Sibelijus*, najpre u klasi Era Hemeniemija, a kasnije i Pava Heininenena. Njeno iskustvo tako obuhvata balkansku muzičku tradiciju, češko-nemačko-slovenski etos i nordijski prisup komponovanju. Danas je ona autorka koja se svakodnevno “od devet do četiri” bavi komponovanjem. Njena najznačajnija dela su *kada bih mog'o biti drag...* (1991) za mecosopran, bas klarinet, kontrabas i udaraljke (na tekst Tina Ujevića), gudački kvartet ORO (1993-94), *Autoportret sa pesmom* (1993) za solo violinu i narodni orkestar, *Muzika za Žilov Rekvijem* za orkestar i hor (1998-99), *In the view of the wise* za tri ženska glasa i njihove ruke (2001); *Fantom...* ciklus komada za elektroniku i različite solističke instrumente (1998-01), Klavirska sonata (2001-02). Ova umetnica je komponovala i muziku za nekoliko dokumentarnih i igranih filmova.

V

Biljana Vasiljević Drašković (Jagodina, 4. avgust 1955) kompozitorka i teoretičarka koja predaje harmoniju, kontrapunkt i kompoziciju u Srednjoj muzičkoj školi *Mokranjac* u Beogradu, a posebno je zainteresovana za savremeno izučavanje muzičke harmonije i njene primene u komponovanju. Ova autorka je najpre učila klavir, trombon i kompoziciju u klasi Mirjane Šistek, a potom je studirala na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Enrika Josifa. U njenom stvaralaštvu se mogu uočiti dve faze: u prvoj se nalaze dela nastala pod uticajem Šenberga i druge

bečke škole zasnovana na kompozicionim postupcima serijalne muzike i drugu, u kojoj umesto serija koristi napeve proistekle iz narodnog pojanja koje je slušala u najranijoj mladosti. Dela Biljane Vasiljević su izvođena u Beogradu – *Musica Viva* (1987), *Drugi memorijal Emil Hajek* (1990), *Srpska muzika za čembalo* (1996), *Sjedinjenim Američkim Državama* (Piano Music, New York, 1991), *Izraelu* (Kol HaMusika, Jerusalem, 1998) i *Engleskoj* (Ritual Dance in Harpsichord Music, 2001). U njenom opusu se izdvajaju dela *Furioso* za klavir (1976), *Varijacije za dva klavira* (1977), *Adagio* za gudački orkestar (1978), *Pokreti* za gudački kvintet (1979), *Milosti* za mešoviti hor i simfonijski orkestar 1982–1986, *Balada* za glas i duboke flaute (1987), *Vaskrsenje* za solo instrument (žičani/gudački/glas) 1990, *Milosti* za kamerni ansambl (1991), *Prevrnuta kolenka* za žičani instrument (2001), *Žene u crnom* za električnu gitaru (1997–2007).

Dragana Veličković (Niš, 30. jul 1963), studirala je muzikologiju i muzičku teoriju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Živi i radi u Nišu. Njene kompozicije su uglavnom inspirisane vizantijskom i starom srpskom muzikom i bile su izvedene na više festivala u Bosni, Makedoniji, Grčkoj, Rusiji i Belorusiji, a takođe su i nagrađene. Lista njenih kompozicija uključuje: *Tebe pojem* (1990), *Verujem*, za mešoviti hor (1997), *Tropar Sv. Prokopiju*, za hor (2001), *Asocijacije*, za mešoviti hor (1988), *Meloritmije* (2004) i *Skalamerija*, za četiri-ruke klavir (2001), *Ruke*, za violinu i klavir (2005), *Fantasia pro acephalo Balcanico*, za orkestar (1990).

Jasna Veličković (Beograd, 22. januar 1974), kompozitorka koja živi u Holandiji od 2001. godine, kada je magistrirala na Kraljevskom Konzervatorijumu u klasama Luja Andrisena, Hilijusa van Berhajka i Klarensa Barloua. Osnovne studije završila je na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Srđana Hofmana. Već tokom studija njena dela su izvodili vodeći srpski ansambli – Beogradska filharmonija, Simfonijski orkestar Radiotelevizije Srbije, a dela su joj nagrađena Prvom nagradom 1996. i Drugom nagradom 1997. godine na Međunarodnoj tribini kompozitora u Beogradu, te nagradom *Slavenski* 1998. godine. Jasna je 2007. godine osvojila nagradu *Irino* u Tokiju za svoju kompoziciju *Strelka*, a bila je laureat i na Četvrtom muzičkom forumu mladih u Kijevu 1995. i finalista festivala *Holandski muzički dani* 2002. godine. Za njenu poetiku, karakterističan je dekonstruktivistički odnos prema raznim, već

ustanovljenim sistemima, sa kojima se poigrava na različite načine od kompozicije do kompozicije. U njenom opusu izdvajaju se dela: *Slika Dorijana Greja* za gudački orkestar i čembalo (1995), *VriskrikExe*, Koncert za živu elektroniku i orkestar (1997/1999), *DreamOpera* (2001), *Sizijova pesma* za čembalo (2002) *!Dna And?* za kamerni orkestar (2002), *Strelka* za 2 klavira, čembalo, harfu, muzičku testeru, cimbali i harmoniku (2004), *Sputnik* za kvartet udaraljki (2006), *Dance Dance Dance* za big band (2008), *Shadow Study #2* za klavir i elektroniku (2008)

Sida Velisavljević (1851-1920), koncertna pijanistkinja i kompozitorica *Leptir-polke* za klavir nastale 1865. godine, koju je u Beču objavio njen učitelj G.Vegelajn.

Jasna Veljanović Ranković (Fulda, Nemačka, 13. januar 1980), završila je nižu i srednju muzičku školu u Kragujevcu, a diplomirala je 2003. godine na ukrajinskoj Nacionalnoj muzičkoj akademiji *Čajkovski* na Odseku za kompoziciju u klasi Genadija Ljapenka. Njenu diplomsku kompoziciju, *Koncert za klavir i orkestar* izveo je Simfonijski orkestar Radiotelevizije Ukrajine. Magistarske studije završila je 2007. godine na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu u klasi Vlastimira Trajkovića sa delom *Pet pesama* za mezosopran i orkestar na stihove Aleksandra Bloka. Trenutno je na specijalističkim studijama muzičke teorije na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, pod mentorstvom Sonje Marinković. Komponovala je dela za solo instrumente, kamerne sastave i simfonijski orkestar, dok je u poslednje vreme posebno posvećena komponovanju kamernih kompozicija za specifične sastave : *Duel i romansa* za flautu i harmoniku (2009), *Prekinuta pasakalja* za flautu, obou, harmoniku i violončelo (2007), *Nemirne misli u noći* za flautu, obou, saksofon i violončelo, *Dobro je biti živ* (2007). Zaposlena je kao asistent na Odseku za muzičku umetnost Filološko-umetničkog fakulteta u Kragujevcu.

Marina Vesić (Kruševac, 11. april 1982) osvojila je Prvu nagradu na Međunarodnom takmičenju mladih autora u Beogradu 1997. godine i učestvovala na masterklasi u organizaciji EPTE (Evropske asocijacije profesora muzike) 2002. godine. Trenutno je na Master studijama kompozicije u klasi Tatjane Milošević na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Godine 2006, Kulturni centar iz Kruševca je od Marine Vesić poručio muziku za svečano otvaranje Vidovdanskih svečanosti u Kruševcu kada je izvedena njena

kompozicija *Šetnja kroz vekove*. Završila je kurs iz muzičke produkcije i tonske režije u klasi Đorđa Petrovića 2009. godine i od tada komponuje duhovnu muziku koju je predstavila na festivalu u Beogradu: kompoziciju *Molitva* za sopran i hor *Transfiguracije*. Saraduje sa slikarkom Kristinom Fausten od 2009. godine i u nekoliko navrata je realizovala muziku za njene izložbe u Švajcarskoj. Bila je članica hardkor pank grupe *Scarps* u kojoj je svirala klavijature, osnivač je bendova *Dirty Flowers* i dua *Hedija*, a nastupa i u projektu Music for piano & drums sa Dejanom Nikolićem. Komponovala je veći broj pesama, dela savremene umetničke muzike, muziku za pozorište i instalacije

Smiljana Vlajić, (Beograd, 17. avgust 1971), počela je da uči muziku u Muzičkoj školi *Stanković* u Beogradu, a studije je završila na Odseku za kompoziciju na Akademiji umetnosti u Novom Sadu 1998. godine u klasi Dušana Radića sa simfonijskom poemom *Igra utrnule stvarnosti*. Magistrirala na istoj Akademiji 2006. godine u klasi profesora Rajka Maksimovića sa simfonijskom poemom *Opus Alchemicum*, a potom se usavršavala se na Visokoj školi za muziku u Beču. Trenutno radi kao docent na Odseku za kompoziciju i teoriju muzike Akademije umetnosti u Novom Sadu i docent na Muzičkoj akademiji u Cetinju, u Crnoj Gori. Smiljana Vlajić se bavi komponovanjem i teorijom muzike, a posebno je zainteresovana za oblasti percepcije i psihologije muzike. Kao jedan od autora deluje u okviru sastava *Alchemy of music*. Njena dela su izvođena u Beogradu, Novom Sadu, Podgorici, Ljubljani i Beču, a među važnije kompozicije ubrajaju se: *Trio* za obou, klarinet i fagot (1993), *Varijacije* za obou, klarinet i fagot (1993), *Gudački kvartet* (1995), *Gudački oktet* (2009), *Opus Alchemicum* (2004), *Uspomene iz podsvesti* (1994), *Perun je samo na kratko zaspao* (2007), *Igra utrnule stvarnosti* (1995), *Kuća odbeglih ideja* (2009). Ova autorka je komponovala i veći broj elektroakustičkih, elektronskih i multimedijalnih dela uključujući *Fantastikon*, za kamerni orkestar i elektroniku (1998).

Aleksandra Vrebalov (Novi Sad, 22. septembar 1970), kompozotorka, sa prebivalištem u Njujorku. Studirala je kod Miroslava Statkica na novosadskom Univerzitetu, zatim kod Zorana Erića na beogradskom Univerzitetu umetnosti, Elinor Armer Muzičkom konzervatorijumu u San Francisku i Ivanom Loudovom na Praškoj muzičkoj akademiji. Diplomu doktora muzičke umetnosti stekla je na Univerzitetu u Mičigenu gde je studirala sa Evanom Čejmbersom i Majklom Doertijem. Njena dela su izvedena u više od

četrdeset četiri zemlje. Veoma cenjena muzičarka, boravila je u Centru Belado Rokfeler fondacije (Rockefeller Foundation Bellagio Centre) u Tanglvudu, programa Novi njujorški dramaturzi kolonije Mekdauel (New York's New Dramatists, MacDowel Colony) i američkog Opera-projekta (American OperaProjects), a dobitnica je nagrada ili stipendija kao što su *Čarls Ajvz* Američke akademije za književnost i umetnost, Fonda za otvoreno društvo, Meet the composer, takmičenja kompozitora Hajsmi (Highsmith), Vienna Modern Masters, ASCAP-a i stipendije Daglas Mur. Njen rani gudački kvartet *Pannonia boundless* evocira zvuke istočne Evrope, a snimio ga je Kronos Kvartet na njihovom albumu *Kronos Caravan* (1999). U svom orkestarskom delu *Orbite* (2002), Vrebalov koristi preklapanje zvučnosti različite gustine, kao i ritmičke strukture poput Fibonačijevog niza kako bi dočarala svoju ideosinkretičnu, postmodernu koncepciju «univerzalne muzike». Njen balet *The Widow's Broom* (2004), zasnovan na knjizi Krisa Van Alsburga, izveden je na praznik *Halloween* (Noć veštica) na baletskom festivalu u Providensu. Njena najnovija dela uključuju: *Eastern Chapel Meditations*, za violinu klavir i snimljene zvukove (2010), *Harding Suite*, za violončelo solo (2009), *The Spell IV*, za gudački kvartet, *Tibetan bowl*, za zvona i snimljene zvukove, *Written*, za Dejvida Heringtona i Kronos kvartet, *The Spell*, za klavir i vibrafon, koju je poručio Univerzitet Misuri – Konzervatorijum za muziku iz Kanzas sitija (2009), *The Spell III*, za violinu i živu elektroniku, komponovanu za Anu Milosavljević (2008).

Leontina Vukomanović Pat (Požarevac, 13. novembar 1970), pop pevačica, kompozitorica i tekstopisac. Nakon prvih časova muzike u Požarevcu, nastavlja da se školuje u Srednjoj muzičkoj školi *Josip Slavenski* u Beogradu, a na Fakultetu muzičke umetnosti upisuje odsek Opšte muzičke pedagogije. Njena profesionalna karijera započinje 1986. godine, kada objavljuje svoje prve kompozicije. Prve uspehe postiže kao kompozitor i tekstopisac na Pesmi Evrovizije 1991. i 1992. godine, kao i na festivalima MESAM i Beogradsko proleće. Godine 1992, počinje da komponuje muziku za decu, uglavnom za dečje festivale, ali i za televizijske forme. Svoj prvi album *Nemiri* objavila je 1996. godine i osvojila Prvu nagradu na festivalu Sunčane skale. Svi njeni naredni projekti bili su hvaljeni od strane kritike i publike, osvajala je prve nagrade na svim domaćim festivalima, a kao tekstopisac predstavljala je Srbiju na Pesmi Evrovizije u Istanbulu, 2004. godine, sa pesmom *Lane moje*. Njene pesme izvode najpoznatiji pevači iz regiona - Toše Proeski,

Željko Joksimović, Marija Šerifović, Bojan Marović, Boris Režak, Ognjan Radivojević i mnogi drugi. Kao pevačica, kompozitorka i tekstopisac objavila je četiri solistička albuma pop muzike: *Nemiri* (1996), *Ljubav bez ljubavi* (1998), *Sledeća* (2001) i *Platinum collection* (2010), kao i tri autorska albuma za decu *Leontina za decu* (1998), *Leontina i Ivana - pesme za decu* (2007) i *Najveći hitovi hora Čarolija* (2009). Od 2006. godine, potpredsednik je Upravnog odbora SOKOJ-a, organizacije za zaštitu autorskih prava u Srbiji, a od 2009. godine, član je Upravnog odbora Beogradskog džez festivala..

Z

Ksenija Zečević (Zadar, 16. februar 1956 – Beograd, 21. novembar 2006) kompozitorka, pesnikinja, pijanistkinja i ikona umetničkog Beograda osamdesetih godina prošlog veka. Diplomirala je i magistrirala na klavirskom odseku Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu, u klasi Olge Mihajlović, a studije kompozicije završila je u klasi Enrika Josifa. Počela je u najranijoj mladosti da se bavi muzikom, a prve kompozicije napisala je već sa pet godina. Tokom svoje karijere, najčešće je pisala muziku za film, pozorište i televiziju, a najznačajniji deo opusa predstavljaju vokalno-instrumentalna i vokalna dela, zatim instrumentalna (*Knjiga tajni*, *Sonata* za klavir, *San* za violinu) i kamerna (*Gudački kvartet*, *Svita* za flautu i klavir). Težila je stvaranju integralnog dela, a takve težnje izrazila je u velikim formama oratorijumskog tipa: *Rekvijemu za kraj 20. veka*, *Koncertu za klavir, hor i orkestar*, *Molitvi za žrtve banjičkog logora*, *Kantati za strijeljane u Kragujevcu*, *Triptihu*, *Prabu*, posebno u *Rekvijemu za dedu Ferdinanda Gergetu* stradalom u nacističkom logoru Dahau. Njeno poslednje delo je *Rekvijem za Nikolu Teslu*. Osvojila je veliki broj nagrada i priznanja, a sarađivala je sa najvećim rediteljima i pozorišnim kućama u zemlji (*Sveti Georgije ubiva aždahu*, *Ratnički rastanak*, *Umrli su s brodom*, *Dani od snova*, *Atoski vrtovi*, *Preci i potomci*, *Bolje od bekstva*, *Kralj milenijuma*, *Ptice koje ne polete* i mnoge druge predstave). Kratko vreme radila je kao asistent na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu i kao umetnički direktor Pozorišta na Terazijama.

Ž

Isidora Žebeljan (Beograd, 27. septembar 1967), kompozitorka, studirala je na Fakultetu muzičke umetnosti

kod Vlastimira Trajkovića (studenta Olivijea Mesijana), a od 2002. je profesorka kompozicije u istoj ustanovi. Njena muzika je visoko cenjena i dobila je više značajnih nacionalnih priznanja, među kojima je i nagrada *Stevan Mokranjac* 2004. godine. Isidora Žebeljan je 2005. godine bila dobitnica stipendije Fondacije Civitella Ranieri, a 2006. je izabrana za člana Srpske akademije nauka i umetnosti. Privukla je međunarodnu pažnju je svojom operom *Zora D.* koju je naručila Dženisiz (Genesis) Fondacija iz Londona, a koja je premijerno izvedena 2003. godine u Amsterdamu. Iste godine izvođenjem ove opere otvorena je 50. sezona Bečke Kamerne Opere. Nakon uspeha opere *Zora D.* (sa 22 izvođenja u pet evropskih zemalja u samo 4 godine), Isidora Žebeljan je 2003. godine napisala *Pesmu putnika u noći*, za klarinet i gudački kvartet, kao porudžbinu Dženisiz fondacije. Venecijanski Bijenale je 2004. godine od nje poručio kompoziciju *Konji Svetog Marka, iluminaciju za simfonijski orkestar*. Dženisiz Fondacija je od ove autorke takođe poručila kompoziciju *The Minstrel's Dance*, čijom premijerom u Londonu 2005. je ona dirigovala, dok je delo *The Ghost from the Pumpkin* imalo premijeru u Londonu 2006. godine. Svoj *Polomka kvartet* komponuje 2009. godine za kvartet Brodski. Njen *Il Circo* je bio obavezni komad na međunarodnom takmičenju pijanista Muzičke omladine u Beogradu 2009. Do sada, ona je napisala muziku za preko četrdeset produkcija, u svim najznačajnijim pozorištima u Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori. Za svoja umetnička dostignuća, Žebeljan je tri puta nagrađena *Sterijinom nagradom*, najprestižnijom srpskom godišnjom pozorišnom nagradom. Justat Bijenale Pozorišnog dizajna ju je četiri puta proglašavao najboljim kompozitorom pozorišne muzike. Pisala je filmsku muziku, uključujući orkestraciju muzike Gorana Bregovića za filmove *Dom za vešanje*, *Arizona Dream*, *Podzemlje* (reditelj E. Kusturica), *Kraljica Margo* (reditelj P. Seroa) i *The Serpent's Kiss* (reditelj P. Ruslo).

Mirjana Živković (Beograd, 3. maj 1935), studirala je kompoziciju na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, gde je i diplomirala je 1964. godine. Od 1967-1968. godine živela je i studirala u Parizu, gde je pohađala postdiplomske studije kod Nađe Bulanže (Nadia Boulanger) za kompoziciju, harmoniju i oblike i kod Olivijea Mesijana (Olivier Messiaen) kompoziciju. Godine 1974. stiče diplomu magistra na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu i postaje profesor harmonije, kontrapunkta, muzičkih oblika i kompozicije u Srednjoj muzičkoj školi *Josip Slavenski*, takođe u Beogradu.

Godine 1976, imenovana je za asistenta na Fakultetu Muzičke umetnosti u Beogradu, a kasnije je izabrana na mesto šefa katedre teoretskog odseka od 1998. do 2001. godine. Dobitnica je mnogih značajnih nagrada: nagrade srpske Radio-televizije i nagrade *Stevan Hristić* 1964. (za *Polifonu sinfoniju*), prve nagrade Fontenbleu Konzervatorijuma (Fontainebleau Conservatory) u Francuskoj 1968. godine (za *Inkantacije*), nagrade Udruženja kompozitora Srbije, Zlatne Plakete Univerziteta umetnosti u Beogradu za pedagoški rad. U njena najznačajnija dela spadaju: *Koncertna metamorfoza* za klavir i orkestar, *Adagio* za obou i gudački orkestar, *Igra* za mecosopran, flautu i udaraljke (2007), *Balade za klavir* (2001), *Letnja noć* za harmoniku (2004), *Dugački kvintet* (1962), *Zapis* za violinu i klavir (1975/2005), *Iz ničije zemlje* ciklus pesama za mecosopran i klavir (1991), *Duo* za violinu i violončelo (1992), *Bašta* za mecosopran i 14 perkucionista (1968). Godine 2010. premijerno je izvedena *Balada o ruži*, za marimbu, klavir i udaraljke. Autorka je brojnih udžbenika i naučnih radova.

Radojka Živković (Globoder, Kruševac, 24. avgust 1923 -Beograd, 14. avgust 2002), neprikosnovena „Kraljica harmonike“, svirala je ovaj instrument od svoje osme godine, a u dvanaestoj godini pobedila je na nacionalnom takmičenju za mlade harmonikaše; čudo deteta koje je izraslo u vrsnog virtuozu. Njen nastup na Radio Beogradu 1932. godine izazvao je oduševljenje, a potom je redovno nastupala u radio programima posvećenim narodnoj muzici. Posle rata postala je stalno zaposlena u Radiju i njena izuzetna karijera počinje. Nastupala je širom sveta, kao solista sa legendarnim orkestrom *Carevac* ili u duu sa svojim suprugom, Tinetom Živkovićem. Komponovala je brojne pesme i igre, a način njenog muzičkog mišljenja i komponovanja bili su tako bliski tradicionalnoj muzici, da je bilo gotovo nemoguće čuti razliku. Većina njenih melodija komponovana je u muzičkom stilu centralne Srbije, koji se razvio iz folklornog načina pevanja. Ostvarila je više od 100 snimaka tradicionalne srpske muzike, predstavljenih na 12000 koncerata u Jugoslaviji i preko 850 koncerata u Sjedinjenim Američkim Državama, Australiji, Sovjetskom Savezu, Velikoj Britaniji, Francuskoj, Nemačkoj, Kanadi, Bugarskoj i Zambiji. Kao kompozitorica, napisala je preko 300 pesama i igara u tradicionalnom stilu. Osvojila je nagrade na Langolen Festivalu u Velsu, a dokumentarni film o njoj, *Radojka*, snimljen je za UNESCO 1956. godine. Osvojila je nacionalnu nagradu *Carevac* (1966) i više nagrada *Zlatni mikrofon*, kao i prvu nagradu na takmičenju *Talenti sveta*,

održanom u Sjedinjenim Američkim Državama. Neke od njenih najpoznatijih melodija su: *Odakle si sele*, *Ima jedna krčma u planini*, *Lepa Mara*, *Sine moj*, *Vlaška pitalica*, *Harmonikaško kolo*, *Traktorsko kolo*, *Banjski Čačak*.

Women and Music in Serbia

Support of Artistic Education: Valorisation of the Role of Women in the Arts: Promotion of Musical Creativity and Culture: Important objectives all to be found in what is another pioneering initiative regarding women and creativity in the musical field. These are the reasons why UNESCO, through the Culture Unit of UNESCO Venice Office, has decided to sustain the *Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica* in the realisation of a project, of which the central part is this publication centred upon women's contribution to music history in Serbia as composers and creators of music with entries for 111 women, together with the donation of music and teaching materials to Music Schools in Serbia.

The preface to the Biographical Dictionary is a “map” that explores the various musical languages used by women composers while describing the social contexts that contributed to their creation.

Our role in this undertaking is part of the commitment by UNESCO Venice Office to the protection and promotion of cultural heritage, in Serbia and in the entire South Eastern Region of Europe, in all forms both tangible and intangible: a patrimony of exceptional richness and diversity, to be lived with and administered as a fundamental factor in dialogue, reciprocal comprehension, human and economic development.

For me, in particular, as a woman and professional working in the cultural field, I have a double pleasure in welcoming the publication of this book, at the same time rendering homage to the work of the women celebrated herein, together with all the women in music in every time and part of the world.

Marie-Paule Roudil

Head, Section for Culture, UNESCO Venice Office

While working with South African musicologist Aaron Cohen for the “*International Encyclopaedia of Women Composers*”¹ we found only twenty one contemporary women composers in the whole of Yugoslavia. We were far from the truth: this book documents the work of over one hundred women composers (past and present) in Serbian history alone.² In “*Balkan Studies and Music Historiography*”³ Tatjana Marković affirms that the “beginnings of the Balkans’ musical cultures...are connected to the first preserved music manuscripts or documents witnessing existence of national musicians or even composers from the middle ages. It has been common practice to commence histories of southeast European of music with the settlement of Slavic tribes and their conversion to Christianity ... (beginning with) the production of first manuscripts of religious songs and documents of secular music.” Manja Radulović Vulić⁴, citing remains of instruments found in the course of the archaeological excavations at Crvena Stijena near Pljevlja, dated to 40,000 B.C. confirms that: “records about ...musicians, singers, players of stringed instruments and horns among the South Slavs were left by Byzantine historians and Arab travellers. Evidence of Slavic musicians is perhaps contained in the songs and dances of the rainmakers - girls adorned with flowers who dance in the villages to make rain”. “Folksongs are divided into heroic songs on the one hand, which men sing to the gusle, and women’s songs on the other... ballads and bandy songs, laments, lullabies, courting and love songs, songs to hive bees by, songs to spite the next village, ritual songs for rainmaking, seasonal

¹ “*International encyclopaedia of women composers*”, Ed Aaron Cohen, Books and Music, USA, 1987

² “*Women and Music in Montenegro*” Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica, (Editore Colombo, Roma, 2007)

³ Appendix “*Music Historiography: Surveys of Balkan or southeast European Music*”. Congress of the International Musicological Society, Budapest, 2000. Panel, Music of the 1990s in the Context of Social and Political Change in Countries of Former Yugoslavia. In: *Muzika: Časopis za muzičku kulturu* 5/1 (Jan-June 2001),

⁴ Manja Radulović Vulić “*Drevne muzičke kulture Crne Gore*”. Cetinje: Univerzitet Crne Gore, Muzička akademija 2002.

festivals, weddings and circumcisions....”⁵ Medieval Serbian music had three different aspects: (i) religious and liturgical music for soloists or groups of singers centred around the *Osmoglasnik*, songs inspired by the Resurrection. Queen Jelena⁶ maintained a particularly large choir; (ii) court music for feasts and ceremonies used trumpets, horns, lutes, psalteries, drums and cymbals; (iii) traditional folk music favoured the *gajde*, *kaval*, *dajre*, *diple*, *tamburitza*, *gusle*, *tapan*, *sargija*, *kemenche*, *zurla*, and *frula*.

“*Mapping the Cultural History of Women as Composers in Serbia*”, contributed by Jelena Novak, describes the growth of Serbian music after centuries under Ottoman and Austro-Hungarian rule and presents the first Serbian woman known to have written music, published in 1795, Julijana Dimitrijević⁷. With the growing popularity of the piano (and request for lessons), other women entered public life as teachers and performers and composed: amongst these the famous pianist and pedagogue Jovanka Stojković. However, it was not until the period between the two World Wars that the first professional woman composer in Serbia was born: Ljubica Marić.

After graduating from the Belgrade Music School in 1929, she studied composition, conducting and violin at the Prague Conservatory and was quickly followed by others. This pioneer mapping of women as composers (in many different fields: classical, contemporary, jazz, pop, multimedia, electronic, liturgical) together with the research undertaken by Ivana Neimarević⁸ and Olivera

⁵ Mary P. Coote “*Composition of Women’s Songs*”, in “*Oral Tradition*”, 7/2 (1992) quoting Vuk Stefanović Karadžić, and traditional songs in Serbo-Croatian in preface 1843 Leipzig edition of “*Srpske narodne pesme*”.

⁶ Hélène d’Anjou Catholic mother of kings Dragutin and Milutin wife of Uroš I in 1245, descended from the Byzantine emperor’s family and Hungarian royal house.

⁷ “After her studies with Alexander Dreyschock and Franz Liszt, she achieved a significant pianistic career. She not only performed in Serbia, but also in Pest, Graz, Vienna, Trieste, London, Paris, Denmark, and Russia.” Aleksandar N. Vasić “*Srpska pijanistkinja Jovanka Stojković*”, Temišvarski zbornik, 2002

⁸ Ivana Neimarević, musicologist, researcher exploring the crossing fields of music and visual arts. She has contributed to the leading

Vojna Nešić⁹ has yielded biographies for over one hundred talents. Today Serbia has probably as many female as male composers. The European Parliamentary resolution in March 2009 referring to the Equality of Treatment and Access for Men and Women in the Performing Arts¹⁰ calls on participants in the field of culture to increase the presence of female creators and their works in programming, collections, publishing and consultation. I believe that this book and its international distribution will ensure that Serbia's women composers gain the visibility they deserve.

“Udruženje Žene u muzici, Kragujevac”¹¹ is our affiliate organisation in Serbia and helped identify the music schools and institutions to which the materials collected for our project, “*Music for the Mind for Serbia*”, have been sent: *Fakultet umetnosti Zvečan*, *Jovan Bandur Music School Pančevo*, *Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje Stevan Mokranjac Požarevac* and Faculty of Philology and Arts Kragujevac. Since the eighties we are in daily contact with women musicians and composers worldwide: the majority teach music but cannot buy music, recordings and books. If future generations are to participate in the extraordinary magic and adventure that is music making they will need music and books. This is why “*Music for the Mind*” came into being. Musicians, music lovers, publishers

music magazines in Serbia (New Sound, Muzički talas, Treći program, Teatron) and abroad (Nutida muzik, Sweden), has worked as a music editor for Radio Belgrade and as organiser and programme manager of CHINCH.

⁹ Olivera Vojna Nešić, composer, Professor of Harmony and Composition at the Faculty of Arts, Zvečan. Winner of international awards she has written for symphonic, wind and string orchestras, chamber music and solo instruments with performances in USA, Germany, Italy and Great Britain. She is President and Founder of *Udruženje Žene u muzici, Kragujevac*.

¹⁰ (2008/2182(INI))

¹¹ *Women in Music Association Kragujevac*, founded in June 2003 by Vojna Nešić in collaboration with the Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica has a mission based on the Fiuggi September 2000 Declaration of “*Women in Music*”, to empower women as composers and creative musicians. The Association's largest project is the International Competition for talented children and youth “*Donne in Musica*” for composition and performance.

and record companies help us by sending materials which we pass on. In this way we underline that “*we care – we share*”. This volume and the transportation of the donations to Serbia have been made possible thanks to the continuing support and a grant from UNESCO, through the Culture Unit of UNESCO Venice Office. My special thanks go to the Unesco Venice Office, the enthusiastic team of Serbian musicologists and researchers, Jelena Novak, Ivana Neimarević and Olivera Vojna Nešić, and to the Foundation’s staff Nicoletta Congiargiu¹² and Viviana Pallotta¹³.

Patricia Adkins Chiti ¹⁴

¹² Maria Nicoletta Congiargiu, archivist and librarian, has a degree in Archival and Library Sciences with specialisation in UNESCO recommendations. After experience in different ambits she is responsible for the secretariat and archives of the Foundation.

¹³ Viviana Pallotta, researcher, has a degree in Communications and specialisation in Women’s Studies. She has been an intern with CNEI and the Foundation where she helped prepare a biographical dictionary of Latium women composers.

¹⁴ Patricia Adkins Chiti, musician and musicologist recognised worldwide as expert in equal opportunities for women in arts and culture. She was Italian state commissioner for Equal Opportunities and is consultant to institutions throughout Europe. She created “*Donne in Musica*” in 1978 and Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica in 1996, building an expanding network of women composers, musicians, educators and musicologists in 108 countries to promote women’s music in all times, genres and communities. She has written books and scholarly articles about women composers. In 2004, the President of Italy honoured her as “Cavaliere Ufficiale” of the Italian Republic.

Radojka Živković
(24.8. 1923 -14. 8. 2002)

Mapping the Cultural History of Women Composers in Serbia - The Scream beyond Asymptote -

103

In this text I examine the music composed by women composers, as well as their status in Serbia. The text is a sort of map to describe the various musical languages used by the composers and the contexts that have contributed to their creation. I write about those composers who live and create music in Serbia, as well as those who have spent at least some part of their musical life there. Both classical art music and popular music have been analyzed. The temporal frame explored is from the emergence of the first woman composer in late eighteenth century Serbia until the present day.

For the sub-title of my work I refer to the geometrical notion of *asymptote*, a mathematical term defining a straight line approached by a given curve as one of the variables in the equation of the curve approaching infinity. “*Asymptote*” is also the title of a work by Ljubica Marić, one of the most important composers in Serbia. I use the term *asymptote* to mean modernist identity, and the *scream* as an explicit expression of fear, uneasiness, horror, and enjoyment. The metaphor of the scream was used in two works by Jasna Veličković, an intriguing younger Serbian composer (*When I Try Not to Scream*, and *VrisKrik.exe (ScreamCry.exe)*). Between the moderate modernism in the music of Ljubica Marić and the deconstructive postmodernism in that of Jasna Veličković, I found the framework for the contextualization of different musical practices, the standing and the work of woman as composers in Serbia.

In the first part of this essay I present the historical and cultural contexts in which professional musical life and its institutions developed in Serbia, including the presence of women as composers. In the second part I give an overview of the tendencies and musical languages used, building a map around the figures of some of the

most important woman composers in different periods and genres: modernism (Ljubica Marić, Ludmila Frajt), late modernism and postmodernism (Ivana Stefanović, Katarina Miljković), postmodernism (Milana Stojadinović Milić, Aleksandra Anja Đorđević, Isidora Žebeljan, Jasna Veličković, Ivana Ognjanović, Irena Popović Dragović, Branka Popović, Svetlana Savić, Tatjana Milošević Mijanović, Milica Paranosić, Aleksandra Vrebalov, Ana Sokolović, Nataša Bogojević), rock music (Margita Magi Stefanović), blues (Ana Popović), jazz, (Jasna Jovičević), ethno and world music (Radojka Živković, Bilja Krstić). I write in greater detail about those composers whose poetics are the most representative of ongoing tendencies and whose works most clearly represent some of the musical languages used.

History and Institutions

After a long period under the rule of the Ottoman and Austro-Hungarian Empires, and leaving aside periods known as musical renaissance, baroque, and classicism, the musical world in Serbia only became more vital and active in both infrastructure and intensity of development at the beginning of the nineteenth century. At that time the dominant musical language was a form of romanticism inspired by folk music. The figure of the first professional composer emerged in that period and the first important musician in Serbian history was composer Kornelije Stanković (1831-1865) educated in Arad, Szeged, Budapest and Vienna.¹

Another important event in the development of nineteenth century Serbian musical life was the arrival of the first pianoforte. Unfortunately the precise date and place of that event is still under discussion. Two dates and cities are offered: Belgrade in 1824 and Šabac in 1829.² In both cases the arrival of the instrument is connected to the

¹ Ivana Perković Radak, "*Stara muzika*", Mirjana Veselinović Hofman et al., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, p. 60.

² Dragana Jeremić Molnar, "*Klavirska muzika romantičarskog doba (do 1914.)*", Mirjana Veselinović Hofman et al., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, p. 407.

most powerful family in Serbia, the Obrenović dynasty. More precisely, the piano is said to have been provided for the young Obrenović daughters, in the former case for Miloš's daughter Jelisaveta and in the latter for Jevrem's (Miloš's brother) daughter Anka, who both learned to play the instrument. Owning a piano and knowing how to play were important status symbols at that time. Music performance in aristocratic drawing rooms became very fashionable and the need for piano literature grew. However, the name of Julijana Dimitrijević and her piano composition *At the Time of Loneliness* (*U časovima samoće*) belong to a period preceding the appearance of the first piano. The work was printed in 1795.³ Unfortunately, there are no further details about this author or her work.

As the world of the piano developed, further names for women composers and their works emerged: Ida Dobrinković, Danica Srećković, Hristina Dimitrijević, Ivanka Duzvarska Jovanović, Milica Preradović, Sida Velisavljević, Ljubica Medaković, Slavka Alojzija Atanasijević. There is not, unfortunately, much information about any of these musicians. They each left either one or a few piano works. The titles and musical language used mirror tendencies in European romantic music. The principal forms were the polka, the waltz, and the etude. Pastoral and folk music motives were also used. Since the women were primarily performers, and only created music occasionally, it is difficult to imagine that they considered themselves professional composers. However, their works testify to the emancipation of women as composers and document their musical creations. Today these women are forgotten and their music rarely, if ever, performed.

The establishment of a real infrastructure for professional musical life in Serbia dates back to the period before the First World War when two music schools were founded in Belgrade. In 1899 the Serbian Music School (*Srpska muzička škola*, today the music school Mokranjac) was established with backing from the Belgrade Singing Society (*Beogradsko pevačko društvo*). The second school was founded in 1911 by

³ According to Dragana Jeremić Molnar, *Srpska klavirska muzika u doba romantizma (1841-1914)*, Novi Sad, Matica srpska, 2006.

the Singing Guild Stanković (*Pevačka družina Stanković*). The first symphony orchestra in Serbia was founded in 1899 – the Belgrade Army Orchestra (*Beogradski vojni orkestar*, in 1904 renamed the Royal Guard Orchestra – *Orkestar kraljeve garde*). Musical development continued between the world wars when further important musical institutions came into being: The Belgrade Opera House in 1920, the Belgrade Philharmonic in 1923, and the Music Academy of Belgrade in 1937.⁴ In 1928 the Artistic Pavilion Cvijeta Zuzorić (*Umetnički paviljon Cvijeta Zuzorić*) was built in Belgrade, and used among other ventures as a concert venue. During the nineteen-thirties the Peoples University (*Narodni Univerzitet*, today known as the Kolarac University with the Kolarac Concert hall) in Belgrade became one of the most important musical venues in the country and has maintained that status until today. At the same time different music periodicals also emerged (*Muzika*, *Zvuk*, and *Slavenska muzika*). The earliest article I have found referring to the issue of women in music in Serbia is that entitled *The Role of Woman in Music* by musicologist Stana Đurić Klajn.⁵

The interwar period brought about significant developments as far as the media was concerned. Radio Belgrade was established in 1929 and the first radio broadcast of an opera from The National Theatre in Belgrade took place just days after its inauguration. Radio programmes, the radio symphony orchestra (founded in 1937), the radio choir and the electronic studio of Radio Belgrade (1971), the “Musica Viva” and “Modern Music” concert series (1985-92) played important roles

⁴ Academy of Arts in Novi Sad was established considerably later, in 1974.

⁵ Stana Đurić Klajn, „Uloga žene u muzici“, *Pro Femina*, časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 170-171. Reprinted from: časopis *Žena danas*, br. 2, Beograd, 1936, 4. Although Đurić Klajn elaborates the subject, she does not mention the status of women as composers in Serbia. The role of women in music was rarely the subject of musicological interest. Significant contributions are the articles entitled *Feminism u pokretu* (Feminism in Movement) in *Pro Femina* magazine about female composers edited by Miško Šuvaković with texts by Ivana Janković, Jelena Janković, Jelena Novak and Ivana Stamatović, and the book length study about gender and music in opera *Fatalna Žena* by Ivana Stamatović. (For further details see Bibliography)

in the musical establishment in its various domains. In the same period the first professional woman composer in Serbia was acclaimed in the person of Ljubica Marić. After graduation from the music school in Belgrade in 1929, she was admitted as a student of composition, conducting and violin in the Prague Conservatory. There she earned a degree in composition in 1932. She was also one of the first women conductors in Europe. Immediately after the Second World War, another important female composer arrived: Ludmila Frajt, who had graduated in 1946 from the Music Academy in Belgrade, where she made history as the first woman to obtain a national degree in composition. Frajt also became the first woman in Serbia to compose electronic and film music. In time the number of women educated as composers slowly increased. Another active composer, Luna Pudja Koen belongs to the same generation as Frajt's. Mirjana Živković and Mirjana Šistek began to write during the sixties. However, Šistek's and Živković's compositional activities were overshadowed by their work as pedagogues.

When Marić began to compose, it was still not very common for woman to be related to musical creation. The generations born after World War Two encouraged the emancipation of woman, in general, and subsequently, within the field of music. More woman composers appeared, among them: Jelena Milenković Živković, Olivera Vojna Nešić, Svetlana Maksimović, Ivana Stefanović, Ingeborg Bugarinović, Vera Milanković, Anica Sabo, Biljana Vasiljević Drašković, Grana Stojković, Ksenija Zečević, Katarina Miljković. Electronic and electro acoustic music developed and the growth of this genre was closely tied to the electronic studio of Radio Belgrade. Most of the electronic works by Serbian composers were created in that studio during the eighties and nineties. Ivana Stefanović composed a number of works for the radio. Another author who has often used electronic media is Katarina Miljković. In 1986 the Electronic studio of the Faculty of Music in Belgrade was founded. Pieces using live electronics gradually took the place of those centred on the projected sound of taped music. One of the most striking pieces with live electronics is *Vriskrik*. Exe a concerto for this

medium and orchestra (1997–99) by Jasna Veličković. Through the radio and television popular music gained greater visibility in a wider social context. Traditionally women were performers in rock, jazz, blues and ethno-pop music; above all they were vocalists. Not many of them composed. A rare exception during the fifties was Radojka Živković, a highly respected accordionist playing music inspired by folk melodies and traditions in duo with her husband, Tine Živković. Apart from performing, Radojka Živković wrote a number of works in a popular and traditional style. More recently the vocalist and composer Biljana Bilja Krstić appeared on the *world music* scene. Her albums *Bistrike* (2001), *Zapisi* (2003) and *Tarpos* (2007) are examples of world music inspired by Balkan folklore.

The first live performance of foreign jazz in Serbia took place in 1956. Although that was quite late compared to Western Europe, Belgrade was for a long time among the rare places in Eastern Europe where jazz music was publicly heard due to the fact that Yugoslavia (with Serbia as one of its constitutional territories) was not among the countries under the Iron Curtain.⁶ The history of jazz and blues composers in Serbia is an almost completely male history. Only amongst the youngest authors can we find figures of women who have significant careers - Ana Popović (composer and guitarist) on the blues scene, and Jasna Jovičević (composer, saxophonist and flautist) on the jazz scene. The department for jazz in the *Stanković* secondary music school in Belgrade has been for a long time, the structure offering the highest level of jazz education in Serbia.

During the sixties rock music built up its own scene in Yugoslavia. Rock composers continue to be predominantly male. One of the most interesting female rock authors emerged in the eighties with the new wave and cult rock band EKV - Ekatarina Velika (Catharine the Great). Margita Magi Stefanović was keyboardist and author in the band. Through the compositions and arrangements

⁶ Ivana Vuksanović, “*Popularna muzika*”, Mirjana Veselinović Hofman et al., *Istoriја srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 581-600.

she created with Milan Mladenović she symbolized the social involvement of the generations living in the eighties, at the dawn of the disintegration of the Yugoslavia federal state.

Over the last three decades of the twentieth century, musical life in Serbia has become increasingly complex. The largest festival of classical music, the Belgrade Music Festivities (BEMUS) was founded in 1969. The oldest festival of contemporary music is the International Review of Composers, founded in 1991 in Sremski Karlovci and afterwards transferred to Belgrade. This festival was preceded by the festival-review *Music in Serbia* that was founded in 1976. From the middle of the nineties onwards the classical music scene started to accelerate, fragment and decentralize itself. Several institutions connected to new music were formed to develop concerts and festivals – Ring Ring, CHINCH – Initiative for Research and production of Contemporary Music, Live and Visual Arts, Dispatch, the KOMA festival of Music of Young Composers, the EXIT festival in Novi Sad. Establishing non governmental organisations such as CHINCH, Walking Theory, Dispatch, and RingRing underline the extent of the decentralization of the music scene and the growing interest and possibilities for the coexistence of contemporary performing arts and new media. In 2003 the organization known as *Donne in Musica* was established in Kragujevac. Generations born from the sixties onwards brought about a proliferation of woman composers to such an extent that at present the profession attracts almost more women than men. Amongst these are Nineta Avramović Lončar, Nataša Bogojević, Tatjana Grečić Dutoit, Aleksandra Anja Đorđević, Ljiljana Jovanović, Milana Stojadinović Milić, Tatjana Milošević Mijanović, Laura Mjeda, Maya Obradović Le Roux, Ivana Ognjanović, Milica Paranosić, Branka Popović, Irena Popović Dragović, Tatjana Ristić, Svetlana Savić, Jovanka Trbojević, Ana Sokolović, Jasna Veličković, Aleksandra Vrebalov, Isidora Zebeljan.

Within this generation of composers there are a number that, in the early nineties after their education and the start of professional careers, left Serbia as a result of the social and economic problems following the disintegration of the Yugoslavian Federation. Among

these are Ana Mihajlović and Jasna Veličković who now live in the Netherlands, Ana Sokolović and Svetlana Maksimović in Canada, Milica Paranosić, Nataša Bogojević, Aleksandra Vrebalov, Katarina Miljković in the USA, and Tatjana Ristić in Norway. All of them have flourishing careers as composers. The international recognition of this generation of composers is greater than ever before. Due to the lack of a strong infrastructure in the Serbian music world (commissions, vital contemporary music ensembles, decentralization) a significant number of Serbian women composers have made names for themselves in the theatre and cinema (Nineta Avramović Lončar, Sonja Lončar, Irena Popović Dragović, Isidora Žebeljan, Biljana Bilja Krstić, Margita Magi Stefanović). Contemporary musical theatre has developed significantly, and many of the composers who write for music theatre are women (Aleksandra Anja Đorđević, Ivana Ognjanović, Branka Popović, Irena Popović Dragović, Ana Sokolović, Jasna Veličković, Isidora Žebeljan). Some women composers are also active as pedagogues; Isidora Žebeljan, Tatjana Milošević Mijanić, and Svetlana Savić, who all teach within the department for Composition and Orchestration in the Faculty of Music at the University of Arts in Belgrade. Žebeljan is the first woman ever to have her own class of composition in Serbia. Some composers have highly regarded international teaching positions: for example, since 1995 Milica Paranosić has been teaching on the music technology faculty at Juilliard and Katarina Miljković has been teaching at the New England Conservatory of Music, Boston, since 1996.

Mapping musical languages

The earliest compositions by Serbian women were in the romantic style. However, the most vital musical language in Serbia is neoclassicism in its various forms: *neobaroque*, *neoromanticism*, *neopressionism*, *neoclassicism*, *new classicism*. That is probably partially due to the fact that the educational system for composers is, to a great extent, based on neoclassical procedures (*academic neoclassicism*). The best known authors of *neoclassicism* are male. However there are also women using some form of neoclassical language in their works: Mirjana Živković, Anica Sabo, Vera Milanković, Milana Stojadinović Milić (“*Aurora*

Borealis", 1991, "Neoromantico", 2008), Aleksandra Vrebalov ("Orbits", Orbite, 2002).

111

Ljubica Marić and Ludmila Frajt are the most typical representatives of music modernism. When the "Prague group" of composers (of which Ljubica Marić was a member) returned to Serbia in the thirties, they created the first avant-garde impact in the Serbian musical world by using a language that had not been used before. Marić was the author of the first twelve tone composition in Serbian music. At that time her musical language was *expressionistic*, she used twelve tone compositional techniques, athematism and quartertone techniques ("Comic book suite", *Strip svita*, 1931, *String quartet*, 1931, and *Wind quintet*, 1931). In the post-war period Marić's *modernism* grew more moderate. In her mature period she was increasingly interested in the aesthetics of the distant past and particularly in the historic past of the region resulting in works inspired by the religious sect of the *bogomils*, a Byzantine cultural heritage including Serbian church music Eight Tones chanting⁷ „*Vizantijski koncert*“, „*Muzika Oktoih*a 2“, 1959, „*Prag sna*“, „*Muzika Oktoih*a 3“, 1961, „*Ostinato super tema Oktoih*a“, 1963, „*Pesme prostora*“, 1956. Her mature style was characterized by linear thinking, dissonant vertical and the use of Eight Tone chant melodies strongly imprinted into her musical thought.

If Marić was profoundly interested in ancient culture, the poetics of Ludmila Frajt displayed a vivid preoccupation with the contemporaneousness of the sound experiences she lived with. Frajt's primary interest was in pushing forward the limits of the acoustical elements of musical sound, avoiding stereotypes and broadening the medium of music. These interests are evident in her electronic compositions "Asteroids" (*Asteroidi*), 1967, "Nokturno", 1975, "Moving Figures" (*Figure u pokretu*), 1979, that mirror post serial structures in an electronic media, and evoke *pointillist* techniques. Frajt's openness to the creative expansion of an ensemble's timbre is evident in the string quartet "Silver Sounds" (*Srebrni zvuci*), 1974, where she 'illuminates' the resonance of a string quartet by adding the subtle percussive sounds of silver spoons, or in the

⁷ Osmoglasnik in Serbian; Oktoechos in Greek.

delicate “Lullaby” (*Uspavanka*), 1982, where the female voice takes on a new dimension accompanied by the soft sounds of baby toys. The range of interests that Frajt expresses is broad – from traditional rituals (“*Tužbalica*”, (*Dirge*), 1975), electronic media, film music, the remediation of concrete sounds – birds, bells (“*Svirac i ptice*” (*Player and Birds*), 1967, “*Zvona*” (*Bells*), 1981) including some of the most sublime music written for children in Serbia.

From Modernism to Postmodernism

Ivana Stefanović’s list of works shows her diversity of interests and is on the ‘lyrical side’ of the world explored by Frajt, while at the same time underlining her creative curiosity for archaic times and sonorities. Stefanović was interested both in the high modernist structural logic of musical language and postmodern means of representation. Her works are highly introspective; she is fascinated by ancient and far distant cultures, and silence is one of her preoccupations. Those interests have resulted in a specific kind of ‘*expressive impressionism*’ reworked through different media and musical languages. One of the most important activities of this composer has been the creation of possibilities for concrete music in radio works such are “*Interpretation of a Dream*”, *Tumačenje sna*, 1984, “*Whither with a Bird in the Palm*”, *Kuda sa pticom na dlanu*, 1979, “*Metropolis of Silence - Ancient Ras*”, *Metropola tišine - Stari Ras*, 1992. Another author interested in music and electronic media, Katarina Miljković, investigated the interaction between live performance, mathematics and computer technology (“*E Silentio*”, 1987, *White City* 2008 and in many other works).

Postmodernism

Composers in Serbia have explored the plural methodologies of postmodernism since the mid seventies resulting in a multitude of concepts and procedures used. I wish to map the language of postmodern music by discussing three recent operas by women composers – “*DreamOpera*”, 2001, by Jasna Veličković and Walking Theory group, the chamber opera “*Narcissus and Echo*”, *Narcis i Eho*, 2002 by Aleksandra Anja Đorđević and the opera “*Zora D.*”, 2003, by Isidora Žebeljan. I do so because the poetics of these three

composers, offers three different concepts of what the term *opera* means, but also gives a clear view of some of the major tendencies in postmodern music in Serbia: the deconstruction of musical languages from different times and places and the exploration of relationships between music and new media ("*DreamOpera*"), the challenging of the boundaries between popular and classical music ("*Narcissus and Echo*"), and the reinvention of folk-inspired expressionism ("*Zora D.*"). The last decade has brought about many developments in the world of Serbian music theatre. A number of chamber operas have been produced, the majority of which have been written by women composers: "*DreamOpera*", "*Narcissus and Echo*", operas "*Zora D.*", "*The Marathon family*", 2008, and "*Simon deer Erwählte*", 2009, by Isidora Žebeljan, "*Fiasco*", 2005, by Jasna Veličković, , 'ten pieces with singing resembling' "*Mozart, Luster, Lusty*", 2006, by Irena Popović, "*The Midnight Court*", 2005-2007, by Ana Sokolović, "*Coda*", 2008, by Ivana Ognjanović, the cantata "*Atlas*", 2008, by Aleksandra Anja Đorđević. "*Classifieds*", 2005, by Aleksandra Anja Đorđević part of the theatrical work "*Operrra is Feminine* ", *Operrra je ženskog roda*", 2005. Đorđević is also one of the authors of the music theatre work "*Tesla, Total Reflexion*", *Tesla, totalna refleksija*, 2006. Almost none of these works were performed in opera houses, but in locations around the city; in the botanical gardens, in the Yugoslav Drama Theatre, in the Sava Congress Centre. This is partially due to the fact that Belgrade does not have a separate opera house.⁸

Deconstruction and New Media

The "*DreamOpera*" discusses the status and the function of opera in the age of globalisation and new media. Its music recycles fragments of musical languages used in historic operas – by Claudio Monteverdi, Philip Glass, Richard Wagner, Claude Debussy, amongst others. It is an opera using electronics but without singers, and with metaphorical arias and recitatives performed by a group of theorists and performing artists. Interest in technology

⁸ The National opera shares a building with the ensembles for national drama and ballet, and the former chamber opera Madlenianum has been renamed as both an opera house and as a theatre.

and its impact on the world of art is shown in other works by Veličković: “*SuperInTellActuallyMadManMadeMachine*”, 2000, “*! Dna And?*”, 2002, “*Good Bach*”, 2001-4, “*Strelka*”, 2004, “*472/XI Variations*”, 2005, for an orchestra of robots, and “*Sputnik*”, 2005–6. In her creations Veličković usually deconstructs the ‘wholeness’ or logic of her chosen musical language – for example of Stravinsky’s music in “*!Dna And?*” or Conlon Nancarrow’s music in “*Sputnik*”, or Johann Sebastian Bach’s music in “*Good Bach*”, 2001-4. The reproduction of piano sound in Veličković’s recent works “*Shadow Study 1*”, 2008, and “*Shadow Study 2*”, 2008, is reworked. The instrument is transformed into a ‘loudspeaker’ and becomes a ‘post piano’ that is played without being touched, thanks to the magnetic field generated through a computer and applied directly to the strings that vibrate when the performer brings coils above them. From work to work Veličković changes her compositional techniques and the musical language she uses and that makes her poetics highly ‘reinventive’ in accordance with the renewal and re-mediation that became constants of life in the media culture. A number of authors appear to be interested in deconstruction and (re)mediation of music in different ways: Tatjana Milošević deconstructs the music of Johann Sebastian Bach in “*Facere Totum*”, 1992, and plays, with the logic of music, to bring out extra musical phenomena in “*Splendour of Betelgez or the Secret of red Giant*”, (*Sjaj Betelgeza ili tajna crvenog džina*, 1994), Milica Paranosić balances the worlds of performance art, media and spectacle, together with the concept of classical music in many of her works, Nataša Bogojević reinvents the mechanical nature of harpsichord sound in “*Sonority of Dynamical Heart*”, 1990, Svetlana Savić rethinks the concept of the meaning of music in “*Re-versio 1-6*”, (*Re-verzije 1-6*), 2004, Svetlana Maksimović approaches many different musical languages at the same time in her second string quartet “*Pieces of Time in My Hands*”, 2009, Ivana Ognjanović explores the potentialities of sound installations and music in the context of multimedia (“*PlayWithMe*”, 2006, “*FalschgelD*”, 2006), Branka Popović investigates the impossibilities of music to become a language in “*Song 'Without' Words*”, 2005, Milana Stojadinović Milić explores collage methodology in “*Caleidoscope*”.

Crossover, Towards Ensemble Culture

The opera "*Narcissus and Echo*" challenges the boundaries between classical art and popular culture. It is made up of melodic songs that flirt more with what alternative pop divas do than with traditional operatic arias. Anja Đorđević sang the role of *Echo*, using a non-vibrated voice that brought the whole opera event closer to the performance of a pop diva concert. In "*Classifieds*" for two female voices and live electronics Đorđević also sang. In this way the author softened the boundaries between popular and classical art in the field of music in a way that was unique in Serbia and proved to be very acceptable both to the larger popular audience and the traditional music going public. Đorđević is a founder and member of two bands – *Marsija* that performs traditional Balkan music, and "*Flat Sky*", *Ravno nebo*, whose members are composers interested in improvisation and *crossover* musical languages. Irena Popović Dragović also showed interest in improvised music, sometimes performing as a vocalist. In her early song "*Bugs are kissing*", *Bube se ljube*, 1995, as well as in the composition "*Ma Ta*", 2001-2, she plays with the stereotyped role of the performer while presenting approachable melodic materials. Popović worked closely with the Belgrade rock band *Kanda Kodža i Nebojša*, especially for her theatrical work "*Mozart, Luster, Lustik*". "*Upsara Dances*" by Nineta Avramović, produced in collaboration with and performed by the New Art Forum ensemble, is a significant contribution to the field. Avramović, Đorđević and Popović obviously expressed interest in creating a new culture for ensembles that has not been well developed in Serbia, and that could bring strength and dynamism to the new music infrastructure and compositional scene. Work with institutions and research relating to popular culture and music are also evident in compositions by Ana Mihajlović, Aleksandra Vrebalov, and Milica Paranosić.

Folklorization and National Identity

The idea of a national identity is reinvented in the music of the opera "*Zora D.*" by Isidora Žebeljan who created an expressive musical language inspired by traditional folk music. The use of different modal scales opposing the major-minor system, chords of seconds, *ostinatos*,

the specific use of ornaments, augmented seconds, 'mixed rhythms', are some of the means often used in the music of this opera. Folk Music has generally been considered synonymous with archaic, traditional music and the use of *folklore* and its permutations is proof of the desire to revitalise in this case, the musical tradition of the Balkans. Isidora Žebeljan does not simply make *quotations*; rather she successfully simulates the different techniques inherent in a broadly defined Balkan musical folkloric tradition. Apart from Žebeljan's music, the reconsideration of the status and effects of Serbian or Balkanic musical folklore and/or church music is present in works by Aleksandra Vrebalov ("*Pannonia Boundless*", 1998, „...*bold me, neighbor, in this storm ...*“, 2007), Milica Paranosić ("*Lastavice Arrival*", "*Lastavice Departure*"), Ana Mihajlović, ("*Slušaj, kaleš, bre, Anđo*", 1999), Ana Sokolović, ("*Cinq locomotives et quelques animaux*", 2006), Biljana Vasiljević, ("*Resurrection*", *Vaskrsenje*, 1990), Katarina Miljković ("*Window*", 2006). Except when using melodic and rhythmic elements of folk music, Vrebalov in „...*bold me, neighbor, in this storm ...*“ also evokes the sound of traditional instruments, the *gusle* and the *tapan*. In "*Lastavice Arrival*" and "*Lastavice Departure*" by Milica Paranosić the entire conception of the work is based on the arrangements of typical traditional folk songs from the Balkans. In many of these works folk music appears exotic in the way in which the western musical world expects to hear Eastern music. Therefore, these compositions offer precisely what the western musical market is asking for.

In approximately two centuries of work by women composers in Serbia, the music they have created has come a long way from romanticism to all kinds of medial, stylistic and conceptual diversities within recent musical languages. From a few unknown pianist-composers, today more than one hundred women composers have been and are engaged in the act of composing music. From the forgotten women for whom the piano was a status symbol, today's woman composer has become an internationally recognized artist. This development underlines both the emancipation of women in society, and that of the institution of a composer and his/her powers. Bearing in mind that musical composition is often not subsidized by

the state or other bodies, and that there is still no clear strategy in cultural and/or music politics in Serbia, the development of the figure of the woman composer would appear to be truly extraordinary.

Jelena Novak⁹

⁹ **Jelena Novak** is a musicologist, cultural analyst and theorist of art and media lecturing and writing on contemporary performing arts, especially recent opera. Novak is member of CHINCH, Initiative for Research and production of Contemporary Music, Live and Visual Arts and PhD candidate at Amsterdam School for Cultural Analysis (ASCA). She worked as music editor at Radio Belgrade 3, and contributes as music critic to Belgrade daily newspaper Danas and weekly Vreme. Novak is an author of two books - *"Wild Analysis, Formalist, Structuralist and Poststructuralist Analysis of Music"* (2004) and *"Opera in the Age of Media"* (2007). She lives in Belgrade, Amsterdam and Lisbon.

Bibliography

Đurić Dubravka, Šuvaković Miško (eds.), „*Impossible Histories: Historic Avant-Gardes, Neo-Avant-Gardes, and Post-Avant-Gardes in Yugoslavia, 1918-199*“, Cambridge Massachusetts, London, England, The MIT Press, 2003.

Đurić Klajn, Stana, „*Uloga žene u muzici*“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 170-171, preuzeto iz časopisa Žena danas, br. 2, Beograd, 1936.

Đurić Klajn, Stana, „*Istorijski razvoj muzičke kulture u Srbiji*“, Pro Musica, Beograd, 1971.

Ilić, Ivana, *Fatalna žena: Reprezentacije roda na operskoj sceni*, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti, 2007.

Janković, Jelena, „*Ko? Šta? Kad? Gde? Kako? Zašto? Da li?*“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 136-141.

Janković, Ivana, „*Od igre tonova do igre polova*“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 142-147.

Jeremić Molnar, Dragana, *Srpska klavirska muzika u doba romantizma (1841-1914)*, Novi Sad, Matica srpska, 2006.

Jeremić Molnar, Dragana, „*Klavirska muzika romantičarskog doba (do 1914.)*“, Mirjana Veselinović Hofman et al., Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 405-422.

Metzelaar, Helen, „*A Woman's Avant-garde Sound in 1933: Ljubica Marić in Amsterdam*“, *Spaces of Modernism: Ljubica Marić in Context*, International Musicological Conference, unpublished paper.

Milin, Melita, *Ljubica Marić 1909-2003 „tajna – tišina – tvorenje.“*, Beograd, SANU, 2009.

Novak, Jelena, „*Jasna Velicković: „Kada pokušavam da ne vrištim, When I try Not to Scream*“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 155-160.

Novak, Jelena, „*The latest Serbian Opera: An Essay on Phantasms of Tradition, Gender Identities And Representation in the Musical Theatre*“, New Sound 25, 2004.

Novak, Jelena, „Undoing Real of Music in Works by Jasna Velicković”, *International Magazine for Music New Sound* n. 33, 2009, 36-46.

Novak, Jelena, „*Ekonomija operске traume*”, *Teatron*, n. 124-125, Belgrade, autumn-winter 2003.

Perković Radak, Ivana, „*Stara muzika*”, Mirjana Veselinović Hofman et all., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 29-62.

Premate, Zorica, „*O protejskom stanju muzike, Četiri kompozicije nagružene na Tribini kompozitora Sremski Karlovi – Novi Sad*”, *Internacionalni časopis za muziku Novi Zvuk* br. 1, 1993, 159-163.

Samson, Jim, „*Back to the Future with Ljubica Marić, Spaces of Modernism: Ljubica Marić in Context*”, *International Musicological Conference*, unpublished paper.

Stamatović, Ivana, „*Animula Vagula Blandula*”, *Pro Femina* 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-leto 2000, 148-154.

Šuvaković, Miško, „*Fatalni 'rod' muzike*”, *Pro Femina* 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-leto 2000, 161-169.

Veselinović Hofman, Mirjana, „*Fragmenti o muzičkoj postmoderni*“, Novi Sad, Matica srpska, 1997.

Veselinović Hofman, Mirjana, „*Asymptote: asymptote of silence / silence of the asymptote*”, *Spaces of Modernism? Ljubica Marić in Context*, *International Musicological Conference*, 2009, unpublished paper.

Veselinović Hofman, Mirjana (et all.), „*Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*”, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007.

Vuksanović, Ivana, „*Elementi popularnih muzičkih žanrova u delima mladih srpskih kompozitora*”, *Internacionalni časopis za muziku Novi Zvuk* br.13, 1999, 85-98.

Vuksanović, Ivana, „*Popularna muzika*”, Mirjana Veselinović Hofman et all., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 581-600.

A

Slavka Alojzija Atanasijević (1851 – 1891) pianist and composer, was the daughter of Vasilije Atanasijević, active in cultural life in Osijek (today the fourth largest city in Croatia), and a close friend of Vuk Karadžić, linguist and major reformer of the Serbian language. She studied music with important teachers in her native town: singing with Hummel, violin with Mahulka and piano with Trischler and later continued piano studies in Vienna. In that period, as a self-taught composer, she gave concerts of her own music and of authors interested in nationalistic themes and idioms. She performed in Sombor, Osijek (1874 to 1883), Novi Sad, Zagreb, Budapest, Graz and Vienna, as well as in spas throughout the Austro-Hungarian Empire and withdrew from public life after an unfortunate marriage in 1882. Only a few of her works remain today: variations and fantasies on folk tunes and popular songs revealing the strong influence of Ferenc Liszt's drawing room music: *Odblesci proleća*, op.6, *Polka caprice*, *Na te mislim*, op. 1, concert fantasy on a Serbian melody, *Slovenska pesmica* (Chansonette Slave), op.2.

Nineta Avramović Lončar (Belgrade, 4th February, 1967) composer and pedagogue, studied with Rudolf Bruči in the department for composition and conducting at the Academy of Arts in Novi Sad, graduating in 1990. From the mid eighties she was a member of different music ensembles including the *New Art Forum* of which she was also artistic director. With this ensemble she participated in festivals in Serbia and abroad and in 1998 won a scholarship to the Alstadt Herbst Music Festival in Düsseldorf. She is the author of chamber and theatrical music and has undertaken many projects with painters, conceptual artists and musicians. She teaches counterpoint at the *Isidor Bajić* Music School in Novi Sad. Her list of works includes: *Pesme*, for baritone and piano (1986), *Kosmogonia*, for oboe and piano (1986), *String quartet* (1988), *Metamorphoses*, for large orchestra (1990), *Povod*, for two flutes (1990), *Upsara Dances* (1995), *Pieces for violin and*

piano (1996), *1000 Miles* (1998), *Pesme bez reči*, for flute and accordion (2001).

B

Jovana Backović (Belgrade, 1980) composer and vocalist, studied in the Faculty of Music in Belgrade. During her student years she created works for chamber ensembles, including the frequently performed string quintet, *Basic moods*, and a *Concertino for piano and orchestra*. As a professional vocalist, she performs Latin American music and jazz. She is now resident in Great Britain, following Ph.D. studies in electro acoustic music at East Anglia University. She is well known to the general public for the *Arhai* project, in which she worked with many different musicians, performing in international festivals, reflecting the variety of her musical interests including the artistic transposition of traditional Balkans music. A classical flute, violoncello and piano bring together an environmental quality of sound, while percussion, drums, electric and bass guitars modernize music that was initially acoustic. Her Cd *Misterion* (PGP 2006) is the first result of this work and is considered *world fusion*.

Tamara Basarić (Sremska Mitrovica, 23rd May, 1977), studied composition and conducting at the Academy of Arts in Novi Sad with Slavko Šuklar and later with Milan Mihajlović, with whom she graduated in 2004 with her orchestral work, *Forms of Fantasy*. Since 2005 she has been working in the same institution as an assistant professor for counterpoint, harmony and instrumentation. She followed master classes in 2007 at the Conservatorio della Svizzera Italiana in Lugano with Nadir Vassen and master courses in electronic music at the Scuole Civiche-IRMUS in Milan. She also followed courses with Johannes Schollhorn, Zoltan Jeney, **Aleksandra Vrebalov**, Helmut Lachenmann, Jonathan Harvey and Sylvano Bussotti, including those at the Bartok festival (2006 and 2007) and IRCAM conference XI (2005) in Skopje. Her works include: *Trio*, for 2 trumpets and piano, *Predeli - Vodena i Ognjena zemlja*, *Traffic*, for wind quintet, *Variations*, for string orchestra, *Nevolucija*, sextet for flute, clarinet, horn, viola, cello and piano, *Landscape*, for large “tamburica” orchestra, *Forms of Fantasy*, for symphony orchestra; music for the theatre: *Plavi Jezik*, *Peter Pan* and *Kapetan Džon Pipfoks*.

Nataša Bogojević Bugarinović (Valjevo, 1st January, 1966) studied composition in the Faculty of Music in Belgrade with Srdjan Hofman, followed by courses for electro-acoustic music with Vladan Radovanović (III program of Radio-Belgrade), chamber music with Olivera Djurdjević and film-music with Ennio Simeon in Italy. She has worked as the music editor of the Beorama magazine (1986-1989) and for cultural programmes for TV Belgrade (1985-1989). Awards won include the: Josip Slavenski Prize (1987), Annual Prize of the Association of Composers, Serbia (1988), UNESCO International Rostrum of Composers (IRC) (1989). Her music has been included in festivals in Orleans, France (1988) and the Yugoslav Review of Composers (Opatija, 1998). Her works include: *Travelling on Grammatica*, song cycle (1984), *La nostalgia dell'infinito*, flute and piano (1985), *Full moon circle of ground*, live electronics and five groups of female voices (1986), *Formes differentes de sonneires de la rose + croix*, piano, prepared piano and cymbals (1986), *Circulus vitiosus*, symphony orchestra (1990), *First Symphony* (1991).

Dijana Bošković (Zemun, Belgrade, 29th December, 1968) flautist and composer won the City of Belgrade's October Prize at the age of sixteen and by the end of her studies had won first prizes in competitions organised by the Republic and Federal State. As the youngest of all students, she enrolled in the Faculty of Music in Belgrade and after graduation began a professional career as flautist with the Belgrade Opera orchestra. She later studied with Alain Marion (France), Geoffrey Gilbert (USA) and T.Wey (England), as well as at the Hochschule für Musik und Theater in Munich with Paul Meisen. As a soloist or member of the orchestra she has performed in Germany, Italy, and France and in the former Yugoslavia. The experience gained as a performer improvising on the flute, led her to compose for this instrument, for chamber ensembles, orchestras, voices and the theatre. In 2009, the BEMUS festival commissioned *Concerto for strings*, dedication to Russian composers (2009) after *Versus Vox Integra* (2007) presented in the same festival. Other works include *Zwischen Ost und West*, flute and percussion (1999), *Brutto Madonna*, for a play by Lorenz Gutmann (1997/1998), Volksschauspiele Telfs, Germany.

Ingeborg Bugarinović (Belgrade, 10th July 1953) composer, violinist and pedagogue. She studied composition at the Faculty of Music in Belgrade with Enriko Josif and violin with Aleksandar Pavlović. A member of the Serbian Composers

Association and of the Canadian League of Composers she has received many awards: October Student Prize, Stevan Hristić Prize, International Competition of Youth Music, and International Radio-television Award from Macedonia. Most of her works have been performed and recorded in Serbia, Great Britain, Belgium, Netherlands and Canada and include: *Cycle of nine Cantatas*, flute ensemble, choir and soloists as well as the orchestration of many important works for flute ensemble. Currently living in Canada she is totally dedicated to composing and teaching.

D

Vesna Dačić (Kruševac, 25th August, 1972), studied music pedagogy in the Faculty of Arts in Zvečan and composition with **Olivera Vojna Nešić**. She works as a professor of music theory and conductor of the children's choir in the Elementary school in Aleksandrovać and is a member of the *Women in Music Association* in Kragujevac. Her pupils have won prizes with their own compositions (2005 and 2007) in the International Composers Competition *Donne in Musica* Kragujevac. She has written many works inspired by traditional Serbian music including: *Iz Banju ide*, for mixed choir, *Oj, Moravo*, for female choir, *Song of Lazarica*, for children's choir, *Shadows of midnight*, for flute and piano, *Elegia*, for piano, *Value of white river*, for string quartet.

Olivera Dakić (Pančevo, 28th August, 1971), composer, arranger and pedagogue, studied theory at the Music Academy in Podgorica and obtained her degree in 1993. In the same period she also studied in composition and has subsequently written music for the plays produced by the Children's Theatre in Podgorica, Montenegro. For the State Textbook department, she composed music and arrangements for a CD entitled *Pjesmoslov (Song abc-book)*, the first project of the kind in Montenegro. She plays an active role in the creation of the new school curriculum for music which is part of the reform of the education system in Montenegro. Since 1993 she has been teaching in the Music School in Podgorica. Her compositions include: *Ženidba kralja Vukašina* (1998), *Čarobnjak iz Oza* (1999), *Ljepotica i zvijer* (2008).

Nataša Danilović (Belgrade, 4th June, 1969), studied composition in the Faculty of Music in Belgrade with Srđan Hofman. Since 1996 she is a senior associate within the

Serbian Music Information Centre in Belgrade, and in 1997 became chief editor for the Data Base of Serbian Composers in the Serbian Music Address book. Since 2001 she has been editor and designer of TON – the bulletin of the Music Information Centre. In the period between 2002 and 2004 she organized a series of scholarly lectures about music theory and in 2004 was one a curator for the Balkanofonija exhibition dedicated to Josip Slavenski in the Serbian Culture Centre in Paris. She has created projects dedicated to the legacies of Josip Slavenski and Vlastimir Perić and was the designer of the programmes, posters and bulletins for the Association of Serbian Composers. Her main works are: *Arcobaleno*, for string orchestra, *Affects*, for wind quintet and *Horror vacui*, for symphony orchestra, performed during the International Review of Composers (in Belgrade) (1994, 1996 and 1999).

Maja de Rado (Belgrade, 1954), was born into a family in which many members have enjoyed successful careers in the arts. She studied at the Faculty of Philosophy in Belgrade. Together with her brother, Jugoslav Vlahović, she played in one of the most unusual acoustic bands – *Porodična manufaktura crnog hleba* (*Family manufacture of dark bread*). Critics described their music as a mixture of post-psychedelic folk and traditional music fusion with a contemporary pop style. After several non-commercial singles and frequent performances at the famous Belgrade off-mainstream theatre, Atelje 212, in 1974 the group recorded their debut album *Stvaranje* (*The Creation*). However, they inevitably split up and Maja de Rado has since devoted her time to classical music (writing for choir and string instruments) and to meditational poetry. During the last decade she has been working on an artistic project based on a universal system that she created alongside the Serbian Academy of Arts and Science and which has been temporarily postponed due to her long illness.

Hristina Dimitrijević, nineteenth century composer of small piano works including *Zbirka srpskih pesama*, printed in 1892.

Julijana Dimitrijević, the earliest known Serbian woman composer for whom there is any information. In Dragana Jeremić Molnar's book, *Serbian piano music in the Romantic period*, it is stated that the drawing room composition for piano, *U časovima samoće*, was first printed in 1795. Unfortunately at

the present time there is no further news referring to this composer's activities and music.

Ida Dobrinković, nineteenth century composer of small piano pieces including the *Etude in C sharp minor*, opus 1, 1881.

Aleksandra Đokić Rakić (Belgrade, 15th August, 1970), composer, pianist, sound designer and producer, finished her studies in composition in the Faculty of Music in Belgrade, with Rajko Maksimović. She performs regularly as a pianist, playing her own works and those of other Serbian or foreign contemporary composers. She creates music for theatre and dance, combining traditional acoustic instruments and live electronics. To expand her musical vocabulary she often draws upon inspiration from non-European musical traditions and cultures. Aleksandra Đokić Rakić has presented her compositions for the leading contemporary music festivals in Serbia, including the International Series of Composers: *String quartet* (2000), *Trigon* (2002). Since 2003 she works with choreographers and directors for theatrical commentaries: *Mali princ* (2006), *Zaboravljeni jezik* (2007), *Igra senki na mom ramenu* (2008), *Kriva za Gausa* (2008), *Dve babe, četiri mačke i trofinet* (2009), *Reset* (2009). Her music has been presented in Serbia and abroad including Alexandria, Egypt (2009) and the Children's Festival in Novi Sad (2009). Since 1999 she has been working at the *Lujo Davičo* ballet school in Belgrade.

Aleksandra "Anja" Đorđević (Belgrade, 1970), studied and obtained her M.A at the Faculty of Music in Belgrade with Vlastimir Trajković and subsequently followed master classes with Zoran Erić. She has performed in many festivals: Ring Ring, Belgrade Summer Festival (BELEF), Belgrade Music Festival (BEMUS), Kanjiža Jazz festival, Interzone, Exit, Ulm festival and in the United States, Austria and Italy. She has worked as a music critic for the *Politika* newspaper. Some of her works were published in 2003 by PGP-RTS, the year in which she also won the Stevan Mokranjac annual award for her opera *Narcissus and Echo*. In 1990 she worked with Goran Bregović, as a singer and arranger and from 1994 onwards she performed with double-bass player Vojin Draskoci in the *Musical Synthesis* project. From 2000 until 2004 she was a member of the Balkan music ensemble *Marsija*, founded by Žorž Grujić. Her music is essentially vocal and theatrical

and includes: *Narcissus and Echo*, opera, *Atlas* (2002), stage cantata for large chamber ensemble (2008), female voice and narrator, *Tesla songs* (*Total Reflection*, *Enemy Time*, *Niagara* (2006)), for electronics and voice, *Abduction of Europa*, for symphony orchestra, *Chaste Welcome*, for string quartet and tape, *Bog Grada* (*Der Gott Der Stadt*, *Georg Heym*), for mixed choir and string orchestra, *Spray of Evian*, for string quartet, bass clarinet, bassoon, piano, percussion and female voice, *Shark*, for two violins, viola, piano, percussion and female voice and *Heat* (*Jara*), for string quintet, piano, percussion and female voice.

Mirjana Šistek Đorđević (Belgrade, 23rd July, 1935), studied composition with Stanojlo Rajčić in the Music Academy in Belgrade and spent most of her working years as a professor at the *Mokranjac* Music School. Her early works show an author still firmly in the sound world of late romanticism, but in the mid-seventies she made a stylistic turn towards more contemporary language. Her most important works are *String quartet* (1963), *Piano concerto* (1969), *Poema bez naslova*, for orchestra (1970), *Tražim pomilovanje*, for narrator, female choir and orchestra (1977), *Kolizija*, for 12 flutes, 4 double basses and piano (1978), *Nokturno*, for organ (1979), *Sedam aplikacija*, for string quartet and Pojanja, for large flute ensemble.

Milica Đorđević (Belgrade, 2nd April, 1984), studied composition in the Music Faculty in Belgrade with **Isidora Žebeljan** and undertook postgraduate studies at the Conservatoire National de Région de Strasbourg with Ivan Fedele. She participated in courses and festivals in Metz (Acanthes, 2007 and 2009), Darmstadt (44th Internationale Ferienkurse für Neue Musik, 2008), Blonay (Hindemith Institute, 2008), Amsterdam (International Gaudeamus Music Week, 2006), and Apeldoorn (Internationale Stichting Masterclass, 2006). Among her awards two stand out: the third prize for *Opsena nigdine, Minotaur ili šta?* during the 12th International Young Composers Meeting in Apeldoorn (Holland, 2006) and a first prize for *Sivo* at the International Summer Academy Prague-Vienna-Budapest, Reichenau (Austria, 2005). The first performance of *The Death of the Star-Knower, petrified echoes of an epitaph in a kicked crystal of time I & II* at the 20th Festival of Contemporary Music Ars Musica in Brussels is one of her recent achievements. The work was commissioned and performed by the *Arditti Quartet*. Milica Đorđević is an organizer of contemporary music concerts

as well as being one of the founders and organizers of the student festival *KoMA*. She also paints.

Ivanka Duzvarska Jovanović. Apart from one waltz, *Marien*, written in 1901, nothing further is known about this composer. She is believed to have lived in the second half of the nineteenth or first years of the twentieth centuries.

F

Maja Filipović (Belgrade, 18th April, 1976), studied in the department of composition and orchestration of the Music Faculty in Belgrade, with Zoran Erić. She participated in the International Series of Composers in 2001 with *Alabama song*. She no longer composes and is resident in Zurich.

Ludmila Frajt (Belgrade, 31st December 1919 – 14th March 1999) was born into a family that for generations had produced exceptional musicians in the Czech Republic, from where the family originated. Ludmila's grandfather, a bassoon player, Vaclav Frajt, played in the theatre orchestra in Pilzen under Bedřich Smetana as well as in the National Theatre Orchestra where he played alongside Antonin Dvořák. The Frajts moved to Belgrade 1903 where three members of the family played in the National theatre orchestra and the Salon concert series. Music was performed regularly in the Frajt home and this left a strong mark on the musical sensitivity and development of Ludmila, who grew up listening to both classical and traditional folk music. She received formal education in her junior school, then in music high school and later at the Music Academy in Belgrade, where she studied in three departments at the same time: composition, conducting and pianoforte. Her professors were the most prominent composers of the time: Miloje Milojević (composition and music theory), Petar Konjović (orchestration), Stevan Hristić (counterpoint), Kosta Manojlović (Serbian church music) and Predrag Milošević (history of music and aesthetics). She had piano lessons with famous Czech pianist and pedagogue, Emil Hajek. Her last year of composition was spent in the class of Josip Slavenski, from which she graduated in 1946 as the first female composer to receive a diploma (from the Music Academy in Belgrade). In the same year, Frajt was appointed chief of the Music Department in the film production company, Avala films, where she remained until 1952. She gained valuable experience and began to write

film scores, again the first woman to work in this field. At the beginning of the sixties, Frajt moved to Radio Belgrade where she was deputy chief music editor from 1952 - 1958 (at that time this position meant that she acted as chief of music production), and from 1958 until her retirement in 1972 she was Secretary of the Music Commission at the Yugoslav Radio Television. Even though Ludmila Frajt's name is better known for her music for children or film scores, her catalogue of works covers many different genres, some of which were composed for the first time by a woman in the region. She was the first Balkan woman composer to write electro acoustic music, and the first to write film soundtracks, as well as elaborate film scores. Her particular relationship with sound along with the experience that she accrued working for film music and radio theatre, led her to experiment with unusual musical ensembles – she added the sound of silver spoons to a string quartet, the sound of children's toys to the human voice and later, after she had gained extensive experience in the electronic studios at the Czech Radio and at Radio Belgrade, she added pre-recorded taped sounds to choral music. Very probably the most distinctive characteristic of Ludmila Frajt's musical aesthetic was her relationship to sound colour and the remarkable ability to combine post-serial procedures with a lyrical and intimate style. This author's works tend to be short and those written in the seventies and eighties were all for small ensembles, using clear and simple forms. Her relationship to folk music was extremely individual; she didn't consider folk music as a source of melodic material but as an authentic acoustic phenomenon. This approach is especially obvious in her *Tužbalica (Lamentation)*, for female chorus, *Kres*, for mixed chorus and percussion and *Ekloga (Eclogue)*, for wind quintet, strings and percussion. Apart from her work as a composer, Ludmila Frajt was an important figure in Belgrade's musical life as a promoter of new music and performances. She was the principal founder of the public concert series of Radio Belgrade, "The World and Music evenings" which presented young artists such as conductor Zubin Mehta, pianist Dmitri Bashkirov, violinist Christian Ferras together with well known performers like the pianist Julius Katchen and conductors André Cluytens and Igor Markevich. According to musicologist Hristina Medić: "*these activities undoubtedly took valuable time from composing to which she devoted herself only in moments of great and deep inspiration, but even then with severe criticism towards the impulses for her own creativity*". Ludmila Frajt won many awards for her work including the

Prize of the Yugoslav Musicians Society for children's music *Twelve months* (1956), the Yugoslav Radio television prize for children's songs (1958, 1960 and 1961), the Mokranjac Prize of the Composers Association of Serbia for her *Pesme rastanka* (*Parting songs*) in 1969 and from Yugoslav Radio television for *Pesme rastanka* (1979) and *Pesme noći* (*Songs of the night*, 1972). Her most important works are: *Tužbalica* (*Lamentation*), for female chorus (1973), *Kres*, cantata for three mixed choruses and percussion (1973), *Ekloga* (*Eclogue*), for wind quintet, stings and percussion (1974), electro acoustic compositions: *Asteroidi* (1967), *Nokturno* (1975), *Figure u pokretu* (*Figures in movements*, 1979), *i Zvona* (*Bells*, 1981), *Muzika za 13 gudača* (*Music for 13 strings*), *Svirač i ptice* (*Player and birds*), for clarinet and orchestra (1967), *Pet preluda* (*Five preludes*), for harp (1953-1965), *Uspavanku za sopran i dečije igracke* (*Lullaby*, for soprano and children's toys, 1971), the string quartet *Srebrni zvuci* (*Silver sounds*, 1972), *Dubrovačka lirika*, for baritone, flute, piccolo, clarinet, lute, violin, viola and cello. She is included in the *Grove's Dictionary of Women Composers*, London 1994.

G

Stanislava Gajić (Sremska Mitrovica, 1980), studied composition at the Academy of Arts in Novi Sad with Miroslav Statkić and Zoran Mulić. She attended many workshops and composition seminars including those in Sombor, New York, Toronto, Bayreuth and Chicago and is now studying for her M.A in composition at the Faculty of Music in Belgrade with **Isidora Žebeljan**. She has already won many scholarships: the Privrednik Fund for talents, 2005, Embassy Kingdom of Norway, 2004, the Goethe scholarship, 2003, Foundation for Talented Students, University of Novi Sad, 2003. In March 2007 she received the Stevan Mokranjac award as the best student at the University of Music in Belgrade. She has written: the Ballet *Grieving Family* (performed in Novi Sad), *String Quartet No.1* (performed in Belgrade, Sombor, Zrenjanin and Novi Sad), *SPIN*, a virtual picture for symphony orchestra, premiered 2007 in Italy (Bari, Bitonto and Castellana Grotta), *Celebration song*, 2008.

Ana Gnjatović (Belgrade, 4th April, 1984) finished her studies in composition in the Faculty of Music in Belgrade with Milan Mihajlović and is currently on her Ph.D. course in

the same institution with Srđan Hofman. In 2005 and 2006 she enrolled in electro acoustic courses with Zoran Erić and Boris Despot while two years earlier, she followed a course in sound design with Đorđe Petrović. She has participated in master classes in Serbia and abroad, with Georges Asperghis, Georg Friedrich Haas, Ivan Fedele, Luca Francesconi, Louis Andriessen and Richard Ayres. In 2008, she won the award and commission given by the *Sentieri selvaggi ensemble* (for *Pixelization*), as well as the second prize for *Canvas* for bass clarinet, viola and piano at the Summer Academy Prague-Vienna-Budapest. Her works have been performed in Serbia, Croatia, Macedonia, Hungary, Germany, Austria, and the Netherlands and in Italy. In 2007 she graduated from the Institute of Commercial Management in Dorset and is founder and executive producer of the KoMA Festival (Young Authors Concerts) in Belgrade. Currently working in the field of cultural management she is an assistant at the Faculty for Culture and Media at the Megatrend University in Belgrade. Her compositions include: *Dialogue*, *Quasi una Serenata* (2008), *Count-Up*, *Ego-alter-alter*, *Rectanglin*, ... *se osudujem*, *Linoleum*.

Tatjana Grečić Dutoit (Belgrade, 27th January, 1965), studied pianoforte from the age of four, singing at the age of nine, and composition when ten years old. Her first work, *Arabian Nights*, was performed, with choreography, while she was still in elementary school and she won the Belgrade October Prize at the age of eighteen. She completed her studies in composition with Srđan Hofman at the Faculty of Music in Belgrade, and in 1988 won the Carnegie-Mellon University scholarship in Pittsburgh, Pennsylvania where she obtained a Masters degree in 1992, and a Ph.D in 2001. She studied composition with Leonardo Balada, Eric Moe, Matthew Rosenblum, Ann Le Baron, David Keberle and Paul Chihara. Since 1991 she has been exploring the sounds of pop-rock, new age, and jazz fusion and works as a vocalist, keyboard player and songwriter, performing with bands in Pittsburgh including *The Zee Steel Band*, *Seventh House*, *Sweet Madness* (her own original band) and *Side Effect Green*. Her music has been influenced by many styles ranging from classical to progressive rock and could be described as a blend of progressive, pop, rock, new-age, jazz and impressionism. Among her works: *Weaving a Nightmare*, for chamber orchestra, performed in the Fulton Theatre, and *Interstice*, for symphony orchestra, performed by the Carnegie-Mellon University Orchestra in the Carnegie Hall

in New York and several albums: *A Place Under the Sun* (2005), *East Wind* (2005), *Interstice*, *Fire of Vision - Train of Life*, *The Bird & The Bee*. She is currently Assistant Professor of Music at the New Mexico Highlands University.

H

Ljubinka Hadži Jovančić (Belgrade, 22th June 1944) studied piano and composition at the Music Academy in Belgrade and subsequently taught at the Music School in the same city. Her principal works include: *Overture* (1973), for symphony orchestra, which won a prize in the BEMUS Competition (Belgrade Music Festival), a *Piano Concerto* (1978), recorded by RTB (Radio-Television Belgrade), *Studija*, for four instruments (1980), which won prizes in the Competition set up by the Association of Serbian Composers and performed during Yugoslavian Review of Composers. Among her other works: are the *Psalam za gudače* (Psalm for strings) (1982/83), *Molba Svetom Kralju*, for wind quintet, *Sazvežđa*, variations for piano (1981), and the *Concert for violoncello and strings* (2004).

J

Jelena Jančić (Pančevo, 28th March, 1968) is a classically trained composer and pianist resident in Hungerford, England. She studied composition in the Faculty of Music at the University of Belgrade with Zoran Erić and at the Royal Academy of Music in London with Paul Patterson and Nick Ingman (Film and Media Music). Her orchestral work, *The Wave*, was awarded the prestigious Stevan Hristić Award and her *Fanfars* were commissioned by Oliver Knussen for the Aldeburgh Festival. She recently performed her *Easy Piano Pieces* at the *HADCAF* Festival and also presented a music and video installation, *Gravity*. She is one half of the electro pop duo *Fake Fur*. Formed in late 2005 with Anne Harvey the duo has released three download singles on the Clinical Recordings label – *Darkside*, *When We Touch* and *Freak Me* which are currently available on iTunes. *Darkside* and *When We Touch* charted across Student radio while *Freak Me* was featured on Gideon Coe's BBC6 music show. *AXM* Magazine featured them in their "up and coming" spotlight section and their pop promo video *Tragedy* is currently on rotation on the American TV *MEDIA FACTORY SHOW*.

Rada Jandrich (Jandrić) Neal (Rheinbeck, Germania, 8th December, 1950) pianist, teacher and composer, was born in a displaced persons camp in Germany, the daughter of two Serbian refugees. Her family moved to Indiana where she studied the violin and piano when her neighbours moved, leaving their upright piano as a gift to Rada's family. Her mother spoke seven languages, left Serbia at the age of seventeen and never saw her family again. In Indiana her mother owned a small store while her father worked in a steel mill and it was thanks to their sacrifices that Rada studied and gained a B.A. in music at Indiana University, in 1973. She subsequently taught music for three years in Merrillville, Indiana, was accompanist for the US Steel Choir, Gary Indiana, pianist for the Guadalajara National Philharmonic, and performer in many hotels and clubs in California. She writes melodic and romantic compositions promoted through a number of Cds with instrumental works and with others featuring electronic keyboard embellishments (strings and new-age-like textures). Her works include the following, written between 2005 and 2010: *Snowfall*, *We're free*, *Rock-a-bye-reese*, *Years'end*, *Song of the hummingbird*, *Spirit of the wind*, *Morning dance*, *Enchanted castle*, *Mia bella*, *A brave journey*.

Miroslava Janković (Belgrade, 25th August, 1943), composer and pedagogue, studied in the department of composition and orchestration at the Faculty of Music in Belgrade, gaining a diploma in 1970, with Predrag Milošević. She completed her studies at the Tchaikovsky Conservatory in Moscow. Her list of works includes: *String quartet* (1968), *Little suite*, for accordion (1978), *Symphonic movement* (1969), *Sonata*, for violin and piano (1966), *Uspavanke za pajaca* (*Lullabies for harlequin*), *Variations*, for violin and piano (1974), Song cycle to poems by Jovan Dučić - *Napon*, *Noć i Sunce* (1970).

Dragana S. Jovanović (Belgrade, 30th January 1963), studied composition at the Faculty of Music in Belgrade with Srđan Hofman and Milan Mihajlović. She worked first as a music assistant for Radio Belgrade and then in the *Josip Slavenski* music high school. Since 1999 she has been working in the Faculty of Music in Belgrade where she teaches harmony. She has won the following Prizes and awards: II the *AB RE* composition prize for electrical guitar, symphony orchestra in Bologna, 1999 and she was also a Finalist in the First Santa Cecilia Composition competition, Italy, 1999, as well as the Stevan Hristic Prize. Her works have been performed in Serbia, Germany, Slovenia, Croatia, the Slovak Republic,

France and Italy and include: *Usijanje*, for piano, symphony orchestra, *Message from Trafalador*, *Nemiri*, for string orchestra, *So Far So Close*, *Zvrk*, *State of confusion*, *Way out*; as well as music for cinema and television.

Ljiljana Jovanović (Belgrade, 15th June, 1966) started her piano and music theory training at the age of seven. She studied composition in Montenegro and Croatia with Zeljko Brkanović, where she also gained her B. Ma. In 1989 she moved to Stuttgart to follow courses in *musique concrète* at the Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst with Ulrich Süße. She continued at the Rheinische Musik Hochschule in Cologne with Mauricio Kagel, and also studied musicology, Slavic philology and philosophy at Cologne University. In 2002, she finished her graduate studies in interdisciplinary theatre at Towson University in Maryland where she received the College Graduate Education and Research Fellowship for 2001 and 2002. Her compositions, new music projects, sound designs and texts have been performed and broadcast in Serbia, Montenegro, Croatia, Germany, Holland, England, Portugal, France, Canada and the United States. She continues to pursue diverse artistic interests as a composer, sound designer, musical director and educator in the Baltimore and Washington area. She received the Meet the Composer Grant for 2004, and has been a member of the Baltimore Composers Forum since 2002. Her best known works are: *Two movements*, for 19 stings, *Etudes*, for Three Players and a Wind Septet, *Sonata*, for the Piano, String quartet *Chromatic Impressions*, and Wind Quintet *Diptych*.

Milijana Jović (Belgrade, 1950), studied at the Music Academy in Skopje, Macedonia. She is currently living and working in Gabon. She has written: *First symphony*, for string orchestra, *Behu bili*, for chorus and orchestra. Unfortunately at this moment in time there is no further information about her musical activities.

Jasna Jovičević (Belgrade, 14th June, 1976), saxophonist, flautist and composer currently professor of jazz saxophone, history and ensemble at the Nova Academy-European University in Belgrade. She received her B.A. from the composition and orchestration Music Academy in Budapest and an M.A. in composition from York University in Toronto. She also studied in Serbia, Brazil, USA and Austria and won grants to Veneto Jazz, Italy, Banff Centre, Canada, ArtsLink,

New York City and the Djerassi, San Francisco Artist in Residency programmes. She has performed throughout Europe, USA and Canada in national and international festivals. Jovičević received first prize at the International Ethno Music Competition in Milan (Italy), second price at the International BalkanArt Festival- Ljubljana (Slovenia) and the third price in the Contest for the Best Jazz Composition organized by the Hungarian Jazz Federation. She was chosen to represent Serbia and Montenegro at the XII European Biennial of Young Artists in 2005. She has worked with some of the most renowned jazz and world music artists including Al Di Meola, Ray Anderson, Dave Young, Edgar Mayer, Kenny Aronoff, Benny Powell, Szakcsi Lakatos Bela and Olah Kalman. She is active as a musician and composer in Toronto and has taught jazz saxophone and cultural studies at York University. Her debut album, in 2008, *Invented Reality*, was inspired by her traditional Balkan roots.

K

Aleksandra Kovač (Belgrade, 30th September, 1972), singer, composer, songwriter, arranger and producer, was born into a family of musicians. Her father Kornelije Kovač was one of the most successful composers of pop and rock music in former Yugoslavia, and her mother, who died in 2006, was the songwriter **Spomenka Kovač**. She has two younger sisters; **Kristina**, born in 1974, also a musician, and **Anja**, born in 1988, who is an actress. Surrounded by music throughout her childhood, Kovač began playing the piano at the age of fifteen, writing her own material and founded the K2 band with her sister Kristina. As a supporting act the sisters played all over the United Kingdom and in London clubs. Between 1990 and 1995 they had a recording contract with Mismanagement, collaborating with renowned British producers and composers, but after the contract expired they returned to Belgrade and released their first album, K2, which sold seventy thousand copies. They published a second album – *Maló soula* (Little bit of soul) and after the break-up of the band Aleksandra founded a production team with Roman Goršek, a former member of *Playboy*. She has written songs for numerous Croatian and Bosnian performers (Nina Badrić, Ivana Kindl, Žak Houdek, Din, Severina, Goran Karan, Boris Novković, Vesna Pisarović, and Sandi Cenov). Her first solo album *Med i mleko*, arrived in 2006, when she won the Best Adriatic Act Award at the

MTV Europe Music Awards. She has written music for many theatrical productions (*Kapetan Džon Pipljokas*, *Goli kralj*, *Aždaja i carev sin*, *Dva carstva*), for commercials and TV shows and, with Roman Goršek, she created the soundtrack for the TV series *Lisice*. At the Joakim Vujić theatre festival, they won the prize for their score for “*Tempest*” directed by Jug Radivojević.

Kristina Kovač (Belgrade, November, 10th November 1974), singer and composer, is currently one of the biggest pop stars in Serbia. She became famous in 2007 when she and her sister Aleksandra Kovač had a hit-single *Kolena* which spent more than fifteen weeks at Number One on Serbian pop-rock charts and also entered the MTV Adria Top 20. Kristina started to write for TV commercials and set up the *Peti element* band as well as continuing to compose for other pop singers and television personalities including Tanja Banjanin and Karolina Gočeva. In 2004 she wrote the score for *Mi nismo anđeli 2* which enjoyed great public and commercial success.

Biljana Krstić (Obrenovac, 27th December, 1970), pianist and composer studied with Milic Ivanovicin in the Faculty of Music in Belgrade. She worked as a piano teacher in the *Josif Marinković* Music High School and is now teaching at the *Stanković* Music School in Belgrade. She performs in chamber music concerts with eminent Serbian musicians and her pupils win prizes in national competitions. She is a member of the Association of Serbian artists, EPTA Serbia and the *Women in Music Association*, Kragujevac. Her works have been obligatory for the International *Donne in Musica* competition in Kragujevac since 2006 and include: *Piano: Sonatina*, *Spring Valse* and *Tango Etude: Piano 4 hands*, *Puppet Rondo*, *Valse on Ice*, *Tarantella*, *Tango*, *The Clown*, and *Sambatina*.

Biljana „Bilja“ Krstić (Niš, 9th November, 1955), studied in the *Vojislav Vučković* Music School in Niš and then at Belgrade University. After graduation she began a pop career singing with the cult bands *Suncokret* and *Rani Mraz*. In 1983 she cut her first album followed by three more pop-oriented records. After a highly successful career in pop music, Bilja Krstić turned to the recorded material she was patiently collecting - obscure folk songs from the territories of Kosovo, southern Serbia, Macedonia, the Vlach district in east Serbia, Romania, Bulgaria and Hungary. The music presented by Bilja Krstić and the *Bistrik Orchestra* is *fusion*, a blend of traditional ethno

music, a-cappella songs and ethno grooves with elements of improvisation and modern music. She has given more than one hundred and seventy concerts across the world and in her home country and received international acclaim as the only female vocal performer from the Mediterranean, in the Mostra Sesc de Artes Festival in São Paulo in 2005. She was then a member of the *Mediterranean Orchestra*, formed by twenty five top musicians from around the world. She has released seven albums and written scores for the films *Savior* and *Zona Zamfirova*. Her most famous albums are *Bistrič* (2001), *Zapisi* (2003) and *Tarpoš* (2006).

L

Marija Ligeti Balint (Pančevo, 28th May, 1972), pianist and composer who studied in the Faculty of Music in Belgrade with Nikola Rackov. She gained diplomas for pianoforte and harpsichord with Miloš Petrović and her postgraduate studies were undertaken with Nada Kolundžija. A grant allowed her to study with Balázs Szokolay at the Ferenc Liszt Academy in Budapest, where she specialized in the preparation and performance of works by Bartok, Ligeti and contemporary composers. She followed courses of contemporary music in Moscow and Szombathely with Imre Rohmann, Kocsis Zoltán and Pierre-Laurent Aimard and won two special first prizes in the state competition for Solfeggio given by the Miodrag Vasiljević fund. She has performed in Serbia, Hungary and Greece as a soloist and a chamber musician. Even though she has worked as a music editor and moderator for the Radio and as organizer of cultural events in Pančevo, she is best known as a teacher of piano at the *Jovan Bandur* Music school in the same city. Her works are for keyboard instruments: *Passacaglia 250*, for organ (2007), *Bajka o Velikom čarobnjaku* (2009) and *i Patkice*, for piano for six hands (2009).

Melinda Ligeti (Pančevo, 2nd January 1978) completed her violin studies at the *Jovan Bandur* Music School in Pancevo and then studied composition in the Faculty of Music in Belgrade with Vlastimir Trajković. She has worked as an accompanist at the *Dimitrije Parlić* Ballet School in Pancevo. A member of the Association of Serbian composers she is also a member of the *Women in Music Association* in Kragujevac and is active both as a performer and promoter of new music. In 2007 she was one of the five prize winners for the world

competition “Song of The Year”. Her main works include a jazz composition *Let's Go With The Flow, Tohu Wabohu*, for symphony orchestra, *Five Haiku*, songs for mezzo-soprano and piano, *Finsteren Zeiten*, for soprano, oboe, cembalo, piano, *Das Brot*, for soprano, piano, vibraphone, and percussion and *Afeksi*, for wind quintet, 2 violins, violoncello, vibraphone and timpani.

Sonja Lončar (Belgrade, 19th November, 1978) completed her pianoforte and postgraduate-specialization studies in contemporary chamber music at the Faculty of Music in Belgrade with Nevena Popović. She completed Master and Ph.D. studies with Hans Peter and Volker Stenzl at the Hochschule für Musik und Theater in Rostock. From 2004 till 2006 she was a member of both the Belgrade Philharmonic Orchestra and the Symphony orchestra of Radio and Television Serbia and worked in the Belgrade Faculty of Music as an accompanist. She is active as a soloist and with different ensembles and has won over thirty prizes in international European competitions and in 2009 she received a prize from the City of Belgrade as the best young artist from a Serbian Music Association. She has performed in Serbia, Europe and in the USA and has written soundtracks for short films (winning a prize for *Gallons for two*) and TV shows (*Šta mi spremaš*) and is a member of the piano duo *LP*, and *Jarboli*. She has written for many Serbian theatres including *Big Muzzy* (1999), *Luča Mikrokozma* (2002), *One* (Prague, 2001), *Plastelin* (2007), *Zamak* (2008), *BLI* (2009), *Igrajući žrtvu* (2009), *Dečaci Pavlove ulice* (2009).

Maja Lučić Jovanović (Obrenovac, 24th February, 1980), finished music theory and piano courses with **Mirjana Đorđević** in the *Slavenske* Music High School and studied composition at the Faculty of Music in Belgrade with Zoran Erić with whom she graduated in 2006. She later followed seminars and specialist courses at the Young composers meeting in Apeldoorn in 2004 with Louis Andriessen, Martin Padding, Richard Ayres and Rodney Sherman, the Composers' Workshop in 2003 in Bayreuth with James Clarke, and the New Music Course in The Hague in 2004. She followed courses in sound design and recording with Đorđe Petrović in Belgrade. For the past few years she has been teaching and since 2007 is conductor of the children's choir *Vavedenje Presvete Bogorodice* in Obrenovac. She writes music for children, which has led to the rationalization of her musical language and the use of simpler forms and harmonies. Her

works include: *Nello spazio senza il tempo*, per orchestra a tre (2006), *Promenada životinja*, for nine instruments (2004), *If I should die*, for high male voice and fourteen instruments to a poem by Benjamin Franklin and commissioned by Dutch ensemble De Ereprijs (2004), *Instead of intermezzo*, for cello (2003), *Sonata*, for two pianos (2002), *Piano pieces*, for children (2007), *Miholjsko leto*, for female chorus and flute (2002), *Trio*, for viola, cello and piano (2001).

M

Svetlana Maksimović (Novi Bečej, 28th June, 1948), studied in the department of composition and orchestration in Belgrade with Vasilije Mokranjac. In 2006 she received a doctorate in composition from the University of Toronto with her orchestral work, *Four Museum Rooms*. She has been teaching harmony, counterpoint and composition in Belgrade (at the *Stanković* music school) and in Canada, as assistant at the University of Toronto and in private schools. She is active as a composer both in Serbia and Canada, presenting her works in the most important national festivals, including the International Review of Composers in Belgrade and the Canadian Music Festival. She has also written theoretical essays exploring the works of contemporary composers, with a particular interest in the use of church music and chants. Her works have been commissioned by the *Canadian Women Composers Association* and the Windsor Symphony strings, amongst others, and her compositions have been performed by leading musicians both in Serbia and Canada (Toronto Symphony orchestra, RTS Symphony orchestra, Irina Arsin, Mladen Jagušt and others). Her most prominent works include: *Sketch for Orchestra* (1977), *Four Museum Rooms* (2006), *Light Approaching* (1998), *The White Angel* (1996), *Pieces of Time in my Hands* (2002) and *Voices* (2000).

Ljubica Marić (Kragujevac, 18th March, 1909 – Belgrade, 17th September, 2003) is rightly considered one of the most important Serbian composers of the twentieth century. Her father, Pavle Marić was a dentist and the entire family moved to Belgrade in 1911. Ljubica's first loss as a very young girl was the death of her father in the Second World War in 1913, and she remained alone with her mother from whom she was practically inseparable for the rest of her life. At an early age Ljubica Marić showed an interest in painting and music, and studied violin in the Music School

followed by composition classes with Josip Slavenski. This exceptional composer quickly recognized her talent and strongly supported her first attempts at composition (*Tuga za devojkom* for male chorus performed with success), and after she finished school in 1929, he advised her to enrol in the Prague Conservatory of Music, with Josef Suk, who taught new compositional techniques. Ljubica passed her entry examination with her *Sonata fantazija* for violin solo, with which she also successfully graduated as the first Serbian composer that year. In Prague the young composer received valuable knowledge of the recent developments in European music, (Stravinsky, Webern, Berg and Schulhof, whom she met in person), and also became very close with a group of artists from Belgrade studying in Prague at that time – above all with Vojislav Vučković and pianist Ljubica Maržinec. During this period, she wrote music influenced by the aesthetics of Arnold Schoenberg, such as her *String quartet* (the first Serbian atonal composition, that she burnt, unhappy with the results, despite positive reactions) and a *Wind quintet* in 1931, which brought her recognition world wide. Her postgraduate studies with Josef Suk finished in 1932, with *Music for orchestra*, the first Serbian atonal orchestral composition, that she conducted herself. Parallel to these studies, she enrolled in conducting classes with Nikolai Malko. He sustained her talent and she soon became one of the first female conductors in Europe and the first to conduct the Czech Radio Symphony orchestra. All of these achievements didn't keep Ljubica Marić in Prague, and she decided to enter the State Conservatory in Berlin to study pianoforte with Emil Seling. Soon after her arrival in Berlin, she was informed that her *Wind quintet* had been selected for performance by the Festival organised by the International Society for Contemporary Music (ISCM) in Amsterdam (1933). The composition was praised as one of the best and most interesting pieces presented, thus achieving one of the first successes for Serbian music abroad. In 1936 she returned to Prague to finish a one-year course of specialization with Alois Haba in the department for microtonal music. During that period she composed two works – *Suite*, for quarter-tone piano and *Trio*, for clarinet, trombone and double bass, both successfully presented in Prague and played on the radio, but later lost. She returned to Serbia in autumn 1938 and settled in Belgrade, where she became a professor of music theory at the *Stanković* music school. In that period, as well as during the Second World War, her work as a composer was already in crisis, although she continued

to actively explore folk music and the annotations of the *Octoechos* made by Mokranjac, which would become one of her greatest inspirations. After the Second World War, Ljubica Marić was nominated professor of music theory at the Music Academy in Belgrade (where she would work until 1967). She devoted herself to composing, painting and drawing. As a composer, probably under the influence of the social-realism that dominated the artistic world, she changed her stylistic orientation and left the avant-garde movements of the twenties and thirties, while still searching for her own personal and highly original form of musical expression. She wrote a few smaller pieces in this period, including the *Three preludes and etude*, for piano, *Stihovi iz Gorskog Vijenca*, for baritone and piano and the *Sonata*, for violin and piano. Her return to the musical scene was marked by the premiere of her cantata for chorus and orchestra, *Pesme prostora*, in 1956, instantly proclaimed an important event, and today considered one of the great achievements in the history of Serbian classical music. With this composition the mature period of the composer's life began, stylistically marked by an authentic synthesis of expressionistic aesthetics and the musical characteristics of Balkan folklore, later enriched with the melodic traditions of the Serbian Orthodox Church music in *Octoecha*. This period also marked the beginning of the most prolific part of Ljubica Marić's life in which she composed *Pasakalja*, for symphony orchestra, the cycle *Muzika Oktoiha* (*Music of Ochtoich*) that contains *Oktoiha 1*, for symphony orchestra, (the first composition in which she used the melodic line of the *First voice of Serbian Octoich*), *Vizantijski koncert* (*Byzantine concerto*), for piano and orchestra, the cantata *Prag sna* (*Threshold of the Dream*), for soprano, alto, narrator and chamber orchestra and *Ostinato super thema Octoicha*, for piano, harp and strings. During these years, living quietly and out of sight of the public in a very private world of art and philosophy, Ljubica Marić composed, drew, painted a great deal and wrote her most important literary work: a collection of poetical-philosophical epigrams, *Tablice*, inspired by Taoism. As confirmation of her exceptional achievements in the country and abroad and in recognition of her outstanding artistic accomplishments, in 1963 she became a member of the Serbian Academy of Arts and Science. This productive and intense part of her life suddenly came to an end due to the death of her mother in 1964 and a second long creative pause which lasted until the eighties. However, throughout this period she continued to draw, to sculpt and to write (she finished *Tablice*) and in the seventies

she also began to create very distinctive improvised musical works. She created these improvisations in her own home using different household objects and dishes, recorded on tapes, and titled *Muzika zvuka* (*Music of sound*). Almost two decades after her withdrawal from the musical scene, at the beginning of the eighties, Ljubica Marić began to compose again. Between 1983 and 1996 she produced an outstanding series of chamber music works, generally duos and trios (except for *Asimptota*, for violin and strings), which represent the ultimate sublime blending of her individual musical creativity. These are: *Invokacija*, *Monodija Oktoiba*, *Iz tmne pojanje*, *Asimptota*, *Čudesni miligram*, *Arhaja*, *Arhaja 2* and *Torzo* – masterpieces which confirm, through their individuality, the unique quality of her musical expression in that period of Serbian culture. The one-hundredth anniversary of Ljubica Marić's birth, in 2009, was included in UNESCO's calendar of important events. She was awarded many prizes including the Prize of the City of Belgrade for *Pesme prostora* and the Prize of SR Serbia for her life work as a composer.

Ana Marković (Belgrade, 7th July, 1977), completed music high school studies in flute and currently studies musicology in the Faculty of Music in Belgrade and world literature and literature theory in the Philology Faculty. She started writing during high school, with encouragement from composer **Biljana Vasiljević Drašković**, creating works for flute and piano, duets and songs. New impetus came when, in 2002, she joined *Kinovia*, an ensemble dedicated to the performance of acoustic and electro acoustic music evoking distant imaginary worlds with sounds resembling folk music, and based on her love of mystical poetry. She is active as a flautist, occasionally playing keyboard, as a vocalist and is co-author of a series of albums: *Snenia* (2002), *Basilico* (2003) and *Knjiga Pelinova* (2007), the compilation *Songs for Aliénor* (2005) and *Ninaj, ninaj*. She has worked with *Doplgenger* on the experimental project *Mirage-Inter* (performed at the Cultural centre Studentski grad, 2008) and is active as a composer and arranger of music for acoustic performances, using elements of jazz and blues improvisation.

Ljiljana Marković Antonović (Belgrade, 1st January, 1979) lives and works in Belgrade where she went to Musical High School and where she is currently studying music pedagogy at the Faculty of Music. She started composing upon her father's advice and writes her own texts. She has created electro-romantic music using the pseudonym **Epiphany**

published on the Cold Trinity label. The turning point in her career came with her arrival in the *Kinovia* group, where she performs as a violinist and vocalist (albums *Snenia*, 2002, *Basilico*, 2003 and *Knjiga Pelinova*, 2007, *Songs for Aliénor*, 2005).

Ljubica Medaković. Except for the title of one piano polka, *Ljubičica*, nothing more is known about this author who presumably lived in the second half of the nineteenth century.

Ana Mihajlović (Kuwait, 29th January, 1968), resident in Rotterdam, completed her studies with Zoran Erić at the Faculty of Music in Belgrade and with Louis Andriessen in Holland. She later worked with Ton de Leeuw, Nigel Osborn and Srđan Hofman. Her works were chosen three times for the programmes of the International Gaudeamus Week in Amsterdam. With her piano concert *Mundus Sensibilis* she won the Irino prize in Tokio in 1998 and the Annual prize of the Composers Association of Serbia in 1989. The turning point in her career was in 1990 when she wrote *Story II* and discovered the bass harmonica, which inspired her to explore and compose for unusual instruments and ensembles. Apart from the question of *tempo*, always present in her music, and folk music from the Balkans, Southern Europe and the Middle East, she has written music for many different ensembles including the *Belgrade String Orchestra Dušan Skovran*, *Combustion Chamber*, *de Stichting Barka*, *Gamelan Ensemble*, *Axyz Ensemble* - and performers Marcel Worms and Tatiana Koleva. Since 1995 she has been living in Holland where she works as a composer, DJ and performer of contemporary music. She is a member of *Cloud Society*, a group promoting her electronic music and she performs with the *Duo Tatiana Koleva/Rutger van Otterlo* as well as composing for the theatre and for video. Her most important works are: *Les Baricades Misterieuses*, for 15 solo strings (1988), *Story II*, for ensemble (1989), Concert for piano and orchestra *Mundus Sensibilis* (1993), *Full Auto Shut – Off*, for chamber orchestra (1996), *Imploro grazia*, for ensemble (2004), *The Transformations*, for solo marimba and electronics (2006), *The Escape*, for chamber orchestra (2006) and *When Someone is talking*, for marimba, saxophone, electric guitar, piano and electronics (2010).

Vera Milanković (London, 11th March 1953), composer, pianist and pedagogue, graduated from the Faculty of Music in Belgrade. An internationally recognised educator and

researcher, she is currently engaged in an important project regarding traditional instrumental and vocal Serbian music, research which she incorporates in lectures and compositions and she also gives many concerts (with live performances, recordings, and published works). Milanković works in the Faculty of Music in Belgrade, in the department for music theory, and has a special interest in music pedagogy and science. She is also the founder and director of the Pedagogical Forum, an international annual symposium of music and drama professionals. Her papers have been presented at the ESCOM (European Society for Cognitive Sciences of Music), ICMPC (International Conference of Music Perception and Cognition), SRPME (Society for Research in Perception of Music and Education) and CIMO (Conference of Interdisciplinary Musicology) meetings. She is on the Editorial board of the literary quarterly, *Vukova zadužbina*, and is a member of the Association of Composers in Serbia and the Music teachers Association of Serbia. Amongst her works: *Sonata for violin, cello and strings*, Suite *Stratinščica*, for soprano, female chorus and chamber orchestra, *Concert for piano and orchestra*, *Sonata for violin and cello*, *Two songs after Blake*, *Anagnorisis*, for symphony orchestra, songs for children.

Jelena Milenković Živković (Belgrade, 12th February, 1944) finished her composition studies in the Faculty of Music in Belgrade with Predrag Milošević and received a degree in piano from the same faculty after studies with Stanka Vrinjanin. Her postgraduate studies were completed under the guidance of Stanojlo Rajčić in 1973, with the composition *Tri pokreta* (Three movements), for orchestra. This work received the second prize at the BEMUS festival in 1973. She has presented her works at festivals across the former Yugoslavia (Opatija, Ljubljana, Zagreb and Sarajevo) and has developed her own style inspired by the aesthetics of Bela Bartok. In her catalogue of works there are many instrumental compositions: *Sonata for flute and piano* *Symphony*, *Tri pokreta*, for orchestra (1973), *String quartet*, *Concert for piano and orchestra* (1967-1969) and *Studies*, for strings (1982). She has also taught harmony, counterpoint and piano in the *Stanković* music school.

Katarina Miljković (Leskovac, 12th January, 1959) graduated and finished her postgraduate studies in the Faculty of Music in Belgrade with Vlastimir Trajković. She later moved to Boston, where she finished her Ph.D. studies at the New

England Conservatory of Music where she is now teaching. She investigates the interaction between science, music and nature through collaborative musical performance and has presented her exploration in this new field for innumerable conferences in the USA, Canada and Germany. Her interest in the relationship between science, nature and music led her to mathematician Benoit Mandelbrot's essay *The Fractal Geometry of Nature* and to similar complex structures, resulting in a cycle, *Forest for two* prepared pianos and percussion, released by Sachimay Records. Musical works by Katarina Miljković have been presented at many prestigious festivals such as BEMUS, Music in Serbia, International Review of Composers in Belgrade, the Music Biennial in Zagreb as well as in China, Greece, Hungary, Bulgaria, Italy, Russia and Great Britain. She won the Josip Slavenski and Vasilije Mokranjac awards from the University of Belgrade and the October Prize from the city of Belgrade. Her works are for various ensembles including saxophone quartet, rock and funk bands, percussion, prepared pianos and electronics. She has written: *E Silentio*, for alto, prepared piano, string orchestra, electronics (1987), *Awakening*, for violin and piano (2006), *Waltz for Nada*, for piano (2006), *Crescent*, for amplified saxophone (2007), *nkScape*, for any instrument or a group of instruments, electronics, video (2008), *White City*, for amplified violin, electronics, video (2008).

Aleksandra Slađana Milošević (Belgrade, 3rd October, 1956), singer, composer and guitar player was a *new wave* icon in the eighties. She displayed musical talent at a very early age, so her parents enrolled her in music school to study pianoforte and violin at the age of five. As a teenager she performed in school bands, in the theatre and won her first prize at the Students Summer Festival in Maglaj in 1974. In 1976 she performed in the Soviet Union and even recorded a single *Mikado* for Melodia. When she returned to Serbia, she released *Au, au* that instantly became a hit song followed by others like *Simpatija*, *Seksi dama*, *Amsterdam*, making her one of the most distinguished representatives of the *new wave*. In 1983 she left for Germany where she published an album with the group *Neutral Design*, and recorded a duet with Dado Topić, *Princeza*. At the end of the eighties she transferred to the USA, worked in the financial sector and today lives between Belgrade and Los Angeles. She also graduated in the theory of jazz and guitar from the Berkeley College of Music. In recent years she has been especially active in promoting intellectual property rights within the *Ars et*

Norma organisation. Her albums include: *Mikado* (1976), *Au, au* (1977), *Baby* (1978), *Sexy lady* (1978), *Amsterdam* (1979), *Recept za ljubav* (1981), *Neutral design* (1983), *Samsara* (1984), *Princeza* (1984), *Fantastično putovanje* (1985), *Harmony* (1998), *Animal tested* (2000), *Metamorfoza compilation* (2002), *Fantastično putovanje CD+DVD* (2008).

Dejana Milošević (Kragujevac, 18th November, 1983), music pedagogue and composer studied in the Faculty of Arts in Zvečan (2008) with Dragana Sarajlić and with **Olivera Vojna Nesić**. She is now living in Lapovo, where she is professor of piano in the *Božidar Trudić* Music School in Smederevska Palanka. She is a very active member of musical and artistic events in her city and in the promotion of the *Women in Music Association Kragujevac*. She won the First Prize in the International Composers Competition *Donne in Musica* 2005 with *Agri Dagi*, and with *Etida za klavir* (2009) the *Women in Music* project for *Youth for Justice and Peace*. Some of her works are obligatory in the association's competitions for young performers and include: *Waltz*, for two clarinets, *Waltz*, for string quartet, *In the Midnight*, for flute and piano, *Game of dwarfs*, for piano, *Sonatina*, for piano, *Kyrie eleison* and *Slava Tebje Gospodi*, for mixed choir.

Tatjana Milošević Mijanović (Vranje, 11th July, 1970) received graduate and postgraduate degrees in composition and orchestration from the Faculty of Music in Belgrade, with Zoran Erić. She works as an assistant professor in the same department. She attended master classes with Ligeti, Penderecki, Ferneyhough, Stockhausen, Andriessen and Schaffen. Her compositions have been presented in festivals and contemporary music concerts in Germany, Ukraine, Poland, Hungary, France, Italy, Holland, the USA, Denmark and Serbia. In 1997 she represented Serbia at one of the most prestigious contemporary music events - the ISCM World Music Days 1998 in Seoul, with *Sjaj Betelgeza ili tajna crvenog džina* (The Lights of Betelgeuse or The Secret of A Red Giant). She won second prize at the International competition of composers in Kiev in 1995, the first prize at the Seventh International Review of Composers in Belgrade in the student category for *Ludus Mimesis*, two Vasilije Mokranjac awards given by the Faculty of Music in 2003 for her ballet *CoinciDance* and in 2008 for her symphonic composition *Green with Buzza*. In 2001 she was visiting professor in the composition department of The Old Dominion University in Norfolk (Virginia), and in the same

year took part in the multimedia project *Waterproof* organized by Fort Asperen and UNESCO of which the electronic piece *Tribute for Honsnijk* was released as a CD. In 2002 the Dance Academy in Arnhem commissioned the ballet *CoinciDance*. Other works include: *Animula Vagula Blandula* (1991), *Hesperidske jabuke* (1993), *Sjaj Betelgeza ili tajna crvenog džina* (1995), *Ludus Mimesis* (1998), *Bužle* (2000), *Tribute for Fort Housnijk* (2001), *Spyro* (2002).

Aleksandra Milutinović (Belgrade, 25th November, 1980) composer, songwriter, producer and guitar player trained as a classical musician at the *Josip Slavenski* Music High School and later at the Faculty of Music in Belgrade. Her first professional experiences were as a member of the pop-rock band *Sedmi dan*. At eighteen she was author of the lyrics, music and arrangements for the debut CD of Goca Tržan – *U niskom letu*. Since then, she has worked with many musicians and producers including Aleksandra Radović, Toše Proeski, Sergej Četković, Željko Joksimović, Jelena Tomašević, Maja Tatić, Boris Režak, Žak Haudek, Nina Badrić, Vanna, etc. She has won many awards, including the First prize at the Budva Festival in 2006 with the group *Incanto* and with *Spavaj*, the prize for the best songwriter at the Radio festival and the Beovizija Festival in 2005. She has worked with composer and producer Goran Kovačević since 2005 and together they wrote the song that represented Bosnia and Herzegovina at the Eurovision song contest in 2007.

Jasmina Mitrušić (Belgrade, 14th April, 1964) finished her studies in composition at the Academy of Arts in Novi Sad with Dušan Radić. She has written works in various genres – from sacred vocal pieces, to large scale vocal and instrumental compositions, chamber music, and music for film and theatre as well as for environmental installations. Her music has been performed for NOMUS (Novi Sad music festival) in 1986 and 1987 and BEMUS (Belgrade music festival). During the nineties she often performed her works with the *Metatonija* chamber ensemble and with a choir of the same name she presents her own works and those of other contemporary composers. In the mid eighties she was active in *Luna* band, a unique representative of *new wave* described as *dark art* or *post punk*. Jasmina played synthesizers and sang backing vocals in the 1984 album, *Nestvarne stvari*. Her compositions include: *Skarabej*, for harpsichord (1988), *Alkiona*, for flute (1994), *Pauk varijacije*, variations for piano (2009), sextet *Smrt jednog lutka* (1995), *Eolije*, flute trio (1996), *Kvaternion*, for wind

quartet (2003), *Stidljiva lokna*, for chamber sextet (2007) and *Bogorodice Djevo* (2005). She teaches harmony, polyphony and introduction to composition at the *Isidor Bajić* Music High School in Novi Sad and is a member of SOKOL.

Laura Mjeda Čuperjani (Belgrade, 15th October, 1971) finished her studies in the composition and orchestration department of the Faculty of Music in Belgrade, with Srđan Hofman. Her examination work, *Gromade*, for symphony orchestra was recorded by the Radio Television of Serbia Symphony orchestra conducted by Bojan Sudić. Other works of hers include: the String quartet *Četiri epizode*, *Trio*, for violin, cello and double bass, *Tužbalica*, for soprano, piano and percussion, *Moja senka*, for soprano and piano, *Paun*, for oboe solo, *...ili...ili...ili...*, for flute, violin and guitar, piano duo, *Impulsi*, *Preludio... (moving round)*, *Concerto*, for guitar and chamber orchestra. She has taken part in many festivals including the International Review of Composers in Belgrade and Novi Sad (1993-95 and 2001) and *...ili...ili...ili...* was included in the listing of the ten best compositions at the Third International Review of Composers in Belgrade. She has also participated in the Meeting of Music Academies (Podgorica 1996 and Belgrade 1998), the Video Dance festival in Paris with the choreographic-project *Gromade* and has also written music for the theatre *Rotkeve strugane*. Since 2007 she teaches at the *Juraj Dobrila* University in Pula.

Nadežda B Mosusova (Subotica, 4th August, 1928), musicologist and composer, worked at the Institute of Musicology in Belgrade and taught music history at the Faculty of Music (she has now retired). She received a doctorate from the Faculty of Philosophy in Ljubljana, with the thesis *Influence of folklore elements on romantic structures in Serbian music*. She also attended specialist courses in Germany and Austria and was, for many years, the senior scientific assistant at the Music Institute of the Serbian Academy of Arts and Sciences and from 1977 onwards professor in the Faculty of Music in Belgrade. The main themes of her research include musical nationalism in Serbian and Slavic cultures, opera and ballet in the 19th and 20th centuries and the works of Petar Konjović and Stevan Hristić. She prepared the critical edition of the correspondence between Petar Konjović and Zdeněk Chalabala (Leipzig, 2003). She is the author of numerous studies: *Stravinsky's "Petrushka": From Street Entertainment to Diaghilev's Seasons*, *Operas of Petar Konjović in the Light of Janáček's Dramatic Principles and the Theory*

of *Sprechgesang*, *Russian Artists-Emigrés and the Music Theatre in Yugoslavia between the Two World Wars*, *Symbolism and Theatre of Masques: the Deathly Carnival of La Belle Epoque*, etc... Her main compositions are: *Symphonic prelude* (1953), *Poem*, for strings (1956, later incorporated into *Introduction and Largo* from 1969), *String quartet*, in F sharp minor (1952), *Fantasy*, for clarinet and piano quartet (1967), *Piano trio* (1972), *Variations*, for piano (1950), *Meditations*, for piano and harpsichord (1963), and many songs.

N

Persida Nenadović Karadorđević (Valjevo, 1st or 15th February, 1813 - Vienna, 17th or 29th March, 1873), erstwhile composer. The daughter of Vojvoda Jevrem Nenadović she was married to Prince Aleksandar Karadorđević (11 October, 1806 – 3rd May, 1885) in 1830. She had ten children and is remembered in history books for her marriage and family (her son was King Peter the First of Serbia (1844 – 1923), who later became King of Serbia (1903 – 1921). After Alexander's abdication in 1859 the royal couple retired to live in Austria. The only musical information we have for her is a piano work dated 1843, *Rumunska igra*, which bears her name.

Ivanka Nenčić (Zemun, Belgrade, 6th July, 1952), studied in the department for composition and orchestration at the Faculty of Music in Belgrade, but never graduated. Two of her compositions are well known: *Mali kapričo* (1979) and *Romansa*.

Sanda Nešić (Kragujevac, 13th April, 1988), studied piano and violin in the elementary music school in Kragujevac and at the *Stanković* Music High School in Belgrade. She started to compose at a very early age, performing her own works when six years old. She is currently working within the Faculty for Culture and Media, in the public relations sector. She has also worked for the newspaper, *24 hours*, assisting the main editor. She writes poetry, dances and has won many awards in these disciplines as well as in several editions of the International Competition, *Donne in Musica*, Kragujevac (2003, 2004, 2008 and 2009). Her piano work, *Butterfly* is included as an obligatory composition in the competition for young performers, *Donne in Musica*. Her works include: *Fantasy*, for violin and piano, *Dream*, for flute

and piano, *No me Dejas*, for soprano and piano, *Pater Noster*, for mixed choir.

Olivera Vojna Nešić (Sarajevo, 6th October, 1947), creator and founder of the Serbian organisation for *Women in Music* based in Kragujevac, is a composer, organiser and pedagogue who graduated from the Music Academy in Belgrade with Enriko Josif. She finished studies with Vojin Komadina at Music Academy in Sarajevo and is currently Professor of composition and harmony at the Faculty of Arts, Zvečan. Her works have been presented in Northridge, USA 1991, Fairbanks 1993 and 1997, Indiana 1997, Bologna 1999, London 1999, Heidelberg 2002, Brno 2006, Roma 2007, Bari 2009, and performers of her work include the CSUN Wind Orchestra (USA), EUR Orchestra, Bari, Orchestra of Opera Osijek, Zagreb Soloists, Brno Symphony Orchestra, and choirs throughout Serbia. She has won the following Awards: 1985 Mannheim, 1988 - 1989 Miami, 1989 Corciano, 1999 Santa Cecilia, Bologna, 2001 IBLA Grand Prize-accomplished musician, 1994 N.Y, and is included in *The Grove's Dictionary of Women Composers*, London 2004. Her principle works include: *Alkar*, symphony poem (1981), *Essence*, for violin and string orchestra (1987), *Impressions*, for wind orchestra (1988), *Arabesques*, for clarinet (1990), *Concert Arabesques*, for clarinet and string orchestra (2002), *Concerto in Thema Kir Stefan per i 10 strumenti* (1999), *Sonata for flute solo* (1999), *Cantata Psalm of David Number 38*, for soloists, two choirs and chamber orchestra (1990/1), *Saint Yakov Liturgy* (1996), *Liturgy of Holy Gifts* (1995), *Stabat Mater* (2001), *Agnus Dei* (2002)

Zorka Nilota Đorđević (1888-1948), was the author of a small piano piece, *Ješino kolo*.

O

Maya Obradović Le Roux (Belgrade, 1963), guitarist and composer of Serbian origin has lived in Geneva since the age of five. She graduated at the Conservatoire Supérieur de Genève, and continued her studies at the Ecole Normale de Musique in Paris with Albert Ponce. She followed master classes with the Brazilian guitarist, Dagoberto Linhares, and undertook courses in Philosophy and Musicology at the University of Geneva. She also worked at Radio Suisse Romande. As a composer, she expresses herself in different

ways with an aesthetic ranging from romanticism to reflections of the colourful folklore of the Balkans. Her concerto, *Ballade de la Vallée Magique*, has been presented world wide and was part of the score for George Lautner's film *Le Front de l'absurde*. Her musical comedy *Cocoa and Concerto Latino*, was recorded by Radio Belgrade, and presented at the Bologna Festival. In collaboration with writer Thérèse Lauriol, Le Roux has written nine songs for the children's story *Nick et l'Empereur de Chine* and the score for the documentary *Un été en Antartique* directed by Yvon Le Gars. Her guitar suite in seven parts, *Short Suite for Prince*, was inspired by Saint Exupéry's novel, *Petit Prince* and her CD, *Symphonic and Guitar* (2009) has already won accolades for its successful blend of guitar, orchestra and human voice.

Ivana Ognjanović (Ruma, 4th October, 1971) completed her studies in composition at the Faculty of Music in Belgrade with Zoran Erić, and in 2007 gained her Masters degree in multimedia composition at the Hochschule für Musik und Theater in Hamburg. Her interest in electronic music and multimedia led her to Joanna MacGregor who commissioned *Ship in embrace of the Endless Dark Ocean* for the multimedia project *Ultramarine* which was eventually released on Joanna's CD *Play*. She worked with actress Ana Sofrenović for the theatrical productions *Whole* (Cochrane Theatre, London) and *Coda*. In Germany she worked with director David Gierten for the *FalschgelD* project within *Connecting Media - Multimedia-Kongress* and *Voiceover*, as well as the *Mozart-Projekt* with director Maria Popara. Ognjanović is active as a pianist and programmer presenting her interactive composition *PlayWithMe - Play for Disklavier*. Her music is published in Serbia and in England and presented for many festivals including the International Review of Composers (Belgrade), Salisbury festival (England), Connecting Media (Hamburg), Elektronische Nacht (Stuttgart), Making New Waves (Budapest), Bipolar (Berlin, 2007), Music festival of Skopje (Macedonia), and in the USA. She has created installations and music for other artists, performances and exhibitions and is one of the founders of the *European Bridges Ensemble* (EBE), created in 2005, specialized in Internet composition and performance. With this ensemble she has presented *Hebbel Am Ufer - Hau 2 in Berlin*. Her works include: *Poslednji bal Margarete Nikolajevne*, for orchestra (1997), *Frisch Musikfrucht*, for chamber orchestra (1997), *Ray of Dark* (2002), *Talk to me* (2003).

Mileva Opujić Konstantinović, nineteenth century erstwhile composer, probably born in Trieste, was the wife of Aleksandar Konstantinović, a grandson of Jevrem Obrenović, known as Gospodar Jevrem (Srednja Dobrinja, 18.3.1790 – Manasija, Valachia, 21.9.1856). She composed small drawing room pieces for piano and voice and it is interesting to learn that the revenues from the sale of her scores went to charities. Only a few compositions have survived: *Waltz Drina*, *Gavotte Zagorkinja*, *Al' je lep ovaj svet*, for voice and piano written to verses by the poet Jovan Jovanović Zmaj, *Kraljeva garda* (1896).

P

Milica Paranosić (Belgrade, 19th May, 1968), graduated in composition in 1992 from the Faculty of Music in Belgrade with Srđan Hofman, and subsequently obtained her Master's degree, in 1995, at The Juilliard School in New York, where she now teaches music technology. She is active as a composer, sound designer, conceptual and multimedia artist, educator and producer, associate director of the Mentoring Program at The Juilliard School, cofounder and producer of *Beyond the Machine* (Festival of Electronic and Interactive Music) and resident composer of *Vision Into Art*. Recipient of many awards: ASCAP, John Erskine Prize, Composer Assistance Program, Meet the Composer Grant, Whitaker New Music Reading Sessions she has performances of her works in Europe and the Americas: *Parabaraba*, Orchestra and Electronics (2002), *I Remember (...summer when Gianni was killed)*, for Orchestra (2002), *Confessions*, one-Woman multimedia show (2007), *I am a Bird*, Multimedia piece for Chamber Ensemble, Dance and Video (2009), *Between The Shoes*, Dance Suite for Chamber Ensemble and Electronics (2003), *Al' Airi Lepo Sviri*, violin and electronics (2005), *Forty Shapes of BoB*, Dance music for Saxophones, Violin, Bass and Percussion (2009), *Akpe*, Multimedia piece for Chamber Ensemble, Dance and Video (2010), *Razglednica*, cantata for choir, soloists, narrator and chamber ensemble to poetry by Miklos Radnoti (2009). In 2009 she founded the *Give to Grow* programme using her experience and passion for education and music technology for Kopeyia, a small village in Ghana, and is now fundraising to return to continue her work there.

Ivana Pavlović Peters (Belgrade, 22nd August, 1975), singer and song-writer also known as **Ivana Negativ**, after the

group *Negative* where she is vocalist. She finished Music High School and entered the world of pop music when she was only fifteen working with the rap group *Who is the Best*, and recording two albums. She became known to the general public after she had appeared with Goca Tržan, in the popular dance-pop band *Tap 011*. She recorded three albums with this band and participated in many very popular festivals, and for the last release composed her first song, *Panika*. Despite the success of the band, Ivana left the group in 1999, became the singer in *Negativ* and attracted media attention with her first single, *Ja bih te sanjala*. Later releases of this group used much rougher sounds, but the public still remembers her ballads like *Svet tuge*. According to Ivana Peters her greatest contribution to the band is her song-writing. She has published four albums: *Negative* (1999), *Ni ovde ni tamo* (2003), *Tango* (2004) and *Spusti me na zemlju* (2009).

Dragana Petković (Podgorica, 14th September, 1969 – Belgrade, 22nd March, 2007), studied piano from the age of seven in Podgorica and at the age of twelve made her debut with the Montenegrin Radio Symphony Orchestra conducted by Radovan Papović. At the Academy of Music of the University of Montenegro she studied piano with Branko Opacić and in 1995 received her degree from the same university and a Master's degree in the Faculty of Music in Belgrade, after studies with Olivera Đurđević. For her international promotion of contemporary Montenegrin authors, she received the Ilija Lakesić Prize of the Composers Association of Montenegro. She was a member of the Serbian Association of Music Interpreters and *EPTA* (European Piano Teachers' Association), of *Women in Music Association* Kragujevac, and of the Jury for the International Competition *Donne in Musica* Kragujevac (2005, 2006). Head of the piano department in the *Josif Marinković* music school in Belgrade for four years, in the last period of her life composing was her main activity. Together with **Biljana Krstić**, she was the author of *Vežbe i kompozicije za klavir za osnovnu muzičku školu* (*Piano Exercises and Pieces for the Elementary Music School*), 2005, a book of original piano pieces for educational purposes, and the first of its kind in Serbia.

Ana Popović (Belgrade, 13th May, 1976), blues guitarist and singer, daughter of guitarist and bass player Milutin Popović, performed in public from the age of fifteen and set up her first band, *Hush* in the mid nineties. Their first album, *Hometown*, was released in 1998, performed in Belgrade's

clubs and at blues festivals in Greece and Hungary. In the same year she enrolled in the Music Conservatory in The Hague but left after signing a contract with Ruf records. In order to make her first album she went to Memphis, worked with Jim Gaines (whose production credits include Santana and Stevie Ray Vaughan), and published an album, *Hush*, in homage to her first band. After excellent reviews and popular success she sang with well known blues and jazz artists: Bernard Allison, Eric Burdon, Walter Trout, Popa Chubby, Jimmy Thackery, Taj Mahal and Buddy Miles. For her album, *Comfort to the Soul*, she received a nomination at the Memphis WC Handy Awards as Best New Artist of 2003, the only European ever to be nominated in this category. This album included some of her first compositions including *Don't Bear Down on Me (I'm Here to Steal the Show)*. In 2006, she was Blues Artist of the Year for *BluesWax Magazine* and also received a six-time nomination for Living Blues Awards. She signed with Eclecto Groove records and played over one hundred and fifty concerts (in 2007), including the famous Sundance Film Festival. Her album, *Still Making History* was third on the Billboard Blues Chart for nineteen weeks. In 2009, she participated in the legendary Rhythm & Blues Cruise with Susan Tedeschi, Larry McCray, and Bob Margoli and also published *Blind for Love*.

Branka Popović (Belgrade, 1st September, 1977), graduated in both musicology and composition at the University of Belgrade, with Zoran Erić. She received her Master's Degree at the Guildhall School of Music and Drama in London (with Judith Bingham) where she is currently a Fellow in composition. She studied with Gyla Fekete at the Summer Music Academy of the Danube Countries (2002) and won the third composition prize for her trio *Dream*. Her music has recently been performed in London and Glasgow during the Birtwistle Festival, for the celebrations of the one hundred and twenty fifth anniversary of the Guildhall School of Music and Drama and for the Yamaha Brass Quintet Competition. Her works are regularly performed at the International Review of Composers in Belgrade and include: *The other* (2001), *Dream* (2002), *Song without words* (2005), *Behind the closed Door* (2005). In 2009 she won the prize for the best music at the 56th Belgrade Documentary and Short film festival for Igor Toholj's film *Tačka prekida*.

Irena Popović (Belgrade, 3rd September, 1977), studied composition in the Faculty of Music in Belgrade with Srđan

Hofman, and continued at the Mozarteum, in Salzburg, with Reinhardt Febel. She has written music for many jazz and improvised music festivals, worked as a vocalist and pianist, and is actively engaged in creating improvisational music within specific workshops with theatrical troupes. She has directed and organized concerts and events including the creation of a successful stage adaptation of Schoenberg's *Pierrot lunaire*, in 1998, in Belgrade, for the Composers Platform. She is the founder of the group *Preradivačka industrija muzičkog materijala* (music material processing industry), coordinating performers and composers who work in different environments and blending various forms of artistic expression, developing them into moving *music-poetry theatre*. Within her group, a special section is devoted to the growing vocal-cultural artistic society of women, with the title *Öh, meine liebe Constanze*, which cherishes and presents women's creativity. Her works include: *MA TA* for string orchestra (2002), *Zmijski car koji je pojeo slona* (*Boa constrictor who ate an elephant*) for symphony orchestra (2002), *Tango for jungrau* for 12 instruments and a voice (2005), chamber opera *Mozart, luster, lustik or ten pieces with singing similar to opera* for narrator, two sopranos, chamber choir, chamber ensemble and rock band (2006), *Dodole* for voice, old instrument and chamber ensemble (2007), Music installation-opera for take-away *Balkan Panic* for voice and chamber ensemble (2006).

Milica Preradović, erstwhile composer who probably lived in the second half of the nineteenth or the first years of the twentieth century. She left a few piano works: mazurkas, *Čarobni zvuci*, *Sendah*, and *Kolo iz ravnog Srema*. The last two were printed in Leipzig in 1905.

Luna Puma Koen (Belgrade, 7th June, 1919 – ivi, 24th May, 2004), pianist and composer, began her studies at the Music Academy in Belgrade in 1937, but the start of the Second World War, in which she actively participated from 1942 onwards, interfered with the normal course of her musical preparation. She later worked with Emil Hajek graduating in 1953 and obtained a post as a piano teacher in the *Stanislav Binicki* Music School in Belgrade. She completed her composition studies in 1972 with Enriko Josif and three years later, under the guidance of Stjepan Šulek, obtained a Masters degree from the Music Academy in Zagreb. Her musical language is distinguished by a combination of moderate modernism and a contemporary use of folklore.

She wrote music based on the verses of Oskar Davičo and the most important works in her catalogue are *Symphony* (1975), suite for chamber ensemble, *Miris moje zemlje* (*Scent of my homeland*, 1973), Cantata, *Višnja za židom* (1969), *String quartet* (1965), *Three Macedonian songs*, (1961) and *Scherzo*, for pianoforte.

R

Ljiljana Rančić, alias **Madam Piano**, (Belgrade, 18th September, 1972), composer, songwriter, singer, and teacher studied violin at the Music Academy in Sarajevo but has also taught jazz singing in the *Stanković* High School of Music in Belgrade. She began her career in 1991 as a soloist in the Belgrade Big Band – Jazz Orchestra of the Radio Television Belgrade, and successively worked with actress Ana Sofrenović. As a composer of music and lyrics for pop, jazz and ethno music, she recorded her first album, *Landscapes*, in 1997. Although this album did not achieve financial success, it was praised by music critics and the general public who appreciated the high quality performances. Her next album, *Wonderland*, presented ethno-music from different territories combined with a commercial sound. Especially popular was her song, *Eternal love*, performed in duet with Italian cantauthor Franko Mazi. She received her first professional prize for the album, *Zlatni melos*. During her career she has worked with many famous musicians from Serbia and abroad including Bora Dugić, Bojan Zulfikarpašić, Julien Loro, Vasil Hadžimanov and Slobodan Trkulja. In her list of works: *Moonlight* (1994), *Landscape*, for piano and orchestra (1994), *Tara* (1995), *Sailing ship* (1997), *My Jasmine* (1998), *Do you know* (2001), *If you were not* (2001), *Spirits of the Earth*, soundtrack for film of same name (2001), *Junga* (2001), *Your Kingdom of Heaven* (2001).

Tatjana Ristić (Belgrade, 18th April, 1964), gained a degree in composition in 1994 from the Faculty of Music in Belgrade, where she worked with Srđan Hofman. She successively followed master classes at the Hochschule für Musik in Freiburg with Brian Ferneyhough, and at the Tchaikovsky Conservatory in Moscow with Yuri Holopov. She also undertook courses in audio-visual communication at the University Pompeu y Fabra in Barcelona and gained a Ph.D. in composition within the programme *doc.Artes* in Amsterdam in 2009. Her broad field of professional interests reflects

Ristić's artistic life as well as her scientific and pedagogical work. As a composer and artistic director she has participated in festivals in Russia, Japan, Serbia, Italy, England, Norway, Spain, Germany, the USA and Luxembourg and has also been a guest-lecturer in Italy, Spain, Switzerland, Germany, Israel, Turkey and Norway. She writes for the theatre, television and film, and has realized video projects and installations. Her works have been performed throughout Europe, Asia and America. Her wide array of activities includes collaborations with institutions such as TV Arte, PBC Production and the American Film Institute. She is also an associate professor at the Agder University in Norway. Her compositions include: String quartet no.1, *Allegro Óstinato* (1986), *La Vie!*, for symphony orchestra (1991 /rev 2004), *Timenoid* (2008), *Time in a Bottle*, for guitar and violin (2008), *Time Math*, five songs for soprano and piano (2008), *Memories (Merciful Angel)*, for symphony orchestra (2008-09), *Every Light is Moving*, sound installation (2008), scores for the film, *We Are What We Lost*, and for the documentary, *Living Past*.

Milica Rogulja (Belgrade, 25th December, 1950), studied composition in the Music Academy in Belgrade with Enriko Yosif and from 1985 onwards was a student at the Santa Cecilia Conservatory in Rome under the guidance of composer Mauro Bortolotti. Hailed in many parts of Europe as one of the most interesting composers of her generation, her works have been performed throughout Europe and include: *Oltre La Grammatica*, for chamber ensemble and soprano (which was awarded second prize from the Association of Serbian Composers, 1987), *Dostojno jest*, for soprano and symphony orchestra, Rome, (2000), commissioned for the Jubilee Celebrations organised by the *Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica*. Other works include: *Brahman*, for tenor, mixed choir and symphony orchestre (1983), *Prize of City* (Belgrade), *Psaltikia*, for 20 flutes and tenor (1981), *Sonata*, for violin and piano (1974), *Morning songs*, for baritone, flute and piano (1973), *Pasacaglia*, for symphony orchestra (1984), *Ricercar - Quasi una enteleshia*, for symphony orchestra (1987).

S

Anica Sabo (Belgrade, 3rd October, 1954), studied composition in the Faculty of Music in Belgrade, where she graduated and completed post-graduate studies with Stanojlo

Rajičić and Srđan Hofman and, where, for two years, she also studied bassoon. In 2007 she completed Ph.D studies at the University in Belgrade, in the department of theory of art and media and is now a professor of music theory in the same university. She also teaches in other university-level institutions in Serbia and Montenegro (Novi Sad, Kragujevac, and Cetinje) and is equally engaged as a composer and as a music theoretician. She composes orchestral works even though her primary interest lies in the field of chamber music. Her interest in music theory and analysis focuses on different aspects of musical form. She is especially interested in questions of symmetry and Serbian contemporary music. Her works include: *Impresije*, for two pianos, *Igra kapi*, for symphony orchestra, *Diasonans*, for symphony orchestra, *String quartet*, *Akvarel*, for flute, oboe and clarinet

Branislava Šaper Predić (Zajecar, 25th September, 1946), studied composition in the Music Academy in Belgrade. She subsequently followed courses in contemporary music in Cologne, Stuttgart and Munich and then worked as a music editor for the Students Cultural Centre in Belgrade, and as music editor of the Belgrade programme for Yugoconcert. From 1984 onwards she worked for TV Belgrade. She composed a number of orchestral works: *Sosofon 1*, for symphony orchestra (1972), *Sosofon 2* (1977), *Simphonietta for strings and timpani* (1968), *Multimedijalno prikazanje*, for timpani, winds and movement, *Requiem*, *Bolna Draga*, for chorus, *Sosofon 3*, for soloists, choir and orchestra. In the eighties she also wrote music for ballet, film, and television series and for the theatre. She received the Prize of the City of Belgrade for her *Simphonietta* and the BEMUS Prize for *Sosofon 1*.

Dragana Šarić (Belgrade, 2nd October, 1962), singer and composer better known as **Bebi Dol**. Her musical activities began in the late seventies in a group called *Tarkus* and she achieved fame with *Mustafa/Na planeti uzdaha* released with Goran Vejvoda. *Mustafa*, was voted the best pop song in Yugoslavia in 1981 and was re-released, two years later, on her debut album, *Ruže i krv*, to great critical acclaim and popular success. Her next album, *Ritam srca Bebi Dol*, was released more than a decade later, in 1995, even though she regularly performed as a pop and jazz singer (for three years she lived in Cairo, singing in Sheraton hotels), recording and appearing as a guest artist on the albums of other artists. The second pause in her work came in the late nineties and her album, *Ljuta sam*, was released only in 2002. Her

last release, *Čovek rado izvan sebe živi*, in 2006 contains many of her arrangements. Throughout her career Bebi Dol has performed in festivals in the Balkan region but her greatest success came when she was Yugoslav representative at the Eurovision song contest in Rome in 1991.

Selena Savić (Belgrade, 23rd August, 1980) daughter of the eminent Belgrade composer, Miroslav Miša Savić, studied in the department of early music in the *Josip Stanković* Music High School. Even though she graduated from the Faculty of Architecture in Belgrade, she continued to play and perform as a harpsichordist. She also studied at the Koninklijk Conservatorium in Den Haag, obtaining a Media Design M.A. at the Piet Zwart Institute in Rotterdam in 2007. Her works include sound installations where parts of reality are abstracted and then connected within a different system of relationships often leading to absurd experiences. Lately she has been working on the programming of electronic objects, collaborative sound installations and web-based pieces. Her composition, *Upozn'o sam sreću*, in 2009, won the second prize in the Sonic Postcards Competition organized by the Goethe Institut in Belgrade, together with Radio Belgrade and Radio Deutschland radio Kultur. Other works include: *Tiktak*, *Theremin 1:3*, *Traditional paper*.

Svetlana Savić (Belgrade, 23rd January, 1971), composer and assistant in the Faculty of Music in Belgrade, obtained a degree and finished post-graduate studies in the same faculty with Srđan Hofman and Zoran Erić. While still a student her works were presented in the International Review of Composers in Belgrade; *Klinički kvartet*, *Sirota tužna Don Huanova kći*, *Totemi*, *Pesme o zvezdama* and *Re-verzije* (2004). *Re-versions* was commissioned by the BEMUS festival in 2004, while the *D-versions* was commissioned by the Viennese festival Elektronische Fruhlings in 2005. Pianist Neda Hofman and violoncellist Srđan Sretenović performed *Pogled na predeo slikan čajem* in Namibia and in South Africa. Svetlana Savić also writes for the theatre and often performs her own works. She has written articles on contemporary Serbian music and regularly participates in scholarly debates. Her works encompass symphonic, vocal, instrumental pieces, electronic music and composition for solo instruments. Amongst her better known works are *Pogled na predeo slikan čajem*, *Quincunx*, *(Un)finished sympathy* and *Samarkand blues* (2007).

Darinka Simić Mitrović (Belgrade, 19th February, 1937), composer and pianist, studied in the Music Academy in Belgrade with Predrag Milošević and Emil Hajek. She worked as a professor of piano in the *Josip Slavenski* Music High School in Belgrade, and from 1966 onwards she also collaborated with Radio-Belgrade. Her works include: *Gradinar*, for voice and piano (1961), *Sonata in D*, for violin and piano (1962), *Igre za fagot i klavir*, Dances for bassoon and piano (1964) and *Vrati mi moje krpice*, for two voices and five instruments (1964).

Želislava Sojak (Pančevo, 1978), violinist and composer, attended the *Josif Marinković* Elementary Music School in Zrenjanin and the *Jovan Bandur* Music High School in Pancevo. **Melinda Ligeti** taught her composition. In October 2008 she studied with Jevgenij Iršai in the Academy of Music and Performing Arts in Bratislava and in the same year, at the student festival for contemporary music, Orfeus, two of her works were performed: *Aurora Polaris*, for violin, viola, cello and double bass and *Piano Suite*. Other works of hers include: *The Book of Faces*, for piano (performed by Peter Duchnický, in Slovakia), *Brass Quartet for Flute, Oboe, Clarinet and Bassoon*, *Diptych for Brass Quintet* (2007), *Trio*, for violin, piano and guitar (2008) and *Games*, for mezzo-soprano, violin and dulcimer (2008).

Ana Sokolović (Belgrade, 1968), composer, resident in Canada originally studied with Dušan Radić and Zoran Erić in Belgrade. She completed a Master's degree at the Université de Montréal with José Evangelista and also attended composition workshops with Tristan Murail and Denys Boulianne. She has written for orchestra and chamber music ensembles presented in Canada, France, the Netherlands, Switzerland, Germany, Italy, Iceland, Belgium, Great Britain and Ukraine and has received commissions from leading Canadian ensembles including the Société de Musique Contemporaine du Québec, the Molinari String Quartet, the Orchestre baroque de Montréal, the Ensemble Contemporain de Montréal, the Orchestre Symphonique de Montréal and the Manitoba Chamber Orchestra. Ana Sokolović was three times winner in the Competition for Young Composers of *SOCAN*. She was chosen to represent Canada at UNESCO's International Rostrum of Composers, in Paris in 1996 with *Ambient V* and 2009 *Vez*. In 1999, *Géométrie sentimentale* obtained first prize in the chamber music category and the Grand Prix of the thirteenth CBC Radio

National Competition for Young Composers. She won the Joseph S. Stauffer Prize in 2005 and the Prix Opus Prize as Composer of the Year in 2008. In 2005 she wrote her first opera, *The Midnight Court*, for Queen of Puddings Music Theatre Company, performed at the Royal Opera House, London, in June 2006. She lives in Montreal and is an Associate Composer of the Canadian Music Centre.

Danica Srećković, nineteenth century erstwhile composer of small piano pieces. Her only remaining composition is the polka-mazurka *Ana* from 1893.

Ana Stanić (Niš, 8th December, 1975), singer, songwriter, composer and film producer graduated from the Academy of Drama in Belgrade, department of film and TV production. In 1994, she was vocalist in the pop-dance duo *Moby Dick* recording three albums, which sold over three hundred thousand copies in Yugoslavia. For the duo she wrote some of her most popular songs, like *Nostalgija* and *Nema nas više*. In 1998, Ana Stanić left *Moby Dick*, and started a successful solo career. Her first solo appearance was in the Budva Festival when she performed *Molila sam Anđele*, which she had written together with **Ivana Pavlović**. Her first album, *Metar iznad asfalta* and the biggest hit on the album, *Grad*, brought a new sound to the Serbian pop scene, often described as “power pop”, due to the powerful and dominant sound of electric guitars. She has recorded six studio albums: *Metar iznad asfalta* (1998), *Ana Stanić* (1999), *Vidim te kad* (1999), *Tri* (2000), *U ogledalu* (2004) and *Sudar* (2008).

Mina Stanković (Novi Sad, 18th January, 1977), graduated and completed her post graduate studies at the Academy of Arts in Novi Sad with Milan Mihajlović. She is now working as a piano repetiteur in the Ballet School in Novi Sad. Her works include: *Buđenje*, for brass quintet (2001), *Nesporazum*, for wood wind quartet (2000), *Nad životom* (1998), *Skice*, for flute and piano (1996), some choral compositions, *Oči* (1997) and *Pesma rastanka* (1997), *Varijacije*, for harp and string orchestra (1999) and *Hitch Hawk*, for symphony orchestra (2005).

Vera Stanojević (Belgrade, 1965), completed studies at the *Mokranjac* Music High School in Belgrade, received her Bachelors and Masters degrees in composition from the Tchaikovsky Conservatory in Moscow, Russia and followed doctoral studies at the Ohio State University in Columbus with University and Presidential fellowships. She has won

numerous awards for her compositions, including the 1983 Belgrade October Prize, and the (Yugoslav) State Society for Cultural Affairs grant for a work premiered in 1985. Her music has been performed in festivals and concerts in many countries, and recorded and broadcast on European and American radio and television. She was awarded two Ohio Arts Council Individual Artist Grants. In 1997, she won the Vienna Modern Masters Millennium Commissioning Competition which resulted in the commission, performance, publication, and CD recording of her *Notturmo*, for orchestra and in the same year, an American Composers Forum Commissioning Project Grant. Her works include: *Hommage à Emily*, for soprano, viola and piano (2004), *Voyage*, for piano and computer-generated sound (2007), *Begegnunge* (2006), *Beyond...Return?*, for chamber orchestra (2006), *Beyond*, for flute and piano (2004), *In Memoriam*, for two percussionists and piano (2007), *Dance: To the End of the Circle*, for chamber orchestra (2002), *Notturmo*, for large orchestra (1997), *Anake!*, for mixed chorus (1998) and *Fantasy in Mor*, for alto saxophone and piano (1997).

Ivana Stefanović (Sremski Karlovci, 14th September 1949), studied violin and composition in the Faculty of Music in Belgrade with Enriko Josif, and followed masterclasses at IRCAM in Paris, 1979 - 1981, with Gilbert Amy. From 1968 she was employed by Radio Belgrade and Television Belgrade, became cofounder of the *ARS ACUSTICA* Commission for the EBU (European Broadcasting Corporation) in 1984 and acted as artistic director at Muzika Festival of Contemporary Music in Serbia. In 1985 she founded the Radio Belgrade Sound Workshop. She is a writer and internationally known radio-artist and has won prizes with her music and radio-art. In 1993 she co-founded the International Review of Composers in Belgrade and in 2001, became Cultural Projects Director at the Centre for Democracy Foundation. From 2000-2001, she was lecturer at the Centre for Women's Studies, from 2001-2006 acted as Artistic Director of *BEMUS* the biggest Belgrade music festival and from 2007-2008 was state secretary in the Ministry of Culture. She has written music for theatres in Belgrade, Osijek, Celje and her works have been programmed in France, Denmark, Finland, England, Austria, Italy and Germany. She has won many awards for her work in the media and culture sections: 1969-1993 from the Yugoslavia Radio Television (JRT), Radio-Belgrade, FEDOR, SLABESZ, and Austria. Among her most important works: *Poslanica ptica* (1974), *Cantata*, *Kabana*

(1976), *Quartet*, *Harmonies* (1977), *Četiri noćna zapisa* (1993). Many of her works are available on CD and her most recent compositions include: *The poet in a glass box* – a fairytale version for a mezzo-soprano and ensemble (2009), *Short rainbow*, for percussion ensemble (2008), *She*, for flute, violoncello, piano, female voice and clock (2005), *Extraordinary scenes from Homer's grave in Smyrna – New additions for Hans Christian Andersen*, for flute, piano, percussions, strings and narrator (2003), *Ordinary conversations*, oboe and violin and *Over the water*, for soprano, flute and piano.

Jovana Stefanović (Belgrade, 1st July, 1971), graduated from the department of composition and orchestration in the Faculty of Music in Belgrade with Zoran Erić. She is the author of numerous chamber pieces performed in Serbia and Europe. Since 1997 she has been creating radiophonic works for Radio Belgrade's theatre programmes. She participated in the Prix Italia, Mediterranean (Spain) and the Soundscape Festival in Barcelona where she was awarded a prize for *Proleće*. She composed the music for the fairytale *The Princess and the Pea* which was presented in concerts with the children's choir of the *Slavenski* Music School, of which she is conductor. Her most well-known works are *Grad ogledala*, for two pianos, *Nit*, for viola, *Cooby-gulley* and *TOT*, for flute, clarinet, horn, percussion, piano, cello and double bass.

Margita Magi Stefanović (Belgrade, 1st April, 1959 - 18th September, 2002) was famous as a keyboard player in the Belgrade rock group *Ekatarina Velika* but was also an intense artistic personality that left a strong impact on the development of popular music in Serbia. She was the only child of a well known Belgrade family; her father was the famous theatre director Slavoljub Stefanović Ravasi, one of the founders of the Belgrade Television Station. Margita studied piano at the *Josip Slavenski* Music School and her talent emerged when, as a nine year old, she performed at the Kolarac Hall with the Belgrade Philharmonic Orchestra. She continued her piano studies with professor Timikin, alongside Ivo Pogorelić, but unlike Pogorelić, didn't leave for Moscow and her career as a professional pianist soon ended. She enrolled in the Faculty of Architecture and again proved her amazing talent finishing the studies with excellent votes, completing postgraduate studies and winning an award in Japan for her work. The turning point in her life and musical orientation came after a meeting with Milan Mladenović, then singing in a newly formed group *Katarina II*. Mladenović

invited her to join the group and the first album, *Katarina II*, was released in 1984. Successively the band changed its name to *Ekatarina Velika*, or EKV for short, and released seven albums (*Katarina II*/1984, *Ekatarina Velika*/1985, *S' vetrom u lice*/1986, *Ljubav*/1987, *Samo par godina za nas*/1989, *Dum dum*/1991, *Neko nas posmatra*/1993), gaining fame as one of the most creative and influential bands in the former Yugoslavia, emerging with the best new wave trends and far ahead of its time. The creative duo considered responsible for the band's status was Milan and Magi: Milan was a songwriter with a very individual sensitivity, while Margita worked mainly on the arrangements of the songs. Parallel to her activities in the group she continued to design, study architecture and take piano lessons and in the same period she started to write music for the theatre (*Klasni neprijatelji*, *Tri sestre*, *S one strane duge* and *Majka hrabrosti*) and for television (*Plavi, plavi*), and also worked as a producer (*Karlovi Vari*) while appearing as guest star in the albums of many Yugoslav groups (Bejbi Kejt, Elvis J. Kurtović, Van Gog, Babe). A series of personal tragedies in the late eighties and early nineties dealt her blows and a setback from which she never recovered. Professionally the greatest loss came with the untimely death of Milan Mladenović in 1994, when *Ekatarina Velika* ceased to exist. Margita continued to make music and published a CD entitled *Ti si sav moj bol* (*You are all my pain*, after one of the greatest hits of EKV) while performing as guest star in the albums and concerts of Yugoslav bands. By the end of the nineties her music activity had lessened and she began to withdraw from the world of entertainment: completely ruined financially by her addictive habits. In the summer of 2002 she wrote the soundtrack for a play for director Hajdana Baletić *Kaput mrtvog čoveka* (*Dead man's coat*) and this would be her last work. She died in the Clinic for Infectious diseases, in September of the same year. At her funeral, the actor and director of the *Atelje 212* theatre, Svetozar Cvetković, said: "*She was the good spirit of Belgrade*".

Teodora Stepančić (Belgrade, 21st May, 1982), studied music and ballet and graduated in pianoforte from the Faculty of Music in Belgrade in 2004, where she also studied composition. She gained a Bachelor and Master's degree from the Royal Conservatory in The Hague, where she now lives and works. She followed courses with Dejan Stojić, Aleksandar Šandorov, Vlastimir Trajković, Gilius van Bergeijk, Yannis Kyriakides, Martin Padding, Louis Andriessen, Messiah

Maiguashka, Peter Michael Hamel, Calliope Tsoupakis and Kim Cascone. She is active as a composer, pianist, performer and improviser throughout Europe and in Israel, and her music has been presented in festivals such as the BBC Proms, Gaudeamus Music Week, Dag in de branding, November Music, Noordelijk Film Festival, Process, International Review of Composers in Belgrade, *KoMA*. She is a member and co-founder of a number of ensembles such as the Netherlands SZ, *Den Haag All Stars*, *Serbian Sound Youth*. She has also worked with *Asko*, the Holland Symfonia, Rosa ensemble, LOOS, the Nederlandse Blazers Ensemble, the Royal Improvisers Orchestra, *MEA*, *Pre art* and *Tanaka*. Her works include: *Ropes*, *Strings*, *Poppea and three stories by Daniil Kharms* (2009), *Chalk* (2009), *Breathless* (2008), *Line* (2006), *Nature Morte*, *Vivante* (2006), *My beautiful Annabel Lee* (2004), and *Gvozdena jabuka* (2002).

Marjana Stepanović Mitrović (Bor, 7th January, 1974), graduated in composition from the Pristina Faculty of Arts in 2001 under the guidance of **Olivera Vojna Nesić**. From 2004 until 2006 she was the director of the Music School in Prokuplje and since 2008 has been working at the Elementary School in Niš as conductor of the children's orchestra. She is a member of the *Women in Music Association* Kragujevac. She won prizes for her works in the International Composers Competition *Donne in Musica* Kragujevac (2005, 2006, 2007 and 2009). Her catalogue includes: *Rug*, *Remembrance of unsuccessful photographs*, *Droplet in a cave* (2002), *Underground* (2003), *Zoological gardens*, for various combinations (2004), *Concert for flute and string orchestra* (2005), *Wind Quintet* (2004), *Symphony Poem* (2001), *Quasi Remembrance* (2009), *Zoological garden I and II* are obligatory pieces within the International Competition *Donne in Musica* Kragujevac.

Milana Stojadinović Milić (Belgrade, 13th July 1962), graduated in 1987 from the Faculty of Music in Belgrade and is currently working as an assistant professor of harmony in the same Faculty. She is a member of the Association of Musical Artists of Serbia (*Udruženje muzičkih umetnika Srbije*). Her works have been performed in Serbia, Croatia, Bulgaria, Greece, France, Italy, and in the United Kingdom. Many have been published on CD for the project *Contemporary Music of the Balkans*. She has won prizes and awards in international competitions and her biography is already included in the *Who's who in Classical music* (Great Britain). Her list of works includes: *Mimicry* and *Aurora borealis*, for

symphony orchestra, *Duo symbolico*, for piano and symphony orchestra, Wind quintet, *Caleidoscope*, String quartet, *Melody, Tears*, cycle of ten vocal miniatures, *A piece of intertime*, for soprano, flute, and piano, *Eol*, for three Cellos, *Neoromantico*, *Dream* and *Tango sentimental in memory of Astor Piazzola*, for bandoneon-accordion, violin, double bass and piano.

Grana Stojković (Trešnjanci, Bela Palanka, 26th September, 1955), began her musical education in the *Mokranjac* Music School in Belgrade and later studied composition in the Faculty of Music in the same city with Enriko Josif. She has written works for unusual ensembles including one for a flute choir, inspired by the excellent ensemble directed by flautist Miodrag Azanjać. One detects a strong folkloristic influence in her works, where she uses this as a source of melodic material, not quotations but from use of the materials are used, from the “*singing matter of our soil*” as Miodrag Azanjać has explained. Her works for the ensemble include *Slovo ljubve*, *Trenos* and *Santa Maria della Salute*.

Jovanka Stojković (Timișoara, 5th March, 1855 – Paris, 1892), pianist, chamber musician, concert singer, composer and pedagogue was one of the most interesting musical personalities of the nineteenth century. She studied piano with Ferenc Liszt and Alexander Dreyschock and publicly performed Liszt’s *Don Juan* when only seventeen. Her talent amazed audiences throughout Eastern and Western Europe at that time as did her choice of repertoire, music by Serbian composers representing patriotic and nationalist themes (*Sremsko kolo*, folk tune with variations), and her choice of Serbian folk costumes for her performances. She also presented her own works, in particular the *Phantasy on Serbian themes* and *Variations on Serbian Anthem*, for the left hand. Her place in Balkan history is also due to the fact that she introduced Serbia to some of the greatest classical works in Western European piano repertoire (including Ludwig van Beethoven’s *piano sonatas* and those by Chopin, Schubert and Schumann). After many tours she settled in Belgrade where she continued to perform for three seasons with Queen Natalia as her patron. Successively she taught and composed. Her last concerts were in Paris in 1891. Her compositions were based on folk melodies but unfortunately only the titles remain: *Russian fantasy*, *Variation on Svatovac*, *Sareno nišavsko kolo*, and the transcriptions of the songs *Oj talasi*, *Vlabinja neda grivne*, *Već iz gustog luga kupe se hajduci*, *Što se nisam davno*, *Sarajevka*.

Marija Luiza Tajčević, nineteenth century composer. The only information available for her works are the notes used for one of her compositions revealing an author with romantic sensitivity drawing inspiration from traditional popular folk music. She was obviously a fine pianist with a solid technique. As was usual in that period she composed small pieces for performance in her own concerts but there is no information as to whether or not she was self taught or whether she received professional training. Her only remaining work is *Ti si rajski cvet*, op.1, variations on the melody of a popular Serbian song.

Biljana Tomić (Ćuprija, 25th March, 1980), finished her music studies at the *Mokranjac* Music High School in Požarevac and graduated from the department of composition and orchestration in the Faculty of Music in Belgrade, with Milan Mihajlović. Stylistically, her works are anchored to neo-expressionism and neoclassicism and she has written for string quartet, voice and small chamber orchestra, as well as for voice and symphony orchestra. She presented her works at the *KoMA* Festival in Belgrade. Biljana Tomić teaches music theory and composition in the *Stanković* Music School in Belgrade and was one of the creators and organizers of a concert that included pop, rock and classical musical works created by the students of the department of composition in the school. Her works include: *Kraj beskeraja*, for voice, bass clarinet, flute and piano (2003), *U žimski sumrak* (1999), *u Smaragdne pesme*, for mezzo soprano and symphony orchestra (2006) and choral work, *Čisto mi srce* (2001).

Jovanka Trbojević (Belgrade, 27th March, 1963), composer living and working in Finland, was raised in Belgrade, and gained her piano diploma at the Music Academy in Prague in the early nineteen-eighties with a teacher who was a pupil of a pupil of Ferenc Liszt. Her strict classical training cast itself in a completely new light when she visited the Time of Music contemporary music festival in Viitasaari in 1984. Having arrived in Finland, Jovanka Trbojević shifted her career from that of a classical pianist to that of a contemporary composer and studied composition at the Sibelius Academy, first with Eero Hämeenniemi and later with Paavo Heininen. Her background is thus a mixture of the Balkan music tradition, the Bohemian-German-Slav ethos and the academic Nordic approach to composition. Today she is a full-time composer

writing from nine in the morning till four in the afternoon. Major works include:*kada bih mog'o biti drag...*, for mezzo-soprano, bass clarinet, double bass and percussion (text by Tin Ujević) (1991), string quartet, ORO (1993-94), *Self-portrait with a Song*, for solo violin and folk music band (1993), *Music for Gilles' Requiem*, for orchestra and choir (1998-99), *In the view of the wise*, for three female voices and their hands (2001) and *the Fantome...*, a cycle of pieces for electronics and different solo instruments (1998-01), as well as her *Piano Sonata* (2001-02). She has written music for documentary and feature films.

V

Biljana Vasiljević Drašković (Jagodina, 4th August, 1955), composer and theoretician teaching harmony, counterpoint and composition in the *Mokranjac* Music School in Belgrade has a special interest in the exploration of musical harmony and its application in the compositional process. She studied piano, trombone and composition with **Mirjana Šistek**, and composition with Enriko Josif at the Faculty of Music in Belgrade. There are two phases in her compositional output: the first encompasses works created under the strong influence of Arnold Schoenberg and the Second Viennese School, based on the principles of serial music while in the second she switches series with melodies drawn from the folk singing that she heard at an early age. Her compositions have been performed in Belgrade – *Musica Viva*, 1987, Second memorial Emil Hajek, 1990, Serbian music for harpsichord, 1996, USA (Piano Music, New York, 1991, Israel Kol HaMusika, Jerusalem, 1998) and in England (Ritual Dance in Harpsichord Music, 2001). Her works include *Furioso*, for piano (1976), *Variations*, for two pianos (1977), *Adagio*, for strings (1978), *Pokreti (Movements)*, for string quintet (1979), *Milosti (Mercy)*, for mixed choir and symphony orchestra (1982-1986), *Balada*, for voice and flutes (1987), *Vaskrsenje*, for solo instruments (strings and voice) (1990), *Milosti*, for chamber ensemble (1991), *Prevrnuta kolenka*, for string instrument (2001), *Žene u crnom*, for electric guitar (1997-2007).

Dragana Veličković (Niš, 30th July, 1963), studied musicology and music theory in the Faculty of Music in Belgrade. She lives and works in Niš. Her compositions are principally inspired by Byzantine and ancient Serbian choral

music and have been performed in many festivals in Bosnia, Macedonia, Greece, Russia and the Republic of Belarus and have also won many awards. Her list of compositions includes: *Tebe pojem* (1990), *Verujem*, for mixed choir (1997), *Tropar Sv. Prokopiju*, for choir (2001), *Asocijacije*, for mixed choir (1988), *Meloritmije* (2004) and *Skalamerija*, for four-hands piano (2001), *Mains*, for violin and piano (2005), *Fantasia pro acephalo Balcanico*, for orchestra (1990).

Sida Velisavljević (1851-1920), concert pianist and author of *Leptir-polka* (Butterfly polka), written in 1865 and published in Vienna by her teacher, G. Wegelein.

Jasna Veljanović Ranković (Fulda, Germany, 13th January, 1980), received her primary and secondary schooling in Kragujevac and graduated in 2003 from the Tchaikovsky Music Academy in Ukraine, department of composition, with Gennady Lapenko. Her examination work, *Concert for piano and orchestra* was performed by the Ukraine Radio Symphony Orchestra. She subsequently completed her post-graduate studies in the Faculty of Music in Belgrade in the class of Vlastimir Trajković, with *Five songs*, for mezzo soprano and orchestra, based on a poem by Alexander Blok. She is now following master courses in music theory in the Faculty of Music in Belgrade, with Sonja Marinković as her mentor. She has written for solo instruments, chamber ensembles and for symphony orchestra and has recently devoted her time to the composition of chamber music for specific ensembles *Duet i Romansa*, for flute and orchestra (2009), *Prekinuta pasakalja*, for flute, oboe, accordion and cello (2007), *Nemirne misli u noći*, for flute, oboe, saxophone and cello, *Dobro je biti živ* (2007). She is an assistant in the music department in the Faculty of Philology and Arts in Kragujevac.

Marina Vesić (Kruševac, 11th April, 1982), won a first place at the International Competition of Young Composers in Belgrade 1997 and attended the masterclasses organised by EPTA (European Music Teachers Association) in 2002. She is currently completing master courses in composition and Orchestration under the guidance of **Tatanja Milošević** in the Faculty of Music in Belgrade. In 2006, the Cultural Centre of Kruševac commissioned her to write a new work for the opening of the Vidovdanske Svečanosti Festival: *Šetnja kroz vekove*. In 2009, she finished her studies in music production and sound engineering with Đorđe Petrović and has written sacred music premiered in the Festival of Spiritual Music in

Belgrade: *The Prayer*, for solo soprano and *Transfiguration*, for mixed choir. She also works with painter Christine Fausten and has composed music for some of her exhibitions in Switzerland. She was a member of the hardcore punk band *Scarps* playing keyboards and is a founder of the band *Dirty Flowers* and the duo *Hedija*, as well as performing in *Music for piano & drums* with Dejan Nikolić. She has written many songs, contemporary classical compositions, music for the theatre and for installations.

Smiljana Vlajić (Belgrade, 17th August, 1971) began her studies in the *Stanković* Music High School in Belgrade and completed them at the Academy of Arts in Novi Sad in 1998, with Dušan Radić, for whom she prepared the symphonic poem *Igra utrnule stvarnosti*. She acquired her Masters degree in composition in Rajko Maksimović's class with *Opus Alchemicum*, and later followed master courses at the Hochschule für Musik in Vienna. She is currently assistant professor in the department of composition and music theory in the Academy of Arts in Novi Sad, and also assistant professor at the Music Academy in Cetinje, Montenegro. Smiljana Vlajić composes and undertakes music theory research with a special interest in music perception and psychology. She is one of the composers working with the *Alchemy of Music ensemble*. Her music has been performed in Belgrade, Novi Sad, Podgorica, Ljubljana and Vienna and her most significant chamber works include: *Trio*, for oboe, clarinet and bassoon (1993), *Varijacije*, oboe, clarinet and bassoon (1993), *String quartet* (1995), *String Octet* (2009). Her orchestral works include: *Igra utrnule stvarnosti* (*Dance of the numbed reality*) (1995), *Opus Alchemicum* (2004), *Uspomene iz podsvesti* (*Memories from subconsciousness*) (1994), *Perun je samo na kratko zaspao* (2007), *Kuća odbeglih ideja* (*House of run-away ideas*) (2009). She has also written electro-acoustic, electronic and multi-medial works including *Fantastikon*, for chamber orchestra and electronics (1998).

Aleksandra Vrebalov (Novi Sad, 22nd September, 1970) is a composer based in New York City. She studied with Miroslav Štatkic at the Novi Sad University, then with Zoran Erić at Belgrade University, Elinor Armer at the San Francisco Conservatory of Music, and Ivana Loudova at the Prague Academy of Music. She obtained her Doctor of Musical Arts degree from the University of Michigan where she studied with Evan Chambers and Michael Daugherty. She has had performances of her works in more than forty-four countries.

A highly regarded musician, she has had residences at the Rockefeller Foundation Bellagio Centre, Tanglewood, New York's New Dramatists, MacDowell Colony, and American Opera Projects, has received Awards or Fellowships from the American Academy of Arts and Letters Charles Ives Fellowship, Meet the Composer, Highsmith Composition Competition, Vienna Modern Masters, Serbian Fund for an Open Society, ASCAP and the Douglas Moore Fellowship. Her string quartet was recorded by the Kronos Quartet on their album *Kronos Caravan* (1999). In her orchestral work *Orbits* (2002), Vrebalov uses overlapping densities of sonorities and rhythmic proportions such as the Fibonacci series to portray her idiosyncratic post-modern conception of *Musica universalis*. Her ballet score, *The Widow's Broom* (2004) based on Chris Van Allsburg's book was performed on Halloween by the Festival Ballet Providence. Her most recent works include *Eastern Chapel Meditations*, for violin, piano and pre-recorded sounds (2010), *Harding Suite*, for cello solo (2009), *The Spell IV*, for string quartet, *Tibetan bowl*, (as an instrument), chimes and pre-recorded sounds, *Written*, for David Harrington and Kronos Quartet, *The Spell*, for piano and vibraphone, Commissioned by University of Missouri, Kansas City Conservatory of Music (2009), *The Spell III*, for violin and live electronics, for Ana Milosavljević (2008).

Leontina Vukomanović Pat (Požarevac, 13th November, 1970), pop singer, composer and songwriter. After initial studies in Požarevac, and at the *Josip Slavenski* Music High School in Belgrade, she entered the department of music pedagogy in the Faculty of Music in Belgrade. Her professional career as a musician began in 1986, when she published her first compositions. As a composer and songwriter she achieved popular success in the national competition for the Eurovision song contests in 1991 and 1992 and at the *MESAM* and Beogradesko Proleće Festivals. In 1992 she began to write for children, children's festivals and television and in 1996 released her album *Nemiri* winning first prize in the Sunčane Skale Festival. All her successive projects have achieved acclaim, winning first prizes in all the major national festivals. She also represented Serbia at the Eurovision song contest in Istanbul in 2004 with *Lane moje* (she wrote the lyrics). Her songs are performed by the leading regional performers: Toše Proeski, Željko Joksimović, Marija Šerifović, Bojan Marović, Boris Rezak, Ognjan Radivojević and others. As a singer, composer and song-writer she has published four albums: *Nemiri* (1996), *Ljubav bez ljubavi* (1998),

Sledeća (2001), i *Platinum collection* (2010), and three albums for children, *Leontina za decu* (1998), *Leontina i Ivana - pesme za decu* (2007), i *Najveći hitovi hora Čarolija* (2009). Since 2006, she is vice president of the SOKOJ (National Copyrights Agency) and since 2009 a member of the board of the Belgrade Jazz Festival.

Z

Isidora Žebeljan (Belgrade, 27th September 1967), composer, studied at the Belgrade Music Academy with Vlastimir Trajković (a student of Olivier Messiaen) and since 2002 has been professor of composition in the same institution. Her music is highly acclaimed and she has won many important national awards, among them the Stevan Mokranjac National Music Award in 2004. Isidora Žebeljan was granted the Civitella Ranieri Foundation fellowship for 2005 and in 2006, and elected member of the Serbian Academy of Sciences and Arts. She gained international attention with her opera *Zora D.* commissioned by the Genesis Foundation in London and premiered in Amsterdam in 2003. The production opened the 50th season of the Vienna Chamber Opera in the same year. After the success of *Zora D.* (with 22 performances in five European countries in just four years), Isidora Žebeljan wrote *The Song of a Traveller in the Night*, for clarinet and string quartet on commission from the Genesis Foundation in 2003. The Venice Biennale commissioned her in 2004 to write *The Horses of Saint Mark*, an illumination for orchestra. The Genesis Foundation also commissioned *The Minstrel's Dance*, for London in 2005, which she conducted while *The Ghost from the Pumpkin* was premiered in London in 2006. In 2009 she wrote *Polomka quartet*, for the Brodsky Quartet. *Il Circo* was the obligatory piece for the international Jeunesses Musicales piano competition in Belgrade in 2009. She has written music for over forty productions in all the most important theatres in Serbia, Croatia and Montenegro. To acknowledge her artistic achievements, Žebeljan has been honoured three times with the Sterija Award, the most prestigious Serbian annual theatre prize. The Yustat Biennale of Theatre Design elected her best composer of theatre music on four occasions. She has written film scores, and orchestrated Goran Bregović's music for *The Time of the Gypsies*, *Arizona Dream*, *Underground* (directed by E. Kusturica), *Queen Margot* (directed by P. Chéreau) and *The Serpent's Kiss* (directed by P. Rousselot).

Ksenija Zečević (Zadar, 16th February, 1956 – Belgrade, 21st November, 2006), composer, poet, pianist and icon of Belgrade's art scene in the eighties, graduated and completed her postgraduate studies in the piano department of the Faculty of Music in Belgrade, with Olga Mihajlović, and composition with Enriko Josif. She started playing at an early age and composed her first work when only five. During her career she wrote for film, theatre and television and her most important works were large scale vocal compositions, instrumental works (*Knjiga tajni*, *Sonata*, for piano, *San*, for violin) and chamber music (*String quartet*, *Suite*, for flute and piano). She strived to create integral art pieces, and these intentions were expressed in the larger forms of her oratorios: *Requiem for the end of the 20th century*, *Concert*, for piano, choir and orchestra, *Prayer for the victims of Banjica camp*, *Cantata for the ones executed in Kragujevac*, *Tryptich*, *Prah (Dust)*, and especially in the *Requiem for grandpa Ferdinand Gergeta* who died in the Nazi concentration camp in Dachau. Her last work was *Requiem for Nikola Tesla*. She received many prizes and worked with important directors and theatres throughout Serbia (*Sveti Georgije ubiva aždabu*, *Ratnički rastanak*, *Umrli su s brodom*, *Dani od snova*, *Atoški vrtovi*, *Preci i potomci*, *Bolje od bekstva*, *Kralj milenijuma*, *Ptice koje ne polete i mnogi drugi*). For a short time she was an assistant in the Faculty of Music in Belgrade and artistic director of the Terazije Theatre.

Mirjana Živković (Belgrade, 3rd May 1935), studied composition in the Faculty of Music in Belgrade, gaining her degree in 1964. From 1967 until 1968 she lived and studied in Paris attending graduate courses with Nadia Boulanger (composition, harmony, analysis) and Olivier Messiaen (composition). In 1974 she obtained a Master's degree from the Faculty of Music in Belgrade and became a teacher of harmony, counterpoint, musical form and composition in the *Josip Slavenski* Music High School in the same city. In 1976 she was appointed assistant professor in the Faculty of Music and later nominated head of the music theory department from 1998 until 2001. She has received many important prizes: the Award of the Serbian Broadcasting System and the Stevan Hristić Award in 1964 (for *Sinfonia polifonica*), the First Prize of the Fontainebleau Conservatory, France, 1968 (for *Incantation*), awards from the Serbian Composers Association and the Golden Plaque of the University of Arts in Belgrade for pedagogical work. Her principal works include: *Koncertantne metarmozge*, for piano and orchestra, *Adagio*, for oboi and string orchestra, *Igra*,

for mezzosoprano, flute and percussion (2007), *Balade for piano* (2001), *Letnja noć*, for accordion (2004), *Duvački kvintet* (1962), *Zapis*, for violin and pianoforte (1975/2008), *Iz ničije zemlje*, song cycle for mezzosoprano and pianoforte (1991), *Duo for violin and violoncello* (1992), *Basma*, for mezzosoprano and fourteen percussionists (1968). In 2010 she premiered *Balada o ruži, za marimbu, klavir i udaraljke*. She is also the author of a number of textbooks and scholarly articles.

Radojka Živković (Globoder, Kruševac, 24th August, 1923 – Belgrade, 14th August, 2002), undisputed “*Queen of the accordion*” played the instrument from the age of eight years, and at the age of twelve won the national competition for young accordion players: a prodigy who grew up to be a true *virtuosa*. Her 1932 Radio Belgrade performance caused a sensation and she subsequently performed regularly in radio programmes dedicated to folk music. After the war she became a permanent employee of the Radio and her outstanding career began. She performed worldwide, either as soloist with the legendary *Orchestra of Carevac*, or in duo with her husband, Tine Živković. She composed many songs and dances, and her musical thought and way in which she composed were so close to the original traditional music that it was impossible to hear the difference. The majority of her melodies were created in the musical style of central Serbia, and developed from the folkloric way of singing. She made more than one hundred recordings of traditional Serbian music, presented twelve thousand concerts in Yugoslavia and over eight hundred and fifty concerts in the USA, Australia, USSR, Great Britain, France, Germany, Canada, Bulgaria and Zambia. As a composer, she wrote more than three hundred songs and dances in a traditional style. She won prizes in the Llangollen Festival in Wales and a documentary about her, *Radojka*, was filmed for UNESCO in 1956. She won the national Carevac Prize (1966) and multiple Golden Microphone Awards as well as the first prize in the Talents of the World competition held in the USA. Some of her most popular melodies are: *Odakle si sele*, *Ima jedna krčma u planini*, *Lepa Mara*, *Sine moj*, *Vlaška pitalica*, *Harmonikaško kolo*, *Traktorsko kolo*, *Banjski Čačak*.

Donne e Musica in Serbia

Il sostegno dell'educazione artistica; la valorizzazione del ruolo della donna nelle arti; la promozione della creatività musicale e culturale: questi sono gli obiettivi di un'altra iniziativa pionieristica che riguarda le donne e la loro creatività nel campo musicale. Queste sono le ragioni perché l'UNESCO, attraverso la Sezione Cultura dell'Ufficio a Venezia, ha scelto di sostenere la *Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica* nella realizzazione di un progetto di cui la parte centrale è questa pubblicazione incentrata sul contributo di 111 donne, come compositrici e creatrici, alla storia musicale serba, accanto alla donazione di partiture e materiali didattici per scuole musicali in Serbia.

La prefazione a questo Dizionario Biografico è una "mappatura" che esplora le diverse lingue musicali adoperate dalle compositrici e allo stesso tempo descrive i contesti sociali che hanno contribuito alla loro attività.

Il nostro ruolo in questo progetto fa parte dell'impegno assunto dall'Ufficio UNESCO di Venezia a proteggere e promuovere il patrimonio culturale in Serbia ed in tutta la regione nel sud-est Europeo, nelle sue forme tangibili e intangibili: un patrimonio di eccezionale ricchezza e diversità da amministrare come un fattore fondamentale di dialogo, comprensione reciproca, sviluppo umano ed economico

Per me, in particolare, come donna e professionista che lavora nel campo culturale, c'è un doppio piacere nel salutare l'arrivo di questa pubblicazione, e allo stesso tempo nel rendere omaggio al lavoro di tutte le donne che qui sono celebrate, insieme alle donne in musica di ogni tempo e parte del mondo.

Marie-Paule Roudil

Capo Sezione Cultura, UNESCO Venice Office

Quando ho collaborato con il musicologo sud africano Aaron Cohen per la stesura della *“International Encyclopaedia of Women Composers”*¹ mi ricordo che furono trovate soltanto ventuno compositrici viventi in tutta la federazione jugoslava. Purtroppo eravamo molto lontani dalla realtà e questo libro documenta la vita ed il lavoro di oltre cento compositrici (passate e presenti).² Nel suo lavoro *“Balkan Studies and Music Historiography”* Tatjana Marković afferma che *“gli inizi delle culture musicali balcaniche ...sono da ritrovarsi nei primi manoscritti e documenti musicali conservati che testimoniano dell'esistenza di musicisti o perfino compositori nazionali dal medioevo. Comunemente s'inizia la storia della musica in Europa del Sud Est con l'integrazione e l'arrivo delle tribù Slave e la loro conversione al cristianesimo... alla produzione dei primi manoscritti di canti religiosi e documenti riguardanti la musica secolare”*. Manja Radulović Vulić⁴, facendo riferimento ai resti di strumenti musicali trovati nel corso dei scavi archeologici a Crvena Stijena, vicino a Pljevlja, che si datano al 40.000 a.C. conferma che *“testimonianze.... per musicisti, cantanti, suonatori di strumenti a corde ed a fiato tra gli Slavi del Sud sono state lasciate da storici bizantini e viaggiatori arabi. Evidenza della presenza delle musiciste slave è stata trovata nei canti e danze delle “creatrici di pioggia” – ragazze adornate con fiori che danzano nei villaggi per far arrivare la pioggia.”* *“I canti popolari sono divisi tra quelli eroici, da una parte, che sono eseguiti dagli uomini accompagnati dal gusle, e dall'altra i canti femminili... comprendono ballate, liriche con testi volgari, lamenti, ninne nanne,*

¹ *“International encyclopaedia of women composers”*, Ed Aaron Cohen, Books and Music. USA, 1987

² *“Women and Music in Montenegro”* Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica, (Editore Colombo, Roma, 2007)

³ Appendix *“Music Historiography: Surveys of Balkan or southeast European Music”*. Congress of the International Musicological Society, Budapest, 2000. Panel Session Music of the 1990s in the Context of Social and Political Change in the Countries of the Former Yugoslavia. In: *Muzika: Časopis za muzičku kulturu* 5/1 (Jan-June 2001)

⁴ Manja Radulović Vulić *“Drevne muzičke kulture Crne Gore”*. Cetinje: Univerzitet Crne Gore, Muzička akademija 2002.

*canti per il corteggiamento e l'amore, filastrocche per fare lavorare le api, canti di insulti per i villaggi vicini, nenie e rituali per far arrivare la pioggia, celebrare le feste stagionali, i matrimoni e la circoncisione.....*⁵ La musica medioevale in Serbia aveva tre aspetti diversi: (i) quello religioso e liturgico per solisti o gruppi di cantanti incentrati sull'*Osmoglasnik*, il ciclo ispirato dalla risurrezione: la Regina Jelena⁶ costituì un grande coro per queste musiche; (ii) quello della musica nelle corti per feste e cerimonie che utilizzava trombe, corni, liuti, salteri, tamburi e cimbali (iii) quello della musica tradizionale e folcloristica e l'utilizzo degli strumenti popolari - *gajde, kaval, dajre, dipe, tamburitza, gusle, tapar, sargija, kemenche, zurla, and frula*.

“Una mappatura della storia culturale delle Compositrici in Serbia”, di Jelena Novak, descrive lo sviluppo della musica serba dopo i secoli sotto il dominio Ottomano e dell'Impero Austro-Ungarico, e presenta la prima donna serba riconosciuta per aver scritto musica, (pubblicata nel 1795), Julijana Dimitrijević. Con la crescente popolarità del pianoforte (e la successiva richiesta di lezioni), altre donne hanno intrapreso un'attività come insegnanti, concertiste e poi come compositrici: tra queste la famosa pianista e pedagoga, Jovanka Stojković. E' stato soltanto nel periodo tra le due guerre mondiali che è nata in Serbia la prima vera compositrice di professione: Ljubica Marić. Dopo i titoli raggiunti nella Scuola di Musica di Belgrado nel 1929, ha intrapreso studi di composizione, direzione d'orchestra e violino al Conservatorio di Praga ed il suo esempio è stato seguito da molte altre donne. Questa “mappatura” pionieristica delle compositrici e creatrici di musica attive in molti settori diversi – classico, contemporaneo, jazz, pop, multimedia, elettronica, liturgica – insieme alla ricerca intrapresa da Ivana Neimarević ⁷

⁵ Mary P. Coote “*Composition of Women's Songs*”, “*Oral Tradition*”, 7/2 (1992) vedi Vuk Stefanović Karadžić, e canti tradizionali nella lingua Serbo-croata, 1843 Leipzig “*Srpske narodne pesme*”.

⁶ Hélène d'Anjou, madre cattolica dei Re Dragutin e Milutin moglie di Uroš I, 1245, era discendente della famiglia dell'Imperatore Bizantino e la casa reale ungherese.

⁷ Ivana Neimarević, Musicologa, ricercatrice attiva nei campi della musica e delle arti visive, ha contribuito alle più importanti riviste musicali in Serbia (New Sound, Muzički talas, Treći program,

e Olivera Vojna Nešić⁸ ci ha restituito i nomi e le vite di oltre cento donne. Oggi la Serbia ha, probabilmente, un numero di compositrici eguali a quello dei compositori. La risoluzione del Parlamento Europeo del 2009, con riferimento alla Parità di Trattamento ed Accesso per Uomini e Donne nelle arti e nella cultura⁹ richiede a tutti i partecipanti nel campo culturale di aumentare la presenza delle creatrici femminili e i loro lavori in programmi, collezioni, pubblicazioni e come consulenti. Io credo che questo volume e la sua divulgazione internazionale assicureranno una visibilità ben meritata per le compositrici serbe.

“*Udruženje Žene u muzici, Kragujevac*”¹⁰ è la nostra organizzazione affiliata in Serbia che ci ha aiutato ad identificare e contattare le scuole ed istituzioni musicali alle quali sono stati inviati i materiali raccolti per il nostro progetto, “*Music for the Mind for Serbia*”: Fakultet umetnosti Zvečan, Jovan Bandur Music School Pančevo, Škola za osnovno i srednje muzicko obrazovanje Stevan Mokranjac Požarevac e la Facoltà di Filologia ed Arti, Kragujevac. Dagli anni Ottanta siamo costantemente in contatto con musiciste e compositrici di ogni parte del mondo: ci sono anche insegnanti di musica che non hanno i mezzi per comprare partiture, libri, registrazioni. Se le generazioni future potranno intraprendere quell’avventura straordinaria che è lo studio e la pratica della musica,

Teatron) e all'estero (Nutida muzik, Sweden), e ha lavorato come editrice musicale per Radio Belgrado, e come organizzatrice e direttore artistico per CHINCH.

⁸ Vojna Olivera Nešić, compositrice, docente d'Armonia e Composizione nella Facoltà delle Arti, Zvečan, è vincitrice di molti premi internazionali ed ha composto per orchestra sinfonica, musica da camera e solisti con esecuzioni negli Stati Uniti, Germania, Italia e nel Regno Unito. E' presidente dell'*Udruženje Žene u muzici, Kragujevac* ⁹ (2008/2182(INI))

¹⁰ *L'Associazione per le Donne in Musica, Serbia* è stata creata nel Giugno 2003 dalla compositrice Vojna Nešić in collaborazione con la Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica con una missione basata sulla Dichiarazione delle Donne in Musica, Fiuggi, 2000, per l'empowerment delle donne come compositrici e creatrici di musica. Il progetto più grande creato finora è il concorso internazionale per ragazzi e giovani “*Donne in Musica*” dedicate alla composizione ed all'esecuzione di musiche nuove.

dovranno avere gli strumenti necessari. Questo è perché è stato creato “*Music for the Mind*”. Musicisti, amanti della musica, editori ci aiutano con l’invio di materiali musicali e didattici, e con lo slogan: “*A noi importa quando mancano gli strumenti per fare musica – per questo esiste “Musica per la Mente”*”. Questo libro, e il trasporto dei materiali in Serbia, è stato possibile grazie al sostegno ed un contributo dell’UNESCO, dall’Unità di Cultura di Venezia. Desidero ringraziare in modo particolare l’Ufficio dell’UNESCO a Venezia, il gruppo entusiasta di musicologhe e ricercatrici in Serbia, Jelena Novak, Ivana Neimarević e Olivera Vojna Nešić, e le collaboratrici della Fondazione, Nicoletta Congiargiu¹¹ e Viviana Pallotta¹².

Patricia Adkins Chiti¹³

¹¹ Maria Nicoletta Congiargiu, archivista e bibliotecaria, ha una laurea nelle Scienze Archivistiche e Bibliotecarie con una specializzazione nelle raccomandazioni dell’UNESCO. Dopo esperienze in ambiti diversi è ora responsabile per gli archivi e segreteria della Fondazione.

¹² Viviana Pallotta, ricercatrice, ha una laurea in Comunicazione con specializzazione negli studi del genere. E’ stata stagista con il CNEL e con la Fondazione dove ha partecipato alla ricerca per il dizionario biografico delle Musiciste del Lazio.

¹³ Patricia Adkins Chiti, musicista e musicologa riconosciuta in ogni parte del mondo come esperto nel campo delle pari opportunità per le donne nelle arti e nella cultura, già commissario italiano per le Pari Opportunità e consulente ad istituzioni europee ed internazionali, ha creato “Donne in Musica” nel 1978, e la “Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica” nel 1996. Ha costruito una rete vitale di compositrici, musiciste, pedagoghe e musicologhe in 108 paesi per promuovere la musica delle donne in ogni tempo, genere e comunità. Ha scritto libri, saggi e ha diretto progetti di ricerche. E’ stata insignita “Cavaliere Ufficiale” dal Presidente della Repubblica Italiana nel 2004.

Margita Magi Stefanović
(1.4.1959 – 18.9.2002)

Una mappatura delle Compositrici in Serbia - L'urlo oltre l'asintoto -

187

In questo testo esaminerò la musica composta da donne e il loro status in Serbia. Questo testo è una sorte di mappa che descrive le varie lingue musicali adoperate dalle donne ed i contesti che hanno contribuito alla creazione dei loro lavori. Parlerò delle donne che vivono e creano musica in Serbia ed anche di quelle che hanno vissuto almeno una parte della loro vita musicale nel Paese. E' stata analizzata sia la musica classica che quella popolare. Il periodo temporale esplorato va dalla prima compositrice serba emergente nel tardo Ottocento fino ad oggi.

Per il sottotitolo del mio lavoro faccio riferimento alla nozione geometrica dell'*asintoto*, un termine matematico che definisce una linea retta avvicinata da una curva come una delle variabili nell'equazione della curva che si avvicina all'infinità. "*Asintoto*" è anche il titolo di un lavoro di Ljubica Marić, una delle più importanti compositrici in Serbia. Utilizzo il termine *asintoto* per significare identità modernista e *l'urlo* come espressione esplicita di paura, inquietudine, orrore e piacere. Le metafore dell'urlo sono state utilizzate in due lavori composti da Jasna Veličković, una delle più intriganti tra le compositrici giovani (*Quando cerco di non urlare*, e *VrisKrik.exe (ScreamCry.exe)*). Tra il modernismo moderato riscontrato nella musica di Ljubica Marić e la decostruzione post-modernista in quella di Jasna Veličković, ho trovato il contesto per la contestualizzazione delle diverse pratiche musicali, l'autorevolezza ed il lavoro delle donne come compositrici in Serbia.

Nella prima parte di questo studio presento i contesti storici e culturali nei quali il panorama musicale professionale e le istituzioni musicali si sono sviluppate in Serbia, inclusa la presenza di donne come compositrici. La seconda parte presenta uno sguardo generale sulle tendenze e le lingue musicali utilizzate, creando una mappa intorno alle figure di alcune delle compositrici più importanti

in periodi e genere diversi: modernismo (Ljubica Marić, Ludmila Frajt), tardo modernismo e postmodernismo (Ivana Stefanović, Katarina Miljković), postmodernismo (Milana Štojadinović Milić, Aleksandra Anja Đorđević, Isidora Žebeljan, Jasna Veličković, Ivana Ognjanović, Irena Popović Dragović, Branka Popović, Svetlana Savić, Tatjana Milošević Mijanović, Milica Paranosić, Aleksandra Vrebalov, Ana Sokolović, Nataša Bogojević), rock music (Margita Magi Stefanović), blues (Ana Popović), jazz, (Jasna Jovičević), etno e world (Radojka Živković, Bilja Krstić). Scrivo con maggiori dettagli di quelle compositrici con “poetiche” che rappresentano le tendenze in corso e dei lavori nei quali sono presenti più chiaramente alcuni dei linguaggi musicali adoperati.

Storia ed Istituzioni

Dopo un lungo periodo sotto la dominazione Ottomana e dell'Impero austro-ungarico, e tralasciando i periodi della storia della musica conosciuti come *rinascimento*, *barocco* e *classicismo*, l'attività musicale in Serbia diventò vitale sia in infrastrutture sia nell'intensità dello sviluppo soltanto agli inizi del diciannovesimo secolo. In quell'epoca il linguaggio musicale dominante è stato il romanticismo ispirato dalla musica folcloristica. Il primo compositore serbo di professione è stato Kornelije Stanković (1831-1865) educato ad Arad, Szeged, Budapest e Vienna.¹ Un altro importante evento nello sviluppo della vita musicale del diciannovesimo secolo è stato l'arrivo del pianoforte. Sfortunatamente l'esatta data e luogo dell'evento è ancora in discussione. Due città e date sono suggerite: Belgrado nel 1824 e Šabac nel 1829. In ambedue i casi, l'arrivo dello strumento è collegato alla più potente famiglia in Serbia, la dinastia Obrenović. Precisamente si ritiene che il pianoforte sia stato acquistato per le giovani figlie Obrenović: per la figlia di Miloš, Jelisaveta, e più tardi per la figlia di Jevrem (fratello di Miloš), Anka. Ambedue impararono a suonare lo strumento. Possedere un pianoforte e suonarlo furono importanti simboli dello status sociale. Concerti musicali nei salotti aristocratici divennero di moda e naturalmente crebbe la richiesta di musica da suonare. In ogni caso il

¹ Ivana Perković Radak, “*Stara muzika*”, Mirjana Veselinović Hofman et al., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, p. 60.

nome di Julijana Dimitrijević e il suo lavoro *At the Time of Loneliness* (*U časovima samoće*) appartengono al periodo precedente l'arrivo del pianoforte in Serbia. Il lavoro è stato stampato nel 1795, ma sfortunatamente non ci sono altre informazioni a proposito nè per l'autrice.

Man mano che l'interesse nel pianoforte si sviluppò emersero altre autrici di lavori per questo strumento: Ida Dobrinković, Danica Srećković, Hristina Dimitrijević, Ivanka Duzvarska Jovanović, Milica Preradović, Sida Velisavljević, Ljubica Medaković, Slavka Alojzija Atanasijević. Purtroppo non ci sono molte informazioni su di loro. Ognuna ha lasciato uno o più lavori. I titoli e il linguaggio musicale adottato riflettono le tendenze minoritarie della musica europea in quell'epoca. Le forme principali furono la polka, il walzer e lo studio. Poiché le esecutrici erano donne che creavano musica occasionalmente, non pensiamo si possano considerare compositrici di professione. Ma la presenza dei loro lavori è una testimonianza dell'emancipazione graduale delle donne come creatrici di musica, e documenta la loro presenza nell'ambito musicale. Oggi queste donne sono state dimenticate e le loro musiche eseguite raramente.

La costituzione di una reale infrastruttura per la vita musicale professionale in Serbia risale al primo periodo della Prima Guerra Mondiale, quando sorsero due scuole musicali a Belgrado. Nel 1899 fu creata la Scuola Musicale Serba (*Srpska muzička škola*, oggi la scuola musicale *Mokranjac*) con l'aiuto della società di canto di Belgrado (*Beogradsko pevačko društvo*). La seconda scuola fu creata nel 1911 dalla Società *Stanković* (*Pevačka družina Stanković*). La prima orchestra sinfonica serba nacque nel 1899 – L'Orchestra Militare di Belgrado (*Beogradski vojni orkestar*, rinominata L'Orchestra della Guardia Reale nel 1904 (*Orkestar kraljeve garde*). Lo sviluppo dell'ambiente musicale continuò anche tra le due guerre mondiali quando altre importanti istituzioni furono create: il Teatro dell'Opera di Belgrado nel 1920, La Filarmonica di Belgrado nel 1923 e l'Accademia Musicale di Belgrado nel 1937.² Nel 1928 è stato costruito il Padiglione Artistico Cvijeta Zuzorić

² L'Accademia delle Arti in Novi Sad è nata sul finire del 1974.

(*Umetnički paviljon Cvijeta Zuzorić*) ed adoperato per concerti pubblici. Sempre a Belgrado negli anni trenta l'Università Popolare (*Narodni Univerzitet*, oggi conosciuta come l'Università Kolarac con la Sala dei Concerti Kolarac) è diventata uno dei più importanti luoghi per la musica del paese ed ha mantenuto quest'importanza fino ad oggi. Nello stesso periodo sono nati diversi periodici per la musica (*Muzika*, *Zvuk*, e *Slavenska muzika*). Il primo articolo che riguarda la questione delle donne e la musica in Serbia che ho potuto trovare è quello sul *Ruolo delle Donne in Musica* a cura della musicologa Stana Đurić Klajn.³

Il periodo tra le due guerre portò sviluppi significativi per i media. Radio Belgrado è nata nel 1929 e la prima trasmissione radiofonica di un'opera lirica avvenne pochi giorni dopo l'inaugurazione del servizio, in diretta dal Teatro Nazionale di Belgrado. I programmi musicali, il lavoro dell'orchestra sinfonica della radio (creato nel 1937), quello del coro e dello studio elettronico (fondato nel 1971) hanno svolto ruoli importanti nella vita ed attività musicale del Paese. Nello stesso periodo la prima compositrice serba è stata indicata nella persona di Ljubica Marić. Dopo aver completato gli studi alla Scuola Musicale di Belgrado nel 1929, vinse un posto come studente di composizione, direzione orchestrale e violino al Conservatorio di Praga. In quest'istituzione prese una laurea in composizione nel 1932, e diventò una delle prime direttrici d'orchestra in Europa. Subito dopo la Seconda Guerra Mondiale, un'altra importante compositrice è apparsa sulla scena: Ludmila Frajt, laureata nel 1946 all'Accademia Musicale di Belgrado, la prima donna ad ottenere una laurea in composizione.

³ Stana Đurić Klajn, „Uloga žene u muzici“, *Pro Femina*, časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letto 2000, 170-171. Reprinted from: časopis *Žena danas*, br. 2, Beograd, 1936. Benché l'autrice elabora il soggetto non menziona lo stato delle compositrici in Serbia. Il ruolo delle donne era raramente il soggetto di interesse musicologico. Contributi significativi sono da trovare negli articoli *Feminism u pokretu* (*Femminismo in Movimento*) in *Pro Femina* magazine edito da Miško Šuvaković con testi di Ivana Janković, Jelena Janković, Jelena Novak e Ivana Stamatović, ed il lungo studio su genere e musica nel volume *Fatalna Žena* di Ivana Stamatović.

Frajt è anche stata la prima donna serba a comporre per il cinema e nel campo della musica elettronica. Gradualmente il numero di compositrici è aumentato. Un'altra compositrice molto attiva è stata Luna Pudja Koen, contemporanea di Frajt. Mirjana Živković e Mirjana Šistek hanno iniziato a comporre negli anni sessanta, ma la loro attività è stata secondaria al riconoscimento del loro lavoro pedagogico.

Quando Marić iniziò a comporre non era inusuale per una donna avere un ruolo nel campo della creatività musicale. Per le generazioni nate dopo la Seconda Guerra Mondiale, l'emancipazione femminile in atto ha incoraggiato la partecipazione anche in questo campo. Molte altre compositrici sono apparse e tra loro: Jelena Milenković-Živković, Olivera Vojna Nešić, Svetlana Maksimović, Ivana Stefanović, Ingeborg Bugarinović, Vera Milanković, Anica Sabo, Biljana Vasiljević Drašković, Grana Stojković, Ksenija Zečević, Katarina Miljković. Si è sviluppato il mondo della musica elettronica ed elettro-acustica e questo è dovuto sicuramente alla nascita e allo sviluppo dello studio elettronico di Radio Belgrado. Quasi tutti i lavori di musica elettronica in Serbia sono stati creati in quello studio negli anni Ottanta e Novanta. Ivana Stefanović ha composto molti lavori per la radio ed un'altra autrice che ha spesso adoperato la musica elettronica è Katarina Miljković. Nel 1986 è stato istituito lo Studio Elettronico della Facoltà di Musica dell'Università di Belgrado. Adoperando "live electronics" sono stati creati lavori incentrati sull'utilizzo di registrazioni su nastro. Uno dei più rimarchevoli lavori con "live electronics" è stato *Vriskrik.Exe*, con orchestra (1997-99) di Jasna Veličković.

Attraverso la radio e la televisione, la musica popolare ha ottenuto una grande visibilità nel contesto sociale. Tradizionalmente le donne potevano essere esecutrici nei campi di rock, jazz, blues ed etno-pop; soprattutto come vocaliste. Non molte pensavano a comporre le proprie musiche. Un'eccezione rara durante gli anni Cinquanta è stata Radojka Živković, una vera virtuosa della fisarmonica, ispirata dalle melodie e tradizioni folcloristiche che suonava in duo con il marito, Tine Živković. Oltre a suonare, Radojka Živković compose un numero di lavori in stile popolare e tradizionale. Più recentemente la vocalista e compositrice

Biljana Bilja Krstić è apparsa sulla scena della *world music*. I suoi cd *Bistrik* (2001), *Zapisi* (2003) e *Tarpoš* (2007) sono esempi di *world music* ispirati dal folklore balcanico.

Il primo concerto di jazz straniero in Serbia è stato quello dal vivo nel 1956. Benché ciò si sia verificato molto tardi a confronto dell'Europa occidentale, Belgrado è stata, per lunghissimi anni, tra i pochi luoghi nell'Europa dell'Est dove si poteva ascoltare jazz pubblicamente, ciò dovuto al fatto che la Jugoslavia (con la Serbia come uno dei suoi territori costituzionali) non era considerata un paese dietro la Cortina di Ferro.⁴ La storia dei compositori di jazz e blues in Serbia è praticamente una storia al maschile. Soltanto tra i più giovani autori possiamo trovare donne che hanno potuto costruirsi una carriera importante - Ana Popović (compositrice e chitarrista) lavora nel *blues* mentre Jasna Jovičević (compositrice, sassofonista e flautista) lavora nel *jazz*. Il dipartimento di jazz nella scuola musicale secondaria *Stanković* in Belgrado, è stato per molti anni, l'unica struttura ad offrire un alto livello d'educazione jazzistica in Serbia.

Negli anni Sessanta il rock ha creato una propria scena in Jugoslavia ed i compositori hanno continuato ad essere soprattutto maschili. Una delle più interessanti compositrici del rock è arrivata negli anni Ottanta con un rock band di culto e new wave EKV - Ekatarina Velika (Caterina la Grande). Margita Magi Stefanović suonava le tastiere ed era l'autrice della band. Con le sue composizioni ed arrangiamenti (alcuni creati con Milan Mladenović) è diventata il simbolo del coinvolgimento sociale delle generazioni degli anni Ottanta, all'alba della disintegrazione dello stato federale di Jugoslavia.

Nelle ultime tre decadi del ventesimo secolo, la vita musicale in Serbia è diventata sempre più complessa. Il più grande festival di musica classica, Belgrade Music Festivities (BEMUS) è nato nel 1969. Il più vecchio festival di musica contemporanea è International Review of Composers, nato nel 1991 a Sremski Karlovci e poi

⁴ Ivana Vuksanović, "Popularna muzika", Mirjana Veselinović Hofman et al., *Istoriја srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 581-600.

trasferito a Belgrado. Dalla metà degli anni Novanta in poi la scena della musica classica ha subito un'accelerazione nel corso della quale si è iniziata una frammentazione ed una decentralizzazione. Alcune istituzioni per musica nuova sono state create per sviluppare le attività dei concerti e dei festival: Ring Ring, CHINCH – Iniziativa per la Ricerca e la Produzione di Musica Contemporanea, Spettacolo ed Arti Visive, Dispatch, KOMA festival per compositori giovani, EXIT in Novi Sad. Alcune organizzazioni non governative come CHINCH, Walking Theory, Dispatch, e Ring Ring hanno sviluppato l'allargamento della decentralizzazione musicale in corso e l'interesse crescente e le possibilità per la coesistenza di mezzi contemporanei per lo spettacolo e i nuova media. Nel 2003 l'associazione per le *Donne in Musica* è stata creata nella città di Kragujevac. Le generazioni nate dopo gli anni Sessanta hanno contribuito alla proliferazione di compositrici fino al punto che oggi la professione attrae quasi più donne che uomini e tra queste Nineta Avramović Lončar, Nataša Bogojević, Tatjana Grečić Dutoit, Aleksandra Anja Đorđević, Ljiljana Jovanović, Milana Stojadinović Milić, Tatjana Milošević Mijanović, Laura Mjeda, Maya Obradović Le Roux, Ivana Ognjanović, Milica Paranosić, Branka Popović, Irena Popović Dragović, Tatjana Ristić, Svetlana Savić, Jovanka Trbojević, Ana Šokolović, Jasna Veličković, Aleksandra Vrebalov, Isidora Žebeljan.

All'interno di questa generazione di compositrici ci sono alcune che nei primi anni Novanta, dopo gli studi e gli inizi dell'attività professionale, hanno lasciato la Serbia a causa della situazione economica e politica dopo la disintegrazione della Federazione Jugoslava, tra queste Ana Mihajlović e Jasna Veličković residenti nei Paesi Bassi, Svetlana Maksimović in Canada, Milica Paranosić, Nataša Bogojević, Aleksandra Vrebalov e Katarina Miljković negli Stati Uniti e Tatjana Ristić in Norvegia. Tutte hanno importanti attività come compositrici. Il riconoscimento internazionale per questa generazione di compositrici è molto cresciuto. Grazie ad una reale infrastruttura nel campo musicale serbo (commissione, complessi per l'esecuzione di musica contemporanea, la decentralizzazione) molte compositrici si sono dedicate, con successo, a scrivere per il teatro e per il cinema: (Nineta Avramović Lončar, Sonja Lončar, Irena Popović Dragović, Isidora Žebeljan, Biljana

Bilja Krstić, Margita Magi Stefanović). Il teatro musicale contemporaneo ha visto una crescita efficace e molti dei compositori che scrivono per questo genere sono donne: Aleksandra Anja Đorđević, Ivana Ognjanović, Branka Popović, Irena Popović Dragović, Ana Sokolović, Jasna Veličković, Isidora Žebeljan. Alcune compositrici sono rinomate come pedagoghe; Isidora Žebeljan, Tanja Milošević Mijanić, e Svetlana Savić, sono tutte docenti nel dipartimento di composizione ed orchestrazione nella Facoltà di Musica all'Università di Belgrado. Žebeljan è la prima donna in assoluto ad avere una propria classe di composizione in Serbia. Alcune compositrici occupano posizioni come docenti a livello Internazionale: dal 1995 Milica Paranosić fa parte della facoltà di tecnologia musicale alla Juilliard School of Music, New York, e dal 1996 Katarina Miljković è docente al New England Conservatory of Music, Boston.

Mappatura dei linguaggi musicali

Le prime composizioni di donne serbe furono scritte nello stile romantico. Ma si deve ricordare che attualmente in Serbia il linguaggio più vitale è il neoclassicismo e le sue forme derivate: *neobarocco*, *neoromanticismo*, *neopressionismo*, *neoclassicismo*, *nuovo classicismo*. Questo si deve al fatto che il sistema educativo dei giovani compositori è basato, soprattutto, su procedimenti neoclassici (*neoclassicismo accademico*). I più conosciuti autori del *neoclassicismo* sono uomini, ma ci sono anche alcune compositrici che utilizzano questo linguaggio nei propri lavori: Mirjana Živković, Anica Sabo, Vera Milanković, Milana Stojadinović Milić (*"Aurora Borealis"*, 1991, *"Neoromantico"*, 2008), Aleksandra Vrebalov (*"Orbits"*, *Orbite*, 2002).

Ljubica Marić e Ludmila Frajt sono le rappresentanti più tipiche del *modernismo*. Quando il *Gruppo di Praga* (del quale la Marić fu membro) è rientrato in Serbia negli anni Trenta, ha costituito il primo nucleo di impatto d'avant-garde nel mondo musicale serbo con l'utilizzo di un linguaggio allora sconosciuto nel paese. Marić ha scritto il primo lavoro serbo utilizzando i dodici toni. In quel periodo il suo linguaggio musicale era *espressionistico* e adoperava tecniche compositive con dodici toni, atemismo e tecniche con quarti di tono (*"Comic book suite"*, *Strip svita*, 1931, *String quartet*, 1931, e *Wind quintet*, 1931). Dopo la guerra, il

suo *modernismo* è diventato più moderato e nel periodo della maturità si è dimostrata sempre più interessata alle estetiche del passato remoto, e soprattutto in quello storico della sua regione, che culminava in lavori ispirati alla setta religiosa dei *bogomil*, un patrimonio culturale bizantino che includeva anche il canto liturgico serbo che adoperava otto toni⁵, „*Vizantijski koncert*“, „*Muzika Oktoiba 2*“, 1959, „*Prag sna*“, „*Muzika Oktoiba 3*“, 1961, „*Ostinato super tema Oktoiba*“, 1963, „*Pesme prostora*“, 1956. Il suo stile, in piena maturità, è stato caratterizzato da un pensiero lineare, una dissonanza verticale e l'utilizzo delle sequenze dei canti liturgici in otto toni che è rimasto impresso nel suo pensiero musicale.

Mentre la Marić è stata profondamente interessata nella cultura arcaica, le poetiche di Ludmila Frajt hanno dimostrato una vivida attenzione alla contemporaneità delle esperienze sonore intorno a lei. L'interesse primario di Frajt è stato quello di spingere in avanti i limiti degli elementi del suono acustico, nell'evitare stereotipi e nell'allargamento della musica come “mezzo”. Questi interessi sono evidenti nelle sue composizioni elettroniche “*Asteroids*” (*Asteroidi*), 1967, “*Nokturno*”, 1975, “*Moving Figures*” (*Figure u pokretu*), 1979, tutti lavori che rispecchiano le strutture post-seriale in una media elettronica e che richiamano alla memoria le tecniche *puntilliste*. L'apertura della Frajt verso l'espansione creativa delle capacità timbriche dei complessi musicali è evidente nel lavoro per quartetto d'archi “*Silver Sounds*” (*Srebrni zvuci*), 1974, dove ha illuminato la risonanza del quartetto con l'aggiunta di piccoli suoni percussivi prodotti con cucchiaini d'argento, o nel delicato lavoro “*Lullaby*” (*Uspavanka*), 1982, dove la voce femminile raggiunge una nuova definizione accompagnata dai dolci suoni di giocattoli per bambini. La gamma d'interesse della Frajt è stata ampia – dai riti tradizionali (“*Tužbalica*”, (*Dirge*), 1975), musica elettronica, per il cinema, la ri-mediazione di suoni concreti – campanelli, uccelli (“*Svirač i ptice*” (*Player and Birds*), 1967, “*Zvona*” (*Bells*), 1981, e include una parte importante e primaria della musica infantile in Serbia.

⁵ Osmoglasnik in serbo; Oktoechos in greco

Dal Modernismo al Postmodernismo

I lavori di Ivana Stefanović dimostrano la sua diversità di interessi e sono posizionati al lato “lirico” del mondo esplorato dalla Frajt, ma, allo stesso tempo, sottolineano la sua curiosità creativa per i tempi e suoni arcaici. Stefanović è stata interessata sia nella struttura altamente modernista del linguaggio musicale ed anche nella forma di rappresentazione postmoderna. I suoi lavori sono molto introspettivi: è affascinata dalle culture antiche e lontane e si preoccupa molto anche del silenzio. Questi interessi l'hanno portata, infine ad una specifica tipologia di “*impressionismo espressivo*” ri-elaborato tramite diversi media e linguaggi musicali. Una delle sue attività più importanti è stata la creazione e la scoperta delle possibilità della musica concreta usata in programmi radiofonici come “*Interpretation of a Dream*”, Tumačenje sna, 1984, “*Whither with a Bird in the Palm*”, Kuda sa pticom na dlanu, 1979, “*Metropolis of Silence - Ancient Ras*”, Metropola tišine - Stari Ras, 1992. Un'altra autrice interessata in media e musica elettronica, Katarina Miljković, ha intrapreso una ricerca sull'interazione tra esecuzione dal vivo, matematiche e tecnologie computeristiche (“*E Silentio*”, 1987, *White City*, 2008) ed in molti altri lavori).

Postmodernismo

Fin dalla metà degli anni Settanta molti compositori serbi hanno esplorato le metodologie pluralistiche del postmodernismo e ciò ha portato alla creazione di una moltitudine di concetti, procedure e pratiche. Qui intendo fare un quadro della musica postmoderna citando tre opere liriche composte in tempi recenti da tre compositori - “*DreamOpera*”, 2001, di Jasna Veličković insieme con il gruppo Walking Theory, “*Narcissus and Echo*”, *Narcissi I Eho*, 2002 di Aleksandra Anja Đorđević ed “*Zora D.*”, 2003, di Isidora Žebeljan. Ho scelto queste tre opere in quanto la visione poetica delle composizioni, dimostrata nei loro lavori, offre tre concetti diversi di quello che significa il termine “opera” oggi, ed allo stesso tempo da una visione chiara di alcune delle maggiori tendenze della musica postmoderna in Serbia: la decostruzione dei linguaggi musicali da diversi luoghi e tempi, insieme all'esplorazione delle relazioni tra musica e nuova media (“*DreamOpera*”), la differenze delle frontiere tra musica popolare e forme classiche (“*Narcissus and*

Echo”), e la ri-creazione dell’ espressionismo ispirato dalla musica folcloristica (“*Zora D.*”). L’ultima decade ha portato molti sviluppi nel teatro musicale in Serbia. Un numero considerevole di opere da camera sono state rappresentate, la maggioranza delle quale di donne: “*DreamOpera*”, “*Narcissus and Echo*”, “*Zora D.*”, “*The Marathón family*”, 2008, e “*Simon deer Erwählte*”, 2009, di Isidora Žebeljan, “*Fiasco*”, 2005, di Jasna Veličković, “*ten pieces with singing resembling opera*” “*Mozart, Luster, Lusty*”, 2006, di Irena Popović Dragović “*The Midnight Court*”, 2005-2007, di Ana Sokolović, “*Coda*”, 2008, di Ivana Ognjanovic, la cantata scenica “*Atlas*”, 2008, di Aleksandra Anja Đorđević. “*Classifieds*”, 2005, di Aleksandra Anja Đorđević una parte del lavoro teatrale “*Operrra is Feminine*”, “*Operrra je ženskog roda*”, 2005. Đorđević è anche una degli autori del lavoro per il teatro musicale “*Tesla, Total Reflexion*”, “*Tesla, totalna refleksija*”, 2006. Quasi nessuno di questi lavori è stato prodotto in un teatro lirico tradizionale, ma in altri luoghi intorno alla città, nei giardini botanici, nel teatro di prosa jugoslava, nel centro di congressi Sava ecc. Questo è in parte dovuto alla mancanza di un teatro da camera a Belgrado.⁶

Decostruzione e Nuovo Media

Il “*DreamOpera*” pone una domanda – se l’opera è una forma di spettacolo nell’epoca della globalizzazione e del nuovo media. La musica in questo lavoro ricicla frammenti di linguaggi musicali ormai storici – Claudio Monteverdi, Philip Glass, Richard Wagner, Claude Debussy, tra altri. E’ un’opera che adopera strumenti elettronici ma senza cantanti e con arie e recitativi metaforici che sono eseguiti da un gruppo di “*performers*”. Un grande interesse nella tecnologia e il suo impatto sul mondo artistico risultano chiari nell’altro lavoro di Veličković: “*SuperInTellActuallyMadManMadeMachine*”, 2000, “*! Dna And?*”, 2002, “*Good Bach*”, 2001-4, “*Strelka*”, 2004, “*472/XI Variations*”, 2005, per un’orchestra di robot, e “*Sputnik*”, 2005–6. Nelle sue creazioni Veličković normalmente “decostruisce” la “totalità” o la “logica” del

⁶ L’opera nazionale condivide un edificio con il teatro nazionale di prosa e di balletto, e il precedente teatro per opere da camera, Madlenianum, è diventato un teatro per opera lirica e per la prosa.

suo linguaggio musicale di scelta – per esempio quello di Stravinskij in “*Dna And?*” o di Conlon Nancarrow in “*Sputnik*”, o di Johann Sebastian Bach in “*Good Bach*”, 2001-4. La riproduzione del suono del pianoforte nei lavori più recenti di Veličković “*Shadow Study #1*”, 2008, e “*Shadow Study #2*”, 2008, è un suono “ri-elaborato”. Lo strumento è trasformato in “altoparlante” e diventa un “post-piano” che è suonato senza essere toccato grazie al campo magnetico generato tramite computer ed applicato direttamente alle spirali che vibrano, quando un esecutore appende anelli sopra lo strumento. Veličković cambia il suo linguaggio compositivo per ogni singolo lavoro e questo fa sì che le sue poetiche siano altamente “ri-inventive” in accordo con il rinnovamento e rimediazione, una costante della vita della cultura mediatica. Molti autori sembrano essere interessati alla decostruzione e ri-mediazione di musica ma con modi diversi: Tatjana Milošević Mijanović ha decostruito la musica di Johann Sebastian Bach in “*Facere Totum*”, 1992, e suona, adoperando una logica musicale, ma con l'intento di far emergere alcuni fenomeni extra- musicali, nei lavori “*Splendour of Betelgeza or the Secret of red Giant*”, *Sjaj Betelgeza ili tajna crvenog džina*, 1994, Milica Paranosić bilancia il mondo di *performance art*, *media* e *spettacolo*, con quello della musica classica in molti dei suoi lavori, Nataša Bogojević ri-inventa il suono meccanico del clavicembalo nel “*Sonority of Dynamical Heart*”, 1990, Svetlana Savić ri-crea il concetto del significato della musica in “*Re-versio 1-6*”, *Re-verzije 1-6*, 2004, Svetlana Maksimović adopera molti linguaggi musicali diversi nello stesso tempo nel suo secondo quartetto d'archi “*Pieces of Time in My Hands*”, 2009, Ivana Ognjanović esplora le potenzialità per installazioni sonore e musica in un contesto multimediale (“*PlayWithMe*”, 2006, “*FalschgelD*”, 2006), Branka Popović indaga sulle impossibilità o possibilità per la musica come lingua in “*Song Without Words*”, 2005, mentre Milana Stojadinović Milić esplora una metodologia basata sul collage musicale in “*Kaleidoscope*”, (*Kaleidoskop*).

Crossover, verso una cultura dell'Insieme

L'opera “*Narcissus and Echo*” ha messo in discussione le frontiere tra l'arte e la musica classica e la cultura popolare. Consiste in una serie di canzoni melodiche più vicine a quelle presentate dalle odierne dive del pop che alle arie liriche tradizionali. Anja Đorđević

ha cantato nel ruolo di *Echo*, dove ha utilizzato una voce senza vibrazioni che ha portato anche lo stile di esecuzione più vicino ad un evento pop con le “dive” di quel genere. Nel “*Classifieds*” per due voci femminili e *live electronics* di nuovo la Đorđević ha partecipato come cantante. In questo modo ha cercato di ridurre i confini tra la musica pop e quella classica in un modo unico per la Serbia e ha provato ad essere accettabile anche per un pubblico più vasto e perfino per quello della musica classica. Đorđević è fondatrice e Membro di due bande – *Marsija* specializzata in musica tradizionale dai Balcani, e “*Flat Sky*”, *Ravno nebo*, un gruppo costituito da musicisti interessati nell'improvvisazione e il linguaggio del *crossover*. Irena Popović è anche interessata alla musica improvvisata ed anche lei si presenta come vocalista. In una delle sue prime canzoni “*Bugs are kissing*”, *Bube se ljube*, 1995, e nel lavoro “*Ma Ta*”, 2001-2, si presenta nel ruolo stereotipato dell'esecutrice, mentre allo stesso tempo presenta materiali melodici. Popović ha lavorato strettamente con la rock band a Belgrado, *Kanda Kodžai Nebojša*, soprattutto nel suo lavoro teatrale “*Mozart, Luster, Lustik*”. La composizione “*Upsara Dances*” di Nineta Avramović, prodotta in collaborazione ed eseguita dal complesso New Art Forum ensemble, è un contributo significativo al genere. Avramović, Đorđević e Popović hanno chiaramente espresso il loro interesse nel creare una nuova cultura per gruppi, una tipologia di lavoro sconosciuto in Serbia e che dovrebbe portare forza e dinamismo all'infrastruttura per musica nuova e per il campo compositivo in generale. Lavori con istituzioni e reti che operano nel campo della cultura e della musica popolare sono evidenti nelle composizioni di Ana Mihajlović, Aleksandra Vrebalov, e Milica Paranosić.

Folclorizzazione ed Identità Nazionale

L'idea di un'identità nazionale è stata ri-inventata nell'opera lirica “*Zora D.*” di Isidora Žebeljan che ha creato un linguaggio espressivo ispirato dalla musica tradizionale e quella folcloristica. L'utilizzo di diverse scale modali in opposizione al sistema di maggiore e minore, accordi in seconda, *ostinatos*, l'utilizzo specifico di ornamenti, seconde aumentate, *ritmi misti*, sono tutti alcuni dei mezzi adoperati nella partitura di quest'opera. Normalmente la parola “folclore” è sinonimo di musica

arcaica e tradizionale, e l'utilizzo di tutto quello che è folcloristico e le sue varie permutazioni confermano il desiderio di voler rivitalizzare, in questo caso, le tradizioni musicali dei balcani. Isidora Žebeljan non si limita a fare “citazioni musicali” piuttosto si dedica ad una simulazione delle tecniche musicali inerenti ad una tradizione (largamente definita) balcana e folcloristica. Oltre a queste “citazioni” nella musica di Žebeljan, altri “ripensamenti” dello status e gli effetti della musica serba, o balcanica o folcloristica e/o la musica liturgica della regione, sono presenti in lavori composti da Aleksandra Vrebalov (“*Panonia Boundless*”, 1998, „... *bold me, neighbor, in this storm* ...”, 2007), Milica Paranosić (“*Lastavice Arrival*”, “*Lastavice Departure*”), Ana Mihajlović, (“*Slušaj, kaleš, bre, Ando*”, 1999), Ana Sokolović, (“*Cinq locomotives et quelques animaux*”, 2006), Biljana Vasiljević, (“*Resurrection*”, *Vaskrsenje*, 1990), Katarina Miljković (“*Window*”, 2006). Oltre all'utilizzo di elementi ritmici e melodici della musica folcloristica, nel suo lavoro “... *bold me, neighbor, in this storm* ...” Vrebalov evoca pure il suono degli strumenti tradizionali, del *gusle* e del *tapan*. Nelle composizioni “*Lastavice Arrival*” e “*Lastavice Departure*” Milica Paranosić crea ambedue i lavori sugli arrangiamenti delle canzoni tipiche, tradizionali e folcloristiche dei balcani. In molti di questi lavori la musica “folcloristica” appare esotica nel senso in cui il mondo occidentale considera la musica orientale “esotica”. In altre parole, questi lavori offrono quello che il mercato musicale occidentale richiede.

Nei due secoli di lavori composti dalle donne serbe, la musica creata ha percorso una strada lunga, dal romanticismo ad ogni tipologia di diversità mediale, stilistica e concettuale conosciuta nei linguaggi musicali attuali. Da poche sconosciute pianiste-compositrici, oggi ci sono oltre cento compositrici che sono, o sono state, attive nell'atto di creare musica. Dalle donne dimenticate per le quali il pianoforte era un simbolo di successo e *status* sociale, la compositrice odierna è cresciuta per diventare un'artista riconosciuta internazionalmente. Questo sviluppo sottolinea sia l'emancipazione femminile nella società ma anche quello dello status istituzionale dato al compositore e i poteri di costui/costei. Tenendo bene in mente che

la composizione musicale non è sovvenzionata dallo Stato (o altre istituzioni pubbliche) e che non c'è ancora una chiara strategia all'interno delle politiche culturali e/o musicali in Serbia, lo sviluppo della donna come compositrice ci appare straordinario.

Jelena Novak⁷

⁷ Jelena Novak, Musicologa, analista e teorica dell'arte e media, presenta conferenze e scrive sullo spettacolo contemporaneo, e soprattutto dell'opera lirica contemporanea. E' membro del CHINCH, l'iniziativa per la ricerca e la produzione di musica contemporanea. E' critica musicale per il giornale "Danas" e per il settimanale "Vreme". Novak è l'autrice di due libri: "Wild Analysis, Formalist, Structuralist and Poststructuralist Analysis of Music" (2004) and "Opera in the Age of Media" (2007). Vive tra Belgrado, Amsterdam e Lisbona

Bibliografija

Đurić Dubravka, Šuvaković Miško (eds.), *„Impossible Histories: Historic Avant-Gardes, Neo-Avant-Gardes, and Post-Avant-Gardes in Yugoslavia, 1918-199“*, Cambridge Massachusetts, London, England, The MIT Press, 2003.

Đurić Klajn, Stana, „Uloga žene u muzici“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 170-171, preuzeto iz časopisa Žena danas, br. 2, Beograd, 1936.

Đurić Klajn, Stana, „Istorijski razvoj muzičke kulture u Srbiji“, Pro Musica, Beograd, 1971.

Ilić, Ivana, *Fatalna žena: Reprezentacije roda na operskoj sceni*, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti, 2007.

Janković, Jelena, „Ko? Šta? Kad? Gde? Kako? Zašto? Da li?“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 136-141.

Janković, Ivana, „Od igre tonova do igre polova“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 142-147.

Jeremić Molnar, Dragana, *Srpska klavirska muzika u doba romantizma (1841-1914)*, Novi Sad, Matica srpska, 2006.

Jeremić Molnar, Dragana, „Klavirska muzika romantičarskog doba (do 1914.)“, Mirjana Veselinović Hofman et al., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 405-422.

Metzelaar, Helen, „A Woman's Avant-garde Sound in 1933: Ljubica Marić in Amsterdam“, *Spaces of Modernism: Ljubica Marić in Context*, International Musicological Conference, unpublished paper.

Milin, Melita, *Ljubica Marić 1909-2003 „tajna – tišina – tvorenje.“*, Beograd, SANU, 2009.

Novak, Jelena, „Jasna Veličković: „Kada pokušavam da ne vrištim, When I try Not to Scream“, Pro Femina 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-letno 2000, 155-160.

Novak, Jelena, „The latest Serbian Opera: An Essay on Phantasms of Tradition, Gender Identities And Representation in the Musical Theatre“, New Sound 25, 2004.

Novak, Jelena, „Undoing Real of Music in Works by Jasna Velicković”, *International Magazine for Music New Sound* n. 33, 2009, 36-46.

Novak, Jelena, „*Ekonomija operске traume*”, *Teatron*, n. 124-125, Belgrade, autumn-winter 2003.

Perković Radak, Ivana, „*Stara muzika*”, Mirjana Veselinović Hofman et all., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 29-62.

Premate, Zorica, „*O protejskom stanju muzike, Četiri kompozicije nagružene na Tribini kompozitora Sremski Karlovi – Novi Sad*”, *Internacionalni časopis za muziku Novi Zvuk* br. 1, 1993, 159-163.

Samson, Jim, „*Back to the Future with Ljubica Marić, Spaces of Modernism: Ljubica Marić in Context*”, *International Musicological Conference*, unpublished paper.

Stamatović, Ivana, „*Animula Vagula Blandula*”, *Pro Femina* 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-leto 2000, 148-154.

Šuvaković, Miško, „*Fatalni 'rod' muzike*”, *Pro Femina* 21-22, Časopis za žensku književnost i kulturu, Beograd, proleće-leto 2000, 161-169.

Veselinović Hofman, Mirjana, „*Fragmenti o muzičkoj postmoderni*“, Novi Sad, Matica srpska, 1997.

Veselinović Hofman, Mirjana, „*Asymptote: asymptote of silence / silence of the asymptote*”, *Spaces of Modernism' Ljubica Marić in Context*, *International Musicological Conference*, 2009, unpublished paper.

Veselinović Hofman, Mirjana (et all.), „*Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*”, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007.

Vuksanović, Ivana, „*Elementi popularnih muzičkih žanrova u delima mladih srpskih kompozitora*”, *Internacionalni časopis za muziku Novi Zvuk* br.13, 1999, 85-98.

Vuksanović, Ivana, „*Popularna muzika*”, Mirjana Veselinović Hofman et all., *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*, Beograd, Zavod za udžbenike, 2007, 581-600.

*Nema zemlje u kojoj žene ne stvaraju muziku.
Čovečanstvo bi bilo siromašnije bez našeg doprinosa.
Kada se deca rađaju, majke pevaju!*

Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica je organizacija koja promoviše sve oblike muzike koju su komponovale ili stvorile žene širom sveta i u svim epohama, a koja je na međunarodnom nivou priznata zbog svog zalaganja za rodnu jednakost u oblasti kulture. Organizaciju su priznali UNESCO, nacionalne i regionalne vlade, međunarodne organizacije i institucije. Članovi fondacije su asocijacije, univerziteti i pojedinci iz više od 108 država. **Žene u Muzici** je osnovana 1978. godine u Italiji, sedište organizacije je u gradu Fiuggi, sa bibliotekom i arhivom u kojoj se čuva preko 32.000 partitura koje su komponovale žene. Fondacija organizuje festivale, koncerte, izložbe, istraživačke projekte, publikacije, simpozijume i radionice. Koliko se kompozitorki i kreatoriki muzike nalazi u udžbenicima i enciklopedijama? Isuviše malo. One koje jesu uvrštene, tu se nalaze jer su druge žene, muzičarke, naučnice i istoričarke slavile njihov doprinos. Ukoliko se muzika ne izvodi, čini se da ne postoji; muzika žena je primetan i neprimetan deo svetske baštine. Učiniti je vidljivom jeste misija **Žene u Muzici**. Fondacija i članovi Međunarodnog počasnog komiteta (nacionalna udruženja, kompozitorke, muzikolozi i istaknute žene) ohrabruju vidljivost, osnaživanje i uključivanje u glavne muzičke tokove svih onih žena koje komponuju i stvaraju muziku.

*No country is without women making music.
 Humanity would be poorer without our contribution.
 When children are born, mothers sing!*

The **Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica** is an umbrella organization presenting all forms of music composed or created by women worldwide and in all times, internationally recognised for activities advocating equal opportunities in the cultural sector. It is recognized by UNESCO, national and local governments, international organizations and institutions. Its membership comprises associations, universities, conservatories and individuals in more than 108 countries. **Donne in Musica** came into being in 1978 in Italy where it has headquarters in Fiuggi, with a library and archives of over 32 thousand scores of music by women. The Foundation organises festivals, concert series, exhibitions, research projects, publications, conventions, and master classes. How many women composers and creators of music are included in textbooks and encyclopaedias? Far too few. Those present are there because other women, musicians, scholars and historians, have wanted to celebrate their contributions. If music is not performed, it is not perceived to exist; women's music is a tangible and intangible part of world heritage. Making it known is the mission of **Women in Music**. The Foundation together with the International Honour Committee, (national associations, composers, musicologists and distinguished women), encourages visibility, empowerment and mainstreaming for all women composers and creators of music.

*Non c'è paese senza musica creata dalle donne.
L'umanità sarebbe più povera senza il nostro contributo.
Quando nascono i bambini, le madri cantano!*

La Fondazione Adkins Chiti: Donne in Musica è un'organizzazione che sostiene la musica composta e creata da donne in ogni parte del mondo, di ogni genere ed in ogni tempo ed è conosciuta per il suo lavoro per ottenere pari opportunità per le donne nel mondo musicale. E' riconosciuta dall'UNESCO, da governi locali e nazionali, da istituzioni ed organizzazioni internazionali. La sua rete comprende università, associazioni, conservatori ed individui in oltre 108 paesi. **Donne in Musica** è nata nel 1978 in Italia: la sede, con una biblioteca ed archivi di musiche di oltre 32 mila partiture di donne, è a Fiuggi. La Fondazione organizza festival, rassegne concertistiche, mostre, progetti di ricerca, pubblicazioni, conferenze e corsi di formazioni. Quante compositrici e creatrici sono incluse nei libri di testo ed enciclopedie? Troppo poche. Quelle nominate sono presenti perché altre donne – musiciste, ricercatrici e storiche - hanno voluto celebrare il loro contributo. Se la musica non è eseguita, s'ignora la sua esistenza: quella delle donne è un patrimonio mondiale, tangibile ed intangibile. Farla vivere è la missione di **Donne in Musica**. La Fondazione, i membri del Comitato d'Onore Internazionale, (di cui fanno parte associazioni, compositrici, musicologhe e personalità femminile di spicco), incoraggia visibilità, empowerment e mainstreaming per tutte le compositrici e creatrici di musica.

Realizzazione e stampa

Del Gallo Editori^{sr}
Green Printing

Loc. Santo Chiodo - Spoleto (PG)
Tel. 0743 778383 - Fax 0743 778384
delgalloeditori.com

*Finito di stampare
nel mese di aprile 2011*